

Vilniaus universitetas
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

Tarptautinių santykių ir diplomatijos magistro studijų programa

**DRAUGYSTĖ STIPRINANTI SAUGUMĄ: LIETUVOS KARIUOMENĖS
BENDRADARBIAVIMAS SU VISUOMENE**

JUSTINA JASEVIČIŪTĖ
II kurso studentė

BAIGIAMASIS MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovas:
Dr. Deividas Šlekys

Vilnius, 2021 m.

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas magistro darbas „Draugystė stiprinanti saugumą: Lietuvos kariuomenės bendradarbiavimas su visuomene“ yra:

1. Atliktas mano pačios ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurių nėra nurodyta darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Justina Jasevičiūtė

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Jasevičiūtė J. Draugystė stiprinanti saugumą: Lietuvos kariuomenės bendradarbiavimas su visuomene: Tarptautinių santykių ir diplomatijos magistro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovas dr. D. Šlekys. – V., 2021. – 65 p.

Reikšminiai žodžiai: civilių ir karių bendradarbiavimas, civilių ir karių sąveika, civilių ir karių santykiai, kariuomenė, civilinė aplinka, visuomenė, saugumas, hibridinė karyba, karas tarp žmonių.

Šiame darbe analizuojamas civilių ir karių bendradarbiavimo funkcijos įgyvendinimas Lietuvos kariuomenėje. Siekiama ištirti funkcinės srities plėtojimo istorinę raidą ir identifikuoti pagrindines jos vystymo problemas. Remiantis Rupert Smith *karo tarp žmonių* ir hibridinės karybos teorijomis, daroma prielaida, kad šiuolaikinių karinių konfliktų kontekste civilių ir karių bendradarbiavimo užduočių įgyvendinimas yra būtina sąlyga sėkmingam karinių operacijų planavimui ir vykdymui. Šio darbo analizei naudojama indukcinė kokybinė metodologinė prieiga. Atliekant Lietuvos karinių dokumentų analizę ir giluminius interviu su patyrusiais civilių ir karių bendradarbiavimo karininkais, bandoma įrodyti, kad Lietuvos kariuomenė neturi aiškios civilių ir karių bendradarbiavimo koncepcijos ir stokoja sistemingo civilių ir karių bendradarbiavimo funkcinės srities praktinio įgyvendinimo.

TURINYS

ĮVADAS.....	5
1. TEORINIS PAGRINDAS.....	14
1.1. Karas tarp žmonių.....	14
1.2. Hibridinė karyba.....	18
2. METODOLOGINĖ PRIEIGA.....	22
3. TYRIMO REZULTATAI.....	26
3.1. Dokumentų analizė.....	26
3.1.1. <i>Civilių ir karių bendradarbiavimas Lietuvos kariniuose dokumentuose.....</i>	26
3.1.2. <i>Civilių ir karių bendradarbiavimo pajėgumų vystymas NATO.....</i>	33
3.1.3. <i>Civilių ir karių bendradarbiavimo sąjungininkų jungtinė doktrina AJP-3.19.....</i>	35
3.2. Civilių ir karių bendradarbiavimo vystymas Lietuvos kariuomenėje.....	38
3.2.1. <i>Civilių ir karių bendradarbiavimo vystymo raida.....</i>	38
3.2.2. <i>Civilių ir karių bendradarbiavimo personalas.....</i>	44
3.2.3. <i>Civilių ir karių bendradarbiavimo srities vystymo trūkumai.....</i>	46
3.2.4. <i>Civilių ir karių bendradarbiavimo srities vystymo stiprybės ir ateities perspektyvos.....</i>	51
IŠVADOS.....	54
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	57
1 PRIEDAS.....	66
2 PRIEDAS.....	67
SUMMARY.....	146

ĮVADAS

„Jeigu taip supaprastintai, tas civilių–karių bendradarbiavimas – tai, kad mes turime tapti draugais. Mūsų vadas turi tapti draugu arba mes turime tapti draugais su kažkuo iš to konkretaus rajono, savivaldybės, apskrities. Užmegzti gerus, ilgalaikius, pasitikėjimu grįstus santykius.“¹

Pastarąjį dešimtmetį dauguma pasaulio valstybių susiduria su naujais iššūkiais nacionaliniam saugumui. Ne išimtis yra ir Lietuva. Nors Lietuvai kylančių grėsmių šaltiniai išlieka tie patys, tačiau kasdien dinamiškai kinta tų grėsmių pasireiškimo būdai, priemonės ir sąlygos.² Besikeičiantis karinių konfliktų pobūdis ir nauji saugumo iššūkiai skatina vis didesnę dėmesį skirti pasirengimui lokalioms, greito tempo ir ne visada lengvai identifikuojamoms oponento hibridinėms atakoms. Tokių karinių grėsmių kontekste ypatingai išauga kariuomenės ir civilinių institucijų bendradarbiavimo svarba. Lietuvos nacionalinio saugumo strategijoje nurodoma, kad sąmoningų piliečių indėlis į šalies saugumo kūrimą ir pasirengimas kritiniu atveju prisidėti prie valstybės gynybos yra būtina nacionalinio saugumo sąlyga,³ tačiau tam neabejotinai reikalinga ir kariuomenės pagalba. Norėdama užtikrinti efektyvų civilių įtraukimą į šalies gynybą, Lietuvos kariuomenė turi palaikyti nuolatinę sąveiką su valstybės piliečiais, šviesti visuomenę ir kitaip stiprinti abipusį bendradarbiavimą.⁴

Apskritai, atskirties tarp karinės ir civilinės sričių mažėjimas pastebimas dar nuo XX amžiaus antros pusės, kuomet tradicinius didelio masto tarpvalstybinius karus pakeitė mažesni konfliktai, kylantys tarp šalių ir nevalstybinių veikėjų, teroristinių grupuočių ar vietinių sukilėlių. Bėgant laikui buvo suprasta, kad priešų įveikimui neužtenka turėti moderniausią karinę ginkluotę – daug svarbiau yra tinkamai suprasti jo varomąsias jėgas ir silpnąsias puses, todėl paplito visuomenės paveikimo, propagandos ir kitų manipuliavimo taktikų naudojimas.⁵ Civiliai vis dažniau tapdavo karo aukomis arba kariniais įrankiais, leidžiančiais kovojančioms pusėms greičiau palaužti oponento valią kariauti. Karo persikėlimas į civilinę aplinką, be abejonės, paskatino ir glaudesnę kariuomenės bendradarbiavimą gynybos klausimais su civilinėmis institucijomis, nevyriausybinėmis

¹ Respondentas Nr. 4, interviu su autore, 2021 m. vasario 18 d.

² Antrasis operatyvinių tarnybų departamentas prie Krašto apsaugos ministerijos ir Valstybės saugumo departamentas, „Grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimas 2021.“ Vilnius, 2021. <https://www.vsd.lt/wp-content/uploads/2021/03/2021-LT-el_.pdf> [Žiūrėta 2021 05 08].

³ Nacionalinio saugumo strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. gegužės 28 d. nutarimu Nr. IX-907 (Lietuvos Respublikos Seimo 2017 m. sausio 17 d. nutarimo Nr. XIII-202 redakcija). <<https://kam.lt/download/57455/2017-nacsaugstrategijalt.pdf>> [Žiūrėta 2021 05 08].

⁴ Audronė Petrauskaitė, Rolanda Kazlauskaitė-Markelienė, Rasa Gedminienė, „Šalies saugumas ir gynyba.“ Vilnius: Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, 2016. <<https://kam.lt/download/57055/knyga%20salies%20saugumas%20ir%20gynyba%20moksleiviams%2001.pdf>> [Žiūrėta 2021 05 08].

⁵ William S. Lind et al., „The Changing Face of War: Into the Fourth Generation.“ *Marine Corps Gazette*, 1989. <<http://www.lesc.net/system/files/4GW+Original+Article+1989.pdf>> [Žiūrėta 2021 01 14].

organizacijomis, įtakingais vietiniais veikėjais.⁶ Pastarieji civiliniai žaidėjai galėjo suteikti karinių operacijų vadams papildomos informacijos apie dominantį operacinį rajoną, organizuoti užduočių įgyvendinimui reikalingų resursų tiekimą ar prisidėti prie visuomenės palaikymo užtikrinimo, todėl kariuomenės buvo suinteresuotos gerinti draugystę su savo šalies piliečiais.⁷

Bendradarbiavimas su civiliniais subjektais iš kariuomenės atstovų reikalavo tam tikrų specifinių žinių ir įgūdžių, kuriuos reikėjo nuolatos tobulinti. 1997 metais po patirties Bosnijos kare⁸ NATO pripažino, kad Aljansui priklausančios karinės pajėgos turėtų pradėti vystyti specializuotus civilių ir karių bendradarbiavimo pajėgumus. Nauji pajėgumai turėjo užtikrinti civilinės dimensijos analizės ir su ja susijusių veiksmų integravimą į kovą su geografiškai, politiškai ir kultūriškai nepažįstamoje aplinkoje kylančiais iššūkiais.⁹ NATO ėmė vystyti savo doktriną, plėsti karių rengimo programas ir operacinius civilių ir karių bendradarbiavimo pajėgumus, inicijavo trijų specializuotų civilių ir karių bendradarbiavimo grupių, koordinuojamų olandų, italų ir britų, sukūrimą.¹⁰ Tačiau, nors nacionaliniu lygmeniu dauguma NATO šalių narių sukūrė atskirus civilių ir karių bendradarbiavimo pajėgumus, didžioji dalis valstybių rėmėsi ne centralizuotomis Aljanso nustatytomis doktrininėmis nuostatomis, bet savo pačių civilių ir karių bendradarbiavimo srities suvokimo versijomis ir interpretacijomis.¹¹

Lietuvos kariuomenėje civilių ir karių bendradarbiavimo pajėgumų vystymas buvo nulemtas stojimo į NATO gretas. NATO iškelti pajėgų tikslai paskatino Lietuvą pradėti plėtoti naują funkcinę sritį ir sukurti civilių ir karių bendradarbiavimo užduotis įgyvendinantį karinį vienetą.¹² Vis dėlto, beveik dvidešimt metų vystoma sritis ir šiomis dienomis neretai traktuojama ne kaip būtina sąlyga efektyviam operacijų įgyvendinimui, o laikoma tik antraeile remiančiąja funkcija, galinčia palengvinti karinių operacijų vykdymą.¹³ Kariuomenėje vis dar susiduriama su požiūriu, kad civilių ir karių bendradarbiavimo užduotys nereikalauja ypatingų personalo įgūdžių ir materialinių resursų,

⁶ Sean Pollick, „Civil-Military Cooperation: A New Tool for Peacekeepers.“ *Canadian Military Journal*, 1 (3), 2000. <<http://www.journal.forces.gc.ca/vo1/no3/doc/57-63-eng.pdf>> [Žiūrėta 2021 05 08].

⁷ Robert Egnell, „Civil-military coordination for operational effectiveness: Towards a measured approach.“ *Small Wars & Insurgencies*, 24 (2), 2013. <<https://doi.org/10.1080/09592318.2013.778017>> [Žiūrėta 2020 11 17].

⁸ Intervencijos į 1992-1995 metais vykusį Bosnijos karą metu NATO pirmą kartą dislokavo didelius civilių ir karių bendradarbiavimo specialistų pajėgumus. Kariais specialistais NATO aprūpino JAV armija (aut. past.). Thijs W. Brocades Zaalberg, „The Historical Origins of Civil-Military Cooperation.“ Kn. Sebastiaan J. H. Rietjens, Myriame T.I.B. Bollen (sud.), *Managing Civil-Military Cooperation: A 24/7 Joint Effort for Stability*. 2 leid., New York: Routledge, 2016, 5-27.

⁹ Hans-Jürgen Kasselmann, „Civil-Military Cooperation. A Way to Resolve Complex Crisis Situations.“ *PRISM*, 4 (1), 2012. <<https://www.jstor.org/stable/10.2307/26469791>> [Žiūrėta 2021 05 08].

¹⁰ Thijs W. Brocades Zaalberg, „Countering Insurgent-terrorism: Why NATO Chose The Wrong Historical Foundation For Cimic.“ *Small Wars & Insurgencies*, 17 (4), 2006. <<https://doi.org/10.1080/09592310601060799>> [Žiūrėta 2021 01 14].

¹¹ Thijs W. Brocades Zaalberg, „The Historical Origins of Civil-Military Cooperation.“ 6.

¹² Eglė Trataitė-Zėbelienė, „Kaip mokėsi kariauti Civilių ir karių bendradarbiavimo kuopa?“ *Savanoris*, 11, 2015. <https://kariuomene.kam.lt/download/82207/savanoris%202015%20nr11_galutinis.pdf> [Žiūrėta 2021 04 15].

¹³ Lietuvos kariuomenė, „Lietuvos karinių pajėgų operacinė doktrina.“ 2 leid., 2011. <<https://kariuomene.kam.lt/download/48025/lietuvos%20kariniu%20pajegu%20operacine%20doktrina%202011.pdf>> [Žiūrėta 2020 11 17].

todėl prioritetas dažniausiai skiriamas kitoms funkcinėms sritims. Taigi, nors dabartinės grėsmės, kylančios nacionaliniam saugumui, aiškiai atspindi augantį glaudesnių civilių ir karių bendradarbiavimo poreikį, Lietuvos kariuomenėje stokojama šios funkcijos tikslaus supratimo ir kryptingo jos veiklos vystymo.

Pagrindinis šio darbo tikslas – ištirti civilių ir karių bendradarbiavimo funkcinės srities įgyvendinimo raidą ir identifikuoti pagrindines jos vystymo problemas Lietuvos kariuomenėje. Darbe remiamasi prielaida, kad šiuolaikinių karinių konfliktų kontekste civilių ir karių bendradarbiavimo užduočių įgyvendinimas yra būtina sąlyga sėkmingam karinių operacijų planavimui ir vykdymui. Taip pat darbe išskiriami du ginamieji teiginiai. Visų pirma, bus siekiama įrodyti, kad *Lietuvos kariuomenėje trūkstama civilių ir karių bendradarbiavimo funkcinės srities teorinio reglamentavimo ir koncepcijos*. Darbo tiriamojoje dalyje bus analizuojamas teorinis civilių ir karių bendradarbiavimo veiklos apibrėžimas Lietuvos kariniuose dokumentuose bei įvertinamas jo tikslumas ir aktualumas. Vėliau darbe bus atliekamas civilių ir karių bendradarbiavimo srities praktinio įgyvendinimo tyrimas, kuris leis patvirtinti arba paneigti antrąjį šio darbo ginamąjį teiginį, nurodantį, kad *Lietuvos kariuomenėje stokojama sistemingo civilių ir karių bendradarbiavimo funkcinės srities praktinio įgyvendinimo*.

Darbo tikslui išpildyti formuluojami keturi uždaviniai. Pirma, išryškinti civilių ir karių bendradarbiavimo vystymo poreikį šių dienų grėsmių akivaizdoje. Antra, išanalizuoti tarptautinius ir nacionalinius dokumentus, apibrėžiančius civilių ir karių bendradarbiavimo veiklos įgyvendinimą Lietuvos kariuomenėje. Trečia, atlikti giluminius interviu su patyrusiais Lietuvos kariuomenės civilių ir karių bendradarbiavimo karininkais apie tiriamos funkcinės srities vystymo raidą, problemas, stiprybes ir ateities perspektyvas. Ketvirta, įvertinti tyrimo metu gautą medžiagą, patvirtinti arba paneigti darbe išsikeltus ginamuosius teiginius. Visus šiuos uždavinius bus siekiama įgyvendinti tolimesnėse šio darbo dalyse, tačiau pirmiausiai svarbu apžvelgti, kokie civilių ir karių bendradarbiavimo tyrimai jau yra atlikti pasaulinės akademinės bendruomenės.

Civilių ir karių santykių tyrimų eros

Paprastai, civilių ir karių bendradarbiavimas yra analizuojamas platesnės *civilių ir karių santykių* (angl. *Civil-Military Relations*) disciplinos rėmuose. Pastaroji disciplina pradėta tyrinėti XX amžiaus pirmoje pusėje, kuomet Antrojo pasaulinio karo patirtis paskatino demokratinių valstybių sprendimų priėmėjus įtraukti į politines darbotvarkes daugiau klausimų, susijusių su krašto gynyba, ir permąstyti nacionalinių kariuomenių svarbą šalių saugumui.¹⁴ Apskritai, civilių ir karių santykių

¹⁴ James Burk, „Theories of Democratic Civil-Military Relations.“ *Armed Forces & Society*, 29 (1), 2002. <<https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0095327x0202900102>> [Žiūrėta 2020 05 21].

tyrimai pagal laiko periodą dažnai yra skirstomi į tris eras arba kartas, tačiau mokslininkai nesutaria dėl vieningo laikotarpių apibrėžimo. Pavyzdžiui, akademikai Donald S. Inbody ir Frederik Rosen pateikia skirtingą civilių ir karių disciplinos tyrimų grupavimą. Donald S. Inbody nuomone, pirmasis tyrimų periodas prasidėjo Antrojo pasaulinio karo pabaigoje ir tęsėsi iki maždaug 1973 metų. Šio laikotarpio tyrimuose daugiausiai dėmesio buvo skiriama civilių ir karių santykių apibrėžimui, konceptualizavimui ir civilinės viršenybės analizei. Antroji civilių ir karių santykių karta, anot akademiko, truko iki Šaltojo karo pabaigos ir apėmė darbus, tyrusius savanorišku pagrindu komplektuojamų kariuomenių (angl. *All-Volunteer Force*) įtaką ginkluotųjų pajėgų struktūrai. Manoma, kad šios eros metu kariuomenės ir civilinės visuomenės atotrūkis didėjo. Galiausiai, trečioji karta tęsiasi iki šių dienų ir labiausiai akcentuoja civilinės ir karinės aplinkos kultūrinius skirtumus.¹⁵

Frederik Rosen savo darbuose iš esmės sutinka su Donald S. Inbody apibūdinta pirmąja civilių ir karių santykių tyrimų era, tačiau kitas dvi apibrėžia kiek kitaip. Akademikas antrąją erą sieja su po Šaltojo karo pabaigos ir Sovietų Sąjungos griūties pradėtomis vykdyti taikos rėmimo operacijomis, kurios paskatino civilių ir karių vykdomų funkcijų persidengimą ir glaudesnę abipusį bendradarbiavimą.¹⁶ Tokiam požiūriui pritaria ir kitas mokslininkas Anthony Forster, akcentuojantis karinių aljansų ir civilinių organizacijų bendrą siekį užtikrinti demokratinių principų įtvirtinimą po Šaltojo karo pabaigos.¹⁷ Trečiosios ir paskutinės kartos pradžia Frederik Rosen siūlo laikyti XXI amžiuje pradėtas vykdyti valdžios nuvertimo operacijas, tokias kaip JAV misija Afganistane, kurių metu riba tarp civilių ir karių tapo visiškai išnykusi, nes kariuomenės įsitraukė į kitų valstybių politinius procesus.¹⁸

Nepaisant to, kad civilių ir karių santykius analizuojantys akademikai apibrėžia skirtingas tyrinėjimų kartas, galima išskirti kelis istorinius įvykius, padariusius esminę įtaką civilinės valdžios ir kariuomenės santykių kaitai. Pirmiausiai, būtina pabrėžti Antrojo pasaulinio karo reikšmę tyrimo lauko atsiradimui. Taip pat kertiniu istoriniu įvykiu laikytina Šaltojo karo pabaiga, išryškinusi vakarietiškos demokratijos pergalę prieš komunistinį režimą ir jos vertybių visuotinį išpopuliarėjimą valstybių politikose. Civilinė viršenybė prieš karines institucijas yra demokratijoms būdingas bruožas, tad naujų demokratinių valstybių susikūrimas XX amžiaus pabaigoje lėmė ir išaugusį dėmesį civilių ir karių santykiams. Trečiuoju įvykiu, turėjusiu didelę reikšmę civilinio ir karinio sektorių susiliejimui, dalis akademikų įvardina rugsėjo 11 dienos teroristinį išpuolį Niu Jorke. Po šio įvykio

¹⁵ Donald S. Inbody, *The Soldier Vote. War, Politics, and the Ballot in America*. United Kingdom: Palgrave Macmillan, 2016.

¹⁶ Frederik Rosen, „Third-generation Civil-military Relations: Moving Beyond the Security-Development Nexus.“ *PRISM*, 2 (1), 2010. <<https://www.jstor.org/stable/26469093>> [Žiūrėta 2020 05 23].

¹⁷ Anthony Forster, „New Civil-Military Relations and its Research Agendas.“ *Connections*, 1 (2), 2002. <<https://www.jstor.org/stable/26322938>> [Žiūrėta 2020 05 23].

¹⁸ Rosen, 32-37.

pradėtos organizuoti visiškai naujo tipo karinės operacijos, kuriose aktyviai dalyvauja tiek civilinės organizacijos, tiek NATO šalių kariuomenės.¹⁹ Anksčiau nevykdytos karinės misijos ypatingai praplėtė kariuomenių atliekamų funkcijų spektrą, įtraukdamos į jį ir civilinės atsakomybės užduočių atlikimą. Apibendrinant galima pasakyti, kad minėtieji istoriniai įvykiai paskatino trijų skirtingų civilių ir karių santykių tyrimų kartų susiformavimą, kurioms būdingas kitoniškas požiūris į civilinio ir karinio sektorių atskyrimą ir susiliejamą.

Civilių ir karių santykių tyrimų pradininkai

Analizuojant civilių ir karių santykius, neabejotinai svarbu aptarti šio tyrimo lauko analizės pradininkus. Diskusijas apie tai, koks turi būti santykis tarp civilinės valdžios ir karinio sektoriaus, pradėjo du JAV politikos mokslų ir sociologijos ekspertai Samuel P. Huntington ir Morris Janowitz. Abu mokslininkai savo darbuose pasiūlė vienas kitam kardinaliai priešingus civilių ir karių santykių modelius, kurie vėliau buvo aktyviai plėtojami kitų akademinės bendruomenės narių. Galima sakyti, kad Samuel P. Huntington ir Morris Janowitz suformavo dvi skirtingas mokslininkų stovyklas, iš kurių viena pasisakė už visišką civilinio ir karinio sektorių atskyrimą, o kita priešingai – abiejų sektorių glaudesnę bendradarbiavimą ir persidengimą.

Samuel P. Huntington siūlo savo civilių ir karių santykių modelį, kuriame politinė (civilinė) valdžia ir kariuomenė turi būti dvi atskiros autonominės sritys. Akademikas, remdamasis Prūsijos generolo Carl von Clausewitz mintimi, jog karo pagrindinis motyvas yra tam tikras politinis tikslas,²⁰ teigia, kad kariuomenė turi paklusti politinių sprendimų priėmėjų norams, kadangi pastarieji turi daugiau galios civilių ir karių santykiuose.²¹ Taip pat Samuel P. Huntington nuomone, bet kokios visuomenės karinės institucijos yra formuojamos dviejų jėgų – funkcinio ir socialinio imperatyvų. Funkcinis imperatyvas kyla iš išorinių grėsmių visuomenės saugumui, o socialinis iš įvairių socialinių jėgų, ideologijų, visuomenėje dominuojančių institucijų. Kariuomenė, reflektuojanti tik socialines vertybes, negeba efektyviai atlikti savo karinių funkcijų, tačiau neįmanomas ir vien tik funkcinio imperatyvu paremtas karinių institucijų veikimas. Būtent šių dviejų imperatyvų sąveiką Samuel P. Huntington įvardina kaip pagrindinę civilių ir karių santykių problemą.²²

¹⁹ Thomas Sheppard, Bryan Groves, „Post-9/11 Civil-Military Relations: Room for Improvement.“ *Strategic Studies Quarterly*, 9 (3), 2015. <<https://www.jstor.org/stable/26271519>> [Žiūrėta 2020 05 23]; Thomas C. Bruneau, „A conceptual framework for the analysis of civil-military relations and intelligence.“ *Defense & Security Analysis*, 34 (4), 2018. <<https://doi.org/10.1080/14751798.2018.1529085>> [Žiūrėta 2020 05 08]; Jan Angstrom, „The changing norms of civil and military and civil-military relations theory.“ *Small Wars & Insurgencies*, 24 (2), 2013. <<https://doi.org/10.1080/09592318.2013.778014>> [Žiūrėta 2020 05 08].

²⁰ Carl von Clausewitz, *On war*. Michael Howard ir Peter Paret (sud. ir vert.). Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 1989.

²¹ Samuel P. Huntington, *The Soldier and the State: The Theory and Politics of Civil-Military Relations*. 20 leid. Cambridge, Massachusetts; London, England: The Belknap Press of Harvard University Press, 2003.

²² Huntington, 2-3.

Kitas svarbus Samuel P. Huntington teorijos aspektas – kariuomenės civilinės kontrolės rūšys. Autorius išskiria subjektyvią ir objektyvią kontroles. Subjektyvi kontrolė apibūdinama kaip civilinės galios maksimizavimas, kuomet yra stiprinama tam tikros politinės institucijos, socialinės klasės arba konstitucinės formos galia.²³ Tokiu atveju, karininkai vis labiau įsitraukia į politiką, kariuomenės galia menksta, o kartu mažėja ir jos pasirengimas efektyviai vykdyti tiesiogiai paskirtas karines užduotis. Samuel P. Huntington šią problemą siūlo spręsti atsisakant subjektyvios ir plėtojant objektyvios kontrolės taikymą civilių ir karių santykiuose. Pastaroji civilinės kontrolės rūšis skatina kariuomenės profesionalumo didinimą ir pasisako už visišką civilinės ir karinės sričių atskyrimą. Jeigu dominuojant subjektyviai civilinei kontrolei siekiama, kad kariuomenė taptų visuomenės atspindžiu, prie objektyvios kontrolės kariuomenė militarizuojama ir yra laikoma valstybės įrankiu.²⁴ Taigi, civilinės valdžios ir kariuomenės atskyrimas, kai kariškiai paklūsta civiliams, tačiau patys į politiką neįsitraukia, yra laikomas pagrindine Samuel P. Huntington pristatomo modelio idėja.

Visiškai priešingą civilių ir karių santykių modelį pateikia Morris Janowitz. Civilinės ir karinės sričių atskyrimą jis laiko neįmanomu, kadangi kariuomenė vis sparčiau adaptuojasi prie kintančios visuomeninės aplinkos ir technologinės pažangos.²⁵ Taip pat akademikas pabrėžia Šaltojo karo pradžioje kilusių branduolinio ginklo kūrimo varžybų reikšmę civilių ir karių santykiams, kurių metu karininkai privalėjo plėsti savo kompetencijas ir įgauti tam tikrus specifinius įgūdžius. Įvairias energetikos, inžinerijos, fizikos ir kitokių disciplinų žinias jiems suteikė būtent civiliai, minėtųjų sričių specialistai. Todėl branduolinio ginklo pavyzdys parodo, kad pamažu karininkija perima vis daugiau civiliams būdingų profesinių įgūdžių, o atskirtis tarp civilių ir karių mažėja. Taip pat keičiasi ir kariuomenės organizacinis valdymo modelis – nuo anksčiau būdingo disciplinuoto, nelankstaus ir nekvestionuojamo sprendimų priėmimo galios sutelkimo vienose rankose, kariuomenės vidinės problemos vis dažniau sprendžiamos diskusijų pagalba.²⁶ Morris Janowitz nuomone, kuo toliau, tuo labiau karininkų korpusas ugdo savo vadybinius įgūdžius, tampa techniniais darbuotojais ir tokiu būdu supanašėja su civiliais.²⁷ Be to, akademikas, dar XX amžiaus viduryje pradėjęs kalbėti apie kintančias karybos formas, darančias didelę įtaką karininkų funkcijoms ir kariuomenės darbo organizavimui, tarsi atspindi šių dienų situaciją, kurią aktyviai analizuoja prieš tai pristatytą antrosios ir trečiosios civilių ir karių santykių kartų atstovai.

²³ Huntington, 80-83.

²⁴ Huntington, 83-84.

²⁵ Morris Janowitz, *The Professional Soldier: A Social and Political Portrait*. 4 leid. New York, London: The Free Press, 1968.

²⁶ Janowitz, 8-10.

²⁷ Janowitz, 10-11.

Samuel P. Huntington ir Morris Janowitz pristatytos teorijos tapo atspirties tašku kitiems civilių ir karių santykius nagrinėjantiems mokslininkams. Remdamiesi pradininkų idėjomis, vėlesni akademikai išplėtė ir pasiūlė naujas perspektyvas, kaip būtų galima analizuoti civilių ir karių tarpusavio santykius. Bene daugiausiai diskusijų keliantys yra Charles C. Moskos karinės organizacijos institucinis–profesinis,²⁸ Peter D. Feaver patikėtojo ir patikėtinio (*angl. principal-agent*),²⁹ Rebeccos L. Schiff sutikimo,³⁰ Peter D. Feaver ir Richard H. Kohn atotrūkio,³¹ Michael C. Desch išorės veiksnio,³² Deborah D. Avant institucinės raidos,³³ Donald S. Travis pragmatinės civilinės kontrolės³⁴ modeliai. Minėtųjų mokslininkų teorijos smarkiai praplėtė civilių ir karių santykių tyrimų lauką ir iki šių dienų skatina įvairias akademines diskusijas. Be to, pastebima, kad civilių ir karių santykiai aktyvių diskusijų objektu dažniausiai tampa tuomet, kai valstybės susiduria su saugumo aplinkos pokyčiais,³⁵ todėl globaliame pasaulyje kylantys kariniai iššūkiai taip pat paskatina naujų teorinių prieigų vystymąsi.

²⁸ Šiuo atveju, profesinis kariuomenės organizavimas suvokiamas kaip artimas civiliniam sektoriui. Vykstanti visuomenės ir kariuomenės raida skatina didesnę bendradarbiavimą, nes visuomenės transformuojasi ir vis labiau siekia atgrasymo, o ne pasirengimo karui demonstravimo. Charles C. Moskos, „Armed Forces in a Warless Society.“ Kn. Jurgen Kuhlmann ir Christopher Dandeker (sud.), *Armed Forces after the Cold War*. Munich: German Armed Forces Institute for Social Research, 1992, 3-10.

²⁹ Civilinė valdžia kaip patikėtojas suteikia kariuomenei autonomiją veikti, bet tuo pačiu vykdo jos kontrolės funkciją. Kariuomenė, laikoma patikėtinu, tam gali priešintis, tačiau veikiama vidinių motyvų ir siekdama užsitarnauti garbę, stengiasi išpildyti civilių norus. Peter D. Feaver, *Armed Servants: Agency, Oversight, and Civil-Military Relations*. Cambridge, Massachusetts; London, England: Harvard University Press, 2003.

³⁰ Kariuomenė, politinis elitas ir piliečiai turi sutarti dėl keturių esminių dalykų: karininkų korpuso socialinės sudėties, politinio sprendimų priėmimo proceso, rekrutavimo metodo ir kariuomenės stilistikos. Tokiu būdu yra įgyvendinama efektyvi tarpusavio partnerystė. Rebecca L. Schiff, „Concordance Theory, Targeted Partnership, and Counterinsurgency Strategy.“ *Armed Forces & Society*, 38 (2), 2012. <<https://doi.org/10.1177/0095327X11415491>> [Žiūrėta 2020 05 26].

³¹ Tarp civilių ir kariuomenės egzistuoja kultūrinis atotrūkis. Civiliai ir kariškiai skiriasi savo požiūriais, vertybėmis, o tai kenkia tarpusavio partnerystei bei ginkluotųjų pajėgų efektyvumui. Kariškiai, nors ir būdami pavaldūs, dažnai turi neigiamą nuomonę apie civilių kultūrą, laiko juos abejingais kariuomenės poreikiams bei nusiteikusiais priešiška. Peter D. Feaver, Richard H. Kohn, Lindsay P. Cohn, „The Gap Between Military and Civilian in the United States in Perspective.“ Kn. Peter D. Feaver ir Richard H. Kohn (sud.), *Soldiers and Civilians. The Civil-Military Gap and American National Security*. Cambridge, Massachusetts; London, England: MIT Press, 2001, 1-12.

³² Civilių ir kariškių santykius siūloma analizuoti vertinant ne vidaus o išorės grėsmių įtaką. Stabiliausi civilių ir kariškių santykiai bus tuomet, kai valstybė susidurs su didelėmis išorės ir mažomis vidaus grėsmėmis, blogiausi – susidūrus su mažomis išorės ir didelėmis vidaus grėsmėmis. Michael C. Desch, *Civilian Control of the Military. The Changing Security Environment*. Baltimore, London: The Johns Hopkins University Press, 1999.

³³ Tiek civiliai, tiek kariškiai siekia sustiprinti savo institucinę galią. Kariuomenė įgyvendina civilinę valią, kuomet jos lyderiai tiki, jog už tai bus apdovanoti. Toks kariškių požiūris priklauso nuo to, kokia karinių organizacijų stebėsena yra vykdoma civilių, o civiliniai lyderiai kariuomenės kontrolės būdus ir mastą pasirenka pagal savo asmeninius rinkiminius imperatyvus (demokratinėse valstybėse). Deborah D. Avant, *Political Institutions and Military Change. Lessons from Peripheral Wars*. Ithaca, London: Cornell University Press, 1994.

³⁴ Būdai, kuriais civiliai kontroliuoja kariškius gali kisti, o tai priklauso nuo vykstančio konflikto tipo ir aplinkos konteksto. Donald S. Travis, „Saving Samuel Huntington and the Need for Pragmatic Civil-Military Relations.“ *Armed Forces & Society*, 43 (3), 2017. <<https://doi.org/10.1177/0095327X16667287>> [Žiūrėta 2020 05 25].

³⁵ Michael C. Desch, 2.

Nors analizuojant užsienio autorių literatūrą galima matyti, kad civilių ir karių santykius nagrinėjančių darbų yra išties daug, to paties nebūtų galima pasakyti apie situaciją Lietuvoje. Apskritai, Lietuva nepasižymi plačia karo studijų ir saugumo ekspertų bendruomene, tad akademinį darbų, susijusių su karo sociologija arba konkrečiai civilių ir karių santykiais, nėra daug. Vis tik suteikti pradžią akademinėms diskusijoms bando tyrėjai Deividas Šlekys, Jūratė Novagrockienė, Algirdas Gričius, Kęstutis Paulauskas, Vaidotas Urbelis, Margarita Šešelgytė. Dalis jų – Kęstutis Paulauskas, Algirdas Gričius, Jūratė Novagrockienė – nemažą dėmesį yra skyrę civilinės demokratinės Lietuvos kariuomenės kontrolės ir karinės struktūros transformacijos tyrimams. Akademikai analizavo, kaip keitėsi Lietuvos kariuomenės sąranga ir civilinė–karinė sąveika po nepriklausomybės atgavimo³⁶ ir įstojimo į NATO³⁷ valstybių gretas. Vis dėlto, minėtieji tyrimai buvo atlikti šio amžiaus pirmame dešimtmetyje, tad gautos išvados, tikėtina, ne visai tiksliai atspindi dabartinę situaciją Lietuvoje. Gerokai vėliau Lietuvos civilių ir karių santykių problemas savo monografijoje išsamiai aprašė Deividas Šlekys. Akademiko teigimu, civilių ir karių santykių esmė yra diskusijos ir kritiška refleksija, be kurių neįmanoma turėti efektyvios karinės strategijos. Tinkama tarpusavio refleksija turi apimti du lygius: pati kariuomenė savo viduje turi skatinti atviras diskusijas apie karą ir karybą, o vėliau kilusias idėjas įtraukti į pokalbius su civiline bendruomene.³⁸ Kitaip nei ankstesniuose lietuvių tyrėjų darbuose, monografijoje daugiau dėmesio skiriama ne institucinei, o kultūrinei civilių ir karių santykių analizei. Apibendrinant galima pasakyti, kad Deivido Šlekio atliktą tyrimą reikėtų laikyti bene vėliausiu ir išsamiausiu šių dienų civilių ir karių santykius Lietuvoje pristatančiu darbu.

Taigi, civilių ir karių santykiai kaip tyrimo objektas, susiformavęs Antrojo pasaulinio karo pabaigoje, yra aktyviai analizuojami tarptautinės mokslininkų bendruomenės. Remdamiesi pirmosios kartos teorijos pradininkų Samuel P. Huntington ir Morris Janowitz darbais, vėlesni akademikai yra pristatę ne vieną modelį, pasiūlantį alternatyvų požiūrį į civilių ir karių santykių problematiką. Priešingos tendencijos vyrauja Lietuvoje – šiuolaikinių darbų, apžvelgiančių Lietuvos civilių ir karių santykius, yra nedaug. Apibendrinant atliktų tyrimų pobūdį pastebima, kad didžioji dalis darbų apima

³⁶ Algirdas Gričius ir Kęstutis Paulauskas, „Demokratinė civilinė ginkluotųjų pajėgų kontrolė Lietuvoje.“ Lietuvos metinė strateginė apžvalga, 2002. <http://www.lka.lt/lt/moksline-veikla/leidiniai/lietuvos-metine-strategine-apzvalga/download.html?id=672;pdf_id=8090> [Žiūrėta 2020 05 26].

³⁷ Jūratė Novagrockienė, „Kariuomenės transformacija XXI amžiuje: Lietuvos atvejis.“ Lietuvos metinė strateginė apžvalga 2005. <<https://epublications.vu.lt/object/elaba:6173331/6173331.pdf>> [Žiūrėta 2020 05 26].

³⁸ Deividas Šlekys, *Mąslaus Vyčio beieškant: lietuviškos karinės minties raida ir būklė po nepriklausomybės atkūrimo (1990 – 2014)*. Vilnius: Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, 2015.

institucinius civilių ir karių santykius, analizuoja civilinės kontrolės būdus ir kaitą, o augantis civilių ir karių bendradarbiavimo poreikis ir jo įgyvendinimas lieka neaptarti. Esant tokiai situacijai, kai Lietuvos civilių ir karių bendradarbiavimo vystymo tema yra nepakankamai ištirta, susidaro akademinio lauko niša, kurią bus stengiamasi užpildyti šiuo darbu.

Iš viso darbas padalintas į tris dalis. Pirmoje dalyje pristatomas teorinis pagrindas, suteikiantis teorinius rėmus atliekamam tyrimui. Šią darbo dalį sudaro *karo tarp žmonių* koncepcijos ir hibridinės karybos teorijos apžvalgos. Antroje dalyje pateikiami svarbiausi tyrimo metodologiniai aspektai – paaiškinamos pasirinktų metodų priežastys ir nuosekli tyrimo atlikimo eiga. Galiausiai, paskutinėje darbo dalyje, sudarytoje iš dviejų segmentų, aptariami atlikto tyrimo rezultatai ir suformuluojamos išvados, leidžiančios patvirtinti arba paneigti išsikeltus darbo ginamuosius teiginius.

1. TEORINIS PAGRINDAS

Dabartinė pasaulio strateginė aplinka atspindi minėtą trečiąją civilių ir karių santykių erą, kuri yra neatsiejama nuo karinio ir politinio sektorių suartėjimo ir persidengimo. Vis rečiau kalbama apie hierarchinius civilių ir karių santykius bei pereinama prie diskusijų, apimančių bendrą nacionalinio saugumo tikslų siekimą ir gynybos užduočių įgyvendinimą. Apskritai, šiandieniniame saugumo kontekste civilių ir karių santykiams nusakyti dažniausiai yra vartojami civilių ir karių bendradarbiavimo (angl. *Civil-Military Cooperation*) ir sąveikos (angl. *Civil-Military Interaction*)³⁹ terminai. Būtent toks požiūrio pasikeitimas pirmiausiai yra siejamas su besikeičiančiais moderniosios karybos principais.

1.1. Karas tarp žmonių

Akademiniam pasaulyje kalbos apie kintantį karą ypatingai suaktyvėjo XX amžiaus antroje pusėje. Dviejų pasaulinių karų patirtis vertė iš naujo apsvarstyti, kas gali būti karinių konfliktų dalyviais ir kokios yra mūšio lauko ribos. Šaltojo karo varžytuvės, terorizmas ir spartėjanti globalizacija vis labiau keitė tarptautinio saugumo situaciją ir skatino naujų grėsmių atsiradimą. Besikeičiančių moderniosios karybos principų analizei daug dėmesio skyrė britų generolas Rupert Smith. Šio autoriaus knyga „*The Utility of Force*“ neretai laikyta viena svarbiausių pastarojo pusantro šimtmečio knygų apie karą ir lyginta net su karybos klasika tapusiu Carl von Clausewitz veikalu „*On War*“.⁴⁰

Rupert Smith savo darbe siekia įrodyti, kad anksčiau dominavusi industrinė karyba⁴¹ nyksta, o ją keičia *karo tarp žmonių* (angl. *War Amongst the People*) koncepcija. Autoriaus nuomone, šis pokytis įvyko pačioje XX amžiaus pabaigoje, kuomet oficialiai baigėsi dešimtmečiais trukusi JAV ir SSRS konfrontacija, prasidėjo karinių pajėgumų mažinimas, o valstybės savo išitraukimą į karus buvusioje Jugoslavijoje ir Vidurio Rytuose traktavo kaip „taikos bei demokratijos rėmimo operacijų vykdymą“.⁴² Pristatydamas savo teoriją, Rupert Smith išskiria šešis ginamuosius teiginius apie šiuolaikinius karus. Pirma, šiuolaikiniuose konfliktuose pastebimi pasikeitę tikslai, dėl kurių kovojama. Industrinių karų dominavimo laikotarpiu kariniai susidūrimai vykdavo norint pasiekti

³⁹ NATO Civil-Military Cooperation Centre of Excellence, „CIMIC Handbook.“ CIMIC-COE, 2020. <<https://www.handbook.cimic-coe.org/>> [Žiūrėta 2020 11 07].

⁴⁰ James Gow, „The new Clausewitz? War, force, art and utility – Rupert Smith on 21st century strategy, operations and tactics in a comprehensive context.“ *Journal of Strategic Studies*, 29 (6), 2006. <<https://doi.org/10.1080/01402390601016733>> [Žiūrėta 2021 02 21].

⁴¹ Industrinė karyba (angl. *Industrial Warfare*) – karybos rūšis, kuomet kariauja strategiškai tarpusavyje konfrontuojančios valstybės, kovos vyksta tarp šalių kariuomenių mūšio lauke ir yra naudojama nuolatos tobulinama ginkluotė ir karinė technika. Rupert Smith, *The Utility of Force. The Art of War in the Modern World*. 2 leid. New York: Alfred A. Knopf. 2007

⁴² Rupert Smith, 118.

valstybės strateginius tikslus. Dažnu atveju, tikslas atspindėdavo tam tikro objekto užėmimą, perėmimą ar sunaikinimą.⁴³ Vis dėlto, šiuolaikiniuose konfliktuose tikslai yra žemesnio lygio ir glaudžiau besisiejantis su visuomene nei valstybės nacionaline strategija. Dabartinių karinių operacijų metu pagrindinis dėmesys yra sutelkiamas į tam tikrų sąlygų sukūrimą, kurios diplomatijos, ekonominių paskatų, politinio spaudimo ir kitų priemonių pagalba leistų pasiekti norimus politinius rezultatus.⁴⁴

Antroji Rupert Smith išskirta šių dienų karybai būdinga tendencija atspindi tai, kad vis dažniau kariaujama tarp žmonių, o ne kariniuose mūšio laukuose. Civiliai žmonės, būdami miestuose, gatvėse, netgi savo namuose, gali tapti visapusiškais karo dalyviais ir priešiška nusiteikusių jėgų taikiniai.⁴⁵ Civilių noras priešintis, remti savo šalies karines pajėgas ar prisidėti prie kontratakų organizavimo kelia nemenkus iššūkius oponentui, todėl pastarasis siekia kuo greičiau neutralizuoti potencialias kliūtis, kylančias iš civilinės aplinkos ir galinčias sutrukdyti jo užduoties įgyvendinimui. Šis šiuolaikinių karų bruožas, be abejonės, glaudžiai siejamas su žiniasklaidos įtaka.⁴⁶ Komunikacijos pažanga bei išaugęs žiniasklaidos priemonių ir socialinių tinklų skaičius leidžia vis greičiau pasiekti auditoriją ir pranešti jai viso pasaulio įvykius. Tiriamosios žurnalistikos darbai apie XXI amžiaus karus, tiesioginės transliacijos iš karinių konfliktų vietų, propagandos atpažinimo projektai – visa tai padeda visuomenei geriau suprasti grėsmes, kylančias valstybės saugumui, bei suvokti pilietinio pasipriešinimo svarbą.⁴⁷ Didėjančios civilinės visuomenės žinios apie šalies saugumo problemas nulemia tai, kad prieš taikiniai tampa ne tik kitos valstybės ginkluotosios pajėgos, bet ir visa visuomenė.

Trečiasis šiuolaikinių karų bruožas – ilgos trukmės konfliktai. Karas, susidedantis iš aiškiai pradžių ir pabaigą turinčių atakų, transformavosi į ilgalaikes operacijas, kuriose veiksmas, nukreiptas prieš oponentą, savaime nebėra toks svarbus kaip tinkamiausio laiko veikti atradimas.⁴⁸ Kaip jau buvo minėta, dabartiniai karai nebeturi konkretaus strateginio politinio tikslo, todėl siekis sukurti tinkamas konflikto sąlygas, per kurias būtų galima efektyviausiai paveikti oponentą ir jo valią priešintis, reikalauja laiko ir tęstinumo. Pirmojo ir Antrojo pasaulinių karų laikais valstybės visą savo dėmesį ir pajėgumus skirdavo greitesnei pergalei pasiekti, o šiais laikais karas gali vykti paraleliai su įprastu

⁴³ Rupert Smith, 119.

⁴⁴ Peter A. Kiss, *Winning Wars amongst the People. Case Studies in Asymmetric Conflict*. Nebraska: Potomac Books, 2014.

⁴⁵ Rupert Smith, 122.

⁴⁶ Rupert Smith, 122.

⁴⁷ J. Brian Houston et. al., „The Centrality of Communication and Media in Fostering Community Resilience: A Framework for Assessment and Intervention.“ *American Behavioral Scientist*, 59 (2), 2015. <https://www.researchgate.net/profile/J-Brian-Houston/publication/282267193_The_Centrality_of_Communication_and_Media_in_Fostering_Community_Resilience/links/56a9332708ae2df8216510a3/The-Centrality-of-Communication-and-Media-in-Fostering-Community-Resilience.pdf> [Žiūrėta 2021 02 27].

⁴⁸ Rupert Smith, 127.

šalies ir joje gyvenančių žmonių gyvenimu. To pavyzdys galėtų būti šiandieninė Ukraina, kurios rytinėje dalyje karinis konfliktas tęsiasi dar nuo 2014 metų. Nors neteisėta Krymo aneksija įvyko pačioje karo pradžioje, Rusija iki šiol nenutraukia savo karinių veiksmų. Be to, Rusijos agresija prieš Ukrainą pasireiškia ne vien teritorijos apšaudymais. Šalis labai daug dėmesio skiria ir Ukrainos vidaus politikos destabilizavimui, korupcijos kurstymui, manipuliavimui viešąja nuomone bei propagandos skleidimui.⁴⁹ Taigi, užsitęsęs ir aiškios karo baigties neturintis Rusijos–Ukrainos konfliktas puikiai iliustruoja Rupert Smith išskirtą trečiąją dabartiniams konfliktams būdingą tendenciją.

Šiuolaikiniuose konfliktuose taip pat yra siekiama kuo ilgiau išsaugoti savo pajėgas ir resursus. Rizikavimas visais turimais pajėgumais tikslui pasiekti nebėra laikomas priimtiniu karo veiksmu. Be to, norint išlaikyti pajėgas, labai svarbu turėti ir visuomenės palaikymą. Demokratinėse valstybėse šalies gynybos sektorius yra išlaikomas mokesčių mokėtojų lėšomis, todėl kariuomenės yra įsipareigojusios apsaugoti savo turimus pajėgumus ir būti visuomet pilnai pasiruošusios ginti valstybę ir jos piliečius.⁵⁰ Dėl šios priežasties dabartinių konfliktų sąlygomis šalys siekia visapusiškai apsaugoti turimą karinį personalą, techniką ir infrastruktūrą, kadangi bet kokie praradimai galėtų lemti ne tik didelius finansinius kaštus, bet ir žmonių palaikymo smukimą. Taip pat, priešingai nei anksčiau, didelis dėmesys yra skiriamas tam, kad valstybės kariniai pajėgumai galėtų būti efektyviai panaudojami ne vienos, o bent kelių operacijų metu.⁵¹

Penktoji knygoje išskirta tendencija apibūdina ginklų panaudojimą šiuolaikiniuose konfliktuose. Pasak Rupert Smith, sunkioji ginkluotė, kuri buvo naudojama industriniuose karuose, turi būti adaptuota šių dienų karams, vykstantiems tarp žmonių.⁵² Valstybės vis dažniau pasirenka kovoti neperžengdamos tiesioginio konflikto slenksčio ribų, todėl didelę griaunamąją galią turinti ginkluotė netenka anksčiau turėtos didelės svarbos ir verčia apsvarstyti naujus jos panaudojimo būdus. Apskritai, šiandiniame pasaulyje valstybės neretai daug dėmesio skiria nekonvencinių pajėgumų plėtojimui ir stiprinimui. Šalys agresorės konflikto metu stengiasi išnaudoti tarptautinės teisės spragas ir, pasitelkdamos minkštosios galios instrumentus, organizuoja atakas, nesukuriantias pagrindo kilti didelio masto tarpvalstybiniam karams.⁵³ Paprastai, tokia taktika yra naudojama

⁴⁹ Taras Kuzio, „Vladimir Putin’s forever war against Ukraine continues.“ Atlantic Council, 2020. <<https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/vladimir-putins-hybrid-war-against-ukraine-continues/>> [Žiūrėta 2021 02 27].

⁵⁰ Rupert Smith, 128-129.

⁵¹ Rupert Smith, 129.

⁵² Rupert Smith, 130.

⁵³ Frank G. Hoffman, „The Contemporary Spectrum of Conflict: Protracted, Gray Zone, Ambiguous, and Hybrid Modes of War.“ 2016 Index of U.S. Military Strength: The Heritage Foundation, 2016. <https://www.heritage.org/sites/default/files/2019-10/2016_IndexOfUSMilitaryStrength_The%20Contemporary%20Spectrum%20of%20Conflict_Protracted%20Gray%20Zone%20Ambiguous%20and%20Hybrid%20Modes%20of%20War.pdf> [Žiūrėta 2021 02 28].

tuomet, kai valstybė suvokia negalinti įgyvendinti savo karinių tikslų turimomis konvencinėmis priemonėmis. Todėl pastarosios ginkluotės stiprinimas šiuolaikinių konfliktų kontekste nebėra laikomas vieninteliu pergale kare garantuojančiu veiksmu.

Galiausiai, šeštuoju modernios karybos bruožu Rupert Smith pabrėžia dažnėjančius karus prieš nevalstybinius veikėjus. Jo nuomone, dabartiniame pasaulyje karai tarp dviejų valstybių yra vis rečiau pasitaikantis konflikto tipas. Nuo XX amžiaus pabaigos ryškėja nauja tendencija, kuomet kare dalyvauja daugiašaliai tarptautiniai aljansai ar koalicijos prieš įvairias nevalstybinių veikėjų grupes, pavyzdžiui, teroristus.⁵⁴ Tokiam pasikeitimui daugiausiai įtakos padarė kintantys ir švelnėjantys karų tikslai bei jų tęstinumas laike. Taip pat šios priežastys lėmė didesnę valstybių interesą ieškoti platesnių kovos su oponentu būdų, kadangi pergalei pasiekti tapo reikalingi gausesni resursai ir žmogiškieji ištekliai. Analizuojant šiandieninius pasaulyje besitęsiančius karus, matoma, kad didžiausio karinio aljanso NATO pajėgos šiuo metu įgyvendina operacijas įvairiuose konfliktuose Vidurio Rytuose ir Afrikos šalyse.⁵⁵ Dažniausiai į konfliktą yra įsitraukusios įvairios teroristinės ar vietinių sukilėlių grupuotės, tad šie karai atspindi šeštąją Rupert Smith išskirtą tendenciją.

Rupert Smith knygoje pristatyta šiuolaikinio *karo tarp žmonių* koncepcija paskatino diskusijas apie industrinės karybos laikotarpio pabaigą. Autoriaus iškeltos idėjos apie karų perkėlimą iš karinės į civilinę aplinką, nekonvencinių priemonių plėtojimą, išaugusį karinių konfliktų mastą bei tęstinumą laike skatino akademinę bendruomenę ieškoti naujų požiūrio kampų į besikeičiančios karybos priežastis ir pasekmes. Vis dėlto, ne visi akademikai sutiko, kad Rupert Smith teorija iš tiesų yra verta lyginimo su Carl von Clausewitz idėjomis. Sero Adam Roberts požiūriu, karybos transformacija nebuvo tokia ryški, kokią ją aprašė Rupert Smith. Anot kritiko, karas tarp žmonių egzistavo visais laikais, o industrinė karyba, pakeitusi savo formą, ir toliau išlieka itin svarbi dabartinių konfliktų kontekste.⁵⁶ Šiam požiūriui pritaria ir Eliot A. Cohen, teigdamas, kad senojo tipo konvenciniai karai vis dar aktualūs ir neretai pasitaikantys, ypač Azijos regionuose. Kita vertus, kritikas sutinka, kad Rupert Smith knyga turi būti laikoma vienu svarbiausių pastarojo dešimtmečio darbų, apžvelgiančių moderniosios karybos bruožus.⁵⁷

⁵⁴ Rupert Smith, 131.

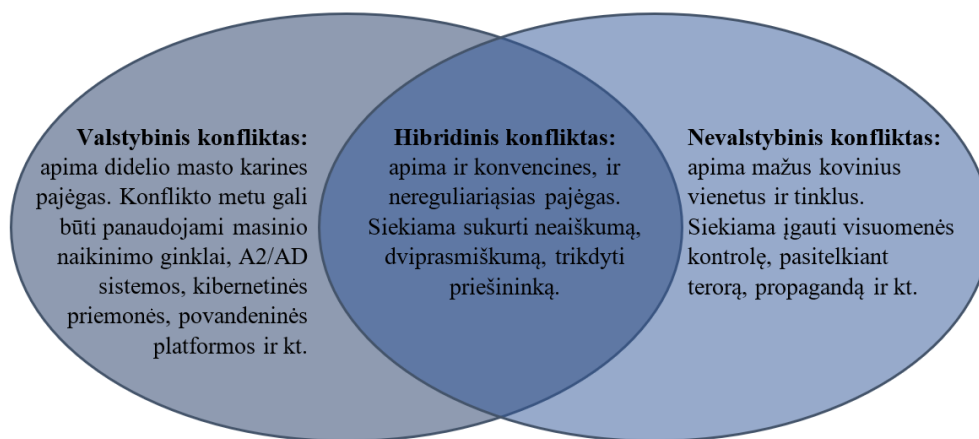
⁵⁵ North Atlantic Treaty Organization, „Operations and missions: past and present.“ NATO, 2020. <https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_52060.htm> [Žiūrėta 2021 02 28].

⁵⁶ Adam Roberts, „The Utility of Force, by Rupert Smith. Theatre of blood.“ The Independent: 2005. <<https://www.independent.co.uk/arts-entertainment/books/reviews/utility-force-rupert-smith-326177.html>> [Žiūrėta 2021 02 28].

⁵⁷ Eliot A. Cohen, „The End of War as We Know It.“ The Washington Post: 2007. <<https://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2007/01/18/AR2007011801981.html>> [Žiūrėta 2021 02 28].

1.2. Hibridinė karyba

XXI amžiuje taip pat formavosi ir kitos karybos teorijos, išryškinančios augančią civilinės aplinkos ir jos veikėjų rolę konfliktų metu. Viena tokių – hibridinė karyba. Pagrindinis teorijos pradininkas Frank G. Hoffman savo 2007 metais pristatytame darbe teigia, kad šiuolaikiniuose konfliktuose tampa vis sunkiau atskirti taikos metą nuo karo būklės taip, kaip ir kombatantą nuo nekombatanto.⁵⁸ Apskritai, hibridinis karas pirmiausiai yra siejamas su skirtingų karybos būdų sujungimu. Anot Frank G. Hoffman, jis gali apimti konvencinius ir nekonvencinius pajėgumus, nereguliarią taktiką, teroristinius aktus ir kitus smurtinius, prievartinius ar kriminalinius nusikaltimus.⁵⁹ Taip pat hibridiniai karai gali būti suvokiami kaip valstybinių ir nevalstybinių konfliktų persidengimo laukas, kuriame sujungiamos konvencinės ir neregulios pajėgos. Tokių konfliktų metu kuriamos sąlygos, mažinančios galimybes oponentui imtis iniciatyvos ir trikdančios jo mūšio lauko suvokimą (žr. 1 paveikslą).⁶⁰

1 paveikslas. Hibridinių konfliktų vizualinė koncepcija.⁶¹

Hibridinė karyba labai panašiai apibrėžiama ir tarptautiniuose dokumentuose. NATO šalys narės sutaria, kad hibridinės grėsmės apima kombinuotus karinius ir nekarinius veiksmus bei atviras ir slaptas priemones, pavyzdžiui, dezinformaciją, kibernetines atakas, ekonominį spaudimą, nereguliarių ginkluotų grupių dislokavimą ar reguliariųjų pajėgų panaudojimą.⁶² Kita vertus, Europos Sąjungoje naudojamas kiek platesnis hibridinės karybos apibrėžimas. Tokio tipo grėsmės yra

⁵⁸ Frank G. Hoffman, *Conflict in the 21st century: The rise of hybrid wars*. Virginia: Potomac Institute for Policy Studies, 2007.

⁵⁹ Frank G. Hoffman, 14.

⁶⁰ The National Military Strategy of the United States of America. 2015. <https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Publications/2015_National_Military_Strategy.pdf> [Žiūrėta 2021 01 31].

⁶¹ The National Military Strategy of the United States of America. 2015.

<https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Publications/2015_National_Military_Strategy.pdf> [Žiūrėta 2021 01 31].

⁶² North Atlantic Treaty Organization, „NATO response to hybrid threats.“ 2019. <https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_156338.htm> [Žiūrėta 2021 01 31].

suvokiamos kaip vienijančios konvencinius ir nekonvencinius metodus (diplomatinius, karinius, ekonominius, technologinius), kurie gali būti kontroliuojami tiek valstybinių, tiek nevalstybinių veikėjų, siekiančių konkrečių tikslų, tačiau tuo pačiu besistengiančių neperžengti oficialaus karo paskelbimo ribos.⁶³ Hibridinės karybos daugiasluoksniškumas yra pabrėžiamas ir Lietuvos karinėje doktrinoje. Joje teigiama, kad šiuolaikiniams kariniams konfliktams yra būdingas hibridinis veikimas. Jo metu „naudojama minkštoji (švelnioji), kietoji (griežtoji) ir išmanioji galia <...> kartu ir vienu metu, koviniai ir nekoviniai veiksmai, kinetinės ir nekinetinės, mirtinos ir nemirtinos priemonės, kariniai ir nekariniai pajėgumai, reguliariosios ir nereguliosios pajėgos, konvenciniai ir nekonvenciniai kariavimo būdai, primityvūs ir sudėtingi (labai tikslūs) ginklai bei sistemos, remiamasi naujomis kariavimo idėjomis ir jos kuriamos, veikiama netiesiogiai ir tiesiogiai, negyvenamoje (atviroje) ir gyvenamoje vietovėse, siekiama užsitikrinti dalies (tam tikros grupės) vietos gyventojų paramą ar palaikymą.“⁶⁴

Įvairūs akademinuose darbuose ir oficialiuose dokumentuose naudojami apibrėžimai nurodo, kad hibridinei karybai būdingas skirtingų tradicinių ir netradicinių karinių priemonių naudojimas. Iš pirmo žvilgsnio tai gali skambėti kaip labai platus karo apibūdinimas, kuriam trūksta konkretumo, todėl, norint geriau suprasti, kuo hibridinis karas skiriasi nuo kitų karo rūšių, svarbu išskirti jo esminius bruožus. Pirmiausiai, hibridiniams konfliktams priskirtinas neapibrėžtumo aspektas. Hibridinio karo metu agresorius sąmoningai naikina skirtumus tarp taikos ir karo meto, kadangi tai apsunkina galimybes užpultai valstybei tiksliai ir laiku pateikti tinkamą politinį atsaką.⁶⁵ Taip pat hibridinė karyba neatsiejama nuo tiek vertikalios, tiek horizontalios asimetrijos ir daugiasluoksniškumo. Tokio tipo karai pasižymi dideliais skirtumais tarp kariaujančių pusių santykinės galios ir jos įsiskverbimu į įvairias valstybines sritis.⁶⁶ Dar vienas bruožas – karo neigimas. Hibridinėje karyboje yra siekiama išvengti atviro konflikto deklaravimo ir veikėjų–agresorių atskleidimo, todėl vienu iš didžiausių iššūkių tampa priešišku veiksmų kilmės ir už to slypinčių motyvų suvokimas.⁶⁷ Kitas svarbus hibridinei karybai būdingas aspektas – oponento pažeidžiamumą išnaudojimas. Hibridiniame kare agresorius imasi veiksmų, nukreiptų į šalies ar regiono silpnąsias vietas, tokiu būdu siekdamas daryti įtaką, destabilizuoti priešininką ar sutrikdyti jo sprendimų

⁶³ Murat Caliskan, „Hybrid warfare through the lens of strategic theory.“ *Defense & Security Analysis*, 35 (1), 2019. <<https://doi.org/10.1080/14751798.2019.1565364>> [Žiūrėta 2021 01 30].

⁶⁴ Lietuvos kariuomenė, „Lietuvos karinė doktrina.“ 2 leid., 2016.

<https://kariuomene.kam.lt/download/87244/lkd%202016_patalpinta%20svetain%C4%97se.pdf> [Žiūrėta 2021 01 31].

⁶⁵ Aapo Cederberg, Pasi Eronen, „How can Societies be Defended against Hybrid Threats?“ Geneva Centre for Security Policy, 2015. <https://s3.us-east-2.amazonaws.com/defenddemocracy/uploads/documents/GCSP_Strategic_Security_Analysis_-_How_can_Societies_be_Defended_against_Hybrid_Threats.pdf> [Žiūrėta 2021 01 31].

⁶⁶ Erik Reichborn-Kjennerud, Patrick Cullen, „What is Hybrid Warfare?“ Norwegian Institute of International Affairs, 2016. <<https://core.ac.uk/download/pdf/52131503.pdf>> [Žiūrėta 2021 01 31].

⁶⁷ Andrew Mumford, „Understanding hybrid warfare.“ *Cambridge Review of International Affairs*, 33 (6), 2020. <<https://doi.org/10.1080/09557571.2020.1837737>> [Žiūrėta 2021 01 30].

priėmimą. Dažnu atveju, agresorius stengiasi padidinti visuomenės susiskaldymą, o tam pasiekti naudoja propagandos ir dezinformacijos priemones, išryškinančias kultūrinius, kalbinius ar religinius skirtumus.⁶⁸ Taigi, hibridinė karyba pasižymi galios asimetrija, į oponento pažeidžiamumus nukreiptomis kompleksinėmis karinėmis priemonėmis ir dideliu tiek paties agresoriaus, tiek jo motyvų neapibrėžtumu.

Analizuojant hibridines grėsmes, taip pat svarbu pabrėžti jų aktualumą šiuolaikinių konfliktų kontekste. Hibridinės karybos sąvoka labiausiai išpopuliarėjo po 2014 metais Rusijos neteisėtai įvykdytos Krymo aneksijos. Besitęsiantys konfliktai Rytų Ukrainoje skatino tarptautinę bendruomenę analizuoti Rusijos veiksmus ir hibridines grėsmes laikyti savotiškai nauja paradigma, iš naujo apibrėžiančia Europos saugumo architektūrai kylančius iššūkius.⁶⁹ Apskritai, karas Ukrainoje pradėtas laikyti hibridinio karo pavyzdžiu, kuriame atsiskleidė Rusijos hibridinė strategija ir taktika. Tyrėjas Evgen Dykyi išskiria Rusijos hibridinio karo Ukrainoje fazes, iš kurių pirmosios trys būdingos išskirtinai hibridinei karybai. Konfliktas prasidėjo nuo psichologinio ir propagandinio karo fazės, kurios metu Rusija siekė psichologiškai parengti tiek savo, tiek Ukrainos visuomenę įsiveržimo būtinumui. Taip pat buvo stiprinama prorusiškų grupių įtaka ir formuojama viešoji nuomonė Vakarų šalyse apie tarptautinių kolektyvinio saugumo mechanizmų neutralizavimą ir Rusijos agresijos legitimaciją.⁷⁰ Po jos sekė tiesioginio įsiveržimo pradžios fazė, kuomet Ukrainoje buvo vaidinamas „pilietinis konfliktas“ ir teisėtos šalies valdžios kontrolės nebuvimas. Galiausiai, trečiosios, prievartos ir provokacijų eskalavimo fazės metu, Rusija imitavo „savivaldos“ arba „alternatyvios“ valdžios ir prorusiškų įtakos grupių, aktyviai dalyvavusių ankstesnėse konflikto fazėse, sukūrimą ir perėjo prie konvencinių karinių priemonių panaudojimo.⁷¹ Šios trys karo fazės įrodo, kad hibridinėje karyboje agresorius yra suinteresuotas kuo aktyviau sąveikauti su civiline aplinka ir visuomene. Nuo pat konflikto pradžios Rusija siekė sukurti tokią situaciją, kurioje propagandos paveikti rytų Ukrainos žmonės patys legitimuotų okupantų veiksmus ir nesipriešintų aneksijai.⁷² Todėl galima teigti, kad visuomenės ar civilinės infrastruktūros įtraukimas į karą yra vienas iš esminių hibridinės karybos komponentų.

⁶⁸ Eitvydas Bajarūnas, Vytautas Keršanskas, „Hibridinės grėsmės: turinio, keliamų iššūkių ir priemonių įveikti jas analizė.“ Lietuvos metinė strateginė apžvalga 2017-2018: Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, 2018. <<https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2018~1546411321557/J.04~2018~1546411321557.pdf>> [Žiūrėta 2021 01 30].

⁶⁹ Eitvydas Bajarūnas, Vytautas Keršanskas, 127.

⁷⁰ Evgen Dykyi, *Hibridinis Rusijos karas: Ukrainos patirtis Baltijos šalims*. Vilnius: Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, 2016.

⁷¹ Evgen Dykyi, 22-24.

⁷² Gjorgji Veljovski, Nenad Taneski, Metodija Dojchinovski, „The danger of “hybrid warfare“ from a sophisticated adversary: the Russian “hybridity“ in the Ukrainian conflict.“ *Defense & Security Analysis*, 33 (4), 2017. <<https://doi.org/10.1080/14751798.2017.1377883>> [Žiūrėta 2021 02 06].

Reikšminga civilių rolė hibridiniame kare atskleidžiama ir tokio karo prevencijoje. Kariuomenė pati viena, be civilių pagalbos, nebegali kovoti ir sėkmingai atremti šiais laikais valstybės egzistavimui kylančių grėsmių. Civilinei aplinkai tapus hibridinio karo mūšio lauku, civilių ir karių bendradarbiavimas ir visuomenės kritinio mąstymo ugdymas tapo kaip niekad svarbus ir būtinas.⁷³ Net patys pirmieji hibridinio karo teoretikai pabrėžė, kad, norint išvengti hibridinių grėsmių, yra reikalingas kariuomenės ir civilių bendradarbiavimas. Pasak Frank G. Hoffman, kova su hibridinio karo oponentu reikalauja naujo kariuomenės ir nacionalinio saugumo organizacijų požiūrio į strategiją. Kariuomenės vadai turi gebėti veikti kartu su koalicijos partneriais, tarptautinėmis ir valstybinėmis nekarinėmis organizacijomis.⁷⁴ Be to, kadangi hibridinio karo metu ypatingas dėmesys yra skiriamas manipuliavimui civilių nuotaika ir pasaulėžiūra, nuo hibridinių grėsmių besiginanti šalis privalo didinti savo visuomenės atsparumą.⁷⁵ Kariuomenė turi gerinti civilių propagandos atpažinimo įgūdžius, šviesti nacionalinių grėsmių klausimais, didinti pasitikėjimą šalies ginkluotosiomis pajėgomis. Taip pat svarbu suvokti, kad visuomenė, gebanti kritiškai vertinti gaunamą informaciją ir išmananti hibridinės karybos priemones, gali prisidėti prie agresoriaus atgrasymo ir kariuomenės vykdomų kontroperacijų.⁷⁶ Įvairių organizacijų ir pilietinių iniciatyvų nariai gali dalintis turima informacija su kariuomene, prisidėti prie priešiška nusiteikusių valstybės vykdomų informacinių ar kibernetinių operacijų identifikavimo, šviesti savo aplinkos žmones ir taip didinti visuomenės išprusimą. Dėl šių priežasčių kariuomenė turi nuolatos gerinti savo sąveiką su civiliais ir laikyti juos itin svarbiais partneriais hibridinių konfliktų kontekste.

Taigi, hibridinėje karyboje, kurioje tradicinis karo laukas persikelia į civilinę aplinką, valstybėms pasidaro sunku identifikuoti patį agresorių ir jo naudojamas karines–hibridines priemones. Išnykusios skirtys tarp kariuomenės ir civilių skatina jų bendradarbiavimą ir sąveiką, galinčią užtikrinti veiksmingesnį pasipriešinimą oponento veiksams. Kadangi hibridinė karyba pasižymi labai didele karinių priemonių gausa ir įsiskverbimu į skirtingus valstybės sektorius (karinį, informacinį, energetinį, ekonominį ir t. t.), kariuomenės pačios savaime tampa nebepajėgios atremti visų kylančių grėsmių. Taip kyla poreikis keisti karines gynybos strategijas, įtraukiant į jas aktyvesnę užduočių pasidalinimą tarp kariuomenės ir visuomenės. Nors iš pirmo žvilgsnio tai gali atrodyti kaip nemenkas iššūkis, kariuomenėse šią funkciją įgyvendina specialiai apmokyti civilių ir karių bendradarbiavimo specialistai.⁷⁷ Efektyvus jų parengimas užtikrina sklandų informacijos tarp karinio

⁷³ Barbara J. Falk, „Strategic citizens: Civil society as a battlespace in the era of hybrid threats.“ *Hybrid CoE Strategic Analysis*, 25, 2020. <https://www.hybridcoe.fi/wp-content/uploads/2020/11/SA25_Strategic-Citizen.pdf> [Žiūrėta 2021 02 06].

⁷⁴ Frank G. Hoffman, 50-51.

⁷⁵ Aapo Cederberg, Pasi Eronen, 6-7.

⁷⁶ İlhami B. Değirmencioğlu, „National Security in the Age of the Hybrid War.“ Global Political Trends Center Istanbul Kültür University, Policy Brief No.57, 2018. <http://gpotcenter.org/dosyalar/PB_57.pdf> [Žiūrėta 2021 02 07].

⁷⁷ Cosmina-Oana Roman, „CIMIC – concepts, principles and functions.“ *Review of the Air Force Academy*, 30, 2015. <http://ns.afahc.ro/ro/revista/2015_3/ROMAN_2015_3.pdf> [Žiūrėta 2021 02 07].

ir civilinio sektorių pasidalinimą ir bendrą užduočių įgyvendinimą, kuris neabejotinai prisideda prie didesnės gynybinių operacijų sėkmės.

Apibendrinant pristatytas *karo tarp žmonių* ir hibridinės karybos teorijas, matoma, kad karinės ir civilinės sričių sąveika tampa vis reikšmingesniu šiuolaikinių konfliktų aspektu. XX amžiaus pabaigoje išryškėję karybos pokyčiai, kuomet industrinius karus vis dažniau ėmė keisti ilgalaikiai konfliktai civilinėje erdvėje, sustiprino glaudesnių kariuomenės ir civilių santykių poreikį. Ši mintis buvo plėtojama ir moderniosios karybos teorijose. Rupert Smith savo *karo tarp žmonių* teorijoje pristatė karo aplinkos pasikeitimą ir augantį civilių vaidmenį konfliktų metu. Jo teoriją taip pat papildė hibridinės karybos koncepcija, pabrėžusi naujų kariavimo metodų atsiradimą. Be to, abi teorijos akcentavo, kad sėkmingas oponento kompleksinių atakų atėmimas šiais laikais yra nebeįmanomas be civilinės paramos. Taigi, tokia teorinė prieiga leidžia daryti prielaidą, kad šiuolaikiniuose konfliktuose civilių ir karių bendradarbiavimo užduočių įgyvendinimas yra būtina sąlyga sėkmingam karinių operacijų planavimui ir vykdymui. Vadovaujantis šia prielaida, valstybėms turi būti itin svarbu nuosekliai ir sistemingai vystyti turimus karinius civilių ir karių bendradarbiavimo pajėgumus bei užtikrinti efektyvų jų veikimą.

Pristatytas darbo teorinis pagrindas suteikia platesnį suvokimą, kodėl civilių ir karių bendradarbiavimo sritis turėtų būti vystoma valstybių kariuomenėse ir kaip ji gali prisidėti prie efektyvesnio karinių operacijų įgyvendinimo. Abi teorijos supažindina su sąvokomis ir suponuoja kokybinę metodologinę prieigą tyrimui atlikti. Šiame darbe aprašytos teorijos nėra testuojamos, netikrinami jų dėsningumai. Darbui artimesnis interpretatyvistinis teorijos panaudojimo būdas,⁷⁸ kuriame pasirinktas teorinis pagrindas nenurodo tikslių tyrimo kintamųjų, bet paaiškina, kodėl civilių ir karių bendradarbiavimas turėtų būti analizuojamas pasitelkiant subjektyvius jo vertinimus ir interpretacijas. Kaip buvo konstruojamas tokia logika pagrįstas tyrimas pristatoma kitoje darbo dalyje.

2. METODOLOGINĖ PRIEIGA

Siekiant ištirti civilių ir karių bendradarbiavimo srities įgyvendinimo raidą ir identifikuoti pagrindines jos vystymo problemas Lietuvos kariuomenėje, buvo atliktas dviejų dalių kokybinis tyrimas. Kokybinio tyrimo metodologijos pasirinkimą lėmė noras atrasti darbe keliamos problemos

⁷⁸ Salvatore Babones, „Interpretive Quantitative Methods for the Social Sciences.“ *Sociology*, 50 (3), 2016. <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0038038515583637?casa_token=jHqVru4So1IAAAAA%3AnZtSQ0z7N6YMLGFwLjnjVCyxUi9p2Dziezft791HkpiVIXUc4msSKxqXzsnFAIskChJqkIg0T5w&> [Žiūrėta 2021 05 08].

priežastis ir suprasti jų reikšmę civilių ir karių bendradarbiavimo srities vystymo procesams. Įprastai, socialinių mokslų disciplinoje būtent kokybiniai tyrimai suteikia galimybę tyrėjui gauti kompleksinį procesų supratimą ir užfiksuoti vyraujančių požiūrių skirtumus.⁷⁹ Šios prieigos taikymas darbe leido surinkti įvairiapusę informaciją apie tyrimo problemą, nagrinėti platesnį kontekstą ir išsiaiškinti analizuojamo objekto – civilių ir karių bendradarbiavimo – vystymosi dinamiką.⁸⁰ Taip pat tyrimo rezultatų interpretavimui pasitelkta indukcinė samprotavimo logika. Iš riboto kiekio surinktų duomenų buvo siekiama pristatyti ne tik jų esmę, bet kartu išvesti ir konceptualius išvadinis teiginius, galinčius paaiškinti bendrą Lietuvos kariuomenės požiūrį į civilių ir karių bendradarbiavimą ir jo rolės supratimą šiuolaikinėje karyboje.⁸¹ Pažymėtina, kad tyrimo metu civilių ir karių bendradarbiavimo vystymas nebuvo lyginamas su kitų Lietuvos kariuomenės funkcinų sričių situacija, todėl gautos išvados suformuluotos tik iš vidinio srities tyrimo.

Pirmoje tyrimo dalyje buvo atliekama oficialių dokumentų analizė. Tyrime analizuoti strateginiai ir operaciniai dokumentai, kuriuose aprašyta civilių ir karių bendradarbiavimo funkcija, jos tikslas, priemonės ir svarba šiuolaikinės karybos kontekste. Oficialių dokumentų analizė vykdėta jai būdingais trimis etapais.⁸² Pirmiausiai, aktualiuose nacionaliniuose dokumentuose paviršutiniškai ieškota informacijos, besisiejiančios su civilių ir karių bendradarbiavimu, kariuomenės parama visuomenei ir civilių role konflikto metu. Paskui atliktas atsirinktos ir su darbe atliekamo tyrimo tema susijusios medžiagos išsamus skaitymas. Galiausiai, perskaityta dokumentuose pateikta informacija išinterpretuota ir suformuluoti platesnio pobūdžio išvadiniai teiginiai. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad, atsižvelgus į Lietuvos oficialių dokumentų, pristatančių civilių ir karių bendradarbiavimo funkcinę sritį, ribotumą, į tyrimą buvo įtraukta trumpa šios srities vystymo NATO analizė. Tyrime pristatyta, kaip civilių ir karių bendradarbiavimas vystytas NATO mastu, bei atlikta naujausios doktrinos AJP-3.19 apžvalga. Be to, tyrimo metu, analizuojant lietuviškus dokumentus, gilintasi į jų turinio unikalumą ir sąsajas su NATO dokumentuose pateikiama informacija. Apibendrinant galima pasakyti, kad pirmoji tyrimo dalis orientuota į teorinio civilių ir karių bendradarbiavimo konceptualizavimo Lietuvoje analizę, todėl gautos išvados suteikė galimybę pagrįsti arba paneigti

⁷⁹ Linda Mayoux, „Quantitative, Qualitative or Participatory? Which Method, for What and When?“ Kn. Vandana Desai, Robert Potter (sud.), *Doing Development Research*. London: SAGE Publications, 2006, 115-129.

⁸⁰ Rimantas Tidikis, „Socialinių mokslų tyrimų metodologija.“ Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2003. <https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/15459/Tidikis_tyrimu_metodologija.pdf?sequence=1> [Žiūrėta 2021 04 29].

⁸¹ David R. Thomas, „A General Inductive Approach for Analyzing Qualitative Evaluation Data.“ *American Journal of Evaluation*, 27 (2), 2006. <<https://doi.org/10.1177/1098214005283748>> [Žiūrėta 2021 05 08].

⁸² Glenn A. Bowen, „Document Analysis as a Qualitative Research Method.“ *Qualitative Research Journal*, 9 (2), 2009. <https://www.researchgate.net/profile/Glenn-Bowen/publication/240807798_Document_Analysis_as_a_Qualitative_Research_Method/links/59d807d0a6fdcc2aad065377/Document-Analysis-as-a-Qualitative-Research-Method.pdf> [Žiūrėta 2021 04 30].

pirmąjį darbo ginamąjį teiginį, kad *Lietuvos kariuomenėje trūkstanta civilių ir karių bendradarbiavimo funkcinės srities teorinio reglamentavimo ir koncepcijos*.

Antrajai tyrimo daliai pasirinktas pusiau struktūruotų giluminių interviu metodas, užtikrinantis didesnę patikimumą negu anketinis tyrimas ar kiti apklausos būdai.⁸³ Interviu metodu siekta išsiaiškinti apklausiamųjų asmenų nuomonę, dabartinės situacijos vertinimus ir iš jų atsakymų atkurti kuo tikslesnius civilių ir karių bendradarbiavimo vystymo Lietuvoje ne tik dabarties, bet ir praeities faktus. Pusiau struktūruotuose interviu didžioji dalis klausimų autorės buvo suformuluoti iš anksto (žr. *1 priedas*), tačiau atsiradus poreikiui, pokalbio metu galėjo būti užduodami papildomi klausimai. Taip pat pažymėtina, kad prieš interviu dėl gilesnio konteksto supratimo ir geresnio pasiruošimo pokalbiui respondentai turėjo galimybę susipažinti su paruoštais klausimais, kurie atitiko dvi temines kategorijas. Pirmoji grupė apėmė klausimus, susijusius su bendriniu respondentų požiūriu į civilių ir karių bendradarbiavimo discipliną, jos svarbą ir aktualumą, o antroji – konkrečiais šios srities įgyvendinimo vertinimais (stipriosiomis / silpnosiomis pusėmis, kariniu rengimu ir pan.).

Giluminiai interviu buvo atlikti su 8 Lietuvos kariuomenės civilių ir karių bendradarbiavimo / nekinetinių operacijų karininkais. Respondentų imties dydį apibrėžė duomenų prisotinimo efektas, kuomet didžioji dalis kalbintų karininkų išsakytų įžvalgų ir vertinimų ėmė kartotis.⁸⁴ Tyrimo įgyvendinimui ekspertai pasirinkti tikslinės atrankos būdu, atsižvelgiant į jų karinę patirtį nekinetinių operacijų ir, konkrečiai, civilių ir karių bendradarbiavimo srityje. Tikslinei atrankai atlikti remtasi asmenine autorės karinės tarnybos Nekinetinių operacijų kuopoje patirtimi ir atrinktų respondentų rekomendacijomis.⁸⁵ Pabrėžtina, kad interviu dieną visi kalbinti karininkai, išskyrus vieną, priklausė vyresniųjų karininkų grupei⁸⁶ ir absoliučiai visi Lietuvos kariuomenėje buvo pratarnavę ilgiau nei dešimtmetį. Taip pat kiekvienas karininkas turėjo sukaupęs bent 6 metų patirtį nekinetinėse operacijose ir baigęs nors vieną civilių ir karių bendradarbiavimo kursą. Tai leido laikyti juos savo profesinės srities ekspertais ir didino interviu metu išsakytų asmeninių vertinimų apie tiriamą objektą patikimumą. Taip pat tyrimui atlikti buvo pasirinkti karininkai, savo karjeros metu bent dalį laiko tarnavę brigados lygmenyje ar aukštesniuose štabuose. Toks sprendimas priimtas siekiant surinkti duomenis iš ne tik taktinį, bet ir operacinį civilių ir karių bendradarbiavimo įgyvendinimą ir planavimą gerai išmanančių Lietuvos kariuomenės karininkų. Be to, nemaža dalis respondentų turėjo

⁸³ Rimantas Tidikis, 465.

⁸⁴ Michelle O'Reilly, Nicola Parker, „‘Unsatisfactory Saturation’: a critical exploration of the notion of saturated sample sizes in qualitative research.“ *Qualitative Research*, 13 (2), 2012. <<https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1468794112446106>> [Žiūrėta 2021 04 29].

⁸⁵ Giluminių interviu metu respondentai buvo prašomi įvardinti kitus, jų nuomone, patyrusius ir tiriamąjį civilių–karių bendradarbiavimo lauką gerai išmanančius Lietuvos karininkus, savo turimomis žiniomis galinčius reikšmingai papildyti renkamus tyrimo duomenis (aut. past.).

⁸⁶ Vyresniųjų karininkų grupei priskiriami karininkai, turintys majoro, pulkininko leitenanto arba pulkininko karinius laipsnius (aut. past.). Karys.lt, „Karių laipsniai.“ 2020. <<https://www.karys.lt/kariuomene/kariu-laipsniai/34>> [Žiūrėta 2021 04 29].

įgiję tarptautinės patirties. Dalis jų buvo tarnavę tarptautinėse NATO pajėgų vadavietėse, baigę užsienio valstybių organizuotus mokymus ar dalyvavę tarptautinėse karinėse misijose. Dėl šios priežasties tyrimo ekspertai galėjo pasidalinti giliomis įžvalgomis apie tai, kaip civilių ir karių bendradarbiavimo funkcinė sritis yra suvokiama ir vystoma tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu mastu.

Atsižvelgiant į tyrimo atlikimo metu šalyje galiojusius karantino apribojimus ir kai kurių kalbintų karininkų tarnybą užsienio valstybėse, giluminiai interviu vyko nuotoliniu būdu, t. y. naudojantis virtualių skambučių internetinėmis platformomis.⁸⁷ Nors interviu organizavimas nuotoliniu būdu galėjo sumažinti tyrėjos ir pašnekovų socialinį kontaktą bei apsunkinti neverbalinio respondentų elgesio interpretavimą, kita vertus, tai leido kalbintiems karininkams labiau atsipalaiduoti, būti atviresniems ir visam pokalbiui skirti daugiau asmeninio laiko (kiekvieno pokalbio trukmė siekė nuo 1 iki 1.45 val. – aut. past.).⁸⁸ Taip pat, vadovaujantis tyrimų atlikimo etika, visi 8 respondentai interviu pradžioje buvo informuoti apie tyrimo tikslą ir sutiko, kad jų pokalbiai būtų įrašinėjami. Pagal padarytus garso įrašus, vėliau buvo paruoštos pilnos pokalbių transkripcijos (žr. 2 priedas). Be to, dėl interviu metu išsakytos potencialiai jautrios informacijos, galėjusios daryti įtaką tolimesnei pašnekovų karinei tarnybai, pokalbio pabaigoje respondentai buvo prašomi pasirinkti, ar jų atskleista nuomonė ir mintys analizės metu būtų panaudotos anonimiškai, ar ne.⁸⁹ Pageidavus išlaikyti anonimiškumą, asmeniniai respondentų karinės tarnybos faktai ir prisiminimai pašalinti ir iš transkribuotos interviu medžiagos.

Atlikus giluminius interviu, toliau buvo koncentruojamasi į surinktų duomenų transkribavimą. Pažymėtina, kad transkripcijose atliktas tik kalbos ir grubių sintaksės klaidų bei neaiškiai ištartų žodžių koregavimas, kuris neturėjo jokios įtakos išsakytų teiginių turinio kaitai.⁹⁰ Parengus interviu transkripcijas, imtasi panašių duomenų segmentų kategorizavimo.⁹¹ Surinkta medžiaga suskirstyta į kelis teminius blokus, atspindinčius skirtingus tyrimo tikslo aspektus. Galiausiai, iš teminių duomenų grupių atrinkus geriausiai daugumos respondentų nuomonę atspindėjusias mintis⁹² ir jas įtraukus į darbe cituojamų teiginių sąrašą, atliktas tyrimo rezultatų pristatymas, leidęs pagrįsti arba paneigti antrąjį darbo ginamąjį teiginį – *civilių ir karių bendradarbiavimo funkcinės srities sistemingo praktinio įgyvendinimo trūkumą Lietuvos kariuomenėje*.

⁸⁷ Interviu atlikti naudotos „Zoom“ ir „Facebook Messenger“ virtualių skambučių platformos (aut. past.).

⁸⁸ Valeria Lo Iacono, Paul Symonds, David H. K. Brown, „Skype as a Tool for Qualitative Research Interviews.“ *Sociological Research Online*, 21 (2), 2015. <https://warwick.ac.uk/fac/soc/al/people/mann/interviews/paul_symonds_-_skype-research-method.pdf> [Žiūrėta 2021 04 30].

⁸⁹ Peter Allmark et. al., „Ethical issues in the use of in-depth interviews: literature review and discussion.“ *Research Ethics Review*, 5 (2), 2009. <<https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/174701610900500203>> [Žiūrėta 2021 04 30].

⁹⁰ Bronislavas Bitinas, Aušra Kazlauskienė, „Inovacijų taikymas edukologijos moksle: kokybinių tyrimų duomenų vizualizacijos programos „Kokybis“ paskirtis ir galimybės.“ *Mokytojų ugdymas*, 13 (2), 2009. <<https://gs.elaba.lt/object/elaba:6107221/6107221.pdf>> [Žiūrėta 2021 04 30].

⁹¹ Vaidas Morkevičius, „Turinio analizė socialiniuose tyrimuose.“ Kaunas, 2012 m. balandžio 27 d. paskaitos medžiaga. <http://www.vaidasmo.lt/lt/dest/kita/2012-04-27_ktu_turinio-analize.pdf> [Žiūrėta 2021 04 30].

⁹² Vadovaujantis objektyvumo principu, tyrimo rezultatų išvardiniai teiginiai buvo formuluojami atmetant kraštutinius ir nuo daugumos respondentų nuomonės nukrypstančius pasisakymus (aut. past.).

Pabaigai, svarbu paminėti, kad atliekant tiek pirmąją, tiek antrąją tyrimo dalį, pastebėta viešai prieinamos informacijos apie civilių ir karių bendradarbiavimą stoka. Todėl, atsižvelgus į trūkstamos informacijos, galinčios turėti esminės įtakos tyrimo rezultatams, poreikį, nuspręsta papildomai kreiptis į NATO akredituoto Civilių ir karių bendradarbiavimo kompetencijos centro Konceptijų, sąveikos ir pajėgumų skyrių.⁹³ Aktualūs klausimai skyriaus viršininkui pulkininkui leitenantui Stefan Muehlich buvo pateikti elektroniniu paštu, o gauti atsakymai reikšmingai papildė abi tyrimo dalis.

3. TYRIMO REZULTATAI

3.1. Dokumentų analizė

3.1.1. Civilių ir karių bendradarbiavimas Lietuvos kariniuose dokumentuose

Norint geriau suprasti civilių ir karių bendradarbiavimo srities teorinį išvystymą Lietuvos kariuomenėje, svarbu įvertinti, kiek dėmesio šiai sričiai yra skiriama lietuviškuose kariniuose dokumentuose. Visų pirma, civilių ir karių bendradarbiavimo reikšmė yra apibrėžiama aukščiausiame Lietuvos kariniame dokumente – Lietuvos Respublikos karinėje strategijoje. Dokumente išskiriama, kad „karinių ir civilinių pajėgumų sąveika, glaudus Lietuvos kariuomenės ir kitų valstybės institucijų bendradarbiavimas yra kertinis Lietuvos nacionalinį saugumą užtikrinantis veiksnys“.⁹⁴ Taip pat strategijoje yra iškeliamas reikalavimas kariuomenei būti pasirengusiai veikti kartu su civilinėmis valstybės ir savivaldybių institucijomis bei nuolatos tobulinti tarpusavio sąveiką tiek šalies viduje, tiek tarptautinių misijų metu. Šis reikalavimas Lietuvos kariuomenei yra keliamas greta kitų tokių svarbių kriterijų kaip gebėjimas veikti savarankiškai ir kartu su NATO sąjungininkų pajėgomis, veiksmingas karinis vadovavimas ir valdymas, greitas reagavimas į grėsmės ir kt.⁹⁵ Vadinasi, strateginiame lygmenyje civilių ir karių bendradarbiavimo įgyvendinimas laikomas vienu iš esminių Lietuvos kariuomenės veiklos uždavinių.

Nors Lietuvos karinėje strategijoje civilių ir karių bendradarbiavimo svarba ir poreikis yra aiškiai pabrėžiami, to paties nebūtų galima pasakyti apie kitą dokumentą – Lietuvos karinę doktriną. Doktrinoje civilių ir karių bendradarbiavimas išskiriamas kaip vienas iš potencialių galios daugiklių, galinčių pagerinti karinės veiklos vykdytojų efektyvumą ir rezultatus. Taip pat apie glaudžių kariuomenės ir civilių santykių poreikį užsimenama skyriuje, pristatančiame visapusiško požiūrio

⁹³ Civil-Military Cooperation Centre of Excellence, „Concepts, Interoperability and Capabilities“ CIMIC-COE. <<https://www.cimic-coe.org/branches/cic/>> [Žiūrėta 2021 04 30].

⁹⁴ Lietuvos Respublikos karinė strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2016 m. kovo 17 d. įsakymu Nr. V-252. <<https://kam.lt/download/51933/lr%20karin%C4%97%20strategija%202016.pdf>> [Žiūrėta 2021 03 08].

⁹⁵ Lietuvos Respublikos karinė strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2016 m. kovo 17 d. įsakymu Nr. V-252.

(angl. *comprehensive approach*) veikimo koncepciją,⁹⁶ tačiau plačiau apie tai nėra kalbama.⁹⁷ Apskritai, Lietuvos karinėje doktrinoje tarpinstitucinės sąveikos svarba yra minima keliose dokumento vietose, tačiau atskiras civilių ir karių bendradarbiavimo kaip savarankiškos karinės funkcinės srities pristatymas nepateikiamas. Gerokai daugiau dėmesio civilių ir karių bendradarbiavimui yra skiriama Lietuvos karinių pajėgų operacinėje doktrinoje. Joje bendradarbiavimo funkcijoms, lygmenims, organizacijai ir principams apibrėžti yra išskiriamas atskiras dokumento poskyris.⁹⁸ Žinoma, nereikėtų pamiršti, kad ši doktrina parengta 2011 metais, tad per pastarąjį dešimtmetį kilusių saugumo iššūkių įtaka kariuomenės funkcijoms ir užduotims dokumente nėra atspindima. Nepaisant to, kaip ir Lietuvos karinėje doktrinoje, civilių ir karių bendradarbiavimo užduočių įgyvendinimas šiame dokumente laikomas veikla, įgalinančia karinių pajėgų veikimą bei atliekančia palaikymo ir pagrindinių operacijų sustiprinimo funkciją.⁹⁹

Kaip jau buvo minėta, Lietuvos karinių pajėgų operacinėje doktrinoje civilių ir karių bendradarbiavimas yra aprašomas plačiau nei bet kuriame kitame Lietuvos kariniame strateginiame ar operaciniame dokumente. Doktrinoje pateiktas civilių ir karių bendradarbiavimo srities aprašymas iš esmės sutampa su NATO sąjungininkų 2003 metais išleistoje jungtinėje doktrinoje *AJP-9*¹⁰⁰ pateikta informacija, nors dokumento literatūros sąrašo priede pastaroji Aljanso doktrina nėra minima.¹⁰¹ Pirmiausiai, lietuviškoje doktrinoje pabrėžiama, kad civilių ir karių bendradarbiavimas yra įgyvendinamas visose trijose karinio valdymo pakopose. Strateginiame lygmenyje ši veikla susilieja su visapusiško požiūrio principais ir užtikrina, kad operacinis planavimas ir operacijų vykdymas atitiktų nacionalinius politinius tikslus ir strategiją. Operaciniame lygmenyje civilių ir karių bendradarbiavimas yra skirtas santykiams tarp karinių pajėgų ir nacionalinių valdžios institucijų, tarptautinių, vyriausybinių ar nevyriausybinių organizacijų ir kitų civilių subjektų operacijų rajone palaikyti, siekiant užtikrinti efektyvų operacijų planavimą ir vykdymą. Galiausiai, taktikoje vyksta reali karinių pajėgų ir civilių subjektų sąveika. Šiame lygmenyje civilių ir karių bendradarbiavimas duoda ryškiausiai matomus rezultatus, kurie taip pat gali turėti ir tam tikrų strateginių implikacijų.¹⁰² Taigi, civilių ir karių bendradarbiavimo įtraukimas į visas valdymo

⁹⁶ Visapusiškas požiūris – efektyvus ir visapusiškas reagavimas į sudėtingas krizes derinant ir koordinuojant karinių ir kitų vyriausybinių departamentų (institucijų) bei, kai įmanoma, tarptautinių ir nevyriausybinių organizacijų veiksmus. Lietuvos kariuomenė, „Lietuvos karinių pajėgų operacinė doktrina.“ 2 leid., 2011. <<https://kariuomene.kam.lt/download/48025/lietuvos%20kariniu%20pajegu%20operacine%20doktrina%202011.pdf>> [Žiūrėta 2020 11 17].

⁹⁷ Lietuvos kariuomenė, „Lietuvos karinė doktrina.“ 2 leid., 2016. <https://kariuomene.kam.lt/download/87244/lkd%202016_patalpinta%20svetain%20C4%97se.pdf> [Žiūrėta 2021 01 31].

⁹⁸ Lietuvos kariuomenė, „Lietuvos karinių pajėgų operacinė doktrina.“

⁹⁹ Lietuvos kariuomenė, „Lietuvos karinių pajėgų operacinė doktrina.“ 7-18.

¹⁰⁰ Doktrina vėliau buvo du kartus atnaujinta. Dabar galiojanti versija – AJP-3.19 (*aut. past.*). NATO Standard, „NATO Civil-Military Co-operation (CIMIC) Doctrine (AJP-9).“ 2003. <<https://www.nato.int/ims/docu/ajp-9.pdf>> [Žiūrėta 2021 03 11].

¹⁰¹ Lietuvos kariuomenė, „Lietuvos karinių pajėgų operacinė doktrina.“ 1P-27.

¹⁰² Lietuvos kariuomenė, „Lietuvos karinių pajėgų operacinė doktrina.“ 5-39.

pakopas, be abejonės, atskleidžia šios srities svarbą sėkmingam karinių operacijų planavimui ir vykdymui. Tiek žemiausiame, tiek aukščiausiame valdymo lygmenyje civilių ir karių bendradarbiavimo užduotys nepraranda aktualumo ir įtakos efektyviam Lietuvos kariuomenės pasirengimui kovai prieš šiuolaikines hibridines grėsmes.

Lietuvos karinių pajėgų operacinėje doktrinoje taip pat yra išskiriamos trys civilių ir karių bendradarbiavimo funkcijos – sąveika tarp karinių ir civilinių struktūrų (angl. *liaison between military and civil agencies*), parama pajėgoms / vienetams (angl. *support to the force / units*) ir parama civilinei aplinkai (angl. *support to the civil environment*). Pirmoji funkcija apibrėžia karių ir civilinių subjektų sąveiką, sudarančią pagrindą operacijų (veiklos) planavimui ir vykdymui. Sąveika su operacijų rajone veikiančiais civiliais subjektais laikoma svarbia planuojant ir sinchronizuojant karines operacijas, civilinę vietos valdžios ir kitų civilių subjektų organizacijų veiklą bei siekiant įgyvendinti karinių pajėgų misijos tikslus.¹⁰³ Antroji civilių ir karių bendradarbiavimo funkcija – parama pajėgoms – išryškėja tada, kai nėra atsakingos valdžios, padedančios organizuoti vietinę ar užsienio šalies pagalbą. Tokiomis aplinkybėmis vietinė bendruomenė ir / ar tarptautinės organizacijos pasidaro reikalingos norint aktyviai veikti ir užtikrinti karinių operacijų rėmimą, o civilių ir karių bendradarbiavimas – užtikrinant karių judėjimo laisvę ir minimizuojant karinės galios poveikį civilinei infrastruktūrai.¹⁰⁴ Paskutinė, trečioji, funkcija apibūdinama kaip karių teikiama parama operacijų rajone esančiai vietinei bendruomenei, civilinėms organizacijoms ir valdžios struktūroms. Pabrėžiama, kad parama civilinei aplinkai gali būti labai įvairi – nuo informacijos pasidalijimo iki humanitarinės pagalbos. Be to, išskiriama esminė paramos civiliams subjektams teikimo sąlyga – teikiama parama turi prisidėti prie karinio uždavinio įgyvendinimo. Visi kariniai veiksmai ar projektai, skirti vietos bendruomenei remti, turi būti suderinti su atitinkamomis vietos valdžios institucijomis ir prisidėti atkuriant stabilią ir saugią aplinką.¹⁰⁵ Apibendrinant galima pasakyti, kad Lietuvos karinių pajėgų operacinėje doktrinoje išskirtos civilių ir karių bendradarbiavimo funkcijos yra aprašomos gana painiai ir nepakankamai išsamiai. Kadangi dokumentas yra parengtas prieš dešimtmetį, civilių ir karių bendradarbiavimo dalis nėra standartizuota pagal dabartinę NATO AJP-3.19 doktriną, kurioje pateikiamas naujausias ir aktualiausias analizuojamos srities funkcijų aprašymas (*žr. 2 paveikslą*). Atlikus lietuviškos ir tarptautinės doktrinų palyginimą, nustatyta, kad Lietuvos karinių pajėgų operacinėje doktrinoje pateiktas funkcijų pristatymas tik iš dalies atspindi šiuolaikines civilių ir karių bendradarbiavimo funkcijas, kurias turėtų įgyvendinti visos NATO šalys narės.

¹⁰³ Lietuvos kariuomenė, „Lietuvos karinių pajėgų operacinė doktrina.“ 5-38.

¹⁰⁴ Lietuvos kariuomenė, „Lietuvos karinių pajėgų operacinė doktrina.“ 5-38.

¹⁰⁵ Ten pat.

SAŲVEIKA TARP KARINIŲ IR CIVILINIŲ STRUKTŪRŲ

- Laiku identifikuoti svarbius nekarinius veikėjus.
- Vystyti sąveikos struktūrą, įskaitant abipusio informavimo sistemos nustatymą.
- Koordinuoti vidinę ir išorinę civilių ir karių bendradarbiavimo informaciją.

PARAMA PAJĖGOMS

- Rinkti, vertinti ir teikti informaciją apie civilinę aplinką.
- Nustatyti ir įvertinti esminius civilinius veiksnius, darančius kritinį poveikį operacijų planavimui ir vykdymui.
- Nustatyti ir įvertinti karinių operacijų poveikį civilinei aplinkai.
- Pateikti rekomendacijas karinių operacijų sukulto neigiamo poveikio švelninimui.
- Nustatyti ir įvertinti nekarinės veiklos poveikį operacijoms.
- Skatinti pajėgų priėmimą ir skaidrumą.
- Prisidėti prie operacijų rajone gyvenančios visuomenės informavimo.
- Palengvinti prieigą prie nekarinių išteklių (esant poreikiui).

PARAMA CIVILINEI APLINKAI

- Teikti paramą, pasitelkiant turimus pajėgumus ir informaciją.
- Įgalinti paramos teikimą, stiprinant pajėgumus.
- Teikti paramą karinėmis priemonėmis (tik kraštutiniu atveju).

2 paveikslas. Esminės civilių ir karių bendradarbiavimo funkcijos (AJP-3.19).¹⁰⁶

Dar viena operacinėje doktrinoje pristatoma tema – kariniai civilių ir karių bendradarbiavimo principai. Išskiriamos keturios pamatinės nuostatos, kuriomis turėtų būti vadovaujama vykdant įvairias civilių ir karių bendradarbiavimo užduotis. Pirmasis principas – karinio uždavinio viršenybė. Pabrėžiama, kad, pirmiausiai, civilių ir karių bendradarbiavimas yra „karinė funkcija, įgalinanti karinių pajėgų ir civilių subjektų sąveiką“.¹⁰⁷ Tarpusavio bendradarbiavimo metu turi būti siekiama darnos tarp civilių veiklos ir operacijų karinių efektų bei užtikrinama, kad planuojant operacijas bus atsižvelgta į skirtingus civilinius faktorius. Taip pat operacijose svarbu įvertinti, ar pajėgų parama civiliams subjektams nekels grėsmės pagrindinės karinės misijos įgyvendinimui.¹⁰⁸ Antruoju principu akcentuojamas efektyvus išteklių naudojimas. Civilių ir karių bendradarbiavimas turi padėti užtikrinti, kad civilinė bendruomenė netaptų priklausoma nuo karinių išteklių ir karinės pajėgos darytų kuo mažesnę įtaką civilinei aplinkai.¹⁰⁹ Ši pamatinė nuostata aktualiausia vykdant taikos rėmimo užduotis, kada kariniai ištekliai yra aktyviai naudojami civilinėms reikmėms. Dar vienas doktrinoje išskiriamas principas – prioritetų nustatymas. Pažymima, kad kariniai ištekliai yra riboti,

¹⁰⁶ NATO Standard, „Allied Joint Doctrine for Civil-Military Cooperation. (AJP-3.19).“ 2-5 – 2-7.

¹⁰⁷ Lietuvos kariuomenė, „Lietuvos karinių pajėgų operacinė doktrina.“ 5-39.

¹⁰⁸ Lietuvos kariuomenė, „Lietuvos karinių pajėgų operacinė doktrina.“ 5-39.

¹⁰⁹ Lietuvos kariuomenė, „Lietuvos karinių pajėgų operacinė doktrina.“ 5-40.

todėl jų panaudojimas turi būti vertinamas pagal rezultatus, kuriuos tais ištekliais galima pasiekti. Teisinga civilių ir karių bendradarbiavimo išteklių koncentracija į prioritetines sritis gali lemti geresnių efektų pasiekimą.¹¹⁰ Paskutiniu civilių ir karių bendradarbiavimo kariniu principu yra laikomi teisiniai aspektai. Teigiama, kad teisės aktų laikymasis yra operacijos teisėtumo užtikrinimo garantas, todėl karinės pajėgos turi laikytis ginkluoto konflikto ir tarptautinės teisės nuostatų bei paisyti nacionalinių įstatymų ir tarptautinių susitarimų.¹¹¹

Taip pat doktrinoje yra išskiriami ne tik kariniai, bet ir santykių su civiliais operacijų rajone principai. Pirma, pajėgoms svarbu įgyti tam tikras kultūrinės žinias, kadangi karinės operacijos gali vykti joms nepažįstamoje aplinkoje. Civilių ir karių bendradarbiavimo specialistai turėtų išmanyti ir skatinti kitus karius domėtis šalies, kurioje veikia, tradicijomis, kultūra, istorija, nes tai gali nulemti operacijų civilinėje aplinkoje sėkmę arba nesėkmę.¹¹² Antra, karinės pajėgos turi žinoti, kokie yra jų bendri tikslai su civiliniais subjektais. Bendrų tikslų suvokimas laikomas civilių ir karių santykių pagrindu, įgalinančiu subjektus veikti kartu siekiant bendro galutinio rezultato. Trečia, civilių ir karių bendradarbiavimo veiklai keliami skaidrumo ir kompetentingumo reikalavimai. Sąžiningas ir skaidrus veikimas gali daryti įtaką civilių pasitikėjimo karinėmis pajėgomis augimui ir norui bendradarbiauti.¹¹³ Ketvirta, išskirtiniais atvejais, kuomet karinės pajėgos vykdo civilių subjektų funkcijas (civilių bazinių poreikių tenkinimą, viešosios tvarkos užtikrinimą ir pan.), kariuomenė turėtų aktyviai skatinti visapusišką vietos valdžios atsakomybę. Taip pat pajėgoms labai svarbu užtikrinti, kad civilinė visuomenė netaptų priklausoma nuo karinių pajėgų, kadangi tai gali sukelti nepagrįstus gyventojų lūkesčius ir neteisingą karinės misijos suvokimą.¹¹⁴ Penkta, civilių ir karių bendradarbiavimas turi būti pagrįstas efektyvia tarpusavio komunikacija. Tokia komunikacija įmanoma tuomet, kai kariuomenė yra sėkmingai identifikavusi jai aktualius civilinius subjektus ir žino, kaip su jais bendrauti. Galiausiai, sėkmingam užduočių įgyvendinimui aktualus teisingas civilinių subjektų suvokimas. Siekdama efektyvaus bendradarbiavimo su civiliais, kariuomenė turėtų suprasti jų interesus, institucijų struktūrą, įgaliojimus ir kitus reikšmingus aspektus, galinčius paveikti tarpusavio sąveikos užtikrinimą.¹¹⁵ Deja, kaip ir su civilių ir karių bendradarbiavimo funkcijomis, Lietuvos karinių pajėgų operacinėje doktrinoje aprašyti kariniai ir santykių su civiliais operacijų rajone principai tik iš dalies atspindi pamatines nuostatas, įtvirtinamas naujausioje NATO *AJP-3.19* doktrinoje (žr. 3 paveikslą). Atkreiptinas dėmesys, kad pastarajame dokumente principų skaičius yra gerokai mažesnis nei ankstesnėje doktrinos versijoje. Be to, nebėra daroma skirtis tarp karinių ir

¹¹⁰ Ten pat, 5-40.

¹¹¹ Ten pat, 5-40.

¹¹² Ten pat, 5-40.

¹¹³ Ten pat, 5-40.

¹¹⁴ Ten pat, 5-40.

¹¹⁵ Ten pat, 5-41.

santykių su civiliais operacijų rajone pamatinių nuostatų.¹¹⁶ Tai rodo suvokimą, kad bendradarbiavimas su civiliais turi būti palaikomas ne tik operacijų rajonuose, kai įgyvendinamos tam tikros karinės užduotys. Ne ką mažiau svarbu užtikrinti glaudžius civilių ir karių santykius taikos metu. Taigi, įgyvendinant efektyvų bendradarbiavimą, nepriklausomai nuo karinės fazės, pamatiniai principai, kuriais vadovaujamasi, turėtų išlikti vienodi.

KARINIAI CIVILIŲ IR KARIŲ BENDRADARBIAVIMO PRINCIPAI (Lietuvos karinių pajėgų operacinė doktrina)

- Karinio uždavinio viršenybė
- Efektyvus išteklių naudojimas
- Prioritetų nustatymas
- Teisiniai aspektai

SANTYKIŲ SU CIVILIAIS OPERACIJŲ RAJONE PRINCIPAI (Lietuvos karinių pajėgų operacinė doktrina)

- Kultūrinė kompetencija
- Bendri tikslai
- Skaidrumas
- Civilių subjektų atsakomybė
- Komunikacija
- Civilinių subjektų supratimas

CIVILIŲ IR KARIŲ BENDRADARBIAVIMO PRINCIPAI (AJP-3.19)

- Civilinės aplinkos supratimas
- Visų nekarinių veikėjų tikslų ir uždavinių supratimas
- Pagarba civilinei viršenybei
- Sąžiningas veikimas
- Integruotas planavimas kartu su nekariniais veikėjais
- Efektyvių santykių ir komunikacijos su nekariniais veikėjais sukūrimas

3 paveikslas. Civilių ir karių bendradarbiavimo principai.¹¹⁷

Paskutinė civilių ir karių bendradarbiavimo srities tema, išskirta Lietuvos karinių pajėgų operacinėje doktrinoje, yra organizacijos struktūra. Pirmiausiai, dokumente pabrėžiama, kad civilių ir karių bendradarbiavimo pajėgumų dydis ir sudėtis gali kisti priklausomai nuo specifinių operacinių aplinkybių.¹¹⁸ Be to, išskiriami karinių pajėgų subjektai, užsiimantys civilių ir karių bendradarbiavimo veikla. Jais gali būti veiklos planavimą štabe įgyvendinantis civilių ir karių bendradarbiavimo skyrius, iš 2–4 srities specialistų sudaryta grupė arba civilių ir karių

¹¹⁶ NATO Standard, „Allied Joint Doctrine for Civil-Military Cooperation. (AJP-3.19).“ 2-1 – 2-3.

¹¹⁷ Lietuvos kariuomenė, „Lietuvos karinių pajėgų operacinė doktrina.“ 5-39 – 5-41; NATO Standard, „Allied Joint Doctrine for Civil-Military Cooperation. (AJP-3.19).“ 2-1 – 2-2.

¹¹⁸ Lietuvos kariuomenė, „Lietuvos karinių pajėgų operacinė doktrina.“ 5-39.

bendradarbiavimo centras, kuris apibrėžiamas kaip neutrali vieta, skirta keistis informacija, užmegzti kontaktus ir palaikyti ryšį su civiliais veikėjais. Taip pat dokumente nurodoma, kad civilių ir karių bendradarbiavimas gali būti vykdomas tam tikros srities ekspertizę gebančių atlikti funkcinių specialistų bei tarpusavio sąveiką ir komunikaciją gerinančių ryšio karininkų.¹¹⁹ Visi šie kariniai vienetai ir specialistai atspindi civilių ir karių bendradarbiavimo organizaciją, pristatomą Lietuvos karinėje operacinėje doktrinoje.

Taigi, atlikus Lietuvos karinių dokumentų apžvalgą ir juose esančios su civilių ir karių bendradarbiavimu susijusios informacijos analizę, galima išskirti keletą trūkumų. Visų pirma, Lietuvos kariuomenė neturi civilių ir karių bendradarbiavimo funkcinės srities teorinės koncepcijos. Nacionaliniuose kariniuose dokumentuose nėra pateikiama šios srities samprata ir veiklos gairės. Trumpas civilių ir karių bendradarbiavimo srities pristatymas yra aptinkamas tik Lietuvos karinių pajėgų operacinėje doktrinoje, tačiau apsiribojama tik srities funkcijų, principų ir organizacijos aprašymais. Antra, minėtoje operacinėje doktrinoje nėra išryškinama civilių ir karių bendradarbiavimo funkcinės srities vystymo svarba. Vyraujant *karo tarp žmonių* koncepciniam požiūriui ir augant hibridinių grėsmių tikimybei, civilių ir karių bendradarbiavimas turi būti suvokiamas ne tik kaip paramos karinėms operacijoms funkcija, bet tuo pačiu ir būtina sąlyga sėkmingam jų įgyvendinimui. Doktrinoje pateikta informacija neakcentuoja civilių ir karių bendradarbiavimo užduočių aktualumo, siekiant prisitaikyti prie kintančių šiuolaikinės karybos sąlygų, ir nepakankamai atskleidžia šios funkcinės srities kuriamą pridėtinę naudą. Trečia, lietuviškame dokumente pateikti aprašymai neatitinka dabartinės NATO civilių ir karių bendradarbiavimo doktrinos. Šiuo metu galiojančiame 2011 metais išleistame Lietuvos karinių pajėgų operaciniame dokumente pristatytos civilių ir karių bendradarbiavimo funkcijos ir principai atspindi tuometinę NATO doktriną, kuri galiojo nuo 2003 iki 2013 metų.¹²⁰ Pažymėtina, kad naujausioje NATO doktrinoje nemaža dalis informacijos yra atnaujinta arba papildyta, todėl Lietuvos kariuomenės civilių ir karių bendradarbiavimo veiklos reglamentavimas, paremtas nebeaktualiomis srities nuostatomis, žymi reikšmingą koncepcinį trūkumą ir leidžia pagrįsti pirmąjį šio darbo ginamąjį teiginį, kad *Lietuvos kariuomenėje trūkstama civilių ir karių bendradarbiavimo funkcinės srities teorinio reglamentavimo ir koncepcijos*. Vis dėlto, nors Lietuvos kariniuose dokumentuose civilių ir karių bendradarbiavimo srities koncepcija nepateikiama, galima daryti prielaidą, kad šios funkcinės srities specialistai Lietuvos kariuomenėje savo kasdienę veiklą grindžia NATO doktrinos nuostatomis. Todėl, norint geriau suprasti civilių ir karių bendradarbiavimo srities vaidmenį

¹¹⁹ Lietuvos kariuomenė, „Lietuvos karinių pajėgų operacinė doktrina.“ 5-39.

¹²⁰ Gabor Hangya, „About NATO CIMIC Doctrine.“ Civil-Military Cooperation Centre of Excellence, 2014. <<https://www.cimic-coe.org/resources/research/140710-uc-ccoe-about-nato-cimic-doctrine.pdf>> [Žiūrėta 2021 05 01].

dabartinių saugumo iššūkių kontekste, svarbu apžvelgti ir tai, kaip ši sritis buvo vystoma ir reglamentuojama NATO lygmeniu.

3.1.2. *Civilių ir karių bendradarbiavimo pajėgumų vystymas NATO*

Civilių ir karių bendradarbiavimo potencialo vystymas užima svarbią rolę NATO organizacinėje struktūroje. 2001 metais buvo įsteigta CIMIC Grupės Šiaurės Būstinė (angl. *CIMIC Group North Headquarter*), kuriai pavesta įgyvendinti politinį Šiaurės Atlanto Tarybos reikalavimą – išvystyti specialius civilių ir karių bendradarbiavimo pajėgumus. Pripažįstama, kad šios institucijos įkūrimas buvo nulemtas įvykių Balkanuose, išryškinusių augantį civilių ir karių bendradarbiavimo specialistų poreikį. Operacinio lygio karinę įstaigą sudarė centrinė būstinė su specialiais civilių ir karių bendradarbiavimo padaliniais ir priskirtais funkciniais specialistais iš Čekijos, Danijos, Vokietijos, Nyderlandų, Norvegijos ir Lenkijos. Pagrindinė CIMIC Grupės Šiaurės Būstinės užduotis buvo funkcionuoti kaip daugiašaliame civilių ir karių bendradarbiavimo vienete, pirmiausiai galinčiam būti aktyvuotu tarptautinių misijų ir NATO kolektyvinės gynybos operacijų metu.¹²¹

Vis dėlto, keičiantis tarptautinei saugumo situacijai, tapo aišku, kad senoji institucija turi plėstis. 2007 metais ji buvo transformuota į NATO akredituotą Civilių ir karių bendradarbiavimo kompetencijos centrą¹²² (angl. *Civil-Military Cooperation Centre of Excellence*), turintį tarptautinės karinės organizacijos statusą pagal Paryžiaus protokolo 14-ąjį straipsnį.¹²³ Šiai dienai Civilių ir karių bendradarbiavimo kompetencijos centras yra įsikūręs Hagoje ir remiamas septynių NATO šalių narių: Vokietijos, Vengrijos, Italijos, Latvijos, Nyderlandų, Lenkijos, Slovėnijos. Bendrais valstybių pajėgumais centras rūpinasi civilių ir karių bendradarbiavimo koncepcijos vystymu, renka ir apdoroja sukauptą informaciją, organizuoja įvairių lygių kursus specialistams, rengia temines konferencijas ir plėtoja akademinę partnerystę su Hamburgo Helmut Schmidt universitetu.¹²⁴

Plečiantis NATO civilių ir karių bendradarbiavimo pajėgumams, taip pat buvo kuriamas ir funkcinės srities teorinis reglamentavimas. Nuo pat pajėgumų vystymo pradžios suprasta, kad civilių ir karių bendradarbiavimo specialistų surenkama informacija apie civilinę aplinką gali būti naudinga

¹²¹ Civil-Military Cooperation Centre of Excellence, „About us. History.“ CIMIC-COE. <<https://www.cimic-coe.org/about-ccoe/>> [Žiūrėta 2021 03 02].

¹²² NATO kompetencijos centrai (angl. *NATO Centres of Excellence*) – tarptautinės karinės organizacijos, besirūpinančios NATO ir jos partnerių šalių specialistų rengimu ir mokymu. Kompetencijos centrai prisideda prie NATO doktrinų vystymo, išmoktų pamokų identifikavimo, sąveikumo gerinimo, naujų koncepcijų testavimo. North Atlantic Treaty Organization, „Centres of Excellence.“ NATO, 2020. <https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_68372.htm> [Žiūrėta 2021 03 06].

¹²³ North Atlantic Treaty Organization, „Protocol on the Status of International Military Headquarters set up pursuant to the North Atlantic Treaty.“ NATO, 2018. <https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17300.htm?> [Žiūrėta 2021 03 02].

¹²⁴ Civil-Military Cooperation Centre of Excellence, „About us.“ CIMIC-COE, 2021. <<https://www.cimic-coe.org/resources/ccoe-publications/fact-sheet-ccoe-with-background-2021.pdf>> [Žiūrėta 2021 03 06].

įgyvendinant tiek strateginio, tiek operacinio, tiek taktinio lygmens tikslus.¹²⁵ Atsižvelgiant į tai, funkcinės srities koncepcija ir veikla buvo reglamentuota visuose trijuose hierarchiniuose NATO veiklos lygmenyse. Pagrindinis politinis–strateginis dokumentas, nusakantis NATO vykdomą politiką civilių ir karių bendradarbiavimo srityje, yra *MC 411*. Dokumente pristatoma funkcinė sritis apibrėžiama kaip NATO vadovybės ir civilinių veikėjų (vietinių gyventojų, valdžios institucijų, tarptautinių, nacionalinių, nevyriausybinių organizacijų ir agentūrų) bendradarbiavimas ir jo koordinavimas remiant misiją.¹²⁶ Taip pat dokumente išskiriamas tiesioginis ir ilgalaikis civilių ir karių bendradarbiavimo tikslas. Tiesioginiu tikslu yra laikomas abipusių visaverčių santykių užmezgimas ir jų palaikymas operacijų rajone tam, kad kariuomenė galėtų įgyvendinti savo misiją, o ilgalaikis nurodo siekį sukurti ir palaikyti sąlygas, padedančias pasiekti Aljanso vykdomų operacijų tikslus. Be jau minėtų aspektų, *MC 411* apibrėžia ir NATO karinio komiteto ir strateginių vadų atsakomybes bei nurodo politines gaires kitiems NATO kariniams valdžios organams.¹²⁷

NATO operaciniame lygmenyje svarbiausias dokumentas yra Civilių ir karių bendradarbiavimo sąjungininkų jungtinė doktrina *AJP-3.19* (angl. *Allied Joint Publication (AJP)*), kurios naujausia versija patvirtinta 2018 metais. Šis dokumentas skirtas apibrėžti civilių ir karių bendradarbiavimo planavimą, vykdymą ir vertinimą jungtinėse NATO operacijose.¹²⁸ Doktrinoje išsamiai aprašomas šiuolaikinių konfliktų kontekstas, pristatomi pagrindiniai civilių ir karių bendradarbiavimo bei sąveikos principai, funkcijos, operacijų tipai, priemonės ir planavimo elementai. Dokumento prieduose taip pat pateikiami detalūs nekarinių veikėjų ir kitų veiksmų, galinčių daryti įtaką misijos įgyvendinimui, aprašymai.¹²⁹ Apskritai, doktriną galima laikyti esminiu dokumentu, nusakančiu, kaip NATO suvokia ir įgyvendina civilių ir karių bendradarbiavimą šiuolaikinių karinių konfliktų sąlygomis. Išsamesnė šio dokumento apžvalga pateikiama darbo 3.1.3. dalyje.

Galiausiai, esminiai NATO taktinio lygmens dokumentai yra Sąjungininkų vadovavimo operacijų (angl. *Allied Command Operations (ACO)*) parengti Civilių ir karių bendradarbiavimo Funkcinio planavimo gidas (angl. *CIMIC Functional Planing Guide (CFPG)*) ir Taktikų, technikų ir procedūrų vadovas (angl. *Manual on CIMIC Tactics, Techniques and Procedures (TTP)*).¹³⁰ *ACO CFPG* dokumente yra aprašomas civilių ir karių bendradarbiavimo indėlis į visų tipų NATO operacijų

¹²⁵ Wessel Toonen, „CIMIC in Missions and Operations. Reflections on History, Current Affairs and Perspectives.“ CIMIC Centre of Excellence, 2017. <https://issuu.com/cooe_pao/docs/cimic_in_missions_and_operations_oc> [Žiūrėta 2021 03 06].

¹²⁶ NATO International Military Staff, „MC 411/1 NATO Military Policy on Civil-Military Co-operation.“ NATO, 2002. <<https://www.nato.int/ims/docu/mc411-1-e.htm>> [Žiūrėta 2021 03 06].

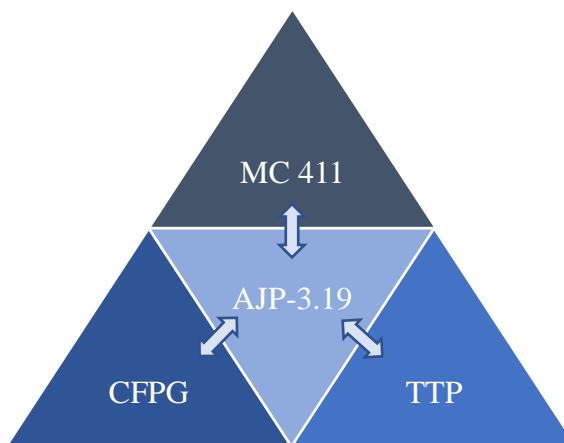
¹²⁷ NATO International Military Staff, „MC 411/1 NATO Military Policy on Civil-Military Co-operation.“

¹²⁸ Civil-Military Cooperation Centre of Excellence, „NATO CIMIC (Doctrinal Support).“ CIMIC-COE. <<https://www.cimic-coe.org/branches/cic/nato-cimic/>> [Žiūrėta 2021 03 07].

¹²⁹ NATO Standard, „Allied Joint Doctrine for Civil-Military Cooperation. (AJP-3.19).“ Edition A Version 1, 2018. <<https://www.handbook.cimic-coe.org/8.-annex/reference-docs/ajp-3.19-eda-v1-e.pdf>> [Žiūrėta 2021 03 07].

¹³⁰ Civil-Military Cooperation Centre of Excellence, „NATO CIMIC (Doctrinal Support).“

planavimo eigą,¹³¹ o *ACO TTP* pristato civilių ir karių bendradarbiavimo veiklos vertinimo ir raportavimo sistemų gaires bei esminių jų faktorių charakteristikas.¹³² Analizuojamos funkcinės srities įgyvendinimas taip pat yra minimas ir kitose Aljanso doktrinos ar giduose, tačiau prieš tai pristatyti dokumentai sudaro esminių NATO civilių ir karių bendradarbiavimą reglamentuojančių dokumentų trikampį (žr. 4 paveikslą).

4 paveikslas. Pagrindiniai NATO civilių ir karių bendradarbiavimo įgyvendinimą reglamentuojantys dokumentai.¹³³

3.1.3. Civilių ir karių bendradarbiavimo sąjungininkų jungtinė doktrina AJP-3.19

Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos karinių pajėgų operacinėje doktrinoje pateikiama sena informacija apie civilių ir karių bendradarbiavimą, svarbu aptarti ir naujausią šią sritį reglamentuojančią NATO doktriną – *AJP-3.19*. Pastarasis dokumentas yra jau trečioji NATO civilių ir karių bendradarbiavimo doktrinos versija, patvirtinta 2018 metais. Paminėtina, kad anksčiau galiojusios NATO doktrinos *AJP-9* ir *AJP-3.4.9* buvo atnaujintos atsižvelgus į besikeičiančią operacinę aplinką ir susidūrus su naujo pobūdžio grėsmėmis.¹³⁴ Būtent nuo strateginio konteksto pokyčių apžvalgos pradedama ir naujausioji doktrina. Pirmiausiai, dokumente yra išskiriamos dabartinės karinės tendencijos, keičiančios tarptautinę strateginę aplinką ir keliančios įvairias karines ir nekarines grėsmes. Tarp jų – ir šio darbo teorinėje dalyje jau minėtos hibridinės ir asimetrinės grėsmės bei skirtingų tipų potencialūs priešai. Taip pat doktrinos pradžioje pabrėžiama, kad šiuolaikiniuose konfliktuose dėl didelės veikėjų ir kovos būdų įvairovės prieš atakų atėmimą,

¹³¹ Supreme Headquarters Allied Powers Europe, „ACO Civil-Military Cooperation Functional Planning Guide.“ 2017. <<https://www.handbook.cimic-coe.org/8.-annex/reference-docs/Civil-Military%20Cooperation%20Functional%20Planning%20Guide.pdf>> [Žiūrėta 2021 03 07].

¹³² Supreme Headquarters Allied Powers Europe, „ACO Manual on CIMIC Tactics, Techniques and Procedures.“ 2012. <<https://www.handbook.cimic-coe.org/8.-annex/reference-docs/TTPs.pdf>> [Žiūrėta 2021 03 07].

¹³³ Civil-Military Cooperation Centre of Excellence, „NATO CIMIC (Doctrinal Support).“

¹³⁴ Gabor Hangya, „About NATO CIMIC Doctrine.“, 17-17.

naudojant vien karines priemones, tampa nebepakankamas, todėl NATO pajėgos turi vadovautis visapusiško požiūrio koncepcija ir stiprinti savo sąveiką su civiliniais veikėjais.¹³⁵

Toliau doktrinoje yra pristatomas naujas ir ankstesnėse doktrinos versijose neminėtas terminas – *civilių ir karių sąveika*. Dokumente civilių ir karių sąveika apibrėžiama kaip komunikacija, planavimu ir koordinavimu pagrįstos veiklos, kuriomis, reaguodami į kilusias krizes, dalinasi ir kurias įgyvendina visi NATO kariniai junginiai kartu su tarptautiniais ir vietiniais nekariniais veikėjais tiek operacijų, tiek pasiruošimo joms metu.¹³⁶ Tokio pobūdžio sąveika laikoma pirmine karinių pajėgų priemone, padedančia išplėsti turimų žinių tinklus ir vystyti bendrą civilinės aplinkos supratimą su kitais svarbiais veikėjais. Atsižvelgiant į sąveikos intensyvumą, doktrinoje išskiriami 5 galimi karinių ir civilinių institucijų interakcijos lygiai (žr. 5 paveikslą). Pati silpniausia sąveikos forma yra koegzistencija, kuomet abi pusės veikia tuo pačiu metu, toje pačioje vietovėje, žino apie viena kitos egzistavimą, tačiau tiesiogiai tarpusavyje nesąveikauja. Kiek aktyvesne interakcijos forma yra laikomas konsultavimas, kurio metu siekiama sužinoti kitos pusės nuomonę arba gauti iš jos tam tikrų patarimų rūpimais klausimais. Trečiasis civilių ir kariuomenės sąveikos lygis – dekonfliktacija – žymi nepageidaujamo veikėjų kišimosi į kitos pusės procesus vengimą, ypatingai tada, kai atliekamos tos pačios funkcijos ar veikiama toje pačioje fizinėje erdvėje. Koordinavimas, ketvirtoji doktrinoje apibūdinama interakcijos forma, pasireiškia kada abi pusės keičiasi informacija, tariasi dėl bendrų veiksmų, politikos ir tokiu būdu užtikrina tarpusavio harmoningą veikimą. Galiausiai, paskutinį ir patį stipriausią sąveikos lygį atspindi bendradarbiavimas. Bendradarbiaujant planavimas ir veikla yra atliekama kartu arba palaikant vienas kitą. Be to, kartu vykdomi veiksmai privalo būti naudingi abejoms pusėms.¹³⁷

5 paveikslas. *Civilių ir kariuomenės sąveikos lygiai.*¹³⁸

Analizuojant *AJP-3.19* doktriną, pastebima, kad dokumente civilių ir karių sąveika yra aiškiai atskiriama nuo civilių ir karių bendradarbiavimo. Kaip jau buvo minėta, sąveikos terminas atspindi tam tikras karinių pajėgų priemones, kurios padeda padidinti ir pasidalinti civilinės aplinkos

¹³⁵ NATO Standard, „Allied Joint Doctrine for Civil-Military Cooperation. (AJP-3.19).“ 1-1 – 1-2.

¹³⁶ NATO Standard, „Allied Joint Doctrine for Civil-Military Cooperation. (AJP-3.19).“ 1-4.

¹³⁷ NATO Standard, „Allied Joint Doctrine for Civil-Military Cooperation. (AJP-3.19).“ 1-4 – 1-5.

¹³⁸ Ten pat, 1-5.

supratimu su kitais veikėjais, o civilių ir karių bendradarbiavimas žymi karinę funkciją, skirtą paremti misijos tikslų įgyvendinimą. Apskritai, civilių ir karių bendradarbiavimas įgalina kariuomenės dalyvavimą plataus spektro civilių ir karių sąveikoje su nekariniais veikėjais ir yra tokią interakciją lengvinantis veiksnys.¹³⁹ Bendradarbiavimu su civiliais besirūpinantis karinis personalas nuolatos konsultuoja vadus civilių ir karių sąveikos klausimais, paverčia jų išskirtus sąveikos nurodymus veiksmais ir keičiasi informacija apie civilių ir karių sąveiką per civilių ir karių bendradarbiavimo funkcinis kanalus.¹⁴⁰ Taip pat doktrinoje daug dėmesio skiriama civilių ir karių bendradarbiavimo taikymo sritims. Pabrėžiama, kad civilių ir karių bendradarbiavimas yra taikomas visuose NATO operacijų tipuose – tiek įvairių mūšių, tiek atsako į krizes metu. Be to, nors civilių ir karių bendradarbiavimas tradiciškai fokusuojamas į sausumos pajėgų operacijų vykdymą, jis gali paremti ir jūrų, oro, kosminėje ar kibernetinėje erdvėje veikiančias pajėgas.¹⁴¹

Dar vienas svarbus aspektas, apžvelgiamas NATO doktrinoje – civilių ir karių bendradarbiavimo personalo veiklos sritys ir jiems būdingi bruožai. Nepaisant to, koks yra sąveikos lygis, norėdama užtikrinti efektyvią tarpusavio sąveiką su civiliais ar civilinėmis institucijomis, kariuomenė turi vadovautis tam tikrais veiklos principais. Labai svarbu, kad karinė vadovybė ir jos atstovai gerbtų nekarinių veikėjų autonomiją sprendimų priėmimo procese bei proaktyviai įtrauktų juos į vykdomas operacijas.¹⁴² Taip pat kariuomenė privalo visapusiškai išmanyti civilinę aplinką, kurioje veikia. Dėl šios priežasties civilių ir karių bendradarbiavimą įgyvendinantis karinis personalas turi pasižymėti civilinių institucijų, organizacijų, vietinės visuomenės kultūros, papročių, teisės ir kitų aspektų išmanymu. Be to, minėtieji kariuomenės specialistai yra atsakingi už operacinės aplinkos politinių, karinių, ekonominių, socialinių, informacinių ir infrastruktūrinių (angl. *PMESII*) elementų analizę ir vertinimą.¹⁴³ Taigi, pasak NATO doktrinos, civilių ir karių bendradarbiavimo specialistai privalo išmanyti ir mokėti įvertinti skirtingas civilinės aplinkos sritis, būti atviri, tolerantiški, sugebantys prisitaikyti prie skirtingos aplinkos, kultūros ir papročių.

Apibendrinant NATO doktriną *AJP-3.19*, galima daryti išvadą, kad Aljansas aiškiai supranta civilių ir karių bendradarbiavimo funkcinės srities rolę jungtinėse karinėse operacijose, žino jos viziją, uždavinius ir tikslus. Itin sveikintinas NATO reagavimas į naujai iškylančias saugumo grėsmes ir ne sykį priimtas sprendimas atnaujinti iki tol galiojusią civilių ir karių bendradarbiavimo doktriną. Tokie žingsniai įrodo, kad Aljansas prisitaiko prie Rupert Smith *karo tarp žmonių* ir hibridinės karybos teorijose išryškintų karo aplinkos ir metodų pasikeitimų bei supranta aiškią veiklos

¹³⁹ Ten pat, 2-1.

¹⁴⁰ Ten pat, 2-3 – 2-4.

¹⁴¹ Ten pat, 3-4 – 3-11.

¹⁴² Ten pat, 1-5.

¹⁴³ Ten pat, 1-5 – 1-8.

konceptiją reglamentuojančių dokumentų svarbą. Deja, to paties nebūtų galima pasakyti apie Lietuvos civilių ir karių bendradarbiavimo srities teorinį išvystymą.

Atlikus NATO ir Lietuvos karinių dokumentų, pristatančių civilių ir karių bendradarbiavimo funkcinę sritį, analizę, išskirtinos kelios išvados. Pirmiausiai, per pastaruosius dvidešimt metų NATO, atsižvelgdama į kintančią saugumo situaciją pasaulyje, nuolatos tobulino savo civilių ir karių bendradarbiavimo doktriną ir pagal tai stiprino turimus pajėgumus. Be to, Aljansas civilių ir karių bendradarbiavimo sritį yra reglamentavęs tiek strateginio, tiek operacinio–taktinio valdymo lygmenų dokumentuose. Kitokia situacija yra fiksuojama Lietuvoje. Šalis neturi atskiros civilių ir karių bendradarbiavimo koncepcijos, tačiau ši funkcinė sritis trumpai apžvelgiama bendroje Lietuvos karinių pajėgų operacinėje doktrinoje. Vis dėlto, pastarajame dokumente pateikta informacija apie civilių ir karių bendradarbiavimą remiasi pačia pirmąja NATO doktrina *AJP-9*, kuri jau du sykius buvo pakeista. Taip pat darbe papildomai atlikta dabartinės NATO doktrinos *AJP-3.19* analizė dar labiau išryškino naujus civilių ir karių bendradarbiavimo koncepcijos aspektus, kurie neatsispindi lietuviškuose kariniuose dokumentuose ir neleidžia paneigti darbo ginamojo teiginio, kad *Lietuvos kariuomenėje trūkstama civilių ir karių bendradarbiavimo srities teorinio reglamentavimo ir koncepcijos*. Taigi, atsižvelgdama į gerą NATO patirtį ir norėdama efektyviau reaguoti į hibridines grėsmes, kylančias civilinėje aplinkoje, Lietuvos kariuomenė turėtų didesnę dėmesį skirti teoriniam civilių ir karių bendradarbiavimo srities reglamentavimui kariniuose dokumentuose, kuris padėtų užtikrinti veiksmingesnį pajėgumų vystymą.

3.2. Civilių ir karių bendradarbiavimo vystymas Lietuvos kariuomenėje

3.2.1. Civilių ir karių bendradarbiavimo vystymo raida

Analizuojant civilių ir karių bendradarbiavimo įgyvendinimą Lietuvos kariuomenėje, pirmiausiai, būtina įvertinti šios srities vystymo raidą istorinėje perspektyvoje. Atkūrus valstybės nepriklausomybę, Lietuvos kariuomenėje prasidėjo pajėgų stiprinimo ir modernizacijos procesai. Lietuva ėmė siekti įsijungti į kolektyvinę NATO gynybos sistemą,¹⁴⁴ todėl Aljanso patirtis Bosnijos konflikte, kuomet buvo išgrynintas glaudesnių civilių ir karių santykių poreikis, darė įtaką Lietuvos

¹⁴⁴ Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija, „Lietuvos narystė Šiaurės Atlanto Sutarties Organizacijoje (NATO)“ 2013. <<https://urm.lt/default/lt/uzsienio-politika/uzsienio-politikos-prioritetai/lietuvos-saugumo-politika/nato>> [Žiūrėta 2021 04 13].

kariuomenės vystymo eigai. Taip pat tarptautinė saugumo situacija, kintantys karybos principai ir civilinio dėmens svarbos augimas lėmė didesnę visuomenės susidomėjimą šalies gynybos klausimais:

Mūsų visuomenė pati po nepriklausomybės jinai, kaip pasakyt, tapo ir tampa vis atviresnė ir labiau žingeidi, ir norinti daugiau žinoti apie įvairius dalykus. <...> Tas poveikis, kaip pasakyt, ir iš visuomenės kilo, kad taip, mes turime kariuomenę, mums įdomu, kas ten tarnauja, kaip jie tarnauja. Vėlgi, mokesčių mokėtojai kvestionuoja: „mes norim matyt, kur mūsų pinigai išleidžiami“ ir pan. Tai paskatino tą bendradarbiavimą.¹⁴⁵

Lietuvoje pirmosios civilių ir karių bendradarbiavimo funkcinės srities užuomazgos ėmė ryškėti apie 2000 metus. Minėtuojau laikotarpiu tuometiniame Gynybos štabe jau veikė atskiras Civilių ir karių bendradarbiavimo skyrius, tačiau jo veikla labiau atspindėjo ryšių su visuomene sritį. Skyriaus specialistai rūpindavosi renginių organizavimu bei įvairių programų su civiliais ir civilinėmis organizacijomis įgyvendinimu.¹⁴⁶ Kiek tikslesnis civilių ir karių bendradarbiavimo funkcijos supratimas Lietuvos kariuomenėje atsirado prieš prisijungiant į NATO gretas: „Apie du tūkstančiai turbūt antrus, trečius metus <...> Lietuva iš NATO gavo taip vadinamus pajėgų tikslus. <...> Tie pajėgų tikslai šiek tiek kito, bet vienas iš tikslų buvo Lietuvoje turėti funkcinę sričių specialistus, kurie būtų galėję padėti NATO ekspedicinėse operacijose.“¹⁴⁷ Taip pat Lietuvai buvo išskeltas tikslas turėti funkcionuojantį būrio dydžio civilių ir karių bendradarbiavimo vienetą, kuris 2005 metų Lietuvos kariuomenės vado įsakymu kartu su visa kuopa pradėtas kurti Savanorių pajėgose. Taigi, NATO išskelti pajėgų tikslai paskatino civilių ir karių bendradarbiavimo srities vystymo pradžią ir išskėlė funkcinę specialistų, gebančių vykdyti specifines civilinės administracijos, civilinės infrastruktūros, humanitarinės pagalbos, kultūros ir ekonomikos sričių užduotis, poreikį Lietuvos kariuomenėje.¹⁴⁸

Kitas etapas, smarkiai prisidėjęs prie civilių ir karių bendradarbiavimo svarbos augimo, buvo 2005–2013 metais vykęs Lietuvos vadovavimas Goro provincijos atkūrimo grupei Afganistane. Tarptautinės misijos metu Lietuvos kariai daug dėmesio skyrė bendradarbiavimui su Afganistano saugumo pajėgomis, rengė įvairaus lygmens mokymus pareigūnams ir kariams, teikė medicininę paramą vietos gyventojams, rūpinosi švietimo, infrastruktūros ir žemės ūkio sričių gerinimu.¹⁴⁹

¹⁴⁵ Respondentas Nr. 4, interviu su autore, 2021 m. vasario 18 d.

¹⁴⁶ Dim. mjr. Eugenijus Vaicekuskas, interviu su autore, 2021 m. kovo 5 d.

¹⁴⁷ Plk. ltn. Gediminas Latvys, interviu su autore, 2021 m. vasario 12 d.

¹⁴⁸ Eglė Trataitė-Žebeliene, „Kaip mokėsi kariauti Civilių ir karių bendradarbiavimo kuopa?“ *Savanoris*, 11, 2015. <https://kariuomene.kam.lt/download/82207/savanoris%202015%20nr11_galutinis.pdf> [Žiūrėta 2021 04 15].

¹⁴⁹ Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerija ir Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija, „Lietuva tarptautinėje misijoje Afganistane. Afganistano Goro provincijos atkūrimo grupė 2005–2013.“ Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerija, 2013. <<https://kam.lt/download/37788/pag%20web.pdf>> [Žiūrėta 2021 04 15].

Misijos metu įgyvendintos plataus spektro užduotys lėmė naujo požiūrio į kariuomenės ir civilinės aplinkos santykius formavimąsi:

Pradėjo formuotis toks tas jau giluminis supratimas, kad tam tikrose užduotyse kariuomenėje, kaip pavyzdys, provincijos atkūrimo grupėje, faktiškai civilių–karių bendradarbiavimas, vystymo projektai ir panašūs dalykai eina netgi vienoj linijoj, o kartais netgi būdavo daug svarbesni negu pačios kariuomenės kaip tokios buvimas toj provincijoj. Tada, iš tikrųjų, atsirado labai didelis poreikis tų žmonių, kurie suprastų tą discipliną, tose įvairiose operacijose mokėtų tinkamai patart vadams, kaip vienoj arba kitoj situacijoj elgtis, mokėtų vertinti civilinę aplinką. Ir toks tarptautinės operacijos tų specialistų poreikis, iš tikrųjų, buvo toks, aš manyčiau, kertinis momentas, kada civilių–karių bendradarbiavimo disciplinos, aš sakyčiau, buvo netgi aukso amžius Lietuvos kariuomenėje.¹⁵⁰

Kol tęsėsi misija Afganistane, civilių ir karių bendradarbiavimas Lietuvos kariuomenėje daugiausiai buvo orientuotas į taikos palaikymo operacijas. Šis požiūris dominavo ir visos NATO mastu. Civilių ir karių bendradarbiavimas pirmiausiai suvoktas kaip paramos funkcija, galinti reikšmingai prisidėti prie valstybių kūrimo operacijų sėkmingo įgyvendinimo.¹⁵¹ Vykstant civilių ir karių bendradarbiavimo vienetų kūrimo procesams Lietuvoje, didelis dėmesys skirtas tam, kokių funkcinių specialistų galėtų reikėti misijai Afganistane. Todėl į civilių ir karių bendradarbiavimo pagrindu suformuotą Krašto apsaugos savanorių kuopą buvo pritraukti įvairių profesijų žmonės – nuo infrastruktūros iki persų dari kalbos specialistų.¹⁵² Tokio pobūdžio civilių ir karių bendradarbiavimo srities vystymas truko iki pat Lietuvos vadovavimo Goro provincijos grupei pabaigos.

Nemažą įtaką civilių ir karių bendradarbiavimo srities svarbos suvokimui padarė ir Lietuvos kariuomenės partnerystė su Danijos ginkluotosiomis pajėgomis. 2006 metais buvo pasirašytas memorandumas dėl Lietuvos kariuomenės MPB „Geležinis Vilkas“ priskyrimo Danijos divizijai. Afiliacija su Danijos divizija numatė karininkų rotaciją į divizijos štabą bei bendrus mokymus ir pratybas, siekiant užtikrinti Lietuvos ir Danijos karinių vienetų sąveiką.¹⁵³ Kaip pastebi tyrimo metu kalbinti pašnekovai, Lietuvos kariuomenė dvišalės partnerystės metu turėjo puikią galimybę stebėti, kokią reikšmę civilių ir karių bendradarbiavimas užima Danijos ginkluotose pajėgose: „Danai <...> labai aiškiai, labai garsiai ir labai fokusuotai kalbėjo, kad civilių ir karių bendradarbiavimas jų kariuomenėje užima vis didesnę ir reikšmingesnę vietą“¹⁵⁴, „Visuose karinio rengimo renginiuose,

¹⁵⁰ Respondentas Nr. 4, interviu su autore, 2021 m. vasario 18 d.

¹⁵¹ NATO CIMIC-COE Branch Chief CIC Lieutenant Colonel Stefan Muehlich, el. laiškas su autore, 2021 m. balandžio 14 d.

¹⁵² Plk. lt. Gediminas Latvys, interviu su autore, 2021 m. vasario 12 d.

¹⁵³ Lietuvos kariuomenė, „Mechanizuotoji pėstininkų brigada „Geležinis Vilkas“ (MPB GV). Istorija. 2021. <https://kariuomene.kam.lt/lt/kariuomenes_struktura/sausumos_pajegos/padaliniai/mpbgv/istorija_268.html> [Žiūrėta 2021 04 19].

¹⁵⁴ Mjr. Vaidas Žiogas, interviu su autore, 2021 m. sausio 19 d.

kuriuose aš dalyvavau kartu su jais, buvo labai stipriai akcentuojama šita sritis ir jos, sakykime, būtinumas kariuomenės struktūroj. Tai įvairių mokymų metu, įvairių scenarijų metu buvo labai daug dėliojama, modeliuojama situacijų, kurios buvo susijusios su civiliais ir kurias reikėjo spręsti.“¹⁵⁵ Įgyvendindama aktyvią sąveiką su Danija, Lietuva perėmė gerąją civilių ir karių bendradarbiavimo vystymo praktiką ir stengėsi ją pritaikyti šalies karinėse pajėgose, todėl tai dar labiau sustiprino šios funkcinės srities plėtrą Lietuvos kariuomenėje.

Po lietuvių misijos Afganistane pabaigos civilių ir karių bendradarbiavimo srities vystymas Lietuvos kariuomenėje smarkiai sulėtėjo. Ženkliai smuko ir įvairias kompetencijas, kurios buvo svarbios tarptautinėse operacijose ir taikos palaikymo misijose, turinčių funkcinį specialistų poreikis:

Kai uždarėm savo provincijos atkūrimo grupę, CIMICo poreikis kariuomenėje sumažėjo. Pagrindinė priežastis, aš manyčiau, būtų tokia, kad iki to laiko buvo skaitoma, kad CIMICas yra už NATO ribų, t. y. tiktais taikos operacijose. Tai, kad CIMICas turėtų būti savo šalies viduje, tokios minties nebuvo iki 2014 metų, iki įvykių Ukrainoje.¹⁵⁶

Vis dėlto, tam tikrus ženklus apie tai, kad civilių ir karių bendradarbiavimo pajėgumai neturėtų būti koncentruojami vien tik į paramą tarptautinėms misijoms, buvo galima pastebėti dar prieš prasidedant Ukrainos konfliktui. 2008 metais vykusio Rusijos ir Gruzijos karo metu jau buvo išbandomos naujos hibridinės karybos taktikos ir įgyvendinamos prieš civilius nukreiptos operacijos.¹⁵⁷ Nors karas Gruzijoje nebuvo pagrindinis veiksnys, nulėmęs naujo Lietuvos kariuomenės požiūrio į civilių ir karių bendradarbiavimą susiformavimą, tačiau: „Tai buvo pirmas įspėjimas, kad reikia pradėti galvoti apie mūsų valstybės gynybą ir kreipti tą civilių ir karių bendradarbiavimą į šiek tiek kitą sritį.“¹⁵⁸

Esminis civilių ir karių bendradarbiavimo sampratos lūžis tiek Lietuvoje, tiek NATO¹⁵⁹ įvyko tik po 2014 metų konflikto Ukrainoje: „Po Ukrainos krizės <...> vėl visi pradėjo galvot daugiau apie konvencinį karą. Ir tada vėl iškilo tokia dilema ir reikėjo, iš tikrųjų, bent kokių, kiek prisimenu, dviejų, trijų ar net keturių metų civilių–karių bendradarbiavimo bendruomenei visoje NATO, kad permąstyt, pergalvot, perrašyt doktrinas ir pan.“¹⁶⁰ Reaguodama į Ukrainos konfliktą, NATO nusprendė atnaujinti tuometinę civilių ir karių bendradarbiavimo doktriną *AJP-3.4.9*. Naujoje ir iki šiol galiojančioje doktrinos versijoje *AJP-3.19* Aljansas atsisako prieš tai vyravusio civilių ir karių

¹⁵⁵ Mjr. Rytis Ermalis, interviu su autore, 2021 m. vasario 19 d.

¹⁵⁶ Dim. mjr. Eugenijus Vaicekuskas, interviu su autore, 2021 m. kovo 5 d.

¹⁵⁷ Niklas Nilsson, „Russian Hybrid Tactics in Georgia.“ Silk Road Paper, 2018. <https://silkroadstudies.org/resources/pdf/SilkRoadPapers/2018_01_Nilsson_Hybrid.pdf> [Žiūrėta 2021 05 10].

¹⁵⁸ Plk. lt. Gediminas Latvys, interviu su autore, 2021 m. vasario 12 d.

¹⁵⁹ NATO CIMIC-COE Branch Chief CIC Lieutenant Colonel Stefan Muehlich, el. laiškas su autore, 2021 m. balandžio 14 d.

¹⁶⁰ Respondentas Nr. 4, interviu su autore, 2021 m. vasario 18 d.

bendradarbiavimo užduočių orientavimo į tarptautinių operacijų rėmimą ir pereina prie paramos kolektyviniam atgrasymui, gynybai ir kovai su hibridinėmis grėsmėmis išryškino.¹⁶¹ Deja, Lietuvos karinių pajėgų operacinė doktrina, kurioje yra pateiktas civilių ir karių bendradarbiavimo pristatymas, po Ukrainos įvykių atnaujinta nebuvo, todėl naujos srities tendencijos neatsispindėjo šalies kariniame dokumente. Kita vertus, praktinis funkcinės srities vystymas ir naujų veiklos kryptių gryninimas Lietuvoje vyko gana aktyviai:

*Visoj Europoj ir ypač po 2014 metų per Ukrainą prasidėjo toks mąstymas arba savęs paieška. Ypač Vakarų Europos valstybėse, turbūt ir Lietuvoje šiek tiek <...>. Kryptis CIMICo pasikeitė į CIMICą namuose, t. y. visi ruošėmės kariauti Afganistane arba kažkur tai, nežinau, Rytuose, Pietuose, bet ne Europoj ir ne pas save namie. <...> Prasidėjo toks mąstymas, o ką gi ir kaip gi turėtų CIMICas elgtis Lietuvoj arba pas save namie būdamas. Angliškai vadinama „Domestic CIMIC“.*¹⁶²

Taigi, vienas iš reikšmingiausių po Ukrainos konflikto kilusių pokyčių buvo *civilių ir karių bendradarbiavimo savo šalies viduje* (angl. *Domestic CIMIC*) svarbos augimas. Iki tol ši civilių ir karių bendradarbiavimo kryptis Lietuvos kariuomenėje plėtota minimaliai, nors užsienio valstybėse tokia karinė veikla buvo populiari Šaltojo karo laikotarpiu.¹⁶³ Apskritai, Po Ukrainos konflikto įvykęs dėmesio sutelkimas į savo šalies gynybą privertė permąstyti civilių ir karių bendradarbiavimo rolę Lietuvoje ir ieškoti naujų galimų šios srities specialistų rengimo būdų. Taip pat pažymėtina, kad *civilių ir karių bendradarbiavimo savo šalies viduje* veiklos organizavimas, NATO požiūriu, buvo ir yra paliktas nacionaliniam valstybių apsisprendimui,¹⁶⁴ tad šalys savarankiškai rūpinasi šios krypties įgyvendinimu: „Aš nesakyčiau, kad mes sužinom arba patirtį semiamės. Mes turbūt patys galvojame, kaip tai turėtų [atrodyti], skaitydami, analizuodami, ką veikė Ukrainoje, arba kaip mes galėtume panaudoti šią funkcinę sritį valstybės gynybai.“¹⁶⁵ Vadinasi, Lietuvos kariuomenė, ieškodama naujų civilių ir karių bendradarbiavimo vystymo kryptių ir priemonių, rėmėsi hibridinės karybos teorija, padėjusia prisitaikyti prie pakitusios saugumo situacijos pasaulyje.

Dar vienas svarbus įvykis, atkreipęs dėmesį į civilių ir karių bendradarbiavimo srities vystymo svarbą, buvo 2016 metais įvykęs NATO Civilių ir karių bendradarbiavimo kompetencijos centro surengtas turnė po Baltijos šalis. Vizitas buvo suplanuotas po tais pačiais metais įvykusio NATO viršūnių susitikimo Varšuvoje, kuriame nuspręsta koreguoti NATO Parengties veiksmų planą,

¹⁶¹ NATO CIMIC-COE Branch Chief CIC Lieutenant Colonel Stefan Muehlich, el. laiškas su autore, 2021 m. balandžio 14 d.

¹⁶² Kpt. Jaunius Matukas, interviu su autore, 2021 m. kovo 17 d.

¹⁶³ NATO CIMIC-COE Branch Chief CIC Lieutenant Colonel Stefan Muehlich, el. laiškas su autore, 2021 m. balandžio 14 d.

¹⁶⁴ NATO CIMIC-COE Branch Chief CIC Lieutenant Colonel Stefan Muehlich, el. laiškas su autore, 2021 m. balandžio 14 d.

¹⁶⁵ Kpt. Jaunius Matukas, interviu su autore, 2021 m. kovo 17 d.

didinant karinį NATO buvimą Europoje šiaurės rytų kryptimi.¹⁶⁶ Šis sprendimas paskatino NATO kompetencijos centrą suorganizuoti „NATO CKB iniciatyvą Baltijos šalyse 2016“, kuria siekta suvienyti Lietuvos, Latvijos ir Estijos civilių ir karių bendradarbiavimo specialistus, savo žiniomis galinčius sustiprinti atstovaujama funkcinę sritį.¹⁶⁷ Vizito metu NATO specialistų delegacija įvertino, kad Lietuvoje į civilių ir karių bendradarbiavimą labiausiai įsitraukusios Krašto apsaugos savanorių pajėgos, bet trūkstama reguliarių mokymų kariniam personalui, ypač *civilių ir karių bendradarbiavimo savo šalies viduje* srityje.¹⁶⁸

Praėjus keleriems metams nuo tada, kai civilių ir karių bendradarbiavimo srities užduotys buvo nukreiptos į operacijas savo šalies viduje, funkcinės srities tolimesnį vystymą apėmė tam tikras sąstingis: „Aš sakyčiau, kad šioji tokia stagnacija dabar. Taip sakant, einam tiesia linija – nei kylam, nei labai krentam.“¹⁶⁹ Iš kitos pusės, augantis hibridinių grėsmių ir informacinių atakų pavojus skatina nuolatos ieškoti efektyviausių civilių ir karių bendradarbiavimo funkcinės srities panaudojimo būdų, remiant kitus karinius vienetus ir planuojant tolimesnį specialistų karinį rengimą:

Po to tokio viso perversmo mes dabar turim naują laikotarpį, kur, iš tikrųjų, vėlgi informacinis amžius ir socialiniai tinklai, informacijos maksimalus sklaidos greitis ir tas CKB dabar toks... Vėl yra tokioj, kaip pasakyt, kryžkelėj, nes mes turim dabar vėl prisitaikyti prie pasikeitusios visuomenės. <...> Dabar, sakysim, tokia kristalizacija vyksta...¹⁷⁰

Vadovaujantis šio darbo tikslu *ištirti civilių ir karių bendradarbiavimo funkcinės srities įgyvendinimo raidą ir identifikuoti pagrindines jos vystymo problemas Lietuvos kariuomenėje*, buvo atlikta istorinė srities raidos analizė. Tyrimo rezultatai atskleidė, jog dėmesys civilių ir karių bendradarbiavimo srities vystymui Lietuvos kariuomenėje nebuvo pastovus ir kito priklausomai nuo tarptautinės saugumo situacijos bei NATO poreikių (žr. 6 paveikslą). Nuo pirmųjų pajėgumų suformavimo pradžios iki misijos Afganistane pabaigos buvo fiksuojama aukšto intensyvumo srities plėtojimo fazė, tačiau vėliau civilių ir karių bendradarbiavimo poreikis smarkiai smuko. Vystymo intensyvumas vėl išaugo po 2014 metų Ukrainos konflikto ir hibridinės karybos taktikų išpopuliarėjimo. Taip pat šie įvykiai paskatino civilių ir karių bendradarbiavimo sampratos pokyčius. Nuo koncentracijos į paramą tarptautinėms misijoms Lietuva turėjo susitelkti į *civilių ir karių bendradarbiavimo šalies viduje* užduočių įgyvendinimą. Tikėtina, kad kintantys civilių ir karių

¹⁶⁶ Lietuvos kariuomenė, „Lietuvoje lankysis NATO Civilių ir karių bendradarbiavimo kompetencijos centro vadovas.“ 2016.

¹⁶⁷ https://kam.lt/lt/naujienos/874/aktualijos/875/lietuvoje_lankysis_nato_civiliu_ir_kariu_bendradarbiavimo_kompetencijos_centro_vadovas [Žiūrėta 2021 01 15].

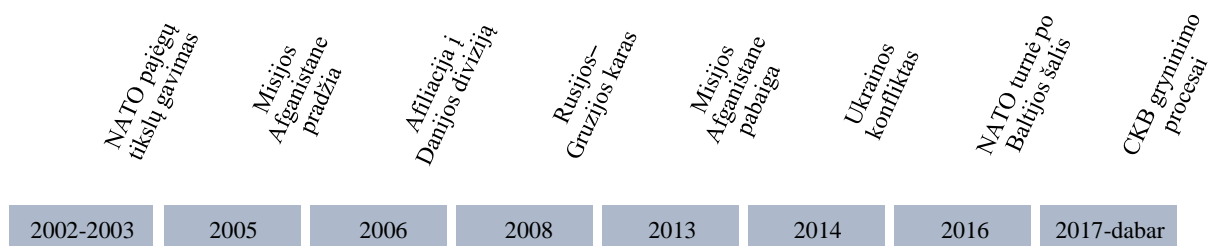
¹⁶⁸ Ilona Skujaitė, „Kaip laimėti ne tik karą, bet ir taiką.“ *Karys*, 11, 2016. https://kam.lt/download/55320/karys%20nr.11_internetui.pdf [Žiūrėta 2021 01 15].

¹⁶⁹ Civil-Military Cooperation Centre of Excellence, „Baltic NATO CIMIC Initiative – Reviewed.“ CIMIC-COE, 2016. <https://www.cimic-coe.org/news/baltic-nato-cimic-initiative-reviewed/> [Žiūrėta 2021 01 15].

¹⁷⁰ Kpt. Jaunius Matukas, interviu su autore, 2021 m. kovo 17 d.

¹⁷⁰ Respondentas Nr. 4, interviu su autore, 2021 m. vasario 18 d.

bendradarbiavimo funkcijų poreikiai ir koncepcinio požiūrio permainos apsinkino sistemingą civilių ir karių bendradarbiavimo srities vystymą Lietuvos kariuomenėje. Todėl tam tikros nuoseklaus civilių ir karių bendradarbiavimo srities plėtojimo paieškos Lietuvoje vyksta iki šių dienų.

6 paveikslas. Civilių ir karių bendradarbiavimo vystymo raidos Lietuvoje laiko ašis

3.2.2. Civilių ir karių bendradarbiavimo personalas

Analizuojant civilių ir karių bendradarbiavimo srities įgyvendinimą Lietuvoje, svarbu aptarti šios funkcinės srities personalo sudėtį ir struktūrą. Šiai dienai civilių ir karių bendradarbiavimo sritis Lietuvos kariuomenėje atstovaujama tiek taktiniuose vienetuose, tiek aukštesniuose štabuose. Gynybos ir Sausumos pajėgų štabai turi atskirą civilių ir karių bendradarbiavimo valdybą ar skyrių (Gynybos štabo J9 valdyba ir Sausumos pajėgų štabo G9 skyrius – aut. past.), kuriuose tarnauja po kelis civilių ir karių bendradarbiavimo specialistus. Paprastai, jie yra atsakingi už strateginio–operacinio lygmens civilių ir karių bendradarbiavimo planavimą ir integravimą į plataus spektro karines operacijas. Be to, paminėtina, kad keli civilių ir karių bendradarbiavimo specialistai savo funkcijas vykdo ir Karinėse jūrų bei oro pajėgose.

Taktiniame lygmenyje civilių ir karių bendradarbiavimo funkcijomis rūpinasi Krašto apsaugos savanorių pajėgų rinktinių ir batalionų štabų S5 bei brigadų G9 skyrių specialistai. Dažniausiai, skyriai būna sukomplektuoti iš skyriaus viršininko, civilių ir karių bendradarbiavimo karininko, ir dviejų papildomų karių specialistų. Vis dėlto, nemaža dalis kalbintų pašnekovų sutinka, kad batalionų S5 specialistų įgyvendinamos užduotys labai dažnai siejasi su ryšių su visuomene srities funkcijomis:

Batalionuose situacija dabar, ką bent jau aš stebiu ir ką aš matau, tai iš principo <...> specialistai, kurie turėtų būti civilių ir karių bendradarbiavimo žmonėmis arba specialistais, jie ką daro, tai ryšių su visuomene funkcijas. Bendrų renginių organizavimas, švenčių organizavimas, tai čia... <...> viešųjų ryšių specialistų funkcijų vykdymas.¹⁷¹

Apskritai, batalionų štabų S5 skyriai dažniausiai turi pasirūpinti daugumos nekinetinių sričių funkcijomis, todėl užduočių įvairovė, tenkanti kiekvienam specialistui, taip pat yra gana plati: „Iš

¹⁷¹ Mjr. Rytis Ermalis, interviu su autore, 2021 m. vasario 19 d.

kitos pusės, batalione ir nereikia labai siauros srities specialisto, kuris norėtų būti tik CIMICu, nes jam užduočių gerokai daugiau negu tik tos, kurios būdingos CKB specialistui.“¹⁷²

Didžiausiu ir pagrindiniu civilių ir karių bendradarbiavimo vienetu Lietuvos kariuomenėje dar nuo 2005 metų yra išlikusi Krašto apsaugos savanorių pajėgų 811 Civilių ir karių bendradarbiavimo kuopa (dabar – 801 Nekinetinių operacijų kuopa). Nuo pat sukūrimo pradžios Nekinetinių operacijų kuopa išsiskyrė iš kitų karinių vienetų ne tik savo funkcijomis, bet ir personalo sudėtimi:

Pasirinkau gal tokį nestandartinį variantą, tai nusprendžiau į kuopą bandyti priimti jaunimą, t. y. žmones, kurie yra baigę aukštąsias mokyklas, kurie turi tam tikras specialybes <...>, kurios būtų padengę va būtent funkcinį specialistų tas sritis, kurie moka anglų kalbą ir kurie yra baigę atsargos būrių vadų kursą.¹⁷³

Taigi, plėtojant pajėgumus, suvokta, kad civilių ir karių bendradarbiavimo užduotims įgyvendinti reikalingi aukštos kvalifikacijos, itin lankstūs ir plataus požiūrio žmonės. Taip pat, atsižvelgus į besikeičiančius karybos principus ir vis glaudesnę karo ir civilinės aplinkos santykį, Nekinetinių operacijų kuopai buvo iškelta nemažai uždavinių, tokių kaip bendrų veiksmų su karine vadovybe ir civiline administracija planavimas taikos, krizių ir karinių konfliktų metu, bendradarbiavimas su tarptautinėmis ir nevyriausybinėmis organizacijomis, ryšių tarp karinių pajėgų ir civilinių organizacijų plėtimas, kritinės situacijos ir vietos gyventojų poreikių vertinimas, krizių prevencijos vykdymas ir kt.¹⁷⁴ Iš esmės, šie uždaviniai gana glaudžiai siejasi su NATO doktrinoje išskirtomis civilių ir karių bendradarbiavimo funkcijomis, tad 801 kuopą buvo ir yra galima laikyti tiksliai NATO civilių ir karių bendradarbiavimo koncepciją įgyvendinančiu Lietuvos taktiniu kariniu vienetu: „Tas CKB specialistų *poolas*, kuris yra Nekinetinių operacijų kuopoje, labiau orientuotas tik į CIMICines užduotis ir jie yra labiau, taip sakant, tos siauresnės srities specialistai, kuriems labiau būdingos tos CKB specialisto funkcijos, užduotys ir t. t.“¹⁷⁵

Be to, po įvykių Ukrainoje išaugusi hibridinių grėsmių tikimybė paskatino Lietuvos kariuomenę iš naujo permąstyti esamos civilių ir karių bendradarbiavimo srities struktūros ir personalo skaičiaus pakankamumą. Siekis užkirsti kelią oponentui panaudoti prieš šalį nukreiptas hibridinės karybos priemones, pristatytas darbo teorinėje dalyje, lėmė aktyvesnę Lietuvos civilių ir karių bendradarbiavimo pajėgumų vystymą. Nutarus padidinti funkcinės srities specialistų kiekį taktiniame lygmenyje, 2019 metais Lietuvos kariuomenės vado įsakymu priimtas sprendimas kiekvienoje Krašto apsaugos savanorių pajėgų kuopoje sukurti po atskirą žvalgybos ir nekinetinių

¹⁷² Kpt. Jaunius Matukas, interviu su autore, 2021 m. kovo 17 d.

¹⁷³ Plk. lt. Gediminas Latvys, interviu su autore, 2021 m. vasario 12 d.

¹⁷⁴ Lietuvos kariuomenė, „Formuojama civilių ir karių bendradarbiavimo kuopa.“ 2005. <https://kariuomene.kam.lt/lt/kariuomenes_struktura/savanoriu_pajegos_368/savanoriu_pajegu_naujiunos/2005_metu_i_vykiai/formuojama_civiliu_ir_kariu_bendradarbiavimo_kuopa_.html?pbck=0> [Žiūrėta 2021 01 15].

¹⁷⁵ Kpt. Jaunius Matukas, interviu su autore, 2021 m. kovo 17 d.

operacijų skyrių (ŽNOS).¹⁷⁶ Pagal pirminį sumanymą, tokio tipo skyriuose turėtų tarnauti po kelis specialistus, kurie galėtų įgyvendinti civilių ir karių bendradarbiavimo srities užduotis savo atsakomybės rajonuose. Nors tokio pobūdžio skyriai savanorių kuopose jau yra suformuoti, tačiau specialistų rengimas stagnuoja. Dažniausiai susiduriama su problema, kuomet trūkstama vieningo požiūrio į karių savanorių rengimą ir jų integravimą į bendrą kuopos veiklą.¹⁷⁷ Kita vertus, ŽNOS skyrių formavimas yra laikomas dar gana nauju kariuomenės projektu, todėl tikėtina, kad ateityje specialistų rengimas taps efektyvesnis ir nuoseklesnis.

Taigi, galima teigti, kad Lietuvos kariuomenėje civilių ir karių bendradarbiavimo funkcinės srities personalas yra integruotas tiek į taktinį, tiek į strateginį–operacinį valdymo lygmenį. Nepaisant to, kad specialistų skaičius reguliariose pajėgose nėra labai didelis, o jų funkcijos, dažnu atveju, glaudžiai siejasi su ryšių su visuomene sritimi, reikšmingą paramą brigadoms gali suteikti Krašto apsaugos savanorių pajėgų kariai. Taip pat svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad, lyginant su kitomis Europos valstybėmis, Lietuva turi išties nemažus civilių ir karių bendradarbiavimo pajėgumus:

Man tekę nemažai bendrauti su užsienio NATO šalių nekinetinių operacijų įvairiais specialistais ir domėtis jų turimom struktūromis, tai mūsų turimi trys civilių–karių bendradarbiavimo būriai Nekinetinių operacijų kuopoj, plius štabų specialistai, tai yra, iš tikrųjų, vienas iš netgi, sakyčiau, <...> gausiausių skaičiumi specialistų kiekis bent jau Europos šalyse.¹⁷⁸

Vis dėlto, specialistų kiekis nebūtinai atspindi civilių ir karių bendradarbiavimo srities praktinio įgyvendinimo kokybę, tad toliau darbe bus pristatomi pagrindiniai šios funkcinės srities trūkumai Lietuvos kariuomenėje.

3.2.3. *Civilių ir karių bendradarbiavimo srities vystymo trūkumai*

Remiantis darbo įvade apibrėžtu tyrimo tikslu – *ištirti civilių ir karių bendradarbiavimo funkcinės srities įgyvendinimo raidą ir identifikuoti pagrindines jos vystymo problemas Lietuvos kariuomenėje* – interviu respondantai buvo prašomi įvardinti pagrindinius, jų nuomone, srities įgyvendinimo trūkumus. Pirmiausiai, pačia plačiausia prasme pripažinta, kad kartais vis dar trūkstama gilesnio supratimo, kas yra civilių ir karių bendradarbiavimas ir kaip jis gali prisidėti prie karinės misijos tikslų išpildymo:

¹⁷⁶ Lietuvos kariuomenės vado įsakymas dėl pareigybių sąrašo tvirtinimo, patvirtinta Lietuvos kariuomenės vado 2019 m. liepos 8 d. įsakymu Nr. V-837.

¹⁷⁷ Mjr. Rytis Ermalis, interviu su autore, 2021 m. vasario 19 d.

¹⁷⁸ Respondentas Nr. 4, interviu su autore, 2021 m. vasario 18 d.

Visų pirma reiktų <...> atskirti sąvokas, kas yra civilių ir karių bendradarbiavimas nuo tokių profesijų kaip ryšiai su visuomene, kaip viešieji ryšiai, kaip informacinės atakos, psichologinės operacijos ir pan. Tai aš manyčiau, kad net ir dabar didžioji dauguma karininkų nesupranta pagrindinės esmės, kad civilių ir karių bendradarbiavimas yra funkcija. Tai viena iš karinių funkcijų, kuri yra lygiagreti kaip manevras, žvalgyba, logistika, vadovavimas ir valdymas ir keletą kitų. Be civilių ir karių bendradarbiavimo <...> šiuolaikinė karyba yra neįmanoma.¹⁷⁹

Kai kuriais atvejais toks netikslus disciplinos suvokimas lemia skirtingų sričių painiojimą ir papildomų funkcijų priskyrimą civilių ir karių bendradarbiavimo specialistams. Dažniausiai su šiuo reiškiniu susiduriama reguliariųjų pajėgų taktiniame lygmenyje:

Vadai dažniausiai galvoja, kad CIMICas – tai renginių organizatorius. <...> mus batalionų vadai, jie paprasčiausiai išnaudoja renginių organizavimui, rašinėlių rašymui, bet ne tai, kad remti, kad sudaryti sąlygas kariams treniruotis sklandžiai civilinėje teritorijoje. Yra taip paviršutiniškai prabėgta, pagal įstatymo raidę viskas sutvarkoma, bet... Įstatymas įvykdytas, bet ar žmonės nuo to laimingi? Ne.¹⁸⁰

Nevisiškai tikslus civilių ir karių bendradarbiavimo supratimas turi būti laikomas rimta problema, neleidžiančia užtikrinti maksimaliai efektyvaus civilių ir karių bendradarbiavimo funkcijų įgyvendinimo. *Karo tarp žmonių* koncepcija, pabrėžianti neišvengiamą civilių įtraukimą į šiuolaikinius karinius konfliktus, įrodo, kad civilių ir karių bendradarbiavimo rolės svarba auga, todėl ši funkcinė sritis turi būti aiškiai ir tiksliai suprantama tiek strateginio–operacinio, tiek taktinio lygmenų vadams.

Gilesniam funkcinės srities suvokimui, dalies pašnekovų nuomone, Lietuvai reikalinga aiški civilių ir karių bendradarbiavimo koncepcija. Sutinkama, kad dabartinėje šalies Karinių pajėgų operacinėje doktrinoje, išleistoje 2011 metais, pateikta informacija apie civilių ir karių bendradarbiavimą yra neišsami ir pasenusi, todėl ji nepadedą teisingai suorientuoti esamų ar būsimų civilių ir karių bendradarbiavimo specialistų darbo veiklos.¹⁸¹ Siekiant sistemingai ir efektyviai atlikti civilių ir karių bendradarbiavimo užduotis, svarbu turėti veiklą reglamentuojančius dokumentus: „Visą tai reikia aprašyti. Norint aprašyti, reikia suprasti, kokią vietą užima civilių ir karių bendradarbiavimas tiek pasiruošimo fazėje, tiek pačios valstybės ginkluotos gynybos fazėje“¹⁸², „Reikia detaliai giliai suprast doktrinas, analizuot kitų operacijų, kitų šalių pavyzdžius arba mokslinius veikalus ir diskutuot, vykdyti diskusijas pačiame specialistų rate, kas mums aktualu, ką mes galim pritaikyt, kas mums netinka ir link kur mes judam. Tai sakyčiau CKB tokios kaip politikos

¹⁷⁹ Plk. lt. Gediminas Latvys, interviu su autore, 2021 m. vasario 12 d.

¹⁸⁰ Respondentas Nr. 2, interviu su autore, 2021 m. vasario 7 d.

¹⁸¹ Mjr. Aleksas Paulauskas, interviu su autore, 2021 m. kovo 4 d.

¹⁸² Plk. lt. Gediminas Latvys, interviu su autore, 2021 m. vasario 12 d.

formavimas yra gana didelis iššūkis.¹⁸³ Taigi, ši respondentų išskirta problema dar sykį patvirtina darbo ginamąjį teiginį, kad *Lietuvos kariuomenėje trūkstanta civilių ir karių bendradarbiavimo funkcinės srities teorinio reglamentavimo ir koncepcijos*, o taip pat išryškina ir mokslinės literatūros, tokios kaip šiame darbe naudojamų hibridinės karybos ir *karo tarp žmonių* teorijų, svarbą tinkamam civilių ir karių bendradarbiavimo srities konceptualizavimui.

Civilių ir karių bendradarbiavimo koncepcijos trūkumas atsiliepia ir specialistų kariniam rengimui. Dalis kalbintų pašnekovų pripažino, kad tapę civilių ir karių bendradarbiavimo karininkais, nebuvo tinkamai apmokyti ar laiku išsiųsti į jų kompetencijas atitinkančius kursus, todėl didžiausią patirtį sukaupė per praktiką ir savarankišką mokymąsi. Taip pat ekspertai pabrėžė, kad daugiausiai teorinių žinių įgijo iš sąjungininkų ir jų doktrinų: „Mane danai mokino. Buvo visa serija mokymų, tai va per tuos mokymus žiūrėjau, skaičiau ten tas NATO doktrinas, amerikiečių doktrinas, bandžiau susigaudyti, nes lietuviškų nieko absoliutiškai nėra. Visiškai nieko apart doktrinos <...>, bet ten yra visiškai minimaliai. Yra iš esmės, nieko.“¹⁸⁴ Apskritai, Lietuvoje yra organizuojamas vienas savaitės trukmės Civilių ir karių bendradarbiavimo kursas. Nuo 2012 metų Sausumos pajėgų Juozo Lukšos mokymo centre rengiamus mokymus baigia tiek profesinės karo tarnybos, tiek dalis Savanorių pajėgų karių specialistų,¹⁸⁵ tačiau kursas apsiriboja tik bazinių žinių suteikimu. Kurso metu dalyviai yra supažindinami su civilių ir karių bendradarbiavimo disciplina, jos principais ir funkcijomis, o paskaitas dažniausiai dėsto kviestiniai štabų instruktoriai. Kartais pasitaiko atvejų, kuomet dalį paskaitų veda arba jas papildo patys kursantai, per savo tarnybos laiką sukaupę daug civilių ir karių bendradarbiavimo žinių, tačiau iki tol nebaigę bazinio kurso Lietuvoje: „Tai man tada teko vietom užimti podiumą kurso metu ir pasakoti net kas tas yra CIMICas ir kaip tai yra susiję. Nes kai tu padirbi, tu matai, kad tam kurse sėdintis žmogus galvoja: „*nu jo, tas CIMICas nu va toksai yra*“, bet jis nesuvokia, kad tai yra svarbi grandinės dalis.“¹⁸⁶ Aukštesni kursai, į kuriuos gali būti siunčiami Lietuvos kariai, organizuojami jau minėtame NATO Civilių ir karių bendradarbiavimo kompetencijos centre. Jame vyksta trijų pakopų mokymai, skirti įvairių lygių pareigas užimantiems specialistams. Dar vienas civilių ir karių bendradarbiavimo sričiai giminingas kursas, paremtas *civilinių reikalų* (angl. *civil affairs*) disciplina, yra rengiamas Jungtinėse Amerikos Valstijose.¹⁸⁷ Vis dėlto, į minėtuosius tarptautinius mokymus išvažiuoja tik vienetai Lietuvos civilių ir karių bendradarbiavimo specialistų:

¹⁸³ Respondentas Nr. 4, interviu su autore, 2021 m. vasario 18 d.

¹⁸⁴ Mjr. Aleksas Paulauskas, interviu su autore, 2021 m. kovo 4 d.

¹⁸⁵ Lietuvos kariuomenė, „Juozo Lukšos mokymo centre baigėsi pirmasis Civilių ir karių bendradarbiavimo kursas.“ 2012. <https://kariuomene.kam.lt/lt/kariuomenes_atributika/archyvas_2643/2012_m_archyvas/2012_-_06_naujienu_archyvas/juozo_luksos_mokymo_centre_baigesi_pirmasis_civiliu_ir_kariu_bendradarbiavimo_kursas.html?pbck=20> [Žiūrėta 2021 04 22].

¹⁸⁶ Respondentas Nr. 2, interviu su autore, 2021 m. vasario 7 d.

¹⁸⁷ Mjr. Aleksas Paulauskas, interviu su autore, 2021 m. kovo 4 d.

Nėra žmonės siunčiami intensyviai į kursus užsienio mokymo įstaigose, kurios gali kvalifikuotai rengti ir suteikti žinias būtent tiems CKB specialistams. <...> Praktiškai savanoriui išvykti į tarptautines mokymo įstaigas yra nerealu, nes yra vien sudėtinga išsiųsti PKT (profesinės karo tarnybos – aut. past.) karį.¹⁸⁸

Ribotas dėmesys civilių ir karių bendradarbiavimo srities plėtojimui ir specialistų rengimui taip pat gali būti siejamas su tuo, kad ši funkcinė sritis nėra laikoma prioritetine: „Tu matai, kaip tavo kurso ar netgi būrio draugai jie auga, jie nuvažiuoja į kursus, jiems kursai pateikiami, nes jie yra prioritetingi, o tavo kursas toks pastoviai palieka kažkur nuošaly.“¹⁸⁹ Didžioji dalis kalbintų pašnekovų sutinka, kad kol kas Lietuvoje didžiausias dėmesys yra fokusuojamas į kitas kariuomenės sritis. Toks civilių ir karių bendradarbiavimo laikymas antraeile funkcija gali būti susijęs su keliomis priežastimis: nenuosekliu pajėgumų vystymu Lietuvoje, disciplinos tikslaus suvokimo stoka ar ilgametę srities patirtį ir kompetencijas sukaupusių karininkų trūkumu. Kita vertus, yra tikima, kad didėjant supratimui apie neišvengiamą civilių ir karių sąveikos būtinybę šiuolaikinių konfliktų kontekste ir augant kompetentingų karininkų skaičiui, situacija ateityje gali pasikeisti:

Fokusas šiandien dienai nėra skiriamas civilių ir karių bendradarbiavimo specialistams. Tai nėra laikoma pagrindine šaka. Tai nėra ta kryptis, kuri labiausiai domina vadovybę ir įvairiausius karininkus, užimančius vadovaujančias pareigas. Tačiau situacija tikrai nėra bloga. <...> Fokusas gali pasikeisti, kuomet į vadovaujančias pareigas ateis ir jas užims karininkai, kurie jau buvo CKB specialistais ir kurie galimai labiau propaguos šią sritį, labiau ją akcentuos, mokymų metu mes labiau apie ją girdėsime, galbūt garsiau apie tai kalbėsime.¹⁹⁰

Visi prieš tai įvardinti trūkumai, be abejonės, daro įtaką civilių ir karių bendradarbiavimo karininkų karjerų planavimui. Pašnekovų teigimu, kariuomenėje trūkstama aiškaus jų karjeros modelio: „Dar vienas iš tų trūkumų nekinietininkų Lietuvos kariuomenėje yra būtent karjera. Jeigu aš būdamas leitenantu tarkim žinau, kad aš renkuosi nekinietininko kelią, aš aiškiai turėčiau žinoti, kad galiu *dasitarnauti* iki pulkininko arba pulkininko leitenanto ir kad tam yra užtikrintos pozicijos kariuomenėj.“¹⁹¹ Taip pat kartais yra pasigęstama nuoseklaus civilių ir karių bendradarbiavimo specialistų kilimo pareigose nuo žemiausio taktinio vieneto iki strateginio–operacinio štabo lygmens. Kai kurie karininkai savo karjeros metu yra perrotuojami į keliais lygiais aukštesnes pareigas arba vietoj civilių ir karių bendradarbiavimo karininkų pozicijų užima kitų nekinietinių operacijų specialistų pareigas:

¹⁸⁸ Mjr. Rytis Ermalis, interviu su autore, 2021 m. vasario 19 d.

¹⁸⁹ Respondentas Nr. 2, interviu su autore, 2021 m. vasario 7 d.

¹⁹⁰ Mjr. Vaidas Žiogas, interviu su autore, 2021 m. sausio 19 d.

¹⁹¹ Respondentas Nr. 2, interviu su autore, 2021 m. vasario 7 d.

Pavyzdžiai yra labai paprasti, kai <...> specialistas yra rotuojamas į vienas kitas pareigas, peršoka kelis lygmenis. <...> Tai reiškia, jeigu specialistu buvo labai žemam lygmeny, bet kažkam trūksta kažkokių karių <...>, jis peršoka tenais brigados lygmenį, netgi pajėgų kažkokį tai štabo lygmenį ir keliauja į aukščiausių vadavietę neturėdamas tam visų kompetencijų. Tai va čia aš matau sisteminę problemą, kadangi nėra aiškios loginės sekos, kaip specialistas augina savo kompetenciją, kaip jis yra rotuojamas per įvairias pozicijas kol galiausiai jisai įgauna tą didžiausią patirtį ir atsistoja į tą vietą, kur jis galėtų duoti didžiausią vertę.¹⁹²

Aiškaus karjeros modelio nebuvimas gali lemti ir mažesnę karininkų susidomėjimą civilių ir karių bendradarbiavimo sritimi: „Kiekvienas nori būti kuopos vadas arba, nežinau, bataliono vadas ar ten štabo viršininkas, bet tikrai toli gražu ne kiekvienas nori būti S5 viršininku.“¹⁹³ Be to, nors civilių ir karių bendradarbiavimo specialistų pozicijų, daugumos respondentų nuomone, yra pakankamai, dalis etatų neužpildomi. Viena iš to priežasčių yra tai, kad funkcinės srities nepopuliarumas ir jos sąsajos su menkomis karjeros perspektyvomis nesudomina laisvas vietas galinčių užimti karių: „Skaitoma, kad CIMICas nėra perspektyvi karjeros atžvilgiu sritis ir todėl <...>, jeigu žmogus atėjo į CIMICą, nu tai jis atėjo kaip į tokią laikiną [poziciją].“¹⁹⁴ Etatų užpildymas būtent tokio požiūrio specialistais, dažnu atveju, apsunkina civilių ir karių bendradarbiavimo srities vystymą bei neprideda prie aukštas kompetencijas ir motyvaciją turinčių specialistų skaičiaus augimo.

Išanalizavus civilių ir karių bendradarbiavimo srities trūkumus Lietuvos kariuomenėje, galima išskirti kelias pagrindines problemas. Pirma, vis dar trūkstama tikslaus suvokimo, kas yra civilių ir karių bendradarbiavimas bei kuo jis skiriasi nuo kitų karinių veiklų ir funkcijų. Dėl disciplinos esmės nesupratimo ir personalo stygiaus civilių ir karių bendradarbiavimo specialistams kartais priskiriamos papildomos užduotys, kurios neatspindinti tikrųjų jų funkcijų ir sukuria papildomą darbo krūvį. Teorinių žinių stoka rodo, kad Lietuvos kariuomenė vis dar yra susikoncentravusi į tradicinių karinių priemonių vystymą ir per mažai dėmesio skiria šiuolaikinių karybos tendencijų analizei. Neįsigilinimas į dvidešimt metų kariuomenėje plėtojamos funkcinės srities esmę, lemia sunkesnę prisitaikymą prie pakitusių tarptautinio saugumo sąlygų. Antra, Lietuva neturi aiškios civilių ir karių bendradarbiavimo koncepcijos. Trūkstama aktualių strateginių–doktrinių dokumentų, galinčių tiksliai apibrėžti funkcinės srities vystymo kryptis ir jų integravimą į plataus spektro gynybos operacijas. Paminėti trūkumai prisideda ir prie trečiosios problemos – nesisteminio specialistų karinio rengimo. Civilių ir karių bendradarbiavimo laikymas neprioritetine sritimi daro neigiamą įtaką nuosekliam specialistų kompetencijų auginimui ir jų siuntimui į aukštos kokybės tarptautinius kursus. Nepelnytas civilių ir karių bendradarbiavimo nuvertinamas prieš kitas funkcines sritis dar

¹⁹² Mjr. Rytis Ermalis, interviu su autore, 2021 m. vasario 19 d.

¹⁹³ Kpt. Jaunius Matukas, interviu su autore, 2021 m. kovo 17 d.

¹⁹⁴ Dim. mjr. Eugenijus Vaicekauskas, interviu su autore, 2021 m. kovo 5 d.

sykį įrodo nesupratimą, kad, dažnu atveju, sėkmingos kariuomenės ir civilių sąveikos pagalba įmanoma pasiekti tokius pačius karinių operacijų tikslus kaip ir naudojant konvencines priemones. Galiausiai, dėl neaiškaus karininkų karjeros modelio civilių ir karių bendradarbiavimo sritis daliai karių neatrodo itin perspektyvi. Tik mažesnioji dalis karininkų patys pasirenka sieti savo tarnybą su nekinetinėmis operacijomis, todėl susiformuoja kompetentingo ir motyvuoto civilių ir karių bendradarbiavimo personalo stoka. Taigi, interviu respondentų išskirti srities supratimo, karinio rengimo ir aiškaus specialistų karjeros modelio trūkumai patvirtina šio darbo įvade išskirtą ginamąjį teiginį, kad *Lietuvos kariuomenėje stokojama sistemingo civilių ir karių bendradarbiavimo funkcinės srities praktinio įgyvendinimo*.

3.2.4. *Civilių ir karių bendradarbiavimo srities vystymo stiprybės ir ateities perspektyvos*

Nepaisant išskirtų civilių ir karių bendradarbiavimo trūkumų Lietuvos kariuomenėje, taip pat svarbu atkreipti dėmesį į srities įgyvendinimo stipriąsias puses. Vienu iš būdų įvertinti civilių ir karių bendradarbiavimo veiklos sėkmę galima laikyti visuomenės nuomonės apklausas. Naujausiais 2021 metų tyrimo duomenimis, Lietuvos kariuomenė pasitiki rekordiškai dideliu skaičium žmonių – net 67 proc. apklaustųjų. Be to, pasitikėjimo kariuomenė augimo tendencija stebima jau keletą metų iš eilės.¹⁹⁵ Tai, kad civilių ir karių bendradarbiavimo specialistų veikla prisideda prie visuomenės pasitikėjimo augimo, patvirtina ir šio darbo tyrimo respondentai:

Mūsų kariuomenė jau eilę metų neiškrenta iš top 5 vertinamų institucijų visuomenės apklausoje. Tai vėlgi rodo <...> ne vien gerus karius kad turim, bet turbūt mokam ir komunikuot, mokam pasiųsti savo žinutes, mokam, esant reikalui, padėt civilinei aplinkai ir taip išlaikom tą įvaizdį. Tai vien jau į šitą aspektą žiūrint, mes negalėtume sakyti, kad civilių–karių bendradarbiavimas nesėkmingas Lietuvos kariuomenės su Lietuvos visuomene.¹⁹⁶

Žmonių pasitikėjimo augimas būtų sunkiai įsivaizduojamas be kompetentingo ir motyvuoto Lietuvos kariuomenės civilių ir karių bendradarbiavimo personalo. Nors specialistų rengimo organizavimas Lietuvoje galėtų būti tobulinamas, tačiau didelę tiek teorinių, tiek praktinių žinių patirtį sukaupia patys specialistai, individualiai gilindamiesi į aktualius tarptautinius dokumentus ir atlikdami savo kasdienės tarnybos užduotis. Prie civilių ir karių bendradarbiavimo personalo įgūdžių stiprinimo, vieno respondento nuomone, smarkiai prisidėjo ir Lietuvos dalyvavimas tarptautinėse misijose. Misijos ne tik veikė civilių ir karių bendradarbiavimo vystymo raidą Lietuvoje, bet taip pat suteikė galimybę specialistams pamatyti, kokią naudą gali sukurti kariuomenės ir visuomenės sąveika

¹⁹⁵ LRT, „Apklausa: didėja gyventojų palankumas kariuomenei, pasitikėjimas žiniasklaida pirmą kartą tapo neigiamas.“ lrt.lt: 2021. <<https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1394467/apklausa-dideja-gyventoju-palankumas-kariuomenei-pasitikejimas-ziniasklaida-pirma-karta-tapo-neigiamas>> [Žiūrėta 2021 04 28].

¹⁹⁶ Respondentas Nr. 4, interviu su autore, 2021 m. vasario 18 d.

realaus konflikto metu: „Treniruotės yra treniruotėm, bet kada tu esi toj priešiškoj aplinkoj, tai tave sufokusuoja truputėlį kitaip ir tu pradedi dirbti tai, ką tu mokeis, ką tu mąstai ir supranti, vardan ko tai dirbi. Ir tai suteikdavo dar papildomo suvokimo, supratimo ir matydavai savo klaidas.“¹⁹⁷

Dar viena civilių ir karių bendradarbiavimo srities Lietuvoje stiprybe yra laikoma jau penkiolika metų funkcionuojanti ir auganti Krašto apsaugos savanorių pajėgų 801 Nekinetinių operacijų kuopa: „Ta Nekinetinių operacijų kuopa, mano nuomone, yra ašis, apie kurią daugiau–mažiau sukasi nekinetinės ar netiesioginio poveikio operacijos visoj Lietuvos kariuomenėj.“¹⁹⁸ Kuopos veikla stipriai prisideda prie kariuomenės ir visuomenės sąveikos palaikymo ir jos aktyvaus vystymo Lietuvoje. Be to, kuopos privalumu yra laikomi jos kariai savanoriai, išsiskiriantys aukšta motyvacija, geromis anglų kalbos žiniomis, įvairiapusiška pasaulėžiūra: „Tai yra atėję žmonės su įvairiais išsilavinimais, su įvairiomis patirtimis, bet tie žmonės yra atėję savo noru. Ir jie tikrai turi labai didelį potencialą, ir jie turi labai didelį norą.“¹⁹⁹ Taigi, ilgametis kuopos gyvavimas ir kvalifikuoto jos personalo augimas leidžia manyti, kad Lietuvoje turima išties stiprių ir savo funkcinę sritį gerai išmanančių civilių ir karių bendradarbiavimo specialistų.

Kalbant apie civilių ir karių bendradarbiavimo srities vystymo Lietuvoje ateities perspektyvas, reikšminga paminėti, kad Sausumos pajėgų štabo G9 skyrius šiuo metu aktyviai peržiūri dabartinę nekinetinių operacijų personalo sudėtį ir inicijuoja struktūrinius pakeitimus:

Šiam momentui devynetas (G9 skyrius – aut. past.) Sausumos pajėgų lygmeny tikrai labai stipriai dirba šioj vietoj ir keičia organizacinę struktūrą, bando plėsti, sakykime, tuos etatų skaičius <...>, bando sukurti <...> karjeros sistemą, kaip turėtų atrodyti specialisto augimas ten dešimties–penkiolikos metų bėgyje, kad jis suprastų, kur jisai keliauja nuo dabar iki tenais. Tai galima įžvelgti tų gerų pokyčių.²⁰⁰

Siekis stiprinti turimus civilių ir karių bendradarbiavimo pajėgumus įrodo, kad Lietuvos kariuomenė stengiasi vis labiau atsižvelgti į kintančius karybos būdus, supranta *karo tarp žmonių* koncepciją ir tiki bendradarbiavimo su visuomene abipuse nauda. Todėl, tikėtina, kad motyvuotų ir kompetentingų karininkų iniciatyvos dėka vidutinėje laiko perspektyvoje bus stebima aktyvesnė šios funkcinės srities vystymo fazė:

Jeigu mes užsipildytume visus etatus, kiek jų mes turim, jeigu mes išsiųstume į atitinkamus kursus žmones, tai, aš manau, 3–4 metų laikotarpyje mes tikrai būtume, mano vertinimu, pakankamam lygmenyje ir būtų viskas labai gerai. Bet link to judame. <...> Augam po truputį. Aišku, 30 metų jau yra daug nepriklausomos valstybės, bet reikia, reikia to laiko ir ne viskam

¹⁹⁷ Respondentas Nr. 2, interviu su autore, 2021 m. vasario 7 d.

¹⁹⁸ Respondentas Nr. 4, interviu su autore, 2021 m. vasario 18 d.

¹⁹⁹ Dim. mjr. Eugenijus Vaicekuskas, interviu su autore, 2021 m. kovo 5 d.

²⁰⁰ Mjr. Rytis Ermalis, interviu su autore, 2021 m. vasario 19 d.

*iš karto yra pirmu prioritetu viskas pildoma ir skiriamas dėmesys. Viskam reikia savo laiko.
Tai manau, kad tas mūsų laikas dabar ateina.*²⁰¹

Apibendrinant galima pasakyti, kad dabartinė Lietuvos kariuomenės sąveika su civiline aplinka yra vertinama teigiamai – tą įrodo visuomenės nuomonės apklausos ir vis didėjantis pasitikėjimas šalies ginkluotomis pajėgomis. Teigiami rezultatai nebūtų lengvai pasiekiami be kompetentingų civilių ir karių bendradarbiavimo specialistų, kurie savo asmenine iniciatyva ir patirtimi tarptautinėse misijose yra sukaukę didelį civilių ir karių bendradarbiavimo funkcinės srities žinių kiekį. Taip pat prie sėkmingos kariuomenės ir visuomenės sąveikos įgyvendinimo Lietuvoje smarkiai prisideda ilgametę veiklos patirtį turinti Nekinetinių operacijų kuopa. Galiausiai, šiuo metu vykstančios diskusijos apie civilių ir karių bendradarbiavimo srities struktūrinius pokyčius ir poreikius signalizuoja teigiamus ženklus, kad judama link aktyvesnio šios funkcinės srities vystymo Lietuvos kariuomenėje.

²⁰¹ Mjr. Aleksas Paulauskas, interviu su autore, 2021 m. kovo 4 d.

IŠVADOS

Šiuolaikinės tarptautinio saugumo tendencijos rodo, kad karas nebėra vien tik dviejų kariuomenių susidūrimas. Kariniai veiksmai, anksčiau vykę miškingose negyvenamose vietovėse, šių dienų kontekste dažniausiai atliekami miestuose ar kitose urbanizuotose teritorijose. Į valstybių konfliktus taip pat vis aktyviau yra įtraukiamos įvairios nacionalinės institucijos, civiliai gyventojai ir kiti nekariniai veikėjai. Naudojantis propagandos priemonėmis ir įvairiais kanalais skleidžiant dezinformaciją, siekiama manipuliuoti atakuojamos šalies viešąja nuomone, didinti visuomenės susiskaldymą ir paveikti jos pažeidžiamiausias vietas. Todėl nacionalinės kariuomenės, norėdamos apsaugoti valstybės gyventojus ir sustabdyti šalių agresorių veiksmus, privalo nuolatos bendradarbiauti su civilinės aplinkos veikėjais ir užtikrinti efektyvias tarpusavio sąveikos sąlygas.

Šiame darbe buvo siekiama *ištirti civilių ir karių bendradarbiavimo funkcinės srities įgyvendinimo raidą ir identifikuoti pagrindines jos vystymo problemas Lietuvos kariuomenėje*. Tyrimo metu ieškota atsakymo į darbo probleminį klausimą, kodėl apie 20 metų kariuomenėje plėtojama civilių ir karių bendradarbiavimo funkcinė sritis, vis dar nėra tinkamai suvokiama ir neturi nuoseklios savo vystymo sistemos. Norint geriau suprasti augantį civilių ir karių bendradarbiavimo poreikį keičiantis tarptautinio saugumo situacijai, darbe remtasi *karo tarp žmonių* ir hibridinės karybos teorijomis. Pasirinktos teorinės prieigos leido daryti prielaidą, kad šiuolaikiniuose konfliktuose civilių ir karių bendradarbiavimo užduočių įgyvendinimas yra būtina sąlyga sėkmingam karinių operacijų planavimui ir vykdymui. Vadovaujantis tokia prielaida, teigta, kad valstybėms itin svarbu nuosekliai ir sistemingai vystyti turimus karinius civilių ir karių bendradarbiavimo pajėgumus bei užtikrinti efektyvų jų praktinį veikimą. Taip pat darbe buvo iškelti du ginamieji teiginiai. Pirmiausiai, įrodyta, kad *Lietuvos kariuomenėje trūkstama civilių ir karių bendradarbiavimo funkcinės srities teorinio reglamentavimo ir koncepcijos*, o vėliau pagrįsta ir *sisteminio praktinio įgyvendinimo Lietuvoje stoka*. Darbo tyrimo rezultatai gauti atlikus dviejų dalių kokybinį tyrimą. Pirmoje dalyje buvo analizuojami oficialūs Lietuvos kariniai dokumentai, kuriuose aprašytos civilių ir karių bendradarbiavimo funkcijos, tikslai, priemonės ar reikšmė nacionalinio saugumo užtikrinimui, o antroje – atlikti 8 pusiau struktūruoti giluminiai interviu su patyrusiais Lietuvos kariuomenės civilių ir karių bendradarbiavimo karininkais.

Atliktas tyrimas parodė, kad Lietuvos kariniuose dokumentuose apie civilių ir karių bendradarbiavimą kalbama minimaliai. Dažniausiai ši sritis minima kaip viena iš paramos karinėms operacijoms funkcijų, tačiau neišryškinama jos svarba ir vystymo būtinybė siekiant efektyviai prisitaikyti prie šiuolaikinių karybos tendencijų. Daugiausiai dėmesio civilių ir karių bendradarbiavimui skiriama 2011 metais išleistoje Lietuvos karinių pajėgų operacinėje doktrinoje, kurioje trumpai apžvelgiama srities organizacija, funkcijos ir principai. Vis dėlto, dokumente

pateikiama informacija yra paremta jau beveik dešimtmetį nebegaliojančia NATO Civilių ir karių bendradarbiavimo doktrinos versija. Apskritai, NATO vaidmuo civilių ir karių bendradarbiavimo koncepcijos suvokimui tarp šios srities karininkų Lietuvoje yra gana ryškus. Pripažįstama, kad neturint nacionalinio civilių ir karių bendradarbiavimo funkcinės srities vystymo reglamentavimo, dažniausiai atsižvelgiama į NATO standartus ir doktrinas. Taip pat teigiamai vertinami ir NATO Civilių ir karių bendradarbiavimo kompetencijos centro rengiami kursai, kuriuose kariai gali gauti daug daugiau teorinių civilių ir karių bendradarbiavimo srities žinių nei Lietuvoje rengiamų mokymų metu. Vadinasi, civilių ir karių bendradarbiavimo koncepcijos trūkumą Lietuvos kariuomenėje bandoma užpildyti NATO doktrinų ir tarptautinių kursų metu gautos informacijos pagalba.

Domėjimosi tarptautiniu mastu vyraujančiomis civilių ir karių bendradarbiavimo sampratomis, deja, nepakanka norint užtikrinti efektyvų šios srities praktinį įgyvendinimą Lietuvoje. Atlikta civilių ir karių bendradarbiavimo istorinė raidos analizė parodė, kad srities vystymo intensyvumą Lietuvos kariuomenėje dažniausiai nulemdavo užsienio šalyse vykstantys kariniai konfliktai ir NATO poreikių kaita. Viena vertus, prisitaikymas prie tarptautinės saugumo situacijos skatino vystyti turimus funkcinės srities pajėgumus, tačiau koncentracija tik į paramą taikos rėmimo operacijoms, laikui bėgant, darėsi vis mažiau aktuali. Po 2014 metų Ukrainos konflikto iškilęs poreikis vystyti *civilių ir karių bendradarbiavimą šalies viduje* buvo reikšmingas lūžio taškas, kuomet Lietuvos kariuomenė turėjo permąstyti tolimesnes funkcinės srities vystymo kryptis ir būdus. NATO sprendimas nesikišti į valstybių *civilių ir karių bendradarbiavimo srities įgyvendinimo šalies viduje* procesus ir neturėjimas aiškios nacionalinės funkcinės srities koncepcijos apsunkino tolimesnį civilių ir karių bendradarbiavimo srities įgyvendinimą Lietuvos kariuomenėje. Prasidėjusios tinkamiausios funkcinės srities krypties ir pajėgumų vystymo paieškos šalyje tebesitęsia iki šiol.

Analizuojant funkcinės srities sistemingo įgyvendinimo šalyje trūkumą, kartu išryškėjo ir jį nulėmusios priežastys. Visų pirma, Lietuvos kariuomenei būdingas konvencinių karinių priemonių prioretizavimas rodo lėtą prisitaikymą prie kovos su populiarėjančiomis hibridinės karybos priemonėmis sąlygų. Vis dar gajus požiūris, kad civilių ir karių bendradarbiavimo sritis nėra prioritetinga, atskleidžia kariuomenėje paplitusį mąstymą, jog sėkminga valstybės gynyba pirmiausiai yra kariuomenės užduotis, o ne efektyvios sąveikos su civiliais rezultatas. Taip pat civilių ir karių bendradarbiavimo srities laikymas antraeile funkcija neleidžia užtikrinti efektyvaus karių rengimo. Pareigas užimantiems specialistams ne visuomet yra sudaromos sąlygos išvažiuoti į aukštos kokybės tarptautinius kursus, todėl kariai turi daug laiko skirti savišvietai bei savarankiškam mokymuisi. Dar viena civilių ir karių bendradarbiavimo srities įgyvendinimo problema Lietuvoje – aiškaus karininkų karjeros modelio nebuvimas. Dažnu atveju, karininkai, pasirinkę tarnauti civilių ir karių bendradarbiavimo srityje, nežino, kaip klostytis jų karjera ir kokios bus ateities perspektyvos. Tai

prisideda ir prie susidomėjimo civilių ir karių bendradarbiavimo sritimi mažėjimo, kuris galiausiai lemia kompetentingo personalo trūkumą. Taigi, darbe išryškintos analizuojamos funkcinės srities praktinio įgyvendinimo problemos atskleidė, kad Lietuvos kariuomenėje trūkstama nuoseklaus ir sistemingo civilių ir karių bendradarbiavimo pajėgumų vystymo.

Apibendrinant galima pasakyti, kad atliktas civilių ir karių bendradarbiavimo funkcinės srities išvystymo Lietuvoje tyrimas skatina platesnes diskusijas apie Lietuvos kariuomenės požiūrį į šalies gynybą ir saugumo užtikrinimą. Šiuolaikinės karybos tendencijos suponuoja vis didėjantį karinių operacijų įsiskverbimą į civilinę aplinką, tačiau Lietuvos kariuomenės prioritetu išlieka konvencinių karinių priemonių plėtojimas ir stiprinimas. Nors dėmesys civilių ir karių bendradarbiavimui yra skiriamas, trūkstama gilesnio srities funkcijų ir jos kuriamos pridėtinės vertės šalies saugumo stiprinimui supratimo. Neretai civilių ir karių bendradarbiavimas Lietuvos kariuomenėje traktuojamas kaip pagalbinė priemonė karinės misijos tikslams pasiekti, tačiau toks požiūris yra klaidingas. Remiantis NATO doktrinomis, civilių ir karių bendradarbiavimas yra viena iš karinių funkcijų, todėl jos užduočių įgyvendinimas privalo būti sudėtine karinių operacijų dalimi. Taip pat svarbu įvertinti, kad šiuolaikinių karinių grėsmių atrėmimas tampa sunkiai įmanomas be civilinės paramos. Būtent tokios pagalbos užtikrinimu rūpinasi civilių ir karių bendradarbiavimo specialistai, todėl Lietuvos kariuomenė turėtų suprasti, kad ilgalaikė ir pasitikėjimu grįsta draugystė su civiliais gali reikšmingai prisidėti prie valstybės saugumo stiprinimo.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Allmark, Peter et. al., „Ethical issues in the use of in-depth interviews: literature review and discussion.“ *Research Ethics Review*, 5 (2), 2009. <<https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/174701610900500203>> [Žiūrėta 2021 04 30].
2. Angstrom, Jan, „The changing norms of civil and military and civil-military relations theory.“ *Small Wars & Insurgencies*, 24 (2), 2013. <<https://doi.org/10.1080/09592318.2013.778014>> [Žiūrėta 2020 05 08].
3. Antrasis operatyvinių tarnybų departamentas prie Krašto apsaugos ministerijos ir Valstybės saugumo departamentas, „Grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimas 2021.“ Vilnius, 2021. <https://www.vsd.lt/wp-content/uploads/2021/03/2021-LT-el_.pdf> [Žiūrėta 2021 05 08].
4. Avant, Deborah D., *Political Institutions and Military Change. Lessons from Peripheral Wars*. Ithaca, London: Cornell University Press, 1994.
5. Babones, Salvatore, „Interpretive Quantitative Methods for the Social Sciences.“ *Sociology*, 50 (3), 2016. <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0038038515583637?casa_token=jHqVru4So1IAAAAA%3AnZtSQ0z7N6YMLGFwLjnjVCyxUi9p2Dziezft791HkpiVIXUc4msSKxqXzsnFAIAskChJqkIg0T5w&> [Žiūrėta 2021 05 08].
6. Bajarūnas, Eitvydas, Vytautas Keršanskas, „Hibridinės grėsmės: turinio, keliamų iššūkių ir priemonių įveikti jas analizė.“ Lietuvos metinė strateginė apžvalga 2017-2018: Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, 2018. <<https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2018~1546411321557/J.04~2018~1546411321557.pdf>> [Žiūrėta 2021 01 30].
7. Bitinas, Bronislavas, Aušra Kazlauskienė, „Inovacijų taikymas edukologijos moksle: kokybinių tyrimų duomenų vizualizacijos programos „Kokybis“ paskirtis ir galimybės.“ *Mokytojų ugdymas*, 13 (2), 2009. <<https://gs.elaba.lt/object/elaba:6107221/6107221.pdf>> [Žiūrėta 2021 04 30].
8. Bowen, Glenn A., „Document Analysis as a Qualitative Research Method.“ *Qualitative Research Journal*, 9 (2), 2009. <https://www.researchgate.net/profile/Glenn-Bowen/publication/240807798_Document_Analysis_as_a_Qualitative_Research_Method/links/59d807d0a6fdcc2aad065377/Document-Analysis-as-a-Qualitative-Research-Method.pdf> [Žiūrėta 2021 04 30].
9. Bruneau, Thomas C., „A conceptual framework for the analysis of civil-military relations and intelligence.“ *Defense & Security Analysis*, 34 (4), 2018. <<https://doi.org/10.1080/14751798.2018.1529085>> [Žiūrėta 2020 05 08].

10. Burk, James, „Theories of Democratic Civil-Military Relations.“ *Armed Forces & Society*, 29 (1), 2002. <<https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0095327x0202900102>> [Žiūrėta 2020 05 21].
11. Caliskan, Murat, „Hybrid warfare through the lens of strategic theory.“ *Defense & Security Analysis*, 35 (1), 2019. <<https://doi.org/10.1080/14751798.2019.1565364>> [Žiūrėta 2021 01 30].
12. Cederberg, Aapo, Pasi Eronen, „How can Societies be Defended against Hybrid Threats?“ Geneva Centre for Security Policy, 2015. <https://s3.us-east-2.amazonaws.com/defenddemocracy/uploads/documents/GCSP_Strategic_Security_Analysis_-_How_can_Societies_be_Defended_against_Hybrid_Threats.pdf> [Žiūrėta 2021 01 31].
13. Civil-Military Cooperation Centre of Excellence, „About us.“ CIMIC-COE, 2021. <<https://www.cimic-coe.org/resources/ccoe-publications/fact-sheet-ccoe-with-background-2021.pdf>> [Žiūrėta 2021 03 06].
14. Civil-Military Cooperation Centre of Excellence, „About us. History.“ CIMIC-COE. <<https://www.cimic-coe.org/about-ccoe/>> [Žiūrėta 2021 03 02].
15. Civil-Military Cooperation Centre of Excellence, „Baltic NATO CIMIC Initiative – Reviewed.“ CIMIC-COE, 2016. <<https://www.cimic-coe.org/news/baltic-nato-cimic-initiative-reviewed/>> [Žiūrėta 2021 01 15].
16. Civil-Military Cooperation Centre of Excellence, „Concepts, Interoperability and Capabilities“ CIMIC-COE. <<https://www.cimic-coe.org/branches/cic/>> [Žiūrėta 2021 04 30].
17. Civil-Military Cooperation Centre of Excellence, „NATO CIMIC (Doctrinal Support).“ CIMIC-COE. <<https://www.cimic-coe.org/branches/cic/nato-cimic/>> [Žiūrėta 2021 03 07].
18. Clausewitz, Carl von, *On war*. Michael Howard ir Peter Paret (sud. ir vert.). Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 1989.
19. Cohen, Eliot A., „The End of War as We Know It.“ *The Washington Post*: 2007. <<https://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2007/01/18/AR2007011801981.html>> [Žiūrėta 2021 02 28].
20. Değirmencioğlu, İlhami B., „National Security in the Age of the Hybrid War.“ *Global Political Trends Center Istanbul Kültür University, Policy Brief No.57*, 2018. <http://gpotcenter.org/dosyalar/PB_57.pdf> [Žiūrėta 2021 02 07].
21. Desch, Michael C., *Civilian Control of the Military. The Changing Security Environment*. Baltimore, London: The Johns Hopkins University Press, 1999.
22. Dykyi, Evgen, *Hibridinis Rusijos karas: Ukrainos patirtis Baltijos šalims*. Vilnius: Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, 2016.

23. Egnell, Robert, „Civil-military coordination for operational effectiveness: Towards a measured approach.“ *Small Wars & Insurgencies*, 24 (2), 2013. <<https://doi.org/10.1080/09592318.2013.778017>> [Žiūrėta 2020 11 17].
24. Falk, Barbara J., „Strategic citizens: Civil society as a battlespace in the era of hybrid threats.“ *Hybrid CoE Strategic Analysis*, 25, 2020. <https://www.hybridcoe.fi/wp-content/uploads/2020/11/SA25_Strategic-Citizen.pdf> [Žiūrėta 2021 02 06].
25. Feaver, Peter D., *Armed Servants: Agency, Oversight, and Civil-Military Relations*. Cambridge, Massachusetts; London, England: Harvard University Press, 2003.
26. Feaver, Peter D., Richard H. Kohn, Lindsay P. Cohn, „The Gap Between Military and Civilian in the United States in Perspective.“ Kn. Peter D. Feaver ir Richard H. Kohn (sud.), *Soldiers and Civilians. The Civil-Military Gap and American National Security*. Cambridge, Massachusetts; London, England: MIT Press, 2001, 1-12.
27. Forster, Anthony, „New Civil-Military Relations and its Research Agendas.“ *Connections*, 1 (2), 2002. <<https://www.jstor.org/stable/26322938>> [Žiūrėta 2020 05 23].
28. Gow, James, „The new Clausewitz? War, force, art and utility – Rupert Smith on 21st century strategy, operations and tactics in a comprehensive context.“ *Journal of Strategic Studies*, 29 (6), 2006. <<https://doi.org/10.1080/01402390601016733>> [Žiūrėta 2021 02 21].
29. Gricius, Algirdas ir Kęstutis Paulauskas, „Demokratinė civilinė ginkluotųjų pajėgų kontrolė Lietuvoje.“ Lietuvos metinė strateginė apžvalga, 2002. <http://www.lka.lt/lt/moksline-veikla/leidiniai/lietuvos-metine-strategine-apzvalga/download.html?id=672;pdf_id=8090> [Žiūrėta 2020 05 26].
30. Hangya, Gabor, „About NATO CIMIC Doctrine.“ Civil-Military Cooperation Centre of Excellence, 2014. <<https://www.cimic-coe.org/resources/research/140710-uc-ccoe-about-nato-cimic-doctrine.pdf>> [Žiūrėta 2021 05 01].
31. Hoffman, Frank G., *Conflict in the 21st century: The rise of hybrid wars*. Virginia: Potomac Institute for Policy Studies, 2007.
32. Hoffman, Frank G., „The Contemporary Spectrum of Conflict: Protracted, Gray Zone, Ambiguous, and Hybrid Modes of War.“ 2016 Index of U.S. Military Strength: The Heritage Foundation, 2016. <https://www.heritage.org/sites/default/files/2019-10/2016_IndexOfUSMilitaryStrength_The%20Contemporary%20Spectrum%20of%20Conflict_Protracted%20Gray%20Zone%20Ambiguous%20and%20Hybrid%20Modes%20of%20War.pdf> [Žiūrėta 2021 02 28].
33. Houston, J. Brian et. al., „The Centrality of Communication and Media in Fostering Community Resilience: A Framework for Assessment and Intervention.“ *American Behavioral Scientist*, 59 (2), 2015. <<https://www.researchgate.net/profile/J-Brian->

- [Houston/publication/282267193 The Centrality of Communication and Media in Fostering Community Resilience/links/56a9332708ae2df8216510a3/The-Centrality-of-Communication-and-Media-in-Fostering-Community-Resilience.pdf](https://www.houstonpublication.com/publication/282267193/The-Centrality-of-Communication-and-Media-in-Fostering-Community-Resilience/links/56a9332708ae2df8216510a3/The-Centrality-of-Communication-and-Media-in-Fostering-Community-Resilience.pdf)> [Žiūrėta 2021 02 27].
34. Huntington, Samuel P., *The Soldier and the State: The Theory and Politics of Civil-Military Relations*. 20 leid. Cambridge, Massachusetts; London, England: The Belknap Press of Harvard University Press, 2003.
35. Iacono, Valeria Lo, Paul Symonds, David H. K. Brown, „Skype as a Tool for Qualitative Research Interviews.“ *Sociological Research Online*, 21 (2), 2015. <https://warwick.ac.uk/fac/soc/al/people/mann/interviews/paul_symonds_-_skype-research-method.pdf> [Žiūrėta 2021 04 30].
36. Inbody, Donald S., *The Soldier Vote. War, Politics, and the Ballot in America*. United Kingdom: Palgrave Macmillan, 2016.
37. Janowitz, Morris, *The Professional Soldier: A Social and Political Portrait*. 4 leid. New York, London: The Free Press, 1968.
38. Karys.lt, „Karių laipsniai.“ 2020. <<https://www.karys.lt/kariuomene/kariu-laipsniai/34>> [Žiūrėta 2021 04 29].
39. Kiss, Peter A., *Winning Wars amongst the People. Case Studies in Asymmetric Conflict*. Nebraska: Potomac Books, 2014.
40. Kuzio, Taras, „Vladimir Putin’s forever war against Ukraine continues.“ Atlantic Council, 2020. <<https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/vladimir-putins-hybrid-war-against-ukraine-continues/>> [Žiūrėta 2021 02 27].
41. Lietuvos kariuomenė, „Formuojama civilių ir karių bendradarbiavimo kuopa.“ 2005. <https://kariuomene.kam.lt/lt/kariuomenes_struktura/savanoriu_pajegos_368/savanoriu_pajegu_naujienos/2005_metu_ivykiai/formuojama_civiliu_ir_kariu_bendradarbiavimo_kuopa.html?pbck=0> [Žiūrėta 2021 01 15].
42. Lietuvos kariuomenė, „Juozo Lukšos mokymo centre baigėsi pirmasis Civilių ir karių bendradarbiavimo kursas.“ 2012. <https://kariuomene.kam.lt/lt/kariuomenes_atributika/archyvas_2643/2012_m._archyvas/2012_06_naujienos/archyvas/juozo_luksos_mokymo_centre_baigesi_pirmasis_civiliu_ir_kariu_bendradarbiavimo_kursas.html?pbck=20> [Žiūrėta 2021 04 22].
43. Lietuvos kariuomenė, „Lietuvoje lankysis NATO Civilių ir karių bendradarbiavimo kompetencijos centro vadovas.“ 2016. <https://kam.lt/lt/naujienos_874/aktualijos_875/lietuvoje_lankysis_nato_civiliu_ir_kariu_bendradarbiavimo_kompetencijos_centro_vadovas> [Žiūrėta 2021 01 15].

44. Lietuvos kariuomenė, „Lietuvos karinė doktrina.“ 2 leid., 2016. <https://kariuomene.kam.lt/download/87244/lkd%202016_patalpinta%20svetain%C4%97se.pdf> [Žiūrėta 2021 01 31].
45. Lietuvos kariuomenė, „Lietuvos karinių pajėgų operacinė doktrina.“ 2 leid., 2011. <<https://kariuomene.kam.lt/download/48025/lietuvos%20kariniu%20pajegu%20operacine%20doktrina%202011.pdf>> [Žiūrėta 2020 11 17].
46. Lietuvos kariuomenė, „Mechanizuotoji pėstininkų brigada „Geležinis Vilkas“ (MPB GV). Istorija. 2021. <https://kariuomene.kam.lt/lt/kariuomenes_struktura/sausumos_pajegos/padaliniai/mpbgv/istorija_268.html> [Žiūrėta 2021 04 19].
47. Lietuvos kariuomenės vado įsakymas dėl pareigybių sąrašo tvirtinimo, patvirtinta Lietuvos kariuomenės vado 2019 m. liepos 8 d. įsakymu Nr. V-837.
48. Lietuvos Respublikos karinė strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2016 m. kovo 17 d. įsakymu Nr. V-252. <<https://kam.lt/download/51933/lr%20karin%C4%97%20strategija%202016.pdf>> [Žiūrėta 2021 03 08].
49. Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerija ir Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija, „Lietuva tarptautinėje misijoje Afganistane. Afganistano Goro provincijos atkūrimo grupė 2005–2013.“ Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerija, 2013. <<https://kam.lt/download/37788/pag%20web.pdf>> [Žiūrėta 2021 04 15].
50. Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija, „Lietuvos narystė Šiaurės Atlanto Sutarties Organizacijoje (NATO)“ 2013. <<https://urm.lt/default/lt/uzsienio-politika/uzsienio-politikos-prioritetai/lietuvos-saugumo-politika/nato>> [Žiūrėta 2021 04 13].
51. Lind, William S., et al., „The Changing Face of War: Into the Fourth Generation.“ *Marine Corps Gazette*, 1989. <<http://www.lesc.net/system/files/4GW+Original+Article+1989.pdf>> [Žiūrėta 2021 01 14].
52. LRT, „Apklausa: didėja gyventojų palankumas kariuomenei, pasitikėjimas žiniasklaida pirmą kartą tapo neigiamas.“ lrt.lt: 2021. <<https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1394467/apklausa-dideja-gyventoju-palankumas-kariuomenei-pasitikejimas-ziniasklaida-pirma-karta-tapo-neigiamas>> [Žiūrėta 2021 04 28].
53. Mayoux, Linda, „Quantitative, Qualitative or Participatory? Which Method, for What and When?“ Kn. Vandana Desai, Robert Potter (sud.), *Doing Development Research*. London: SAGE Publications, 2006, 115-129.

54. Morkevičius, Vaidas, „Turinio analizė socialiniuose tyrimuose.“ Kaunas, 2012 m. balandžio 27 d. paskaitos medžiaga. <http://www.vaidasmo.lt/lt/dest/kita/2012-04-27_ktu_turinio-analize.pdf> [Žiūrėta 2021 04 30].
55. Moskos, Charles C., „Armed Forces in a Warless Society.“ Kn. Jurgen Kuhlmann ir Christopher Dandeker (sud.), *Armed Forces after the Cold War*. Munich: German Armed Forces Institute for Social Research, 1992, 3-10.
56. Mumford, Andrew, „Understanding hybrid warfare.“ *Cambridge Review of International Affairs*, 33 (6), 2020. <<https://doi.org/10.1080/09557571.2020.1837737>> [Žiūrėta 2021 01 30].
57. *Nacionalinio saugumo strategija*, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. gegužės 28 d. nutarimu Nr. IX-907 (Lietuvos Respublikos Seimo 2017 m. sausio 17 d. nutarimo Nr. XIII-202 redakcija). <<https://kam.lt/download/57455/2017-nacsaugstrategijalt.pdf>> [Žiūrėta 2021 05 08].
58. NATO Civil-Military Cooperation Centre of Excellence, „CIMIC Handbook.“ CIMIC-COE, 2020. <<https://www.handbook.cimic-coe.org/>> [Žiūrėta 2020 11 07].
59. NATO International Military Staff, „MC 411/1 NATO Military Policy on Civil-Military Co-operation.“ NATO, 2002. <<https://www.nato.int/ims/docu/mc411-1-e.htm>> [Žiūrėta 2021 03 06].
60. NATO Standard, „Allied Joint Doctrine for Civil-Military Cooperation. (AJP-3.19).“ Edition A Version 1, 2018. <<https://www.handbook.cimic-coe.org/8.-annex/reference-docs/ajp-3.19-edav1-e.pdf>> [Žiūrėta 2021 03 07].
61. NATO Standard, „NATO Civil-Military Co-operation (CIMIC) Doctrine (AJP-9).“ 2003. <<https://www.nato.int/ims/docu/ajp-9.pdf>> [Žiūrėta 2021 03 11].
62. Nilsson, Niklas, „Russian Hybrid Tactics in Georgia.“ Silk Road Paper, 2018. <https://silkroadstudies.org/resources/pdf/SilkRoadPapers/2018_01_Nilsson_Hybrid.pdf> [Žiūrėta 2021 05 10].
63. North Atlantic Treaty Organization, „Centres of Excellence.“ NATO, 2020. <https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_68372.htm> [Žiūrėta 2021 03 06].
64. North Atlantic Treaty Organization, „NATO response to hybrid threats.“ 2019. <https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_156338.htm> [Žiūrėta 2021 01 31].
65. North Atlantic Treaty Organization, „Operations and missions: past and present.“ NATO, 2020. <https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_52060.htm> [Žiūrėta 2021 02 28].
66. North Atlantic Treaty Organization, „Protocol on the Status of International Military Headquarters set up pursuant to the North Atlantic Treaty.“ NATO, 2018. <https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17300.htm> [Žiūrėta 2021 03 02].

67. Novagrockienė, Jūratė, „Kariuomenės transformacija XXI amžiuje: Lietuvos atvejis.“ Lietuvos metinė strateginė apžvalga 2005. <<https://epublications.vu.lt/object/elaba:6173331/6173331.pdf>> [Žiūrėta 2020 05 26].
68. O'Reilly, Michelle, Nicola Parker, „‘Unsatisfactory Saturation’: a critical exploration of the notion of saturated sample sizes in qualitative research.“ *Qualitative Research*, 13 (2), 2012. <<https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1468794112446106>> [Žiūrėta 2021 04 29].
69. Petrauskaitė, Audronė, Rolanda Kazlauskaitė-Markelienė, Rasa Gedminienė, „Šalies saugumas ir gynyba.“ Vilnius: Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, 2016. <<https://kam.lt/download/57055/knyga%20salies%20saugumas%20ir%20gynyba%20moksleiviams%2001.pdf>> [Žiūrėta 2021 05 08].
70. Pollick, Sean, „Civil-Military Cooperation: A New Tool for Peacekeepers.“ *Canadian Military Journal*, 1 (3), 2000. <<http://www.journal.forces.gc.ca/vo1/no3/doc/57-63-eng.pdf>> [Žiūrėta 2021 05 08].
71. Reichborn-Kjennerud, Erik, Patrick Cullen, „What is Hybrid Warfare?“ Norwegian Institute of International Affairs, 2016. <<https://core.ac.uk/download/pdf/52131503.pdf>> [Žiūrėta 2021 01 31].
72. Roberts, Adam, „The Utility of Force, by Rupert Smith. Theatre of blood.“ The Independent: 2005. <<https://www.independent.co.uk/arts-entertainment/books/reviews/utility-force-rupert-smith-326177.html>> [Žiūrėta 2021 02 28].
73. Roman, Cosmina-Oana, „CIMIC – concepts, principles and functions.“ *Review of the Air Force Academy*, 30, 2015. <http://ns.afahc.ro/ro/revista/2015_3/ROMAN_2015_3.pdf> [Žiūrėta 2021 02 07].
74. Rosen, Frederik, „Third-generation Civil-military Relations: Moving Beyond the Security-Development Nexus.“ *PRISM*, 2 (1), 2010. <<https://www.jstor.org/stable/26469093>> [Žiūrėta 2020 05 23].
75. Schiff, Rebecca L., „Concordance Theory, Targeted Partnership, and Counterinsurgency Strategy.“ *Armed Forces & Society*, 38 (2), 2012. <<https://doi.org/10.1177/0095327X11415491>> [Žiūrėta 2020 05 26].
76. Sheppard, Thomas, Bryan Groves, „Post-9/11 Civil-Military Relations: Room for Improvement.“ *Strategic Studies Quarterly*, 9 (3), 2015. <<https://www.jstor.org/stable/26271519>> [Žiūrėta 2020 05 23].
77. Skujaitė, Ilona, „Kaip laimėti ne tik karą, bet ir taiką.“ *Karys*, 11, 2016. <https://kam.lt/download/55320/karys%20nr.11_internetui.pdf> [Žiūrėta 2021 01 15].
78. Smith, Rupert, *The Utility of Force. The Art of War in the Modern World*. 2 leid. New York: Alfred A. Knopf. 2007.

79. Supreme Headquarters Allied Powers Europe, „ACO Civil-Military Cooperation Functional Planning Guide.“ 2017. <<https://www.handbook.cimic-coe.org/8.-annex/reference-docs/Civil-Military%20Cooperation%20Functional%20Planning%20Guide.pdf>> [Žiūrėta 2021 03 07].
80. Supreme Headquarters Allied Powers Europe, „ACO Manual on CIMIC Tactics, Techniques and Procedures.“ 2012. <<https://www.handbook.cimic-coe.org/8.-annex/reference-docs/TTPs.pdf>> [Žiūrėta 2021 03 07].
81. Šlekys, Deividas, *Mąslaus Vyčio beieškant: lietuviškos karinės minties raida ir būklė po nepriklausomybės atkūrimo (1990 – 2014)*. Vilnius: Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, 2015.
82. The National Military Strategy of the United States of America. 2015. <https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Publications/2015_National_Military_Strategy.pdf> [Žiūrėta 2021 01 31].
83. Thomas, David R., „A General Inductive Approach for Analyzing Qualitative Evaluation Data.“ *American Journal of Evaluation*, 27 (2), 2006. <<https://doi.org/10.1177/1098214005283748>> [Žiūrėta 2021 05 08].
84. Tidikis, Rimantas, „Socialinių mokslų tyrimų metodologija.“ Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2003. <https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/15459/Tidikis_tyrimu_metodologija.pdf?sequence=1> [Žiūrėta 2021 04 29].
85. Toonen, Wessel, „CIMIC in Missions and Operations. Reflections on History, Current Affairs and Perspectives.“ CIMIC Centre of Excellence, 2017. <https://issuu.com/ccoe_pao/docs/cimic_in_missions_and_operations_oc> [Žiūrėta 2021 03 06].
86. Trataitė-Žebelenė, Eglė, „Kaip mokėsi kariauti Civilių ir karių bendradarbiavimo kuopa?“ *Savanoris*, 11, 2015. <https://kariuomene.kam.lt/download/82207/savanoris%202015%20nr11_galutinis.pdf> [Žiūrėta 2021 04 15].
87. Travis, Donald S., „Saving Samuel Huntington and the Need for Pragmatic Civil-Military Relations.“ *Armed Forces & Society*, 43 (3), 2017. <<https://doi.org/10.1177/0095327X16667287>> [Žiūrėta 2020 05 25].
88. Veljovski, Gjorgji, Nenad Taneski, Metodija Dojchinovski, „The danger of “hybrid warfare“ from a sophisticated adversary: the Russian “hybridity“ in the Ukrainian conflict.“ *Defense & Security Analysis*, 33 (4), 2017. <<https://doi.org/10.1080/14751798.2017.1377883>> [Žiūrėta 2021 02 06].

89. Zaalberg, Thijs W. Brocades, „Countering Insurgent-terrorism: Why NATO Chose The Wrong Historical Foundation For Cimic.“ *Small Wars & Insurgencies*, 17 (4), 2006. <<https://doi.org/10.1080/09592310601060799>> [Žiūrėta 2021 01 14].
90. Zaalberg, Thijs W. Brocades, „The Historical Origins of Civil-Military Cooperation.“ Kn. Sebastiaan J. H. Rietjens, Myriame T.I.B. Bollen (sud.), *Managing Civil-Military Cooperation: A 24/7 Joint Effort for Stability*. 2 leid., New York: Routledge, 2016, 5-27.

1 PRIEDAS

Klausimai tyrimo respondentams:

1. Kokia yra jūsų patirtis civilių ir karių bendradarbiavimo srityje?
2. Kuo Lietuvos kariuomenei svarbus civilių ir karių bendradarbiavimas?
3. Jūsų turimomis žiniomis, kaip vystėsi civilių ir karių bendradarbiavimas Lietuvos kariuomenėje?
4. Jūsų nuomone, ar Lietuvos kariuomenėje yra skiriamas pakankamas dėmesys civilių ir karių bendradarbiavimo sričiai? Kodėl taip manote?
5. Ar Lietuvos kariuomenė turi pakankamai kvalifikuotų ir patyrusių civilių ir karių bendradarbiavimo specialistų? Kodėl taip manote?
6. Kokios yra pagrindinės Lietuvos kariuomenės civilių ir karių bendradarbiavimo srities stipriosios pusės?
7. Kokios yra pagrindinės problemos, susijusios su civilių ir karių bendradarbiavimo sritimi Lietuvos kariuomenėje?
8. Kaip apibūdintumėte civilių ir karių bendradarbiavimo specialistą? Ar kiekvienas apmokytas karys galėtų būti geru civilių ir karių bendradarbiavimo specialistu, ar tam reikalingos tam tikros asmeninės savybės?
9. Kaip vertinate civilių ir karių bendradarbiavimo specialistų rengimą Lietuvoje?
10. Ar sutinkate su teiginiu, jog Lietuvos kariuomenėje didžiausias ir pagrindinis civilių ir karių bendradarbiavimo specialistų vienetą turi būti Krašto apsaugos savanorių pajėgose? Kodėl taip manote?
11. Kokias užduotis įgyvendina dabartiniai Lietuvos kariuomenės batalionų štabų S5 skyriai?

2 PRIEDAS

Giluminiai interviu:

1. Interviu su mjr. Vaidu Žiogu (68–81 psl.).
2. Interviu su respondentu Nr. 2 (82–94 psl.).
3. Interviu su plk. ltn. Gediminu Latviu (94–102 psl.).
4. Interviu su respondentu Nr. 4 (102–109 psl.).
5. Interviu su mjr. Ryčiu Ermaliu (109–120 psl.).
6. Interviu su mjr. Aleksu Paulausku (120–130 psl.).
7. Interviu su dim. mjr. Eugenijumi Vaicekausku (130–138 psl.).
8. Interviu su kpt. Jauniumi Matuku (138–145 psl.).

Interviu su mjr. Vaidu Žiogu

Data: 2021 m. sausio 19 d.

Respondentas Nr. 1: Gynybos štabo J9 Civilių ir karių bendradarbiavimo valdybos CKB operacijų vyr. karininkas mjr. Vaidas Žiogas (toliau – V.Ž.).

Tyrėja: darbo autorė (toliau – J.J.).

J.J.: Pirmiausiai, norėčiau paprašyti jūsų pasakyti, kuo jūs esate susijęs su civilių ir karių bendradarbiavimu? Kokius, galbūt, kursus baigėte ir kodėl būtent jūsų nuomonė turėtų būti svarbi?

V.Ž.: Iš tikrųjų, labai nemėgstu tos detalios ir tikslios informacijos kišti į galvas, stengiuosi viską užsirašyti, tai pabandysiu irgi, nesureikšmindamas kursų pavadinimų, pasakyti tiesiog kas, kaip ir kur. Tai gal reiktų pradėti nuo to, kad šiuo metu tarnauju Lietuvos kariuomenės Gynybos štabo J9 valdyboje, kuri ir skaitosi Civilių ir karių bendradarbiavimo valdyba J9. Tai koduotą greičiausiai jau išsiaiškinot. Tai J9 ir yra būtent tas mūsų skaičius, kuris žymi civilių ir karių bendradarbiavimą. Paprastai, devintukas visose pasaulio kariuomenėse žymi tą patį. Galimos tam tikros išimtys, bet greičiausiai būtų visur tas pats. Tai vat, nesvarbu būtų N9, G9, S9 ar S5, vis tiek kalbėsime apie tą patį. Na, jūs mačiau ten irgi daug klausimų sudėjote, panašu, kad kažkokią tai informaciją valdote. Didelio, sakykime, išėjimo iš krašto aš nemačiau, tai greičiausiai suprantate apie ką eina kalba. Šitiek būtų trumpai. Toliau – tarnauju šitose pareigose treji metai. Kaip tik man baigėsi sausio 8 dieną, nes paprastai karininkai juda kas tris metus. Tai vat, mano tarnyba Gynybos štabe, kaip šitos srities specialisto, baigiasi ir kur pasiduosiu toliau yra nevisai dar aišku. Bet visada sakau, ir dėstydamas paskaitas įvairiose institucijose, kad šitoj vietoj kaip specialistas galėčiau kaupti arba turėti didesnę patirtį, nes būtent šitoj srity dirbu tik trys metai. Reiktų pasakyti, tik trys metai, bet civilių ir karių bendradarbiavimo niša, arba ta kryptis, arba šaka jinai yra man pažįstama, nes iki tol buvau nemažai metų dirbantis nekinetinėj srity, o tai jos yra labai tapačios arba tolygios. Tai, ką aš turėjau omeny, tai teko būti beveik tris metus PSYOPS karininku, tai yra psichologinių operacijų specialistu, kas irgi yra nekinetinės krypties veikla. Tarnavau kaip vado padėjėjas ir viešųjų ryšių karininkas, kas irgi yra nekinetinė sritis ir vienaip ar kitaip, sakyčiau, penki-šeši metai šitoj srity. Vat, galima kalbėti apie tokią ekspertizę. Aišku, Gynybos štabe jinai yra didžiausia. Dabar grįžtant prie kursų, kuriuos baigiau, iš tikrųjų, mačiau, kad yra niša tuščia, kad mes turime problemų, kad reikia paruošti naujus specialistus – civilių ir karių bendradarbiavimo specialistus. Mūsų Sausumos pajėgų mokymo centre Rukloje, sutrumpintai aš jį vadinu SPMC, tad turėtų būti, kad pilnas pavadinimas Sausumos pajėgų Juozo Lukšos mokymo centras. Tai sutrumpintai aš galbūt ateityje ir sakysiu tiesiog SPMC. Tai vat, šitoj vietoj dažniausiai kviesdavosi svečius vienas ir tas pats karininkas, kuris buvo atsakingas už šituos kursus. Žmones arba žmogų, kuris jam padėdavo, ir kada tas žmogus, neminėsiu jo pavardės, pavargo nuo paskaitų sako: „Tu susirask kitų specialistų.“ Tai aš buvau vienas iš tų, kuris pasisiūliau padėti žmogui, nes aš suprantu, kad visą laiką tikėtis paramos iš vieno ir to paties žmogaus yra naivu, nes kartais gal žmogus tiesiog negali, tad dėl to, kad jis negali, reikia keisti kursus arba derintis prie jo. Tai va tų specialistų kariuomenėje nėra daug, tas jūsų pastebėta. Tai iš anksto užbėgant įvykiams už akių, niša, kuri yra šiek tiek klibanti arba nevisai išdirbta, yra teisinga, nes, iš tikrųjų, norint dėstyti paskaitas, teko pačiam visų pirma surinkti informacijos, skaityti šiek tiek literatūros, dalyvauti pratybose – ne Lietuvos pratybose, tarptautinėse pratybose, baigti kursus tarptautinius ir tiktais tada, kada susirinkau reikiamo bagažo, pradėjau dėstyti paskaitas. Tai va, toks būtų mano įėjimas į tą temą. Dabar dėl kursų pavadinimų, tai, vėlgi, sakau, tiksliai nepasakysiu. Jūs norėsit, *pagoogleinsit* ir susirasit. Yra toks CCOE mūsų centras Europoje įsikūręs, Nyderlanduose. Ten teko pabaigti dvejus kursus, tai štabo karininko specialisto arba štabo karininko kursus ir aukštesniųjų vadų... Aukštesniųjų

vadų jis turėtų vadintis kitaip, bet jie pavadino taip, kad neatvažiuotų tie, kam nereikia, ir t. t., ir pan. Bet abu kursai yra, sakyčiau, to vadinamo strateginio, operacinio–strateginio lygmens, jau aukštesnio lygio, kada žmonės išvažiuoja ten... Ir labai džiaugiuosi galėdamas būti ten, nes, iš tikrųjų, ekspertizė, kas liečia Europą, tai drąsiai galiu sakyti viena geriausių, o gal ir vienintelė, nes jeigu imti Europoje, kas turi panašų mokymų modulį arba panašius ekspertus, tai kažką panašaus, bet labai tolimo turi italai, dabar po *biški* ruošiasi vokiečiai atgaivinti savo duomenų ir mokymų bazę, bet, jeigu karininkam iš Lietuvos reikia imti rimčiausius ir geriausius kursus, jeigu reikia, kažkas išvažiuoja į CCOE. Arba jie daro išvažiuojamuosius mokymus, kaip mano atveju, aš baigiau kursus, kuriuos organizavo tas pats centras ekselencijos arba kaip mes vadiname – kompetencijos centras Nyderlandų, tačiau buvo Slovėnijoje. Bet tai yra tas pats, tie patys žmonės, tiesiog jie kartais važiuoja ir keliauja po valstybes. Ir tai kartais apsimoka valstybėms pasikviesti pas save, ir apmokinti daug specialistų iš tos valstybės, negu kad važiuoti tiems specialistams į tą Hagos mokymų centrą. Tai va, toks būtų priėjimas. Dabar užduokite sekantį klausimą arba patikslinkite, ko dar negavot.

J.J.: Tai supratau dėl jūsų paties patirties visos, galima turbūt prie tų bendrinių klausimų pereiti. Tai tiesiog kuo svarbus yra Lietuvos kariuomenei tas civilių ir karių bendradarbiavimas? Kodėl turi būti skiriamas dėmesys tam?

V.Ž.: Aš esu tikras, kad ir jūs skaitėte, ir visuose leidiniuose rasite vieną ir tą patį apibrėžimą. Ten pasakyta maždaug taip – šiuolaikinis karas nevyksta dykumose, šiuolaikinis karas visada vyksta šalia civilių, ar ne? Skaitėte tokią informaciją, greičiausiai matėte, nes tai yra klišės, klišės arba bazinė informacija, kuri būtent ir teigia, kad šiuolaikinis karas, kad ir kur jis bebūtų, ar jis būtų Lietuvoje, Ispanijoje, Portugalijoje, ar kokiuose nors Ukrainos rytuose, jis vis tiek bus apsuptas civilių žmonių. Nebėra tokios vietos kaip senovėje buvo, kad susirinko dvi kariuomenės plynaj erdvėj, vienam lauke ir kaunasi tol, kol kažkas atima iš kažkokios kariuomenės vėliavą arba priešas kapituliuoja ir t. t., ir pan. Ir toje vietovėje nebūdavo civilių ir nereikėdavo nieko, sakykime, apie tai galvoti. Šiandieninis karas, koks jis bebūtų, jis visuomet yra susijęs su civiliais. Ir kaip rodo statistika, civiliai labai dažnai nukenčia šitų mūšių plotmėje, nepaisant to, kad jie visiškai būna nesusiję su tuo mūšiu. Reiškiasi, artileriniai apšaudymai, tiesiog nepataikymai, minos, po karo liekančios minos, įvairiausi sprogmenys vienaip ar kitaip įtraukia civilius į mūšį, nors jie visiškai to nenorėtų. Ir dėl to mūšio tėkmėje, besiruošiant karui, arba, sakykime, besiruošiant kariniams veiksams, civiliai vienaip ar kitaip būna įtakojami. Įtakojami, greičiausiai, pėstininkų. Iš jų yra dažniausiai prašoma logistinio aprūpinimo, prašoma maisto, nežinau, padengti įvairiausius ryšio, informacijos rinkimo, sakykime, padengti įvairiausius tuos vadinamus *gaps*. Ir dėl to jie būna įtraukiami į tą nori–nenori mūšį. Ir dėl to bendradarbiavimas su civiliais, jis yra žūtbut reikalingas, norint apsaugoti civilius ir gauti naudos. Šnekame dabar apie naudą, ne apie tai, kad pasinaudoti, bet šnekame išnaudojimu, nes dažnai valstybės, kurios ginasi, yra kaip sakant... Jos stengiasi įtraukti civilius taip, kad civiliai galėtų prisidėti prie valstybės gynybos. Tas pats ir mūsų yra valstybės gynimo kontekste. Mes taip pat turime teisę naudotis visais resursais, kurie yra mūsų šalyje, o civiliai visada turi teisę visom, visom jėgom, visais būdais ir galimybėmis prisidėti prie valstybės gynybos tada, kada jie mano, kad to reikia. Bet kokiam etape. Ir tas persipynimas iš civilių į kariškių pusę arba iš kariškių į civilių pusę, jis yra vienodas. Mes negalime be jų, jie negali be mūsų, nes mes esame visi susiję. Taigi, tas priėjimas prie mūšio, išnaudojant arba bendradarbiaujant su civiliais, yra be galo svarbus. Ir, iš tikrųjų, taip pat ir mūsų doktrinoje, ir gynybos įvairiausiuose koncepciniuose dokumentuose civiliai visą laiką bus šalia. Mes esame tie, kurie giname savo šalį, o civiliai visuomet bus šalis. Tai va toks irgi įėjimas dažnai liečiantis. Na, aš dažnai bandysiu pritraukti ir pasakoti apie Lietuvą, nes ne visos kariuomenės, kaip žinot, yra ginamojo tipo. Kai kurios yra puolamojo tipo, tai joms šitie mano išsakyti teiginiai nevisai tinka, bet, jeigu kalbėt apie Lietuvą, mes esam valstybė, kurios pagrindinis tikslas yra ginti ir gintis, ir šalia mūsų visada bus civiliai. Tai va toks būtų atsakymas į šitą klausimą. Nebent kažko neatsakiau.

J.J.: Ne, viską kaip ir atsakėte. Kadangi darbas yra apie būtent Lietuvos kariuomenės situaciją, tai galim tikrai apsiriboti vien tiktais mūsų valstybe. Tai, kaip jūs jau ir minėjote, tas dėmesys šiek tiek kažkur per mažas yra pas mus skiriamas. Tai norėčiau paklausti, kokias jūs matote to priežastis, kodėl taip yra?

V.Ž.: Mes tas priežastis savo rate labai gerai žinome. Ir galbūt ne visai būtų etiška jas taip va šviesiai tiesiai įvardinti, tai aš tiesiog pasakysiu, kad yra normali patarlė, kad kiekvienas žmogus *kaldra* tempia į save. Toks yra posakis, ką jisai sako? Jisai sako, kad kiekvienas karininkas, kuris užima vadovaujančias pareigas, jis yra paprastai tam tikros srities specialistas. Ir tokios srities, kokią jis prieš tai propagavo, kokios jis srities specialistas buvo, panašu, kad tą sritį jis labiausiai vertina, jis ją geriausiai išmano, jis ją puoselėja, gina poziciją ir t. t., ir pan. Kol kas reikia pažymėti, kad vadovaujančių, itin aukštų vadovaujančių pareigų nekinetinių... Sakykime, nekinetinės šakos specialistai dar neužima. Ir šitoj vietoj reikia pažymėti, kad kol vienas iš mūsų arba iš to rato žmonių, karininkų, neužims itin aukštų vadovaujančių pareigų, panašu, kad šita sritis ir bus tokia, sakyčiau, mažiau reikšminga, nes, vėlgi, grįšiu prie tos... prie tos patarlės, kad, iš tikrųjų, mes tempiam *kaldra* į savo pusę, arba mes ginam poziciją tą, kurią mes geriausiai išmanom. Ir būtų visai nelogiška, jeigu aš, sakykime, užimdamas itin aukštas vadovaujančias pareigas, arba pareigas, kuriose tektų priimti sprendimus, sritį, kurią aš išmanau geriausiai, aš ją ignoruočiau. Tai būtų nesąžininga. Vėlgi, paimkime tokį paprastą pavyzdį – viceministras, kuris išmanė kibernetinę kovą, jisai nuolat ją propagavo, nuolat apie ją kalbėjo. Ir, galiausiai, jis išėjo kaip specialistas, jau kaip civilis tarnautojas, civilis žmogus į sritį, kurią visą laiką gynė, kurią išmanė, kurią puoselėjo ir t. t. Tai yra bendros žmogiškos taisyklės ir dėl to kartais mes stokojame karininkų, kurie mus palaikytų galbūt, kurie propaguotų, arba tam tikru atveju, padėtų tam tikrom temom būti aktualesnėm. Tai va, aš manau, aš tikiu, kad ateis diena, kada tam tikri karininkai, kurie dabar dar, sakykime, lipa tais karjeros laiptais, užims vadovaujančias tas pareigas ir tam tikru metu galimai mes turėsime kitoki vaizdą, kada plačiau šnekėsime apie tai, garsiau šnekėsime apie tai ir galbūt bus priimti tam tikri sprendimai. Vėlgi, noriu pabrėžti, kad kritinės situacijos šalyje tikrai nėra šitoje vietoje. Tai būtų visai klaidinga, jei mes sakytume: „Štai šita sritis pamiršta, reiškiasi, niekas ja nesirūpina, specialistų nėra...“ Ne, taip nėra. Tai yra... Tai būtų visiškas melas, tačiau mes turime, kur stengtis, mes turime, kur stiebtis. Ir aš manau, kad laiko klausimas, kada šita tema bus, na sakyčiau, top trijuose... Taigi, taip grubiai pasakysiu: kol kas tai nėra taip aukštai, bet, žinoma, mes turime labai gerų dalykų, *nu*, bet galbūt tai paliesime kituose jūsų klausimuose.

J.J.: O galbūt pastebite kažkokią tendenciją, kad, sakykime, keletą metų apie civilių ir karių bendradarbiavimą yra vis dažniau kalbama ir užsimenama? Ar tokio kažkokio padažnėjimo, didesnio dėmesio kaip ir nepastebėjot?

V.Ž.: Aš pasakysiu taip – tai priėjimas prie to, matot, būtų... Aš vėlgi paminėsiu, kad noriu būti nuoseklus, bet žinot, kai mano karjera man neaiški kaip du kart du, tai jums ji irgi nėra aiški. Privesiu prie to, kad būdamas dar... dar nebūdamas civilių ir karių bendradarbiavimo specialistu, buvau mokymuose Danijoje kaip viešųjų ryšių karininkas. Ir danai jau keletą metų atgal, reikėtų sakyti kokius penkerius metus atgal gal, labai aiškiai, labai garsiai ir labai fokusuotai kalbėjo, kad civilių ir karių bendradarbiavimas jų kariuomenėje užima vis didesnę ir reikšmingesnę vietą. Ir jie tą nuolat kartojo, pabrėžė, vyko mokymai ir buvo geri specialistai. Aiškino labai aiškiai, kas vyksta, kodėl jūs turite dėti didesnę fokusą ir t. t. ir pan. Ir panašu, kad danai yra ne vieninteliai, kurie apie tai galvoja, šneka. Vėlgi, aš čia paminėsiu tuos pačius vokiečius, kurie turi bazę vieną geriausių Europoje. Labai stipriai į tai žiūri norvegai, švedai žiūri labai rimtai į šituos dalykus. Tai šita tema nėra užmiršta ir nėra pamiršta, tiesiog, kaip pasakyti... Aš taip sakyčiau, kad valstybė, kuri fokusuojasi į gynyba, jinai, sakyčiau, tarp eilučių tiesiog laiko, kad civiliai yra jau mūsų draugai ir mes su jais neturėsime jokių problemų, išskyrus tai, kad reikės spręsti tam tikrus klausimus, kurie vat bus va tų specialistų klausimų sferoje, ir jie išsispręs. Dėl to, kad toj šaly, kurioje didžioji visuomenės dalis palaiko ginkluotąsias pajėgas, suprantat, kalbėti dažniausiai apie tai, kad mes turime problemą, ir nėra reikalo. Viskas stoją savaime į savo vietas. Šitoj vietoj mes nematom kažkokių problemų. Dėl to didelio postūmio iš vadovybės, sakykime, pusės mes nematome – tai tampa savaime suprantama. Čia tas pats kaip.... kokį čia pavyzdį paimti... tarkime, jeigu mes turime automobilį, mes savaime suprantam, kad jam bus reikalingas draudimas ir reikės kuro, norint jį eksploatuoti. Tai čia lygiai tas pats. Jeigu mes ruošiamės gintis, savaime suprantama, kad valstybėj, kurioje mes gyvenam, parama beveik garantuota, teliks tik ją koordinuoti ir atitinkamai pastatyti į tam tikras lentynėles, kurias būtų galima

tinkamai tinkamu metu išnaudoti. Tai va toks būtų priėjimas. Bet ta tema, jinai niekada nebuvo užmiršta, jinai visada buvo šalia mūsų. Ir mūsų atveju, Lietuvos atveju, mes esame, sakykime, laimingi kaip kariuomenė tuo, kad palaikymas iš visuomenės pusės buvo, yra ir tikiuosi bus. Tai jis yra aukštas. Tai vat šitoj vietoj norėčiau užbaigti taip.

J.J.: Tada turbūt nuosekliai būtų galima pereiti prie tų apmokymų, nes, kaip ir minėjot, turi būti kažkokie tikriausiai žmonės, kurie koordinuotų visą tą bendradarbiavimą ir jiems reikalingi apmokymai. Šiek tiek jau kalbėjot, kad patys karininkai tiktais tada, kai baigia kursus, daugiau susipažįsta. Tai kokia ta situacija? Jūs iš vidaus matot, kaip tas rengimas? Kaip jūs jį vertinat Lietuvoj? Tiek galbūt karininkų, tiek tas paprastas kursas, kur yra pačių paprasčiausių specialistų, kur būna batalionuose, arba, sakykime, Krašto apsaugos savanorių pajėgose. Viskas apie kursus ir apie parengimą specialistų.

V.Ž.: Reikia pasakyti du aspektus. Pirmas dalykas, yra du keliai, kaip tapti specialistu. Vienas, jis tikrai nėra blogas, *learning by doing* – tai reiškia aš esu žmogus, kuris trokštu išmokti, man patinka ta sritis ir aš siekiu visom savo išgalėm asmeninėm ir karinėm siekti to, kad aš būčiau geras specialistas. Aš nenoriu, vėlgi, minėti vardų ir pavardžių, bet teko susipažinti su moterim, kuri iš tikrųjų moka savo asmeninius pinigus, leidžia savo asmeninį laiką ir kaupia žinias. Jos niekas neverčia, jai niekas neliepia, tačiau jinai, sakykime, iš tos pusės, kad nori tapti specialiste, jai šita tema yra labai artima, priimtina, jinai vieną dieną iš tikrųjų taps, manau, viena geresnių specialisčių Lietuvoje, jeigu toliau laikysis savo šito kelio. Tai yra labai gražus pavyzdys. Tai, vėlgi, yra *learning by doing*, reiškiasi, mokausi darydamas kažką tai. Kitas kelias yra, kada tu nuosekliai eini per kariuomenės nustatytas normas, kada tu esi paskiriamas į specialisto poziciją, nori tapti tuo specialistu, pats išreiški pageidavimą ir tada eini laipteliais *step by step*, keliauji į tam tikrus mokymus, gauni bazines žinias, kurias irgi jūs paminėjote. Paskui augi kaip specialistas. Karininkų atveju yra lygiai tas pats. Pradžioj tu gauni žinias iš vadovėlio, tu skaitai, rengiesi ir mokiesi, tada keliauji į kursus, tada tu ten rodai, kokias žinias esi sukaukęs, palygini su tuo, kas yra mokoma, gauni naujų žinių, grįžti ir toliau skaitai vadovėlius, keliauji į tarptautinius kursus, keliauji į tarptautines pratybas, reiškiasi... keliauji į pratybas, esančias Lietuvoje ir taip kaupi savo bagažą. Galiausiai, tu tuo bagažu pradedi dalintis su kitais. Tai va, sakau, yra du keliai, bet dabar dėl pačių kursų. Iš tikrųjų, kas liečia mokslo kokybę kursų, tai viskas priklauso nuo mūsų pačių, nuo tokių kaip aš, nuo mūsų požiūrio, nuo mano kolegų požiūrio ir čia jau grynai yra skonio reikalas. Vienam kursas gali pasirodyti priimtinas, kitam nepriimtinas. Tas bazinis kursas, kuris vyksta SPMC, vyksta vieną savaitę, žmonės susipažįsta su tam tikrais dalykais. Ir aš visą laiką kartoju kursų metu kiekvienam ir dabar galiu pakartoti tą patį – kursas tai yra ne tam, kad kažką žmogų išmokint. Kursas yra tas *trackas*, ant kurio mes padedame žmogų, kai pats žmogus nusprendžia, ar važiuoti tuo *tracku*, ar nevažiuoti, nes žmonės dažnai galvoja, kad jei atvažiuosi į kursą, kažkas turi stebuklingą lazdelę, ten atidarys tau pakaušį, sudės reikiamą informaciją, uždarys ir išvažiuosi. Ne, taip nėra ir niekada nebus. Tas pats kaip ir mokykloje – neįmanoma visų dalykų mokintis puikiai ir viską suprast vienodai. Vieni dalykai tave domina, kiti nedomina. Vieni yra geresni, kiti galbūt blogesni. Lygiai tas pats čia. Į kursus atvažiuoja žmonės įvairiausiai ketinimais. Vieniems tas primesta labiau, kiti patys to nori, kiti nori pasižiūrėti, kaip tai veikia, kiti iš smalsumo ir t. t. ir pan. Ir, galiausiai, mes kursų metu tiktais parodome, kas tai yra, supažindiname su baziniais dalykais, o jeigu žmogus nori tobulėti šitoj srity, jis tada daro viską – kaip aš minėjau pirmuoju pavyzdžiu, kaip ta moteris – ima ir domisi pats. Ir jeigu žmogus nenori, tai niekas jam ir neįdės tų žinių. Reiškiasi, ir ties ta vieta galbūt ir baigsis tas jo susipažinimas. Taip, būna ir taip, kad žmogus paskęsta rutinoje, bet tas, kuris nori, tas, kuris tikrai siekia būti specialistu, jam nėra jokių kliūčių. Ir, vėlgi, paimsiu gerąjį pavyzdį – turiu seną bičiulį ir kolegą, kuris man rašo: „Vaidai, labas, žinau, kad buvai tokiuose kursuose. Kaip tie kursai? Ar apsimoka važiuoti? Ruošiuosi važiuoti, darau visas pastangas.“ Nors jam tas kursas nepriklauso, bet jis stengiasi pasakyti tarp eilučių, pramušti, kad valdžia jį išleistų, arba, net jeigu valdžia neišleis, savo atostogų sąskaita važiuoti ir kaupti žinias. Nu, tai yra nuostabu, ar ne? Bet toks žmogus, jam negali nepasisekti. Jam negali... Jis negali neužausti kaip specialistas. O kadangi specialistų Lietuvoje nėra daug, automatiškai jis tampa vienu geresnių arba geriausių specialistu savo srityje, nes tam tikru

metu jisai rodė, norėjo, kaupė žinias. O nėra nieko paprasčiau kaip norėti kaupti informaciją šiais laikais, ypač jeigu žmogus skaito angliškai, tai yra vežimu vežk. Vat ir jūs skaitėt, domėjotės, matėt – leidinių pilna, juos belieka tiktais skaityti, susigrupuoti, išmokti ir turėti. Viskas yra, viskas priklauso nuo mūsų. Tiek būtų apie kursus, nebent turit klausimų.

J.J.: Taip... Tai kursai, visi skaitiniai – visą tai yra teorija, bet labai svarbu ir praktikoje pritaikyti tas žinias. Tai ar manote, kad yra pratybų tam tikrų, kur būna integruoti būtent CKB specialistai, kurie gali savo tas žinias pritaikyti būtent pagal tai, kas ir yra tie CKB specialistai?

V.Ž.: Aš tai galvoju, kad jūs vis tiek atsakymą turit. Jūs žinot – taip, atsakymas taip. Yra pratybų, bent jau buvo pratybos organizuojamos Sausumos pajėgų G9 skyriaus, kuris buvo tiesiogiai atsakingas už šito tipo pratybas. Ir pratybos, kurios vadinasi, dabar kad nesumeluočiau, ar „Sąveika“, ar „Susitelkimas“... Aš jose buvau labai seniai, daug metų praėjo, net nežinau kiek, ir paskutiniaisiais metais nutiko taip, kad tos pratybos užgeso. Jos dingo kitų pratybų kontekste ir, vėlgi, dėl to, kad jūs jau užčiuopėt šitą siūlo galą. Tai dėl to, kad jūs apie tai šnekat, už tai kad buvo per mažai skiriama dėmesio. Arba tam tikri vadai nematė poreikio, perspektyvos arba netgi netrenkė kumščiu į stalą ir nepasakė „man reikia šitų pratybų“, ir tos pratybos tiesiog sunyko kaip dūmas, žinot, ar ten ryto migla kitų pratybų kontekste. Tiesiog jos ištirpo, nors plačiau apie tai jums galės pakomentuoti Sausumos pajėgų specialistai, nes aš Sausumos pajėgų štabe netarnavau ir dėl to aš jums pasakyčiau taip – palikime šitą lauką tiems, kas geriau išmano, o aš savo ruožtu pasakysiu tai, ką aš žinau ir ką išmanau. Taigi, tokios pratybos buvo. Kartais jose teko dalyvauti, tik kaip sakau, labai seniai. Man jos patiko, buvo geros, buvo Panevėžy, net neatsimenu, kurie buvo metai, bet kokie septyni metai atgal mažiausiai, dėl to ir užsimiršo. „Pasitikėjimas“ va... „Pasitikėjimas“, taip jos vadinosi tos pratybos. Ir tos pratybos buvo grynai CKB lietuviško tipo. Jeigu mes paimtume lietuviško tipo „Pasitikėjimą“ ir norėtumėte pažiūrėti, o ką gi turi kitos Europos valstybės, tai iš karto šaučiau į Vokietiją ir „Joint cooperation“. „Joint cooperation“ tai yra tos pratybos, kurios yra didžiausios Europoje, į kurias važiuoti norisi, verta ir įdomu. Aš jose buvau du kartus ir tai yra itin aukšto lygio, na žinoma, pas vokiečius kitaip ir būt negali, tai ten suvažiuoja įvairiausių Europos NATO valstybių kariuomenės, treniruojasi, reiškias, o vokiečių žemėje sudarytos ten ypatingosios sąlygos. Ir tikrai patiko, kokybė yra aukščiausia ir tai yra nuostabu, kad mes tokias pratybas turime. Reikia pažymėti, kad kasmet nuo, dabar bijau sumeluot, lygtais nuo dvyliktų metų Lietuvos kariuomenė jose dalyvauja, sėkmingai siunčia apie dešimt žmonių, įskaitant ir Gynybos štabą. Tai tos pratybos tikrai yra vertingos, naudingos. O jau mūsų pačių reikalas tokias pratybas turėti Lietuvoj ar ne. Tai aš tikiuos, kad „Pasitikėjimas“, kaip tokios pratybos, jos nesunyks, jas atgaivins tam tikri karininkai, nes, žinot, aš ne veltui pradėjau: trys metai ir mūsų šou baigiasi, trys metai – mūsų šou baigiasi... Tai vat, ateina nauja šluota, šluoja naujai. Reikia tų pratybų, mato poreikį – išlaiko, nemato poreikio – jos nyksta. Tai vat. Šiandienai jos sunykusios, bet aš tikiuos, kad tam tikri žmonės, tam tikri karininkai jas atgaivins.

J.J.: Tai čia jūs kalbate grynai apie civilių ir karių bendradarbiavimo tokias visas pratybas, tačiau kai vyksta pagrindinių mūsų kovinių batalionų pratybos, tas pats koks nors „Geležinis vilkas“, kaip tose pratybose būna civilių ir karių bendradarbiavimo specialistai integruoti? Ar jūs manot, kad pakankamai kokybiškai ir gerai, ar tai, vėlgi, priklauso nuo pagrindinių organizatorių ir ar jie mato, kaip integruoti, mato tame naudą ar ne? Vėl atsimušam į tą pačią problemą?

V.Ž.: Iš tikrųjų, aš sakyčiau taip, kad problemos nėra niekad. Nei vienu atveju, nėra niekad problemos. Kiekvienais metais unikalūs – vienais metais mes šitą temą imam tvirčiau, kitais metais švelniau, kitais metais dar stipriau, kitais vėl švelniau. Ir man pačiam teko būti, dalyvauti pratybose „Geležinis vilkas“, kur irgi buvau va, minėjau... minėjau, kelintą kartą, kad buvau tuo metu ne civilių ir karių bendradarbiavimo specialistas, bet buvau nekinetinėkas. Teko dalyvauti šitų pratybų kontekste kartu su civilių ir karių bendradarbiavimo specialistais. Buvo nuostabios pratybos. Tai buvo pratybos, kurios davė labai daug peno tam pačiam vadovui arba bataliono vadui, kuris organizavo,

davė daug labai man pačiam kaip specialistui, nors nebuvo civilių ir karių bendradarbiavimo specialistas. Viskas priklauso nuo požiūrio tų žmonių, kurie organizuoja tas pratybas. Na, kaip ir visam pasauly. Mes visi žiūrim į tuos pačius dalykus labai skirtingai. Jūs žiūrit vienu kampu. Aš žiūriu kitu kampu. Kartais mūsų kampai sueina, kartais ne. Vienais metais mes norime išmokti arba, sakykime, paliesti tam tikrus klausimus. Mes juos susifokusuojame, mes juos paliečiame. Kitais metais, tarkim, bataliono vadas neuždėjo fokuso, kad nori patreniruoti, karininkas prasileido, sirgo, negalėjo, specialistas pamiršo – fokusas būna mažesnis. Nu, tai yra gyvenimas. Tai yra gyvenimo dalis, bet problemos šitoj vietoj ir sakyti, kad štai šitos pratybos yra, šitų pratybų kontekste mes mažai skirsim dėmesio, taip sakyti negalima. Vėlgi, bendrausit su skirtingais specialistais, galbūt jų nuomonės kardinaliai skirsis ir tai, vėlgi, yra požiūrio kampas. Aš manau, kad viskas yra normos ribose. Kita vertus, jeigu kažką, sakykime, ieškoti kaltų, tai kaltas likčiau aš – tas, kuris organizavo pratybas, bet niekas kitas. Jeigu aš nedėjau fokuso, nes man neliepė bataliono vadas, tai ne bataliono vadas kaltas. Čia aš kaltas kaip specialistas, kad neišreiškiau tam tikru metu bataliono vadui poreikio treniruotis. Čia ne bataliono vado reikalas. Bataliono vadas negali visų kampų vienu metu vienodai, reiški, kaip pasakyti, sufokusuoti, suaiškinti, nurodyti ir t. t. Yra nišos tam tikros, kurios priklauso nuo mūsų pačių – karininkų. Tai čia yra, sakyčiau, ne problema, tiesiog požiūrio kampo reikalas ir tų karininkų, kurie organizuoja pratybas reikalas. Viskas.

J.J.: Tada apie CKB specialistų kiekį Lietuvoje. Jau minėjot, kad nėra labai aukštus postus užimančių CKB specialistais buvusių žmonių. Kaip manot, ar apskritai jų yra pakankamai tiek, kiek dabar Lietuva turi, ar turėtų būt kaip ir daugiau ruošiama? Nes dabar kaip ir yra Krašto apsaugos savanorių pajėgų viena kuopa ir taip pat batalionuose yra S5 žmonės, kurie atsakingi irgi būtent už CKB veiklą.

V.Ž.: Žinot, kaip aš jums atsakysiu į šitą klausimą – yra karininkų, manančių, kad karo padėties metu civilių ir karių bendradarbiavimo specialistai apskritai galėtų būti nereikalingi. Yra ir tokių nuomonių. Kada aš išgirdau pirmąkart tokią nuomonę, gal kokiais penkioliktai–šešioliktai metais, labai supykau, viduj užsidedė liepsna – kaip čia taip gali būt, kad mūsų specialistų, tokių kaip aš, nereikia, kas čia taip sukūrė, kas čia tokią nesąmonę pasakė. Ir tada dar netarnaudamas Gynybos štabe, tada dar buvo Jungtinis štabas, mus pakvietė apginti nuomonę, susipažinti su ta nuomone. Nuvažiavom, išgirdom tų žmonių nuomonę – žinokit, viskas atrodė ir logiška, ir protinga... Reiškias, kada žmonės išgirsta tam tikrą informaciją ir suvokia vienaip, jie galimai nemato šaknų, nemato koncepcijos, nemato, kas po tuo slypi, o mato tiktais išvadas ir paskui iš tų išvadų daro savo išvadas. Taigi, pradžioj reiktų labai ramiai sureaguoti, pagalvoti, pamąstyti ir išgirsti tą pirmąjį pradinį šaltinį, ką jis turėjo omeny. Taigi, sakau, yra tokių žmonių, kurie mano, kad karo padėties metu civilių ir karių bendradarbiavimo apskritai nereikia, nes tą funkciją vykdys kiti žmonės, kitų sričių specialistai ir jie susitvarkys su tuo. Kol kas mes apgynėm savo nuomonę, mes manom, kad šitų specialistų reikia dabar. Klausimas, ar jų yra pakankamai. Žinot, vėlgi... iš tos, iš tos pusės, jeigu paimčiau tą pačią *kaldrą*, kurią tik ką apibrėžiau, ir traukčiau į save – mažai, mažai, Jėzus Marija, kaip mažai. Bet vėlgi, tai būtų nesąžininga. Reikia į viską žiūrėti blaiviai. Reikia viską pasverti ir galvoti – o kitų sričių specialistų yra pakankamai ar mažai? Ar šitoj vietoj, jeigu aš pasakyčiau, ar artileristų Lietuvos kariuomenėje pakankamai? Artilerijos bataliono vadai sakyti mažai, štabo viršininkas sakyti mažai. O galbūt karys sakyti per daug. Čia yra grynai skonio reikalas ir toksai požiūrio kampo reikalas. Vėlgi, kartojuosi apie tą patį, bet noriu pasakyti, kad viskas priklauso nuo mūsų. Vienam atrodys mažai, kitam atrodys pakankamai, kitam sakys per vidurį. Aš sakyčiau viskas yra normos ribose. Vienintelis dalykas, ką aš norėčiau pabrėžti iš savo prizmės, aš jau minėjau ir dar kartą paminėsiu, kad dar neužauginom karininkų, kurie priiminėja sprendimus. Dar neužlipo, bet šie metai, dvidešimt pirmieji, bus išskirtiniai. Atskleisiu jums mažą paslaptį. Panašu, kad du nekinetinių operacijų specialistai panašu auga. Auga, reiškias, jiems buvo sudaryta galimybė išvažiuoti į kursus, kurie sudarys galimybę gauti aukštesnius laipsnius, o tai savaime suponuoja galimybę užimti aukštesnes pareigas. Auga ta nauja karta, auga. Iš lėto, po truputį, mažais žingsniukais, bet mes auginamės. Mano viršininkas, kuris Gynybos štabe užėmė J9 valdybos viršininko pareigas, išvyko į Briuselį trims metams, užėmė aukštas pareigas. Žmogus grįžta į Lietuvą jau šią vasarą, jis taip pat kažkur eis. Jo

žinios niekur nedingsta. Jis greičiausiai netrukus važiuos ir susirinks paskutinius L4 lygio, reiškius, kursus, ir galiausiai bus pilnas pulkininkas, ir galimai kažkur užims vadovaujančias pareigas. Tai mes turėsime tokių žmonių, kurie praėjo šitą kelią ir puikiai žino, ką reiškia civilių ir karių bendradarbiavimas, ir, manau, kad tik laiko klausimas, kada fokusas pasisuks, sustiprės, padidės ir mes kalbėsime apie tai šiek tiek plačiau negu šnekam šiandien dienai. Va toks būtų mano pamąstymas.

J.J.: Kalbate apie karininkų skaičių čia viską, ką papasakojote. O specialistų, ne karininkų, ar jų trūksta?

V.Ž.: Žinot, kaip sako... Jūsų paklausia karo padėties metu, kokie... kokie žmonės yra žvalgai? Arba, kas teikia žvalgybinę informaciją? Toks pamąstymui, kaip galvojat? Kas yra žvalgas? Kas tampa žvalgu? Čia kalbu ne apie karius. Iš civilio sektoriaus, kas karo padėties metu tampa žvalgais civilėjų plotmėj arba iš civilių tarpo?

J.J.: Tai, pirmiausiai, turbūt gali juo tapti, vienokiu ar kitokiu, bet kas, kas nori bent kažkiek prisidėti...

V.Ž.: Teisingai, teisingai. Bet kas. Močiutė, kuri eina melžt karvės. Ji tikrai gali būti puiki žvalgė. Senelis, kuris išėjo palesint balandžių – jis gali būti puikus žvalgas. Vaikas, kuris ėjo į mokyklą – jis gali būti puikus žvalgas. Suprantat, apie ką kalbu? Čia lygiai tas pats yra su civilių ir karių bendradarbiavimo specialistais. Karo padėties metu bet koks karys, bet koks karys, turintis ginklą, skiriamąjį ženklą vadą, kerzinius batus ar šiaip uniformą, jis gali būti puikus civilių ir karių bendradarbiavimo specialistas, jeigu jis tuo metu rasis šalia civilių ir jam reikės įvykdyti vado uždavinį. Ir jis, jeigu žinos principus, žinos ko paklausti, kaip elgtis, ką pasakyti, ko negalima pasakyti, jis galės tapti puikiu civilių ir karių bendradarbiavimo specialistu. Ar mums jų mažai? Kiekvienas karys galės būti specialistas. Tai ar mažai visos Lietuvos kariuomenės specialistų? Man atrodo, jų per akis...

J.J.: Bet kaip ir minėjote, jiems reikia žinoti, ką galima sakyti, ko negalima, o paprastas karys, jeigu jisai nėra susipažinęs su būtent tam tikrais CKB principais, jisai to tiesiog nežinos.

V.Ž.: Galimai, bet, matot, po tais... Aš tik noriu pažymėt, kad, panašu, kad mes netrukus išsijungsim, tai jeigu mes išsijungiam, kaip mes elgiamės? Aš laikiu kitos jūsų nuorodos ar ne?

J.J.: Taip.

V.Ž.: Gerai. O tai scena nebeveiks?

J.J.: Turbūt, kad ne.

V.Ž.: Nes mes turime... Aš dabar mokaš šiuo metu, tai mes naudojam tą pačią. Ta prasme, galimai, veiks. Pabandom taip – jeigu išsijungia po minutės, tai aš bandau prisijungti, jūs pabandot prijungti. Jeigu nesigauna, tada jūs parašot naują, suformuluosit naują.

J.J.: Gerai.

V.Ž.: Nes mums tai pavyksta, šiaip... Tai net nežinau, vat dabar 18.10, realiai mus turėtų išmesti.

J.J.: Taip taip...

V.Ž.: Aš net nežinau, ar verta dar čia...

J.J.: Šiaip jokio pranešimo kol kas neišmetė, bet galim luktelti. Galit tada kol kas nepradėti atsakinėti, nes... nes, kiek man žinoma, lygtais pradeda laikrodukas tiksėti, kad jau tuoj išsijungs.

V.Ž.: Šiaip jo, jisai turėjo mums užsidegti viršuj jau nuo dešimt minučių, kaip identifikuoja mus, bet nemačiau ir aš. *Nu* gerai, bandom toliau tada. Dėl karių, sakot, nežinos, ką pasakyti... matot, kiekvienas kariaujantis karys privalo žinoti mūsų taisykles, angliškai jos vadinasi *rules of engagement*. Tai yra

dažnai būna mažos atmintinės tipo lankstinukas, dažnai būna ir įlaminuotas, kad karys tam tikru metu žinotų, kaip elgtis. Ten dažnai būna, ką galima, ko negalima. Visą laiką būna vis tiek, kad priėjus prie jūsų žurnalistui, ką reikia daryti, ką galima atsakyti, ko negalima atsakyti. Tai va, kiekvienas karys gali atsakyti tam tikrą klausimų kiekį, kuris apima jo žinių bagažą, ir jis neturi teisės atsakinėti už savo vadus, t. t. ir pan. Tada jisai kreipia tą žmogų pas specialistą. Tai vat kiekvienas karys, kuris gina savo valstybę, jisai puikiai, puikiai išmano, ką galima ir ko negalima karo padėties metu. Jeigu jis nežino, jam būna primenama, nes tam ir yra vadai, vadų grandinės, subordinacija, kada tikrai nebus karys paliktas mūšio lauke ir jisai susitiks civilį žmogų ir nežinos, kaip elgtis. Taip, greičiausiai, nebus. Žmogus vis tiek orientuojasi valstybėje, žino kaip elgtis. Kita vertus, visada yra žmogiškosios vertybės kaip kelrodė žvaigždė ir gali pasitarnauti. Tai šitoj vietoj dėl specialistų. Specialistai ruošiami mūsų šalyje, kaip ir mes žinome, ar ne, kad startuoja dažniausiai nuo SPMC. Auginame. Tie kariai paskui pereina atgal, grįžta į savo vienetus ir tęsia žinių rinkimą arba ne. Tai ar tų specialistų Lietuvoj trūksta? Šiandien dienai aš galėčiau atsakyti, kad tikrai netrūksta, kad viskas yra normos ribose. Aš tiktais sakyčiau, kad kokybę reikia auginti. Reikia auginti pačių žmonių kokybę, neverčiant tapti specialistais, bet ieškant tokių, kurie nori, kurie trokšta tapti tais specialistais. Ir aš, pavyzdžiui, pažįstu žmogų, kuris šitoj srity kokių, na nežinau, bijau aš sumeluoti, kokius dvylika gal metų... gal penkiolika... ir tas žmogus sako: „Gana, pavargau, išsisėmiau, nebenoriu“, – ir tai yra normalu. Ir tada tokiam žmogui, vėlgi, per prievartą primygtinai siūlyti „Ne, tu privalai būti toj srity, nes tu geras specialistas“, – aš manyčiau ne. Tam žmogui reikia duoti ataušinti galvą kitoj srity, pabandyti patapti kitos srities specialistu ir tada galbūt žmogus vėl išsiilgęs savo tos senos, jau tiek, sakykim, tiek indėlio arba tiek pajėgų pareikalavusios srities, gal jis sugrįš su naujom idėjom, gal jis kaip tik padarys perversmą toj srity, pasiūlydamas genialių kažkokių tai sprendimų, pamatęs kitą sritį, ir sustiprės jo žinios, noras toliau puoselėti. Bet primygtinai siūlyti, kišti ir laikyti toj srity, manyčiau, nederėtų. Ar atsakiau į tą klausimą?

J.J.: Atsakėt, tada iš karto galiu prie kito pereiti. Tai, jūsų nuomone, ar reikia CKB specialistui kažkokių išskirtinių savybių turėt? Ar iš tiesų užtenka noro, kad žmogus mokytųsi pats, domėtųsi ir gali geru specialistu tapti bet kas?

V.Ž.: Matot, kaip... garvežys irgi važiuotų laukais, bet jam reikalingi bėgiai. Suprantat, iš principo jis galėtų važiuot, bet jam reikalingi bėgiai. Tai, jeigu pas žmogų yra didelis noras tobulėt, noras būti tos srities specialistu, mūsų pareiga yra duoti bazines žinias. Duoti bazines žinias arba tuos rėmus geležinkelio, reiškiat, kelią, ant kurio tą vat pastačius žmogų, jis galėtų riedėti ten, kur reikia. Tai... arba tie va kursai, apie kuriuos mes jau šnekėjome, tie baziniai savaitės trukmės, kada tiesiog sukalami pamatai žmogui, o jau paskui jisai pats riedės – palengva, iš lėto, sunkiai, kaip į kalną ar nuo kalno – tai jau priklausys nuo jo. Bet taip, bazinius dalykus reikia sudėt. Be bazinių dalykų tai čia tas pats, kas... kodėl, pavyzdžiui, žmogus, išreiškęs norą tapti tuo pačiu savanoriu arba kariu, kodėl viskas prasideda nuo bazinių žinių kursų? Atsakymas paprastas – nes žmogus, atėjęs iš civilio sektoriaus, jis nežino tų bazinių dalykų, nežino, kaip valdyti ginklą, nežino, kas galima su ginklu, kaip elgtis mūšio lauke, kaip išsikasti apkasą, kam reikalinga palapinsiaustė, – jis tų žinių neturi. Tai lygiai tas pats ir su civilių ir karių bendradarbiavimo specialistu – jis gali pradėt skaityt žinias, jis gali rinktis informaciją, bet jeigu jis nežino bazinių dalykų, jeigu jis neskaitė to bazinio vadovėlio, jis gali nukrypti į šoną. Tai yra logiška, todėl mūsų pareiga yra parodyti kelią, parodyti tuos bėgius, o jau paskui jis riedės pats. Taip, kaip jisai mano, kad jam reikia.

J.J.: O dar šiek tiek grįžtant prieš tai, ką kalbėjome. Užsiminėt, kad kiekvienas karys galėtų būti civilių ir karių bendradarbiavimo specialistu karo atveju, nes jie visi gali pasiskaityti, turi tam tikras atmintines, ką sakyti, ko nesakyti. Kokia tada skirtis tampa tarp paprasto kario, kuris tiesiog yra susipažinęs su tokiais baziniais dalykais, ir tarp to specialisto, kurio yra visa pareigybė grynai vien tik CKB?

V.Ž.: Justina, reikia pabrėžt, jog tam tikrų dalykų, kuriuos pasakiau, nereikia imti, kaip sakyti... jūs dabar paėmėt, kaip faktą, ar ne... aš labiau norėjau šnekėti perkeltine prasme. Dėl ko aš panaudojau tą pavyzdį su žvalgu. Atsimenat, aš jums sakiau – močiutė, einanti pamelžti karvės, gali tapti puikiu

žvalgu. Bet suprantant, etiketes kabinti jai, kad ji yra žvalgas, negalima. Aš tiktais, kaip pasakyt, labai švelniai bandžiau privesti prie situacijos. Tas karys, kuris galvoja, kad taps civilių ir karių bendradarbiavimo specialistu mūšio lauke, aš norėjau pasakyt ne tai. Jis nėra civilių ir karių bendradarbiavimo specialistas. Jis negalės daryti to, ką daro specialistai. Jis tiesiog galės padėti situacijoje... jis galės būti tuo specialistu, jeigu yra situacijos poreikis, būtinybė, pareikalavimas tam tikru metu, tam tikrai situacijai. Bet, vėlgi, jis nevykdys tų pareigų, jis tiesiog... kaip pasakyt švelniai, kad jūs suprastumėt ir nelaikytumėt už faktą, nes, jeigu jūs įrašysit, kad Vaidas Žiogas sakė, kad bet kas gali būti specialistu, tai aš ne tą norėjau pasakyti. Ne tą. Dėl to paėmiau pavyzdį su karve ir su melžėja. Jinai nebus žvalgas, ji tiesiog galės vykdyti funkcijas laikinai tam tikru metu. Tada, galbūt kada labiausiai reiks, ir t. t., bet tai nėra žvalgas, tai nėra pareigų. Einam geriau prie specialisto, gal bus aiškiau. Specialistas yra žmogus, turintis tam tikrų žinių bagažą. Ir tas žmogus reikiamu metu važiuos, keliaus, judės, bendraus pas žmones, su žmonėmis, kurie su juo bendraus. Tai, reiškiams, nevyriausybinių organizacijų specialistai, įvairiausių tarptautinių, Lietuvos, firmos, nežinau, logistika, parama, kas tiktais nori – važiuos ir bendraus tam tikras parengtas personalas, t. y. CKB. Vadinkim taip, kad nebereiktų kalbėti ilgom frazėm. CKB aš vadinsiu civilių ir karių bendradarbiavimo specialistus.

J.J.: Taip taip, galit kalbėti trumpiniais, pakankamai aiškūs jie man.

V.Ž.: Tai va, tai jis keliaus pas tuos žmones, jisai kreipsis į merus, į administracijos direktorius, į įvairiausių firmų vadovus, nežinau, kokių nors ten susivienijimų viršininkus, direktorius, nežinau, kas tiktais bebūtų. Jie turės teisę, nes jie yra parengti specialistai. Jie žino, kaip užduoti klausimus, kaip rinkti informaciją, ką galima kalbėt, ko galima nekalbėt ir t. t. ir pan. Tai va tam reikalingi tie specialistai. O žmonės tame taktiniame lygmeny, tas karys, kuris galbūt eis pas močiutę pasiskolinti arba paklausti, sakys: „Močiute, ar mes galime jūsų šulinį karo padėties metu naudoti kaip vandenį geriamą?“ Ir tada močiutė sakys: „Galima“, jeigu tas žmogus atitinkamai paklaus ir jeigu jis tuo metu bus CKB specialistas. Nors jo niekas nepaskyrė būti CKB specialistu, bet jis tiesiog elgsis kaip specialistas. Jis žinos tas elementarias mandagumo taisykles, ką aš ir norėjau pasakyti, kad mes kiekvienas būsim tam tikru metu. Dėl to, kad žmogus, eidamas pas močiutę, elgsis kaip specialistas. Jis mandagiai paklaus, ar galima būtų naudotis, bet ne ateis pas močiutę ir sakys: „Žėk, močiute, nuo rytojaus tas šulinys tampa mūsų.“ Aš tą norėjau pasakyti, jeigu pagavot skirtumą.

J.J.: Taip taip, supratau.

V.Ž.: Tai va. Tai va tie vat specialistai tam ir yra rengiami, kad jie mokėtų, kad jie žinotų, ko paklausti. Tarp kitko, pagal praktiką, tiek tarptautinę, tiek lietuvišką, tiek užsienietišką, tarkim, misijinę praktiką civiliai žmonės turi turėti, paprastai, vieną ir tą patį kontaktą problemom regione, rajone, apskrity spręsti. Tai yra, jeigu pas žmogų, pas merą ar pas administracijos direktorių pradės vaikščioti vieną dieną, tarkim, pirmadienį Vaidas Žiogas, antradienį koks nors Jaunius Matukas, trečiadienį Jurgita, kokia nors ten, Riškutė – taip nieko nebus. Tie žmonės penktą dieną, septintą dieną nustos bendravę ir sakys gana. Bet jeigu pas tuos specialistus, pas tuos žmones, pas tuos, kur mes sakom *key* personas, eis vienas ir tas pats žmogus, tarkim Vaidas Žiogas, jie žinos, kad reikiamu metu tam tikrus klausimus spręst reikės su Vaidu Žiogu, tai jie kreipsis į vieną ir tą patį kontaktą. Vat šitas yra specialisto esminis dalykas, kad turi būti vienas žmogus, kuris bendrauja, ir tas žmogus turi būti paruoštas. Tai va tas va žmogus ir bus tas, su kuriuo bus galima bendrauti, ir tai bus kontaktu [pypsėjimo garsas fone]... aš tuoj pabandyčiau išjungti... taip... išjungčiau, gerai... va tai... tai va tam yra reikalingi specialistai, kad jie nenukryptų nuo... nuo, reiškiams, nuo kelio ir visada, visada, koks specialistas bebūtų, pas jį visada galvoj turės būti viena mintis, kad jis viską daro tam, kad įgyvendintų vado uždavinį. Tai yra pagrindinė taisyklė, taisyklė numeris vienas. Ir nesvarbu mes būsim Afganistane, Lietuvoj, nežinau, Portugalijoje ar dar kažkur, ar Šiaurės kokiam nors ašigalyje, ar poliariniam rate – mes visada sieksime įgyvendinti vado uždavinį, nes mes esam tie žmonės, kurie kaip ir visi kiti, visų kitų sričių specialistai, stengiamės atsakyti arba įgyvendinti vado uždavinį Tai yra pagrindinė mūsų užduotis ir uždavinys.

J.J.: Taip, tai truputėlį jau irgi pradėjote apie tas funkcijas, apie bendradarbiavimą būtent su merais, kažkokiom organizacijom, tai kitas klausimas būtų, kokios yra funkcijos karo metu ir taikos metu CKB specialistų? Kokias galėtumėte įvardinti tokias kaip pagrindines?

V.Ž.: Iš tikrųjų, vat ko nemėgstu, tai to, žinot, va čia jau gaunasi vadovėlinės tiesos. Kaip aš, atsimenat, pačioj pradžioj sakiau – labai nemėgstu konkrečių dalykų. Tiesiog stengiuosi nekišti, nes jūs labai lengvai galite *pagoogleinti* ir susirasti. Tai nesuteiks jums jokių problemų ir aš galėčiau... jūs tikrai rastumėt. Aš tiesiog taip abstrakčiau pasakyčiau: taikos metu – užmegzti kontaktą su *key* personom, parodyti save, kad *key* personos karo padėties metu žinotų su kuo teks bendrauti, su kuo reikės bendrauti, kas tas žmogus, kaip jis atrodo, kur jis yra toks, apsikeisti kontaktais, apsikeisti galbūt vizitinėm kortelėm, organizuoti susitikimus, draugiškus susitikimus, galbūt dalyvauti pratybose, pakviesti tuos *key* personas į pratybas, rodant, ką mes darom, kaip mes atrodom, ko mes siekiame, turėti bendras pratybas, galbūt net organizuoti bendras pratybas su tais, su tais žmonėm, su kuriais mums teks bendrauti. O karo padėties metu tiesiog tęsti bendradarbiavimą, nes jis bus žūt būt, kaip čia pasakyti, be galo reikšmingas. Jis bus be galo reikšmingas. Ir karo padėties metu bus nebe laikas susipažinti ir sakyti: „Laba diena, štai aš esu toks ir toks, malonu, kaip jūs atrodote, aš vat tai... Matot, mes va pagaliau susitikom, o vat prieš tai tiktais internetu bendravom, elektroniniais laiškais...“ Nebe vieta ir nebe laikas. Taigi, grubiai, labai grubiai: taikos metu – bendraujam, karo padėties metu – bendradarbiaujam.

J.J.: Taip, tai būtent tą ir norėjau paklausti ne konkrečiai, o va taip bendrai. Tada toks šiek tiek platesnis klausimas – kokios yra stiprybės mūsų civilių ir karių bendradarbiavimo specialistų, visos šitos srities išplėtojimo Lietuvoje? Ką jūs galite įvardinti kaip kad tikrai gerai sekasi?

V.Ž.: Labai geras klausimas ir atsakymas būtų toks: kuo mažesnė, kuo mažesnė grupė, tuo geriau nariai toje grupėje žino vieni apie kitus, ar ne. Greičiausiai, nepasakiau jokios nesąmonės. Ir kuo mūsų valstybė yra mažesnė, tuo didesni šansai mums dar taikos metu pamatyti vieniems kitus. Ir dabar irgi, užbėgant įvykiams už akių, pasakysiu, kad mūsų valdyba organizuoja tokias pratybas kaip „Perkūno bastionas“. Į jas mes kviečiam didžiųjų miestų, *nu* kol kas mes turėjome Šiauliuose, Vilniuje, Klaipėdoje, ir tų trijų didžiųjų miestų vadovus, pradedant nuo mero, administracijos direktoriaus, įvairiausių policijos departamento, priešgaisrinės apsaugos, vadovybės apsaugos, sienų apsaugos, toliau ligoninių, toliau GPT... GPT, kaip čia toliau šifruojasi... greitosios medicininės pagalbos stočių specialistai ir t. t., ir pan. Specialistas vienoj vietoj tam, kad karo padėties metu mes jau žinotume, štai Jonas, štai Petras, štai Marius, štai Onutė, su kuriais mes buvome susitikę pratybose dar taikos metu. O karo padėties metu mes jau galime su jais tęsti bendradarbiavimą, nes kontaktai užmegzti, mes vieni kitus matę, mes vieni kitus pažįstam. Ir tai yra mažos valstybės privalumas. Kada mes realiai žinom tuos žmones iš veidų, o neretais atvejais ir pažįstame iš vardų. Ir, iš tikrųjų, nesididžiuodamas galiu pasakyti, kad pratybose dviejose teko pačiam būti, organizuoti jas, tai kai ateina žmonės iš tam tikrų institucijų tie patys, mes tiesiog tampame nesakau, kad draugais, bet tiesiog bičiuliais. Mes jau: „Sveikas, sveikas, aaa, tai ir vėl tu.“ Juokais, ne juokais, bet tai yra tie patys žmonės ir tai yra nuostabu. Mes vieni kitus pažinę, ir ką... O po pratybų mes rašom raportą ir prašome tų žmonių atsiųsti tiesiog jų mintis, nuomones. Ir žinot, ką žmonės parašo? Sako: „Tai buvo nuostabi praktika, kada mes sėdėjom prie vieno stalo.“ Karo padėties metu realiai matysim žmones tuos pačius, kuriuos matėm per pratybas. Tai ir yra tas atsakymas, kad mes dabar susipažįstame, susidraugaujam su tais žmonėmis, kur galimai karo padėties metu mes realiai dirbsim. Tai ir yra mažos valstybės privalumas. Nes įsivaizduokit kokios nors Vokietijos, kokios nors Norvegijos... tai yra neįmanoma. Jie galėtų masių regionus, rajonus apeiti kažkokius tai, o mes galim visą Lietuvą ir tai nėra sudėtinga, nes žmonės, vadovaujantys, užimantys vadovaujančias pareigas, jie ne taip dažnai keičiasi kaip mes. Čia mes trys metai ir rotuojamės. Yra žmonės, kurie tarnauja ilgus metu ir kyla karjeros laiptais, ir po to užima vadovaujančias pareigas. Ir yra labai gera praktika, mes juos matome iš veido. Tai vat, sakyčiau toks dalykas.

J.J.: O tada lygiai priešingas klausimas – kokie yra trūkumai?

V.Ž.: Geras klausimas. Nesu pasiruošęs, noriu pagalvot. Ir šitoj vietoj, žinokit, paliksiu klaustuką. Aš, aš, aš neidentifikuojau. Galbūt, jeigu man kiltų mintis ar idėja kažkokia, aš galėčiau jum brūkštelt, bet šiandien dienai, kad kažkokių minusų, arba ten kažkokių neigiamų aspektų didelių, kurie badytų man pačiam asmeniškai akis, aš arba neidentifikuojau, arba nematau, arba tiesiog greitai nesugalvoju. Tiesiog palikim dabar neatsakytą arba tiesiog aš jų nematau šiai dienai. Vat šiuo metu aš jų nematau.

J.J.: Gerai. Pereinant prie kito klausimo, jeigu aš neteisingai sakau, jūs mane pataisykit, bet šiuo metu kaip ir toks didžiausias vienetas civilių ir karių bendradarbiavimo specialistų yra KASPo kuopa, taip?

V.Ž.: Taip.

J.J.: Ar jūs sutinkate su tuo teiginiu, kad KASPas ir turi likti didžiausiu, ar vis tik turėtų atsirasti kažkoks ir reguliariose pajėgose didelis vienetas karinis tų specialistų, ar išskaidytas, bet po daugiau specialistų? Tai toks klausimas.

V.Ž.: Matot, aš nežinau dabar irgi, kiek giliai jūs panėrėt į šitą temą, bet mintis būtų tokia, kad kariuomenė turi savo struktūrą. Ta struktūra neatsirado vakar, neatsirado užvakar. Jinai mažiausiai trisdešimt metų – tiek, kiek gyvuoja mūsų nepriklausoma Lietuva. Ir nuo pat pirmų dienų buvo kuriama, struktūrizuojama, analizuojama, kokio gi struktūra turėtų būti. Žinoma, po to kai mes įstojome į NATO, struktūra mums tapo aiškesnė, detalesnė ir mes tiesiog perėmėm gerą NATO praktiką, ir patys ją įgyvendinom. Taigi, sakyti, kad mūsų šalyje kažkas tai neveikia ir kažko tai trūksta, tai būtų šaudymas sau į kojas. Nes jeigu kažko trūktų, imi ir padarai. Tokie žmonės kaip aš galėtų drąsiai sakyti: „Identifikuojam problemą, keliam problemą aukščiau, patys ją ir sprendžiam.“ Aš sakyčiau, kad jūsų klausimas labiau skambėjo toks: „Ar nemanytumėt, jog kažko trūksta?“ Ne, aš nemanyčiau, kad kažko trūksta. Aš kaip tik sakyčiau, kad KASPas savo darželį susitvarkė kuo puikiau. Jie identifikojo, kaip turėtų atrodyti karių ir civilių bendradarbiavimo struktūra, kokio ji turėtų būti. Dėl to atsirado kuopa. Kuopa susideda iš trijų elementų. Detaliau ir, sakyčiau, aiškiau papasakotų tos srities specialistai, tai paskui mes apsisiekim kontaktais. Aš nenoriu lįsti į svetimą daržą, bet kur mintis. Batalionai, iš kurių aš atėjau į Gynybos štabą, turi tuos specialistus. S5 viršininkas – specialistas. Kiekvienam batalione jie yra. Ar jų yra mažai? Ne, jų nėra mažai, jų yra pakankamai. Ypač tame batalione, kur žmogus yra žingeidus, norintis dirbti, norintis tobulėti būtent toje srityje, nes ir vienas žmogus gali kalnus nuversti. O kiti, kitam batalione gali būti dešimt specialistų, bet jeigu jie neturi gero vadovo, nėra polinkio daryti tų darbų, jiems ir dešimt žmonių neužteks. Viskas priklauso nuo požiūrio kampo. Vėlgi, aš apie tą patį, bet jūs išgirsit mano nuomonę, kad, iš tikrųjų, viskas priklauso nuo mūsų. Mes esam esmė. Mes esam atsakymai. Mes esam klausimai, bet mes esame ir sprendimai. Tai dėl KASPo aš džiaugiuosi, kad tokia struktūra yra. Klausimas, ar išpildė, ar jie sustatė visus žmones į trokšamas pozicijas, tai va paliksiu klausimą jiems, jie patys ir atsakys. Bet šiandien dienai aš sakyčiau, kad Lietuvos situacijai karo padėties metu mes pagal tą kiekį, kuriuos turime, kuriuos esame numatę, mes, manau, aš manau, sėkmingai galėtume susitvarkyti. O jeigu trūktų specialistų, tai karo padėties metu pagreitintu būdu juos visą laiką galima parengti, paruošti, sustiprinti tuos pajėgumus ir sėkmingai įgyvendinti iškeltus uždavinius. Nes civilių ir karių bendradarbiavimo specialistų yra daugiau negu mes juos dabar identifikuojam. Bet, vėlgi, kad galva jums nesprogtų ir, ir pats šneku... negalim per vieną pašnekesį atsakyti į visus įmanomus klausimus. Jų yra tiesiog per daug ir labai daug galima nueiti į šonus, tai aš nenoriu daugiau ir vaikščioti į tuos šonus. Bandykim fokusuotis į tai, kas jus domina, nes, sakau, tema yra plati ir visko nesupasakosi.

J.J.: Tai iš esmės apibendrinant tą dabartinę situaciją, kad tas didžiausias CKB specialistų vienetas yra būtent savanorių, bet mes turime taip pat ir PKT specialistų, jinai, jūsų nuomone, yra kaip ir gera, ir jos bent jau šiai dienai keisti nereikėtų?

V.Ž.: Ją reikia stiprinti. Ją reikia stiprinti tokiom personom, kurios nori toje srityje dirbti, kurios trokšta toje srityje dirbti, ir, pavyzdžiui, jeigu yra žmogus, kuris šiai dienai užima kitas pareigas, tačiau jis širdyje visada troško, norėjo būti CKB specialistas, tai ir leiskit tam žmogui tapti CKB specialistu. Tai sudarykim sąlygas tam žmogui tapti tuo specialistu. Vienintelio dalyko ko reikia, reiškia, stiprinti

pajėgumus. Jie yra, jie sukurti, jie nėra blogi, jie yra geri, tik juos reikia stiprinti tam tikrais, kaip čia pasakyti, yra žodis ne personalijom, bet *kadrais*. Vat imkim tą seną žodį *kadrais*. Yra žmogus norintis, tai va tą *kadrą* ir statykim į tas vėžias, ir leiskim jam važiuoti tom vėžiom, kuriom jis nori važiuoti. Viskas.

J.J.: Tuomet leidžiantis šiek tiek į tokį žemesnį lygį, galbūt taktinį labiau, kokio lygmens sprendimu yra patvirtinama štabų S5 struktūra? Kad ten turi būti, nežinau, sakykim, du CKB specialistai, galbūt vienas viešųjų ryšių kažkokiai žmogus. Kas šitą tvirtina? Čia toks daugiau techninis galbūt klausimas, taip būtų galima pavadinti.

V.Ž.: Jo, jo, jo aš galvoju, ar jis tikrai jums tiek įdomus, nes tai yra grynai kariuomenės vidinės virtuvės reikalai. Mintis tokia, kad tvirtina tai kiekvieno bataliono vadas – deda parašą pagal jų struktūrą. Bet tas sumanymas, kaip turėtų atrodyti batalionuose, jis ateina iš aukščiau. Šiuo atveju iš Gynybos štabo. Yra tam tikras skyrius, valdyba, valdyba reikėtų sakyti, kuri kuria OSĮL²⁰² – pagal tas lenteles atitinkamai struktūrą. Ją siūlo batalionams, batalionai ją išnaršo, išanalizuoja, išdiskutuoja, teikia savo pastabas atgal ir bendru sutarimu būna priimtas vienoks arba kitoks sprendimas. Kitaip tariant, iš viršaus į apačią, iš apačios į viršų. Niekada nebuvo taip, kad kažkas sugalvojo, trenkė ant stalo: „Tu dabar čia pasirašyk ir vykdyk.“ Kariuomenė pas mus yra pakankamai demokratiška, vyksta diskusijos, aš pats jose dalyvavau. Aš jums jau minėjau, kad pats išgirdau, kad štai vienas karininkas pasakė, kad nereikia čia tų S5 karo padėties metu, kam mums jie reikalingi. Išgirdau to žmogaus nuomonę, pasirodo žmogus pakankamai protingas, turintis labai rimtą išsilavinimą ir jo nuomonė tikrai buvo protinga, tik ją reikėjo išgirsti iš jo pirmų lūpų. Suprantat, kai ten pasako kažkas, kad ten penktas žmogus nuo šešto girdėjo, tai žinoma, kad tai atrodo siaubas kažkoks, kažkokią nesąmonę pasakė, bet kai išgirsti tuos pagrindimus arba argumentus, viskas stoja į savo vietas. Taip kad viskas čia šitoje vietoje yra tvarkoj.

J.J.: Tada dar apie pačius S5 norėčiau pašnekėti. Kokios jų funkcijos? Kalbėjot apie nekinetines operacijas bendrai, ar ne, tai S5-iuose, kiek man yra žinoma, būna ir CKB specialistų, bet taip pat rūpinasi S5 ir viešaisiais ryšiais. Koks yra santykis šitų veiklų? Ar jos persidengia perpus? Kam prioritetai skiriami? Būtent apie S5 darbą.

V.Ž.: Visąlaik toks yra dalykas. Aš stengiuosi irgi, kaip sakant, turėti savo galvoj, kai prasideda klausimai ne iš tavo daržo, ne iš tavo operos, reikia juos ir atiduoti į tą daržą, kuriam jis skirtas. Jūs dabar nusileidot į taktinį lygį, tai aš esu tikras, kad jūs kalbinsit kažką iš taktinio lygmens, ar ne? Jūs norėsit kažką pakalbinti. Juk nebūsiu aš vienintelis pašnekovas jūsų tam tyrime, ar ne?

J.J.: Ne, ne, nebūsit.

V.Ž.: Palikim šitą klausimą taktinio lygmens specialistui. Greičiausiai, jūs kalbinsit kokio nors S5 skyriaus viršininką. Jis jums labai, labai gražiai viską sudėlios, nes aš, visų pirma, pasakykim taip, nesu kompetentingas atsakyti. Aš tik galėčiau pasakyti iš savo asmeninės patirties. Bet, vėlgi, suprantat, kai prasideda piktnaudžiavimas tuo, ką žinai, tuo, ką galvoji, tai yra nevisai sąžininga. Tai vat, ką aš galėjau atsakyti iš savo pusės, aš jau pasakiau. Kadangi mes nusileidome laipteliu žemiau, tai palikim šitą taktinį lygį taktinio lygmens specialistams. Jie jums, sakau, labai aiškiai išsakys ir nereiks man spekuliuoti, ir po to jūs nematysit priešpriešos, kad vienas sakė taip, kitas taip, nes, iš tikrųjų, labai paprasti elementarūs klausimai, bet jie turėtų eiti iš taktinio lygmens. Aš taip galvočiau.

J.J.: Supratau, gerai. Tada dar vieno klausimo atsisakysime tikriausiai apie tą taktinį lygmenį. Bet prisiminiu čia apie... prieš tai daugiau apie tai kalbėjom. Apie patį pasirengimą ir, kiek žinau, Oro pajėgose ir laivyne taip pat yra po CIMICo specialistą, bent jau štabuose, ar aš klystu? Sakykit tada, kaip su jų rengimu? Jeigu Sausumos pajėgų Lukšos centras ruošia Sausumos pajėgas, kur mokomos yra Oro pajėgos, laivynas?

²⁰² Organizacinės struktūros ir įrangos lentelė (aut. past.).

V.Ž.: Geras klausimas. Ir šitoj vietoj noriu pasakyt tai, kad kas liečia karininkus... Visų pirma, kiekvienas karininkas lipa karjeros laiptais vienu būdu, reiškiasi, gaudamas žinias tam tikrų kursų metu. Tai yra vadinamas L1, L2, L3, L4 – tai yra lygmenys. Lygmenys, jie yra panašiai suprantami visame pasaulyje, kad žmogus žinotų. Tarkim, baigė L3, tai gali užimti pulkininko leitenanto pareigas ir gauti tokį laipsnį. Baigęs L4 gali užimti pulkininko, generolo ir t. t. pareigas, ir laipsnį gauti. Lygiai tas pats yra ir su Jūrų pajėgom, ir su Oro pajėgom. Karininkas, lipantis karjeros laiptais, jisai privalo baigti tam tikrus kursus. Pirmas kursas, L1, bent jau mano atveju, Sausumos pajėgose, mes jį baigiame akademijoje. Baigdami karo akademiją, mes automatiškai būnam pabaigę L1. Tada mums reikia baigti L2. Ir tų kursų metu, L2, kaip Sausumos pajėgų karininkai, mes gauname visų sričių specialistų mokymus, įskaitant ir CKB. Mus moko, kas yra logistika, kas yra taktika, kas yra, reiškias, oro parama, kas yra oro gynyba, kas yra artilerija, kas yra CKB, t. t. ir pan. Lygiai to paties moko ir Jūrų pajėgų specialistus ar karininkus. Lygiai to paties ir Oro pajėgų specialistus. Ir taip tie žmonės ir auga tokių kursų metu. Tačiau nei vienam iš tų karininkų nėra draudžiama keliauti į kursus, į tuos, kuriuos keliauja Sausumos pajėgų karininkai. Niekam nėra draudžiama. Jie gali važiuoti į tuos pačius mokymus, sakykime, Europoje. Jie gali semti žinias, nėra uždrausta. Bet klausimas, ar jie tą daro, ar jie mano, kad Oro pajėgose arba Jūrų pajėgose CKB specialisto pareigos yra mažiau vertingos. Aš manyčiau, bet čia mano nuomonė, nesakau, kad taip yra. Tačiau, aš manyčiau, kad jie skiria mažesnę dėmesį CKB specialisto funkcijom ir pareigom, nes Jūrų pajėgos ir Oro pajėgos, kaip ten bebūtų, būkime sąžiningi, jie mažiau ir sąveikauja su civiliais. Karo padėties metu laivas išvyksta iš uosto į jūrą. Ten civilių nėra ir būt negali. Nebent kažkoks laivas skęstų. Oro pajėgos, kaip mes jas suprantam, labiausiai koncentruojasi į veiksmus ore. Dėl to civilių ore tikriausiai irgi yra minimaliai. Štai dėl ko Sausumos pajėgos daugiausiai dėmesio skiria, nes ant žemės civilių ir yra daugiausiai. Logiška, ar ne? Aš sakyčiau, labai akcentuoti to nederėtų, bet žmonės, kurie nori tobulėti šitoj srityje, turi visas teises, visus šansus, visi kursai yra atviri, ir tikrai vadovybė išleis ir leis žmonėm judėti į priekį. O žinias jie gauna, kaip aš minėjau, kursų metu. O dabar kas liečia specialistus, yra ir specialistų pas juos, ne tik karininkai. Specialistai gauna tokias žinias arba panašias žinias savo pakopų, reiškias, savo tų karinių pakopų metu. Tų, kurios vyksta puskarininkų mokykloj arba karo mokykloj Kaune. Taigi, irgi tas žinias gauna. Nežinau, kiek giliai jie paliečia čia, bet tikrai žinias jie susirenka ir toj srity tobulėja. Ir, vėlgi, norisi pabrėžti – labai dažnai būna taip, kad darai ir sužinai, ir nieko čia blogo. Tobulėjim darydami.

J.J.: Supratau. Tai kaip ir tokių klausimų, ką aš buvau iš anksto pasiruošusi, nebeturiu. Galbūt trumpai apibendrinčiau, ką čia šiandien apšnekėjome. Tai pagrindiniai dalykai, ką išgirdau, kad aktualumas civilių ir karių bendradarbiavimo Lietuvoje tikrai yra ir jisai pastebimas net aukščiausiam lygmeny. Tačiau, vis tik šiek tiek trūksta žmonių pačiam aukščiausiam lygmeny, bet, tikėtina, kad tendencijos yra geros ir jie tikrai artimiausiu metu užims tam tikras aukštas pareigas. Pačių specialistų kiekis šiai dienai taip pat, kaip išgirdau iš jūsų, yra pakankamai užtektinas. Ir viskas labai smarkiai priklauso nuo pačių žmonių noro. Kas apie parengimą, tai parengimas yra. Taip pat žmonės gali patys investuoti laiko į tam tikrą savišvietą, į tam tikros informacijos studijavimą. Kaip ir visos tendencijos yra į gerą pusę.

V.Ž.: Tik pačioj pradžioj dar kartą pabandykit apibrėžti dėl tų pareigūnų aukštų, aukštų karininkų. Arba tuos, kur pačioj pradžioj pradėjot pasakot, ką, kaip supratot. Galit dar kartą pakartoti nuo pačios pradžios? Visą tai, kas jau po to, jau kaip ir tinka. Pačią pradžią dėl tų karininkų, kaip jūs supratot, dar kartą pakartokit.

J.J.: Tai iš esmės gal taip paprastai tariant, pagrindinė problema, jeigu galima pavadinti problema tai, nes pakankamai stiprus žodis, yra tai, jog kol kas Lietuvoje neturim užaugusių į labai aukštas pareigas būtent CKB specialistų karininkų su tokia patirtimi. Gal taip.

V.Ž.: Matot, teisingai pasakėt, viską teisingai supratot, tačiau, o tikslas koks yra užauginti? Kas kad būtų? Vat, noriu jūsų paklausti. Kaip jūs supratot? Nu gerai, užaugš tie žmonės, atsistos vadovauti. Kas tada pasikeis, kaip jūs galvojat?

J.J.: Aš kaip suprantu, tada vadovybė geriau supras, kam to CKB reikia ir kad jo tikrai reikia. Nes kaip ir mes kalbėjome, jūs minėjote, kad labai daug kas priklauso nuo to, kaip pats vadas mato, ar reikia tų specialistų, ar juos integruojame, ar šiek tiek mažiau integruojame į kažkokias pratybas. Tai iš esmės prasiplys pats suvokimas tos šiuolaikinės visos sąveikos su civiliais. Galbūt dabar šiek tiek trūksta supratimo, kam to reikia, koks tas bendradarbiavimas galų gale. Galbūt yra suvokiama labai siaurai. Ir būtent jei ateis žmonės į aukštus postus tokie, kurie žinos, kad turi bendradarbiauti su civilinėmis institucijomis tam tikras žmogus, paruoštas, su tam tikrais įgūdžiais, žiniomis, užmezgęs kontaktus, tai visai kitaip matys ir jų paruošimo svarbą. Kad juos reikia tikrai ruošti, investuoti į tuos žmonių laiką, į jų apmokymus, kad būtent tą dieną X, kaip sakėt, nebebūtų bandymo užmegzti to kontakto, bet jau būtų viskas užmegzta ir kad jau viskas vyktų. Taip, kaip buvo planuojama ir ruošiamasi iš anksto.

V.Ž.: Na va bandau suprasti, ar teisingai supratote jūs... nes jūs vis tiek... arba jūs turėjote išankstinį spėjimą, o galbūt ir nusistatymą, aš nežinau, bet man taip skamba, kad jūs bandote išsivelti iš neigiamos pusės. Kad nepakankamai, kad nėra, kad galėtų būti geriau. O aš savo pašnekesiu bandžiau papasakoti, kad situacija yra pakankamai gera. Tiktais vatai šitoje vietoje kertinį žodį paimčiau fokusas. Tiktais fokusas šiandien dienai nėra skiriamas civilių ir karių bendradarbiavimo specialistams. Tai nėra laikoma pagrindine šaka. Tai nėra ta kryptis, kuri labiausiai domina vadovybę ir įvairiausių karininkus, užimančius vadovaujančias pareigas. Tačiau situacija tikrai nėra bloga. Ir pabrėšiu – fokusas gali pasikeisti, kuomet į vadovaujančias pareigas ateis ir jas užims karininkai, kurie jau buvo CKB specialistai ir kurie galimai labiau propaguos šią sritį, labiau ją akcentuos, mokymų metu mes labiau apie ją girdėsime, galbūt garsiau apie tai kalbėsime. Fokusą, tiesiog padidinsime fokusą. Tai tas žodis fokusas būtų mano kertinis. Aš norėčiau, kad jūs irgi jį naudotumėt savo kalboje, kad kol kas fokusas yra kitoms sritims. Pavyzdžiui, pas mus kariuomenėje galiu ir taip pasakyti kaip specialistas–nespecialistas, specialistas karininkas, bet nespecialistas tos srityje, kad kol kas logistikoj mes buksuojame. Kol kas logistika kariuomenėje yra... bet logistika kariuomenėje daug kur reikalauja žvėriškų resursų. Labai daug paramos tiek finansinės, tiek žmogiškosios. Taigi, fokusas kol kas yra nukreiptas į logistiką didesnis. Labiau fokusuojamės į karines operacijas, labiau fokusuojamės galbūt į elektroninę kovą. O vatai fokusas į CKB lygtais lieka antram, trečiam, galbūt ketvirtam fone. Vatai jeigu tą pagavot, manau, viskas bus gerai.

J.J.: Bet jūsų asmenine nuomone, tą fokusą reikėtų stiprinti?

V.Ž.: Aš norėčiau. Jeigu kaip... nu vatai vėlgi prie tos *kaldros*. Kadangi esu CKB specialistas, ir noriu tą *kaldrą* į savo pusę tempti. Aš noriu, kad tam tikri žmonės užimtų tam tikras pareigas ir sakytų: „*Žėkit*, mes gerbiam visus be išimties sritis, tačiau ir šitos sritys mes nepamirškime. Ir dėl to, manau, darysim tą, darysim šitaip, veiksime šitaip, stiprinsime šitą, labiau fokusuosimės į aną.“ Ir tada pas mus viskas bus gerai.

J.J.: Supratau. Tai, man atrodo, išsiaiškinom dar čia tokius šiek tiek dalykus, kas buvo galbūt neaišku. Iš mano pusės būtų tiek.

Interviu su respondentu Nr. 2

Data: 2021 m. vasario 7 d.

Respondentas Nr. 2: informacija nenurodoma dėl respondento pageidavimo išlaikyti anonimiškumą (toliau – R2).

Tyrėja: darbo autorė (toliau – J.J.).

J.J.: Tikriausiai galima ir pradėti, ar ne? Taip, tai pirmiausiai jau truputėlį ir užsiminėt, bet dar paprašysiu papasakoti apie savo patirtį civilių ir karių bendradarbiavime. Kuo jūs susijęs? Galbūt, kažkokias pozicijas užėmėt anksčiau?

R2: *(informacija nenurodoma dėl respondento pageidavimo išlaikyti anonimiškumą)* Ir žmonės įsivaizduoja, kad CKB, tai būtent CIMICai daro, vykdo arba nekinetininkai. Tačiau tai yra netiesa. Tai yra vadai, yra logistai, ryšininkai, nes jie važiuoja į telekomunikacijų kompanijas ir kontaktuoja *(informacija nenurodoma dėl respondento pageidavimo išlaikyti anonimiškumą)*. Kadangi mūsų ta bendruomenė CIMICinė nekinetininkų yra tikrai labai maža, tai teko vienu metu ir aprėpti tris, keturias kėdes *(informacija nenurodoma dėl respondento pageidavimo išlaikyti anonimiškumą)*. Tai teko bendradarbiauti ir su užsienio valstybių kariškiais, ir Lietuvoj su tom pačiom vyriausybinėm organizacijom, nevyriausybinėm oprganizacijom *(informacija nenurodoma dėl respondento pageidavimo išlaikyti anonimiškumą)*.

J.J.: Supratau. Tada kitas klausimas būtų, kodėl, jūsų nuomone, apskritai yra svarbus civilių ir karių bendradarbiavimas Lietuvos kariuomenėje? Kodėl tam turėtų būti skiriamas dėmesys?

R2: Vat, Justina, jūs kaip minėjot, keletą metų praleidot kariuomenėj ir paminėjot, kad tie mūšiai vyksta, kartais patenka į civilinę aplinką. Tai pataisyčiau jūsų teiginį – mūšiai vyksta civilinėj aplinkoj. Ir mano patirtis ką pasako, tai kariuomenėj iki šiol nekreipta tokio dėmesio arba gyventa labai patogiai, nes jie treniruodavosi savo poligonuose, karinėje teritorijoje–aplinkoje. Tačiau po įvykių tarkim Ukrainoje, kada reikėjo tam tikrą palikti pėdsaką visuomenės smegenyse, kad reikia didinti biudžetą, kad reikia gausinti karių skaičių, kad reikia labai visiems konstruktyviai žiūrėti į šalies gynybą ir kad tai nėra vien karių biznis, reikalas, pradėjom mes kitaip įeiti į tą civilinę aplinką ir treniruotis. Nes kai karį atsiveži dvidešimtą kartą į poligoną, jisai po jį vaikščioja kaip po savo kiemą, po savo butą – be žemėlapio. Ir tai jau nebėra produktyvi, efektyvi treniruotė jo. Nori nenori tu turi išeiti į kitas aplinkas, iš savo komforto aplinkos į būtent tą civilinę aplinką. Ir kai tu patenki į civilinę aplinką, tada ir įvyksta kartais ir konfliktinės situacijos. Tad kad nebūtų konfliktinių situacijų, kad tie gyventojai nenukentėtų, kad nebūtų, kaip pasakyt, labai... karinės operacijos arba tas karinis rengimas kad netrukdytų civiliams gyventojams ir būtent dėl to yra reikalingi tie civilių ir karių bendradarbiavimo specialistai. O mūsų metu dar daugiau padaugėja visokių funkcijų. Taip kad mes esam ta pati visuomenė tik užsidedam aprangą.

J.J.: Tada sakykit, jūsų turimomis žiniomis, kaip vystėsi Lietuvoj civilių ir karių bendradarbiavimas? Ta prasme, kiek jūs žinote ten kada buvo galbūt kažkoks įvykis, kada daugiau pradėta skirti dėmesio? Toks daugiau per istorinę perspektyvą klausimas. Tie įvykiai, tokie esminiai, kas įvyko.

R2: Ta CKB raida, CIMICo raida, tai gan jinai tokia spalvinga ir labai įdomi, nes kas dešimtmetį žmonės vis kitaip suprasdavo ją, jos paskirtį, jos esmę ir naudą. Netgi dabar galima sakyti, kad pati NATO pripažįsta, kad ilgus metus jie veikė civilinėj aplinkoj, bet neišnaudojo tos funkcijos. Ir problema yra šiuo metu ta, kad vadai dar gerai nežino, kas tas yra CIMICas. O jeigu CIMICas ateina

pas vadą ir sako: „Vade, aš esu CIMICas“, vadas išsigąsta ir nežino, kaip jį panaudot. Todėl tai yra geras įrankis tik šimtu procentų neišnaudojamas. Ir dar problema ta, kad vadai dažniausiai galvoja, kad CIMICas tai yra renginių organizatorius. Ir, tarkim, kai skirtingos kariuomenės skirtingai turi struktūras – pas mus, tarkim, CIMICas, CIMICas arba nekinetininkas prasideda nuo bataliono lygio, bataliono lygmens karinio vieneto, pas kitus, kaip vokiečius – nuo brigados. Batalionuose nėra, gali būti vienas kitas koks specialistas, kuris truputėlį išmano tą dalį ir planavimą padarytų, bet tokių kaip funkcijų vykdyti jie neturės ten pajėgumų. Ir pas mus batalionų vadai jie paprasčiausia išnaudoja renginių organizavimui, rašinėlių rašymui, bet ne tai, kad remti, kad sudaryti sąlygas kariam treniruotis sklandžiai civilinėje teritorijoje. Yra taip paviršutiniškai prabėgta, pagal įstatymo raidę viskas sutvarkoma, bet... Įstatymas įvykdytas, bet ar žmonės yra nuo to laimingi – ne. Ir kai mes turim didžiąsias pratybas, tokias kaip „Cyber Strike“ arba „Iron Wolf“ ir panašaus lygmens, kur dalyvauja keli tūkstančiai pėstininkų, keli šimtai vienetų transporto priemonių ir tai yra gausus judesys, manevravimas civilinėje aplinkoje, žmonės nebūna patenkinti, jeigu nebūna gerai padaryti namų darbai.

J.J.: Tai iš esmės tai, kad mes turime [specialistų] netgi žemesniame lygmenyje kaip batalionų, lyginant su Vokietija, tai kaip ir nelabai naudos kažkokios atneša, nes to efektyvumo kaip ir trūksta?

R2: Žmonės dirba. Žmonės dirba tikrai, tarkim, pas kitas šalis, kitose šalyse CIMICas yra aiškiai atskirta funkcija. Jie turi viešųjų ryšių karininkus, kurie būtent yra skirti platinti arba šviesti visuomenę. Jie turi PSYOPSą, kurie dirba būtent ant informacijos apdorojimo ir tam skirtų funkcijų. INFOPSas, PSYOPSas vat yra atskirta funkcija. Ir yra CIMICai. (*informacija nenurodoma dėl respondento pageidavimo išlaikyti anonimiškumą*) Netgi tokią funkciją kaip *key leaders engagement*, tai yra funkcija, kada atvyksta ir turi mokėti paveikti tam tikrą pasirinktą asmenį ir su juo eiti į bendrą sutarimą. Tai netgi tokia funkcija yra atskira. O pas mus viskas kraunama ant tų S5-ukų. Visur tu universalus nebūsi. Negali būti tuo pačiu metu ir geras virėjas, ir geras statybininkas. Arba tu esi geras virėjas, arba tu esi geras statybininkas.

J.J.: Taip, tai prie šitų klausimų prieisime, tokių žemesnių, taktinio lygmens, bet dar pirmiausiai noriu išsiaiškinti daugiau apie tokius strateginius dalykus, jei taip galima juos pavadinti. Tai, kaip ir minėjot, tas dėmesys Lietuvos kariuomenėje nėra pakankamai skiriamas civilių ir karių bendradarbiavimui. Tai kaip jūs manote, kokios yra to priežastys?

R2: Stoka vadų supratimo, kas per įrankis tas CIMICas yra. Kartais galbūt ir nenoras įsiklausyti, kas yra sakoma, nes dar nuo sovietinių laikų yra tokia įtaiga vadų smegenyse, kad vadas yra visada teisingas, antra taisyklė – jeigu vadas neteisingas, tai tu žiūrėk į pirmą taisyklę. Nu toksai *ale* kariuomenės humoras, bet tai daug ką pasako. O iš tikro tu visur kaip vadovas negali būti protingas ir kompetentingas, todėl tu turi pavaldinių, kurie ugdo arba vysto savo kompetenciją ir tau pataria. Ir pas mus labai gerbtinos funkcijos yra žvalgyba, planavimas, logistai, tačiau CIMICų... na galvoja čia kaip šuniui penkta koja. Tai jeigu ateini, duodi patarimą, vadas galvoja: „aš esu ta pati visuomenės dalis, ką tu čia man aiškini. Aš geriau žinau, ką man padaryti“. Va tokios problemos ir pridaro po to dar didesnių problemų, kada vadas neatsižvelgia, neįsiklauso, kodėl taip yra, nes tas CIMICas realiai yra tarp kariuomenės ir civilinės aplinkos toksai balansuojantis ir turintis jausti, kas vyksta toje aplinkoje.

J.J.: Tai taip apskritai sakant, tai vadovybei trūksta šiek tiek žinių, kas tai yra tas CIMICas ir kuo jis svarbus?

R2: Taip, taip.

J.J.: Supratau, tuomet kitas klausimas būtų ar Lietuva turi pakankamai civilių ir karių bendradarbiavimo specialistų ir kodėl juos reikėtų arba didinti, arba mažinti, jūsų nuomone?

R2: Manau, kad Lietuvai lyginant su trijomis Baltijos šalimis, tai turi tikrai labai gerą ir gerai išvystytą civilių karių bendradarbiavimo tinklą arba pajėgumą. Kur aišku... kuriam iki tobulumo niekada nebus ribų. Galima jį tobulinti ir tobulinti. Jis vystomas yra. Ir jeigu taip žvelgiant per visas linijas,

galbūt aš pagausinčiau truputėlį batalionuose žmonių skaičių, nes yra tikrai per mažas kiekis tų specialistų. Arba gausinčiau specialistų skaičių, arba nuimčiau tam tikrą krūvį, nes žmonės paprasčiausiai pervargsta, nesusitvarko. Dar viena va iš tų problemų, kad žmonės perdega šitose funkcijose. Aš pats iš savo patirties žinau, iš mano kolegų, kurie sako: „Aš galiu čia dirbti, daryti šitą darbą, tik aš nedarysiu ir neorganizuosiu renginių.“ Mes, kaip CIMICai, mes pervargstam nuo viešųjų renginių organizavimo. Nes jeigu taip paimt, tai kiekvieną dieną tu dirbti nuo pirmadienio iki penktadienio. Tu dirbi ruošiesi kažkokiam renginiui, o savaitgalį atiduodi save dar renginiui. Tai kada tau pailsėti, tai kada tau kažkam pasirošti? Nėra.

J.J.: O sakykit, didintumėt skaičių batalionuose ar karininkų, ar paprasčiausiai specialistų?

R2: Paprasčiausiai specialistų. Čia aš nesivaikau žvaigždučių. Pas mane niekada, pas mane prioritetas stovi žmogus. Ir aš savo tarnyboje esu sutikęs tokių šaunių eilinių arba seržantų, kur netgi mūsų kariuomenės kai kuriems karininkams toli gražu iki tokio lygio žmogiškumo, ir supratingumo ir tuo labiau kaip karinio amato išmanytojo – dar toli gražu. Taip kad yra geras specialistas.

J.J.: Tada prašysiu dar įvardinti stipriausias puses būtent CIMICo Lietuvoje. Kas yra gerai šiai dienai?

R2: Gal gerai yra tai, kad buvo palankios sąlygos ir tam buvo sudarytos jos. Priverstas CIMICas buvo mąstyti ir judėti į priekį ir įgyti patirtį, mokytis iš klaidų. Iš tikro tų kursų CIMICui daug nebuvo arba tie kursai tokie buvo neefektyvūs, kad žmogus pratarnavęs dešimt metų nekinetinių operacijų srity, yra valstybės pasiunčiamas į *basic*, lietuviškai, pradžiamokslį, kaip pasakyti, *basico* kursą. Ir jis ateina ir jam dėsto tai, ką turėtų pirmokas žinoti, o jis jau tarkim yra dešimtokas iš savo patirties. Ir čia va prasilenkia vėl kompetencijos tas įgijimas. Tai tikrai žmonės visą patirtį įgijo per savo prakaitą, savo patyrimus ir nuolatinį aukojimą tiek savaitgalį, tiek ilgesnių darbo valandų. Ir aukodami laiką savo šeimos. Kitas dalykas buvo labai geras – misijos. Treniruotės yra treniruotėms, bet kada tu esi toj priešiškoj aplinkoj, tai tave sufokusuoja truputėlį kitaip ir tu pradedi dirbti tai, ką tu mokeis, ką tu mąstai ir supranti vardan ko tai dirbi. Ir tai dar suteikdavo dar papildomo suvokimo, supratimo ir matydavai savo klaidas. Geriausias mokymasis visada yra iš savo klaidų, nes jeigu kitam pasakyti „taip nedaryk“, jis tikrai nepaklausys. Jis vis tiek užlips ant to pačio grėblio ir sakys: „O tu žiūrėk, tu buvai teisus.“

J.J.: Supratau. O dabar būtų priešingas klausimas. Tie trūkumai... Jau truputėlį keletą įvardinot, apie tai, kad parengimas šiek tiek tikriausiai galėtų būt geresnis, suvokimas pats apskritai vyraujantis kariuomenėje apie CIMICą, tačiau galbūt dar yra kažkokie dalykai, kas, jūsų nuomone, galėtų būti įvardijami kaip trūkumai?

R2: Aišku, reikėtų aiškiai nubrėžti žmogaus karjeros laiptus. Dar vienas iš tų trūkumų nekinetininkų Lietuvos kariuomenėje yra būtent karjera. Jeigu aš būdamas leitenantu tarkim žinau, kad aš renkuosi nekinetininko kelią, aš aiškiai turėčiau žinoti, kad galiu dasitarnauti iki pulkininko arba pulkininko leitenanto ir kad tam yra užtikrintos pozicijos kariuomenėj. Bet pas mus šiai dienai vienas pozicijas atidaro, po metų uždaro ir tu nesupranti. Realiai esi kaip klapčiukas patarnautojas pastoviai. Ir tu matai, kaip tavo kurso ar netgi būrio draugai jie auga, jie nuvažiuoja į kursus, jiems kursai pateikiami, nes jie yra prioritetiniai, o tavo kursas toks pastoviai palieka kažkur nuošaly. (*informacija nenurodoma dėl respondento pageidavimo išlaikyti anonimiškumą*). Kai tuo tarpu į sąrašus pasižiūrėjus važiuoja ir važiuoja vis kitos funkcijos į visas pasaulio šalis. Tai kiek mes investuosim, tiek ir turėsime. Čia viena problema. Kita gal personalas, kad yra žmonės pervarginami su kitom užduotim ir vadai nesupranta, kam ką reikia daryti. Aišku, iš dalies galiu pateisinti tuos vadus, nes aukštesni vadai iš jų reikalauja, kad būtų didesnė informacijos sklaida, o su kuo tai padaryti? Nepaskirsi tarkim ryšininko arba logisto rašyti, nes tas nekinetininkas jis yra truputėlį toksai kartais būna *crazy*. Pas jį kartais vakarais nusileidžia kūrybinė mūza ir jam vat tuo metu prasideda kūryba, rašymas ir jisai gali parašyti, o kitas mėnesį gali prasėdėt prie to vieno sakinio ir nesudėlios jis niekaip. Tai va čia yra esmė. Dar viena, kad pervarginami žmonės su renginiais, su papildomomis užduotimis.

Nėra aiškiai atskirta. Mus vadina nekinetininkais, o kaip sakiau, universalus visur negali būti. Arba mokaisi ant vienos specialybės ir esi geras specialistas, arba būsi paviršutiniškas.

J.J.: Tuomet, kokias įvardintumėte pagrindines CIMICo užduotis taikos ir karo metu? Čia jūsų nuomone, kas yra svarbiausia būtent konkrečiai CIMICui, atmetant kitas nekinetines užduotis?

R2: Karo metu?

J.J.: Karo ir taikos. Ir tuo, ir tuo laiku.

R2: Tai galėtumėt jūs atsakyti, nes temą rašot. Yra trys pagrindinės funkcijos. Nežinot? Netyrėt dar to? [juokiasi]

J.J.: Aš žinau, tikriausiai, bet man reikia iš jūsų atsakymų.

R2: *Okey* [juokiasi].

J.J.: Čia nebūtinai turi būti pagal dokumentus ir tas idealusis variantas. Tiesiog daugiau jūsų nuomonę norėčiau išgirsti, kas jūsų požiūriu yra svarbiausia.

R2: Oi, tai čia jau dviračio išradimas. Bet realiai pagal dokumentus ir pagal tai, kaip mes treniruojamės arba ką aš dabar darau, yra ta parama pajėgoms – *support to the force*, toliau yra parama valstybei arba civilinei aplinkai ir trečias yra sąveikumas ir koordinacija. Vat trys pagrindiniai dalykai: *support to the force*, *support to the host nation* ir *liaison and coordination*.

J.J.: Supratau, dėkui. Tuomet kaip apibūdintumėte civilių ir karių bendradarbiavimo specialistą? Turiu galvoje, ar reikalingi tam tikri įgūdžiai, galbūt asmeninės savybės, kad būtum geras specialistas, ar vis tik gali būti bet kuris žmogus, kuriam užtenka noro ir jis gauna apmokymus?

R2: Na, aišku, kada žmogus nori, tai yra labai gerai, bet turi būti tam tikri ir įgūdžiai. Jis turi mokėti... tas CKB, jis toks slidus. Jis kaip ir minkštas gali atrodyti, bet jis tuo pačiu daro savo darbą. Kaip aš sakau: „Tyli kiaulė gilia šaknį knisa.“ Tai visų pirma tas CKB karys, jis yra karys. Jis turi išmanyti pėstininkų pagrindinius dalykus: mokėti veikti aplinkoj, orientuotis, šaudyti ir pan. Toliau jisai turi mokėti pritaipyti prie tos civilinės aplinkos. Joje kartais ištirpti ir būti charizmatiškam, kad su savo apsireiškimu, savo bendravimu, savo veido mimikom neatstumtų žmonių. O jeigu tarkim pateks į atgrasesnę kažkokią aplinką, kad jis sugebėtų ir joje prisiderinti. Reiškias, tu turi būti toksai ir saldus, ir kartus, ir kartais nei per toks, nei per toks, kad tavęs nenuvytų ir neišspaustų. Per viduriuką turi mokėti laikytis. Tai čia jau yra mokymasis ir ne tik teorinis, bet ir praktinis sudėtingas. Dar kitas dalykas tai yra kaip bebūtų tai žvalgyba. Nors sako, kad CIMICas žvalgybos nedaro, CMICas taip daro žvalgybą, kad iš patirties galiu pasakyti dar žvalgai tiek neprirenka informacijos kiek CIMICas parsineša. Ir tai yra gerai. Tai yra gerai.

J.J.: Tai kaip ir bet kokį žmogų paskirti į tokią specialisto poziciją, na, ne visada gali gautis geras rezultatas. Kaip ir reikėtų šiek tiek parinkti pagal asmenybę?

R2: Turi parinkti. Turi parinkti ir turi matyti. Dabar ypač mūsų kariuomenėje lengva patikrinti. Tarkim pasiimi žmogų, vyksta didžiosios pratybos civilinėj aplinkoj ir tam labai gera terpė patikrinti jo sugebėjimus, jo mokėjimą. Pačiam teko tarkim iš savo patirties būti po pratybų konfliktoje situacijoj civilinėj aplinkoj, kuomet kaimiečiai skundėsi ir važiavo kuopos vadas – niekaip nepavyko. Važiavo ten keletą žmonių – niekaip nepavyko net priėti prie tų įtūžusių kaimiečių su šakėm. Važiavau aš vieną kartą, ne, važiavo S5-ukai – nepavyko. Man paskambino, sako: „Yra šakės. Gelbėk.“ Atvažiavau – nepavyko man. Sekančią dieną surinkau nekinetininkus iš NOKo kuopos: „Na, būkim kaimo ūkio reikalų specialistai.“ Prsidėjau automobilį, nuvažiavom, nuėjom, tada jau pavyko. Iš penkto karto. Va su teisingu personalu pavyko pasiekti vis tiek sutvarkyti reikalus. Ir grįžo tas žmogus ir sako: „Uff pasirodo kartu mokėmės“ [juokiasi]. Tai vat tokios detalės, o padeda sueiti

į kontaktą ir padaryti tai, ką tu turi padaryti, ar pasiekti tavo iškeltas užduotis. Nes nepadėjo nei mano pažintys, nei mano kontaktai. Anaipol dar pasakė: „Oi, vaikeliai, šitas tai negeras žmogus“ [juokiasi]. Ir tuomet matai, kad neturi daugiau jokių kozirių, jokių kortų, o tau kažkaip reikia suktis iš padėties. Pasiūti paskutinį gelbėjimosi ratą ir žiūri, kad jis pareina su rezultatais, sako: „O padarėm.“

J.J.: O sakykit, galimybės parengti tą reikiamą žmogų į tokią poziciją yra, bet ar jomis pasinaudoja? Ar atsižvelgia į tas savybes, ar daugiau paskiria pagal kažkokius kitus kriterijus?

R2: Viskam reikia laiko... viskas reikia laiko... Čia iš tikro yra kaip personalo atranka. Tu turi žiūrėti žmogų, žiūrėti, ką jisai sugeba daryti. Gal jo yra stiprioji savybė, tarkim, bendrauti su žmonėmis, bet jis suka, suka, bet neišrutulioja iki galo, jis nepasiekia rezultato. Tai gal tokį reikia vežtis tam, kad užmegzti kontaktus, o toliau perduoti iki pabaigos jau kitam, kuris sugeba derybas vesti. Taip kad tų įvairių specialistų yra.

J.J.: Supratau. Tuomet truputėlį jau užsiminėt, bet dabar norėčiau pakalbėti apie specialistų rengimą Lietuvoje. Apie organizuojamus kursus, kokie yra Lietuvoje. Kaip vertinate kokybę, kiekius ir t. t.?

R2: [Juokiasi]. Na, Justina, iš patirties galiu pasakyti, tarkim... *(informacija nenurodoma dėl respondento pageidavimo išlaikyti anonimiškumą)*.

J.J.: O čia sakykit Lietuvoje ar buvo tarptautiniai?

R2: Čia Lietuvoj. Ne ne, čia Lietuvoj.

J.J.: Čia būtų tas bendrinis kursas, kur siunčia specialistus ir KASPo žmones, ar ne, į Juozo Lukšos mokymų centrą?

R2: Taip, taip. Tai man tada teko vietom užimti podiumą kurso metu ir pasakoti net kas tas yra CIMICas ir kaip tai yra susiję. Nes kai tu padirbi, tu matai, kad tam kurse sėdintis žmogus galvoja: „Nu jo tas CIMICas nu vat toksai yra“, bet jis nesuvokia, kad tai yra svarbi grandinės dalis. Kad visi kartu turi padaryti tą ir pasiekti užduotį. Ir tada atsistojęs kurso metu aiškini, kad: „Žiūrėk, kary, yra CIMICas, jis daro ta ta ta ta. Bet norint, kad viskas skaniai atrodytų, gerai, jį turi įpakuoti į kažką. Vat įpakavimą daro vat ten tas, tarkim, viešųjų ryšių specialistas. Jis daro tą įpakavimą, pateikia visuomenei, tai yra žinutė. Tavo darbas yra ant to jo darbo, yra ant to. Operacininkas daro tą ir viskas taip, kaip sakant, į tą trikampį sueina – strateginė komunikacija. Yra žinutė – kariuomenė pajėgi, gebanti ginti, saugoti padėti ten ir panašiai.“ Vat taip kažkaip... [juokiasi] gaunasi ir labai apmaudu yra, kada tu dirbi, dirbi, tu pastoviai esi reikalingas. CIMICas yra nuolat visur reikalingas. Netgi dabar aš čia dirbdamas *(informacija nenurodoma dėl respondento pageidavimo išlaikyti anonimiškumą)* matau, kad tiek darbo grupėj, tiek tų susirinkimų – visur CIMICas reikalingas. Ir vienu metu kartais būna, kad trijose vietose vyksta planavimas kažkoks ir tu trijose vietose vienu metu turi būt. Reiškias, tai parodo ant kiek jau visi pripažįsta, kad CIMICas yra reikalingas, nes jie nieko nesupranta apie tai arba neturi žinių. O apmaudu, kad turi įrodinėti, kad tau reikia kursų, kad tau irgi reikia žiūrėti į ateitį, reikia į laipsnių auginimą, karjerą darytis. Su leitenanto tarkim alga nebūsi sotus ir tuo labiau tavo šeima nebus laiminga.

J.J.: Tai Lietuvoje kaip ir yra tas vienintelis kursas CKB?

R2: Ne, yra užsieny kursai, bet...

J.J.: Bet pačioje Lietuvoje tik vienas organizuojamas?

R2: Daugiau yra jų organizuojama truputėlį... truputėlį daugiau, bet...

J.J.: Bet čia toksai pagrindinis būtų.

R2: Reikia gerų, kompetentingų, gerų, kompetentingų žmonių. O kompetencija išugdoma per patirtį. Patirtis per darbą. Jeigu tu pratybų metu turi padengti tris, keturias funkcijas, tai kaip gausis? Po

dvidešimt penkis procentus, trisdešimt tris procentus tu patirties tik tai įgijai? Arba tas temas palieti, *nu*, taip...

J.J.: O dar teko girdėti apie aukštesniųjų karininkų kursus, berods, Vytauto Didžiojo. Ten berods, kiek man žinoma, eina per įvairias temas po truputėlį. Truputėlį supažindina galbūt su artilerija, truputėlį su inžinerija. Ar ten... Nežinau, ar jūs baigėte ir ar jūs žinote, ar ten yra kažkoks dėmesys skiriamas tam civilių ir karių bendradarbiavimui, nes tai yra irgi kaip atskira sritis, su kuria, kaip ir logiška, jei su kitom supažindina, ir su šita turėtų būti supažindinama?

R2: Matai, Justina, aš kai mokiausi, tai vat ir buvo, kad keturiasdešimt penkiom minutėm ateina ir sausai papasakoja. Tai mūsų pokalbis yra žymiai turiningesnis ir labiau įdomesnis negu ten, ką papasakoja.

J.J.: Tai iš esmės yra truputėlį, bet...

R2: Yra užsimenama, kad yra tokia funkcija ir būkit geri tarnybos metu nepamirškite, bet, bet tikrai nepapasakojama, kas per įrankis, kaip tu jį gali panaudoti. Kaip pavyzdys, tarkim, pratybos. Aiškiai mes turim pratybas ir jeigu vadas pasako civilinėje aplinkoje, tai kas prasideda? Prasideda tas, kad CIMICas dirba, visus metus dirba. Jeigu pratybos truks apie du–tris mėnesius su pajėgomis visomis, sąjungininkų ypač atvykimais į Lietuvą, tuo labiau visais būdais: oras, žemė, jūra, *nu*, tai yra daug. Tai yra labai daug. Ir jeigu pasako, kad judės tuo, tuo keliu, reikės tokių, tokių sustojimų padaryti tose, tose civilinėse teritorijose, truputėlį parodyti, *show forces* padaryti veiksmų, toliau ten artilerijai pašaudyti, o va ten pervaziuoti per tą tiltą, va tada ir prasideda, kad tu gerus pusę metų jau prieš pradėdi dirbti, važiuoti per žemių teritorijas, per kelių direkcijas ir šnekėtis. Ir viskas per patirtį įgyjama. Pačiam va teko dalyvauti (*informacija nenurodoma dėl respondento pageidavimo išlaikyti anonimiškumą*). Ir tu visą tą turi suplanuoti. Inžinierius tau atvažiuos, pasakys: „*Okey*, tilto keliamoji galia ten devyniasdešimt tonų.“ Bet kada tu kreipiesi į Kelių direkciją, o mūsų keliai irgi paskirstyti – pagrindiniai, maršrutiniai, tai kelių direkcija ten jau tuose rajonuose, kur tau koks kitas keliukas, kur tu turėsi nusukti prie mokyklos, tai jau ten to regiono savivaldybės atsakomybė. Ir pas visus turi ateiti, pašnekėti, nubraižyti, kurie keliai tie bus aiškiai naudojami. Ir tada sako: „Va tas ne. Tas tiltas ne devyniasdešimt. Čia taip parašyta, bet žinokit atsargumo dėlei jis tik šešiasdešimt kelia, tonų atlaiko.“ (*informacija nenurodoma dėl respondento pageidavimo išlaikyti anonimiškumą*), nes sąjungininkai ateina, sako: „*Okey*, bus“. Ir tu ateini, sužinai, kad ten nieko nebuvo, nieko nepadarė. Rusai turi gerą tokį posakį: „*davirei*, no *pravirei*“ – „pasitikėk, bet patikrink“. Tai vat, čia yra geras dalykas. Ir tu turi eiti iš paskos žiūrėti, šnekėti, nes ką jisai pasakė, kaip lietuvis jam su atsakymu palinksėjo galva, tai nereiškia, kad lietuvis suprato, jis irgi suprato jį. Tai tas CIMICas visur turi būti.

J.J.: O sakot reikėjo perimti keletą užduočių, bendradarbiaujant ir su Oro pajėgom. Tai tuo metu dar civilių ir karių bendradarbiavimo specialistų Oro pajėgos neturėjo? Nes šiai dienai kaip ir tokių pareigybių yra.

R2: Jie buvo. (*informacija nenurodoma dėl respondento pageidavimo išlaikyti anonimiškumą*) Viskas įmanoma, įmanoma. CIMICas viską gali.

J.J.: Žodžiu, daug sričių reikia išmanyti.

R2: Ir reikia tam turėti lankstumo. Jeigu ne taip, tai kitaip, jeigu ne taip, tai kitaip. Vis tiek... Ir va to niekas nemoko. Kitas pavyzdys – elementarus, tarkim pratybos vyksta, kaip ir sakiau, turės treniruotis civilinėje aplinkoje. Tu turi nuvažiuoti, suderinti plotus, kur jie pravažiuos, kur skleisis kariai. Kad nebūtų kaip ten per vienas pratybas, „Lietryty“, berods, straipsnis, kad močiutė atsikėlė, pamatė savo šiltnamy karius sulindusius, susigūžusius. Prie šiltnamio šarvuotis pastatytas. Tai kad taip nebūtų, tu turi aiškiai pasakyt kariam: „Žiūrėk, jūs pasakot, kur jums reikia, o aš tada su tuo planu, su tuo žemės sklypu važiuoju ir žiūriu pas savininką, pas tą, pas aną, pas aną.“ Sudarau sutartį ir panašiai. Bet tačiau kas įvyksta, dar toks dalykas – toje aplinkoje yra daug kitų civilių žmonių, kurie vykdo veiklą – ūkinę, laisvalaikio veiklą ir pan. Ir tu turi sugalvoti, kaip su vienu raštu padaryti, kad jis pereitų per visus lygmenis ir pasiektų visus. Ir vėl įsijungia ir tavo gebėjimas, tavo kontaktai. Važiuoji į

savivaldybę, darai pristatymus. Pristatai merui, administracijai, visoms suinteresuotoms savivaldybė funkcijoms kas vyks, ko tau reikia iš jų, informacijos. Visuomenės informavimo karininkas padaro žinutę, dedi žinutę į tinklalapį, automatiškai leidi per laikraščius. Akcentuoji, kad nemokamai, nes tai yra visuomenės informavimas. Pasitelki gerus santykius su priešgaisrine apsauga, kur gali išplatinti ir uždėti burbulus ir išplatinti žinutę per mobiliuosius internetus. Tada paleidi žinutę, tą raštą per biurokratinis kanalus ir automatiškai sieki... Ypatingai geras dalykas ir ką aš įžvelgiu, kad būtina padaryti, tai yra medžiotojų informavimas. Nes tie yra, kaip aš sakau, vasaros metu, kada kariai treniruoja, jie yra kaip naktiniai plėšrūnai žmonės. Jie medžioja vakare, naktį. Ir kad neįvyktų kartais nelaimingų atsitikimų, kad peršovė, kad kažkas susižeidė, tada jau bus per vėlu, tai turi tikrintis. O savivaldybės paprašai informuoti visus suinteresuotus ir tada lauki kitam gale, ar gavai žinutę, ar gavai iš savivaldybės žinutę pas medžiotojų tarkim būrelius, draugijas. Ir tu matai kaip ta savivaldybė pati moka savo klampiam biurokratiniam aparate paskleisti tą žinią. Padaryti tą savo darbą tiesioginį, ką jie privalo padaryti. Kartais pasiseka, kartais ne. Ir tarkim paskutinės mano pratybos tos buvo, būtent Žemaitijoje, tai aš turėjau kontaktus su tiesiogiai medžiotojų grupė esančiais asmenimis ir aš gaudavau iš jų atsakymus, ar atėjo žinia, ar tokia, kokią aš pasiunčiau per vienus vartus, ir per kitus, ar jie gavo tokią pat žinią. Buvo visam derinimo procese, informavimo procese, išlaikyta. Ačiū, Dievui, pavyko. Bet čia yra didelis darbas. Čia yra velniškai didelis darbas. Tu turi žinoti *key* elementus pagrindinius, va, pagrindinius elementus, pas kuriuos nuvažiuoti, su kuriais šnekėti, kurie tau gali padėti. Tu turi žinoti, kurie patikimi, kurie nepatikimi, kurie tik tai palinksės. Meras tai palinksės su galva, jisai nieko. Yra jo administracija, kiti departamento vadovai, kurie žino ir turi patirtį ir jie seni vilkai tuose rajonuose yra ir netgi tau patars. (*informacija nenurodoma dėl respondento pageidavimo išlaikyti anonimiškumą*) Yra buvę ir kuriozų. Yra buvę ir kuriozų, kai vieną kartą gavau žinutę, kad per pratybas, kaip visada Suvalkų koridoriuje, budėjau Vilniuj, namie ant telefono ir kontroliavau, kad tam taške įvyko kažkoks tai konfliktas. Aš vadinu konfliktas, bet tai ne konfliktas, tai įvykis su civiliais. Yra nusiskundimas, reikia važiuoti reaguoti. Tai aš niekada nelaukiu. Aš kaip sakau, geriau pasiimti saldinių dėžutę, nuvažiuoti ir parodyti dėmesį. Tas žmogus vietinis jis sakys: „O tu žiūrėk kaip kariuomenė greitai sureagavo“. Ir palikti gerus santykius negu juos sugriauti taip nerodant nei ausų nei akių. Kaip kiškis į krūmus dėti. Tai vat pastebėjau, kad žmonės netgi mūsų ta visuomenė pradeda piktnaudžiauti, bando pasipelnyti. Staiga ten praskrido sraigtasparnis, kaip pasieniečių arba kažkieno tai nebūna nusiskundimų, kad... arba automobilis, su nukritusiu išmetamuoju vamzdžiu garsiau pravažiuoja, kažkaip arkliai, karvės, avys nepasibaido. Bet vat sraigtasparnis praskrido arba karys praėjo, tai vat jo išsigando. Ir buvo vienoj vietoj, kad atvažiavo mano CIMICai, nes buvo pranešimas, kad neva avis, avių banda įbėgo į vielas, vielinę tvorą ir keletas avių pasismaugė. Na ir turi suprasti, kad jis reikalauja iš tavęs kompensacijos už žalą. Ir staiga sakau: „Paklauskit tokių paprastų klausimų, kur ta avis. Įvertinkit“, nes gyvūnas, kaip bebūtų, jis taip nesustinga. Jis aišku sustingsta per tam tikrą laiką. Po to ten kiti dalykai įvyksta, bet turi tai suprasti. Iš ko tu supras? Iš patirties. Iš gyvenimo patirties, iš darbo patirties. Ir atvykę CIMICai pas tą ūkininką, gaunu atsakymą: „Aš jau palaidojau.“ Nu, mūsų reakcija buvo per porą–trejetą valandų kol mes atvažiavom, kol suradom tą vienkiemį, sako: „Aš jau palaidojau.“ Nu pirmas dalykas, vat pačiai, koks kiltų klausimas?

J.J.: Kur?

R2: Gerai, o kam tu... O man kyla klausimas, o kam tu valgoma avį palaidoji? Tu ką, gerai gyveni? Taigi ją dar valgyti galima. Ką ji... o kam?... tada kur? Ir panašiai, ir panašiai. Ir nesugebėjo parodyti. Nu tai pasirodo, kad buvo *fake* informacija, melaginga informacija ir mūsų sąskaita buvo nulis. Galvojo, kad yra gudrus, bet aš kaip sakau, viskam yra dar gudresnių. Taip, kai atvažiuoti ir yra tikrai bėda žmogui, tada tu bandai padėti. Tu atsiprašai už kariuomenę, tu turi būti ir tas diplomatas, ir kariuomenės ambasadorius. Atsiprašai, pasakai, kad įvyko nesusipratimas, kad tikrai mes nesikratom tos atsakomybės ir mes padarysim viską, kad tu liktum patenkintas, ir kad kitą kartą nesakytum: „Ne, ne kariuomenė čia nepageidaujama.“ Vat taip reikia sudirbti ir čia yra daug mokslo, čia daug mokslo. Ir iš kūno kalbos, ir iš akių. Sunku pasakyt... ir pas kunigą reikia sugebėti nueiti, ir pas tą kaimo

žmogų su juodom panagėm prieiti ir sušnekėti. Ir neišsiauškštinti savęs, kad oj aš čia iš Vilniaus atvažiavau. Ne. Ir čia ne pas bet kurį asmenį tokie sugebėjimai gali būti.

J.J.: Ką prieš tai ir kalbėjom, kad reikia kažkokių tam tikrų asmeninių savybių.

R2: Taip, taip.

J.J.: Dabar kalbant apie pačią struktūrą civilių ir karių bendradarbiavimo vienetų, yra, ar ne, KASPo specializuota kuopa. Taip pat yra kitose kuopose ruošama po skyrių, kur turėtų būti civilių ir karių bendradarbiavimo specialistų. Taip pat yra batalionuose penketukuose keletas žmonių ir štabuose. Daugiau tokio kaip ir vieneto nėra, ar aš klystu? Tai tuomet iš to ir kyla mano klausimas, ar sutinkate su teiginiu, jog tas didžiausiais civilių ir karių bendradarbiavimo specialistų vienetas turi būti Krašto apsaugos savanorių pajėgose, kaip kad yra dabar? Būtent NOKo kuopa, kur yra virš šimto žmonių besispecializuojančių būtent civilių ir karių bendradarbiavime.

R2: Įdomus tikrai klausimas. Aš, aš supratau apie ką jūs kalbat... aš būtent prie to ir buvau pradėjęs dirbti, kada kuopose... kad atsirastų... ten nuo 8-os rinktinės parėjo tas sumanymas, tas planas. Aš sakyčiau, kad savanoriai, savanorių teritorinės pajėgos tai būtent tas vienetas yra tos pajėgos, kurios geriausiai yra prisiderinusios ir turinčios geriausią kontaktą su civiline aplinka, nes, kaip aš sakau, ateik tarnauti į savanorius tam, kad tu būsi naudingas tuo, jog tu išmanai kiekvieną, žinai kiekvieną takelį, kiekvieną upelio vingį ir tavo biznis yra apginti tai, kas tau brangu. Na klaipėdiečiui būti atvežtam į Vilnių ir pasakyta: „Gink Vilnių“... tas simbolis, na nebent Gedimino pilis ir trispalvė ant jo, bet jis Klaipėdos kraštą jau gins taip, kaip turi ginti. Paaukos viską. Tai ir tas nekinetininkas, jisai dirbs ten, kur jisai gyvena geriausiai. NOKas, NOKo kuopa labiau sakyčiau rimtesni vilkai, labiau atgraužę dantis ir jau žinantys, ką padaryti. Bet vėl ten tu turi turėti įvairių žmonių. Negali suvalkiėti atvesti pas žemaitį, nes suvalkiėtis su reperio kalba nesupras žemaičio su nukastom galūnėm ir atvirksčiai (*informacija nenurodoma dėl respondento pageidavimo išlaikyti anonimiškumą*).

J.J.: Ne.

R2: Ne... Tai va. Tu turi mokėti prisiderinti irgi. Ir jeigu reikia, suvalkietiškai truputėlį pakalbėti [juokiasi]. Ir ne bet kas gali. Sakau, čia taip turi jausti... Suvalkiečiai pas suvalkiečius, tie pas tuos ir NOKe būtent maždaug taip ir buvo paskirstyta, kad Vilniaus kraštas prisiziūri Vilnių pagal kultūrą, intelektą, mentalitetą, suvokimą. Visą tai yra svarbu.

J.J.: O visam šitam kontekste tada, ką reguliarios pajėgos? Ką jų penketukuose sėdintys civilių ir karių bendradarbiavimo specialistai turėtų daryt? Nes dabar daugiausiai užima laiko jiems būtent tie viešieji renginiai įvairūs.

R2: Taip. Iš tikro jų, jų funkcija yra parama pajėgom. Parama pajėgoms, parama aplinkoj, kurioje jie veiks arba treniruojasi. Ir tas sąveikumas aš galėčiau pasakyti tik tai tuo metu, taikos metu, kur jie yra dislokuoti. Visą kita toliau daro savanoriai. Tu nori nenori, tu atvažiuoji kaip „Geležinis vilkas“. Jeigu jis atvažiuoja į Klaipėdą, jisai ten kontaktų neturi, jam vis tiek reikia eiti į tą savivaldybę šnekėtis. Tu perduodi tuos kontaktus, pats patari per kurias duris įeiti geriau, su kuriuo ofisu geriau sukalbėti ir kurio vengti, nes jisai priešiškas arba nepalankiai žiūri į kariuomenę. Nes tai yra civilis. Jis gali turėti savo nuomonę. Va. O būtent savanoriai, kaip ir sakiau, jie visą Lietuvą dengia. Ten kur gyvena jie žino, jaučia tą pulsą. Netgi metais, netgi sezonais, netgi mėnulio užtemimo fazėm, nes juos veikia irgi. Ir tu žinai, kad vat ten tą žmogų tikrai įveiks mėnulis. Jis ne ant tos kojos iš ryto bus išlipęs, nes tu su juo gyveni toj pačioj aplinkoj. O iš „Geležinio vilko“ jeigu atvažiuos žmogus, jisai gali nesusikalbėti ir gali nepadaryti tai, kas jam pavesta.

J.J.: Tai tokia situacija, kaip yra dabar, kad būtent iš batalionų žmonės kreipiasi į KASpą paramos, yra viskas normalu ir kaip ir šiai dienai gerai?

R2: Taip. Kitas dalykas neatmeskim, kad lygiai tie patys visuomenės ryšiai. KASPas tai tas pats civilis žmogus, tik tai kartais nuo karto jisai pakeičia aprangą ir einantis tarnauti. Tai jisai dirba, jis gali būti administracijos direktoriumi savivaldybėje, o KASPo savanorių pajėgose, tarnybos metu jisai yra karys. Ir tada jis sakys: „Gerai, ateikit pas mane į ofisą, mes sušnekėsime.“ Ir tai truks dešimt minučių, o ne dvi valandas pokalbis, nes jis puikiai supras, ko reikia tai kariuomenei. Čia sveikintina, kad tokie žmonės prisideda, padeda.

J.J.: O kaip manot, batalionuose S5-uose kiek būtent penketo užduočių sudaro tos grynos CIMICo užduotys? Ne viešųjų ryšių.

R2: Daug sudaro, nes jie turi planuoti operacijas, dalyvauti koviniam rengime ir čia sakykim KASPas labiau, va taip pasakyčiau... KASPas labiau turi patirties, o jie turi, reguliariosios pajėgos turi patirties kovinio rengimo treniruočių metu. Nes savanorių pajėgose visa patirtis įgyjama per patirtį, o pas juos, pas juos atvirkesčiai – per mokymus, mokymus, mokymus. Tai irgi praktika yra, bet kitokia.

J.J.: Bet kaip minėjot...

R2: Tu turi suplanuoti ir vadui pasakyti: „Vat aš tavo operaciją remsiu per tą, tą, tą“. Tarkim vadas sako: „Man reikia pulti rytų kryptimi“ ir kiekvienas funkcinis specialistas sako: „Mūsų pajėgos judės ten. Aš apšaudysiu ugnimi ten. Mano sraigtasparniai praskris čia“. PSYOPSas sako: „O aš čia padarysiu tam tikras *fake* operacijas, suklaidsinsiu priešą, kad tipo mes judam per tą pusę. O CIMICas, kuo tu gali prisidėti?“ Tu pasakai: „Va toj, toj vietoj aš tada pasižiūrėsiu, gal mes galim padaryti žmonių evakuaciją, galbūt, kad žmonės nejudėtų keliais, kad keliai būtų laisvi, kad teritorija būtų laisva jūsų veiksmam.“ Va čia yra CIMICo biznis. Tada jisai gauna užduotį – judėk į civilinę teritoriją, sutvarkyk, suderink, kad mes galėtume pravažiuoti laisvai nepastebėti. Arba CIMICui gali pasakyti: „Paremok PSYOPSą. Tikrai padarom klaidinančią ataką.“ Ir vat jie daugiau išmano tokių dalykų.

J.J.: Bet ar aš gerai suprantu, tada imkime ,kad ir nežinau, „Geležinio vilko“ pratybas. Visas tas planavimas, kur CIMICas galėtų būti panaudojamas, kokias užduotis jie galėtų įgyvendinti, krenta tada ant batalionų S5-ių? Bet tą įgyvendinimą užduoties tarkim važiavimą pas kažkokius lyderius, *key leaderius* vadinamus, bendravimą su Kelių direkcija ir t.t. jau atlieka KASPo žmonės?

R2: Ir tie patys S5-ukai.

J.J.: Atlieka ir jie tą?

R2: Aš, Justina, kaip ir sakiau – prieš pusę metų prasideda planavimas. Tai reiškiasi CIMICas dirba, pratybų metu CIMICas dirba, treniruojasi ir naikina žalas degančias, o po pratybų CIMICas dar pusę metų tvarko žalas pridarytas civilinėje aplinkoje. Ir tu turi metus laiko. Aš per metus laiko karvės vienos nesugebėjau numarinti. Nes ji vis atsigaudavo ir atsigaudavo. Tai ten kodas ant ausų pasimeta, tai ne toks kodas, tai savininkė pasikeičia. Vienu žodžiu, ten tokia įdomi istorija, tikras anekdotas buvo, kad aš jau sakiau: „Važiuosiu aš nubaigsiu tą karvę, kad tikrai galėčiau už žalą sumokėti“ [juokiasi]. Nes ji dešimt kartų man atsikėlė. Ir buvo Suvalkijoje. Ten įdomiai pas juos [juokiasi]. Va.

J.J.: Bet sakykit, taip pat minėjot pačioj pradžioj pokalbio, kad daug penketam krenta ir viešųjų ryšių kažkokių užduočių, dalis ir PSYOPSo užduočių. Ir kaip tada tas visas darbas pasiskirsto? Kuri ta sritis kaip ir gaunasi labiausiai, nežinau, įgyvendinama? Nes jūs iš pat pradžių minėjot, kad labai daug dėmesio tiems renginiam, kas apskritai yra viešieji ryšiai. Tada tas CIMICas kaip ir gaunasi tokia labiau antraplanė [funkcija]. Tai kaip tas pasiskirstymas yra, būtent jau reguliarias pajėgas imant?

R2: Priklausomai. Tarkim, jeigu prieš pratybas, tai dirbi tu civilinėje teritorijoje, gaudamas leidimus visus, sutvarkydamas teisinę tą, teisinį aspektą, kad būtų legalu ir tvarkinga. Tada jau truputėlį paplanuoji tuos renginius, pravažiuodamas tuo pačiu maršrutu, užvažiuoji į tam tikras vietas,

prekybos centrus, mokyklas. Pasiderini, kad tom dienom bus tų karių ir bus galima ten padaryti kažkokią ekspoziciją va, technikos parodą. Tada per pačias pratybas tu sėdi, dalyvauji pratybose, kuri, planuoji, pristatinėji vadams savo nerealius sumanymus, operacijas kaip tu remsi, o kadangi pratybos vyksta nuo... tokio masto jau pratybos vyksta ir su savaitgaliais, tai savaitgalio metu, kai visi kariai eina praustis, į pirtis, pailsėti, futbolą pažaisti arba kažką *pachillint*, tai CIMICas dirba gi. CIMICas tada išvažiuoja į tą civilinę aplinką su karine ta technika, kolona atrinktų žmonių, kuriems tuo metu nepasisėkė – arba per pratybas kažkur užskrido, buvo nubausiti, ar... *nu* vienu žodžiu, kaip aš sakau, nevykėliai. Tai tokie išvažiuoja, padaro tą parodą. Tu atbūni su plika galva, pražilusiais plaukais, kad viskas būtų saugu, tvarkinga. Dar gauni ant viršaus užduočių žiūrėti, kad kokios nedraugiškos jėgos ten nefilmuotų, nefotografuotų ar dar ten ko nors nedarytų. Tada turi suorganizuoti gražias nuotraukas, patenkinti vadų norus pasireklamuoti, *pasipiarinti*. Tada dar žiniasklaidos ant viršaus užsikviesti, žinutę sukalti kažkokią tai, nusifilmuoti prieš *teliką*. Tada grįžus jau po viso to, nuvykti į tą teritoriją pasižiūrėti, kad tikrai vikšrai neišdraskė, į *puzlę* neišrinko to asfalto, o jeigu išrinko, fiksuoti kaip žalą. Bandyti derintis. Grįžus naktį, parašyti spaudai pranešimą. Oi dar pamiršau paminėti, kad dar prieš pačias pratybas, jau dienas dvi prieš sušnekėti su NOKu dėl PSYOPSo žmonių, keletą automobilių gauti, kad su ruporais – *loud speakeriais* – pravažiuotų, per visuomenėje paskleistą tą žinutę, kad vyks pratybos, kad neišsigastų, kad dieną, naktį. Dar žinutės per PAGDus. ir va taip tu judi, ir baigiantis pratybom tada visi grįžta, išsivalo ginklus, tarkim, sulanksto žemėlapius, padeda į spintas ir eina rašyti išmoktas pamokas, ir gali tada jau planuoti kaip laisvalaikį praleisti. O CIMICas visur dalyvauja ir dar priedo to važiuoja, tvarko visus reikalus, kas buvo pridaryta civilinėje aplinkoj. It tu gauni tokį dalyką, kad ari kaip velnias, dirbi. Suklysti tu negali, nes jeigu suklysi, bus akivaizdžiai klaida ir tu nuskambėsi per visą spaudą. Mūsų valdžia, generolai, nemėgsta spaudos, ypač kai kariuomenė yra skalbiama spaudoj. Tada ieško iškart kaltų, rašo ant konkrečių žmonių, vat taip. Ir kas norės tokį darbą dirbti. Niekas.

J.J.: Žodžiu, labai didelė atsakomybė tenka.

R2: Velniškai didelė atsakomybė. Velniškai didelė atsakomybė. Ir tu naktį rašydamas žinutę gali ir suklyst, ir tu nepasakysi, gi: „Ei, generole, kad aš žinai šiąnakt dvi valandas tiktai miegojau ir man užmigti neina, nes tiek esu įaudrintas, tiek esu planais uždėtas visokiais, kad akys neužsimerkia, o planai tiesiog laksto per akis. Ir nemiegu saldžių sapnų.“ Pratybose tie, kurie dalyvauja, ten planavimai, aš kaip sakau, jie gali vakare susirinkti, nes kiekvieną vakarą, kiekvieną rytą būna susirinkimai ir aptariama, kas buvo gerai, kas buvo blogai. Tu gali pasakyti pratyboms stop, perkraunam, čia buvo negerai, pradėkim iš naujo, pataisom. Karys gali dešimt kartų tau bėgt, bet CIMICo specialybėj tu dešimt kartų per civilinę teritoriją nepalakstysi. Praėjai vieną kartą su nešvariais batais, dešimtmečiui tau uždės žinutę: „Va, jie vaikšto su nešvariais batais, tad tokių svečių nereikia.“ Ir klyst negali, čia klyst negali.

J.J.: Supratau, ir tada jau kaip ir paskutinis mano turimas klausimas toks daugiau, nežinau, hipotetinis, jei taip galima pavadinti. Ar sutiktumėt su teiginiu, kad batalionuose irgi reikėtų atskiro civilių ir karių bendradarbiavimo karininko tokios pareigybės? Nes dabar penketukuose yra penketo viršininkas, bet jisai nebūtinai yra būtent CIMICo specialistas. Jisai turi išmanyti labai daug tų sričių, apskritai, visą NOKą. Tai ar tokio atskiro reikėtų, ar ne?

R2: Pokalbio metu aš jau sakiau, kad reikia plėsti. Tuose vienetuose reikia praplėsti, nes jeigu taip paėmus, jeigu aš esu teisus, aš dabar jau gerai nebepreisimenu, bet kiek aš važiuodavau ir kiek pas mane buvo pavaldume, tai realiai būdavo keturi asmenys: viršininkas, pora seržantų ir vienas civilis. Jie bandydavo dalintis. Kas yra civilis – jisai darbo metu, darbo valandom atsėdėjo, atidirbo ir išėjo, tai jo į pratybas nepasiimsi, ten savaitgaliais nepasiimsi, nes tai jau yra darbo santykių tam tikri trukdžiai, apmokėjimai ir pan. Tu gali padaryti, bet tau jau bus geriau nedaryti to, nes tu daugiau sugaiši negu tu naudos gausi iš to. Tai taip. Šiaip realiai turėtų būti kiekvieno funkcija S5-uose. Tarkim visuomenės informavimas – vienas žmogus, CIMICas – antras žmogus, INFOOPSas – trečias žmogus, na ir dar pora seržantų. Tokia kompozicija jau galėtų dirbti. Dar va, viešieji renginiai, mūsų labai numylėti kariuomenės, tiesiog saldainiai. Čia turėtų būti pora žmonių paskirta, kad būtų viskas

subalansuota, nes ir pratybų metu, tarkim, planavimą jeigu tu darai, tai tas S5 viršininkas nuvažiavęs, jis turi padaryti produktus ir CIMICo, ir PSYOPSo, ir INFOOPSo. Trys produktai, kai tuo tarpu ryšininkas padaro vieną produktą. O CIMICo produktas labai didelis. Jis tikrai yra didelis, nes jis yra labai *sexy* ir tai nėra vien tik tai civilinė aplinka. Tai yra ir *cross cutting topicai*. Yra tekę girdėti?

J.J.: Truputėlį kažką.

R2: Tai va. Tai dabar pareina toksai *trendas*. Kultūrinis paveldas, jo apsauga, korupcija, tada... verčiu iš anglų kalbos [juokiasi]. *Children in armed conflict* – vaikai kariniam konflikte, *women...* moterys ir jų aspektas – *genderis*. Nu, tai NATO turi įsteigę tam tikras funkcijas, kaip *gender adviseris* – lygių lyčių tas patarėjas ir tai pareina iš viršaus, reikalauja, kad jūs bent... (*informacija nenurodoma dėl respondento pageidavimo išlaikyti anonimiškumą*) Tada tu jau matai, kas yra tas *cross cutting topicas* ir ant kiek rimta čia viskas. Nes jeigu Afganistane tu *susifeilinsi* arba kitoj operacijoje, o tos operacijos tai modernėja, civilinė aplinka lygiai taip pat modernėja su tom visom technologijom, per technologijas, pasiekiamumą, žinių teisės žmogaus. Žinomumas, jisai plečiasi ir tu turi žinoti, tu turi paruošti, apsaugoti karius nuo viso to. Prainstruktuoti, prainformuoti. Jeigu kažkas nepavyks, kas bus atsakingas... Nėra paprasta. O jeigu mes dirbam su sąjungininkais, ką jie atvažiavę žiūri? Vėl tu turi žinot. Ir tie sąjungininkai, jie eina tiesiai pas S5-ukus ir sako: „O kaip *host nation resiliencas*?“ „Ką??“, – sakai. Nu sako: „*Seven baseline of the resilience*“. Ir tu pirmą kartą girdi. Ir atrodo kaip ir sarmata, o tau ne sarmata, nes tu taktiniam lygmeny. Tau neturi būti sarmata. Tu esi taktiniam lygmeny, tai tu turi būti pastoviai šviečiamas, siunčiamas į kursus, kad tu įgytum žinių, supratimo, suvokimo. Aš kai buvau (*informacija nenurodoma dėl respondento pageidavimo išlaikyti anonimiškumą*), tada sužinojau, kad netgi žiniasklaidoj spaudos žvalgybą galima daryti. Pasirodo galima. Fiksuoji straipsnius, kas rašo apie kariuomenę, kaip rašo, žurnalistų vardus, pavardes, dedi lenteles, kuri ir tu metų gale matai, kas yra tavo palankus žurnalistas ir į kokią jis auditoriją nusitaikęs, kokia spaudos priemonė yra lojali kariuomenei, palanki kariuomenei ir kuri yra priešiška. Bet čia, čia reikia žmonių, žmogiškųjų resursų, kad tai daryt. Visi tai katutėm ploja, kada tu atneši galutinį produktą, bet kaip jisai gimsta? Kokiom pastangom? Nieks apie tai nepagalvoja, o tuo labiau niekas nepagalvoja, o kaip toliau išlaikyti tą žmogų, kuris ateis ir pasakys, patars vadui, sakys: „Žiūrėk, vade, čia neikim, nes čia bus pekla mums. Pražus batalionas, nereikės net kariaut. Užmėtys kepurėm ant centrinės aikštės.“ Tai tokius žmones, tokius vilkus, tokius patyrusius žirgus reikia jiems padaryt karjerą, aiškiai sustatyt, kad taip, jeigu tu dirbi, tu dirbk, bet tu žinok, kad tu ir gausi.

J.J.: Supratau, tai kaip ir mano klausimai išseko. Nežinau, galbūt jūs dar turit ko paklausti, kažkokių neaiškumų gal kilo pokalbio metu?

R2: Hm... na tarkim papildymas tai ir būtų, kad... ai... Lietuvos kariuomenei, bet Lietuvos kariuomenėje... Mes turim Lietuvos kariuomenėj nekinetininkus – CIMICą. Toliau truputėlį yra visai kitoks supratimas. (*informacija nenurodoma dėl respondento pageidavimo išlaikyti anonimiškumą*) Ir tarptautinėj aplinkoj, jeigu tu neturėsi tos, iš kur tu parveši tų žinių? Iš kur tu žinosi, kad kažkoks tai planavimo *handbookas* arba doktrina kažkur keičiasi? Nu tu nežinosi. Lietuvoj, paprasčiausiai užsivertęs kasdieniniuose darbuose, tu nebesužinai. Tu nebesužinosi ir tu nepamatysi (*informacija nenurodoma dėl respondento pageidavimo išlaikyti anonimiškumą*). Kai pradeda pasakoti amerikonas, kaip jisai čia ateis į Lietuvą ir sušnekės, sakau: „Tu nepyk, bet visų pirma tu esi juodas. Tai jau bus šokas bobutei kaimo, nes ji žiūrės į tave kaip iš dangaus nukritusį, nesipraususį. Tad tu negali įeiti taip va paprastai. Tu turi turėti vietinį asmenį, kuris tau bus lietuviška vėliavėlė, ateis pas tą bobutę, sakys čia mūsų bendražygis, draugas ir jisai dirbs kartu. Jisai nekalba šiuo metų lietuviškai, bet aš va esu tam, kad pavertėjaut, padėt, padaryt.“ Ir taip papasakoji. Tarkim su tais pačiais lenkais teko dabar va vyksta, ruošiamės tuoj pajudėsim į pratybas. Nu jie nesupranta, kas ta buvo sovietinė okupacija. Jie aiškina, jie planuoja mūsų teritorijoje pratybas ir sako: „žmonės nejudės“. Mes susėdę su latviais, estais sakom: „judės“. Ir lenkas sako: „aš buvau sovietinėj okupacijoje, o ko jums judėt?“, nu sakom: „o todėl, kad jūsų neskerdė, jūsų nieks nešaudė, nieks netrėmė ir nežudė.“ Ir paprasčiausia ta patirtis įgyta arba skaudi istorija, tai žmonės nesėdės rankų sudėję, jie tikrai rusams užeinant judės. Ir tada paaiškini ir kartais būna tokių dalykų: „nu tai mes tai buvom Vilniuj“, „jo, jo“, – sakau –

„okupantai“. Ir žiūri tokie nustebę: „kaip tai okupantai?“ sakau: „Vilniaus krašte tai jūs okupantai buvot.“ Ir tu matai, kad jisai nei istorijoje gaudosi, nei tam regione gaudosi. Sako: „o kaip jūs su latviais susišnekat?“ Nu sakau: „paprastai, braliukas, braliukas ir yra kitos kalbos...“ Oi čia yra tiek daug visko. Kaip, vėlgi, kalbų tas žinojimas savo krašte. Vokietis jisai sako: „o kam man reikia?“, sakau: „tu moki nors vieną žodį lietuviškai?“, – „Ne“, o sakau: „kiek metų jau dirbam kaip kolegos?“ Nu ir tu matai, kad jisai truputėlį yra tokia egoistiška, pasipūtusi tauta. Ir jis įsivaizduoja, kaip jisai čia veiks šaly. Jis nei vieno žodžio, net laba diena nemokantis, o kai tuo tarpu lietuvis jau sugebi ir vieną kitą sakinį su šypsena, nesvarbu, kad netaisyklingai, bet suregzti. Ir vėl kultūros, mentaliteto, regiono suvokimas yra žiauriai svarbus planavimo metu. Ir tie užsienio vadai, kurie būna dideli generolai, jie taip čia gali malkų priskaldyti, kad turi būti žmonės iš tų rajonų ir būtent tokie, kaip CIMICai, kurie pasakys: „ne, ne, žėk, žėk.“ Elementarus pavyzdys: štabe sėdėjom ir kažkas iš žvalgybos bandė papasakoti, sako: „nu buvo toksai įvykis, kada rusų kalbos nemokėjo ir nesuprato. Klausėsi telefoninio skambučio ir sako vienas kitam, paskambino, sako „nu kaip tu? – Ačiū, gerai, kol tu nepaskambinai.“ Išvados sako: „jie tarpusavyje pykstasi.“ Na nėra geruose santykiuose. Ir kažkas iš tų regionų, tų šalių sako: „ne, ne baikit, jie“, sako – „čia taip *bajeruoja*, čia jų *bajeriai*.“ Ir kai tu žiūri pažodžiui, tau gaunasi viena žinutė, bet tu turi suprasti, ką jis turėjo minty. Va ir būtent NATO lygmuo kitas, kitų šalių kitas, amerikoniai – jie veikia visai kitaip. Jie bėga, bėga, bėga, bėga ir prabėga. Padarė kažką ten, nuotraukas sučirškino. Po to, va žiūrėk, CIMICui netgi gali tekti, netgi gali tekti po amerikonių CIMICo važiuoti tvarkyti reikalus. Nes kai kurių šalių CIMICai dar kitaip priveikia, priverčia. Po to randi, kad kokiam ten Radviliškio savivaldybės merui prižadėjo ten daryti grandiozinius projektus, sporto sales statyti. Ir meras sako: „o kur? Tai kur ta mūsų salė žadėta?“ Ir tada sakai: „žiūrėk, yra vienerios durys, vieni vartai. Esu aš. Ir klausyk, ką aš sakau, o ne kiti atvažiavę tau makaronų kabina.“

J.J.: *(informacija nenurodoma dėl respondento pageidavimo išlaikyti anonimiškumą).*

R2: *(informacija nenurodoma dėl respondento pageidavimo išlaikyti anonimiškumą).*

J.J.: *(informacija nenurodoma dėl respondento pageidavimo išlaikyti anonimiškumą).*

R2: *(informacija nenurodoma dėl respondento pageidavimo išlaikyti anonimiškumą).* Aš kiekvieną vakarą sėdžiu, žiūriu žinias, kas įvyko, kodėl įvyko, kas su Astravu. Ir tai nėra tik tavo teritorija. Tu turi apimti dar aplinkui. Žinoti daug. Tikrai daug. Kokios naujienos ir panašiai. Ir kaip kitos šalys įžvelgia. Tarkim danai sako vat: „yra šalies atsparumas, ką CIMICas žiūri iš NATO perspektyvos, septynios temos.“ Tai jie... ir kiekvienais metais... ne kiekvienais galima sakyti, kas keli metai, NATO užprašo šalių, kad pateiktų ataskaitas. Šalis, kai oficialiai pateikia savo poziciją. Pajėgumas, valdžios pajėgumas – *continuity government*. Tada gebėjimas valdyti nekontroliuojamus pabėgėlių arba vietos gyventojų judėjimo srautus. Tai yra žiauriai svarbu. Maistas, vanduo. Toliau yra *energy* – energetikos kaip šildymas, elektra ir panašiai. *Transportationas*, informacija, *communications* ir dar kažkas berods. Ir danai sako: „žiūrėkit, o pas mus dar yra toksai, pas mus šaly va toksai.“ Tai yra septynios temos oficialiai NATO pripažintos ir yra dar aštunta, neoficialiai pripažinta. Ir iš kur tu sužinosi tarnaudamas vat Lietuvoj? Tu turi važiuoti, tarnauti, dirbti, dirbti. Ir tada tu suvoki, jeigu tavo šaly bus bėda ir jeigu ateis sąjungininkai, kad tu turi pasiruošti ir jiems pateikti tą informaciją. Gebėti pateikti ir pasakyti. Tada jie suprastų, kas čia yra, kaip čia yra. Anglų kalba – būtinas dalykas žiauriai. Jeigu tu nieko nesitreniruoši, niekur nebūsi pasiūstas, nežinosi tų terminų, nesusišnekėsi, užmiršti, nes... mano karta, tarkim, mano karta gimė Sovietų Sąjungoj ir aš tikrai nei draugų, nei kažko neturiu. Filmus žiūriu tik tai rusų kalba tam, kad neužmirščiau aš tos kalbos. Suprantu puikiai, reikia pasakyt kažką – nu jau atsiprašau. Nu aš nekalbu. Galiu pakalbėti, bet taip paviršutiniškai. Ir jeigu tu nenaudosi anglų kalbos kasdieninėje veikloje... O pas mus savanorių pajėgose kiek mes naudojame? Kiek mes bendrai kariuomenėje labai daug naudojame? Gal pavienės pozicijos ir naudoja. Pamiršti.

J.J.: **Taip, taip, tuos įgūdžius visada reikia kalbos palaikyt, nes labai greitai pasimiršta.**

R2: Ir būtent su tuo žodynu, kurį naudoja CIMICas, nekinetininkas. Tai čia yra labai svarbu. Ir kuo daugiau pozicijų į misijas pasiūsti, praktika ką išmoko, kad pabandyt padaryt, įvertinti. Jis gerai darė

tą laiką, negerai darė. Tai yra labai svarbu. Ir kiek man yra tekę girdėti, lietuvių CIMICus gerai vertina. Tikrai palankiai žiūri.

J.J.: Tai nors Lietuvoj tas paruošimas toks šiek tiek šlubuojantis, bet...

R2: Kitose šalyse, patikėkit... Atvažiuoja didžiuliais laipsniais CIMICas, bet tu žiūri, kad jisai kažkur šneka ten toli, toli gražu. Kaip iš vadovėlio šneka, bet tai supratimo neturi. Ir tas, kas užsienietis supranta, jis labai gerbia, nes Lietuvoj tikrai yra paruošiama žmonių. Atėjau, padariau, jeigu šneku, tai šneku, konkrečiai šneku, žinau, ką šneku ir atsakau už savo žodžius. Taip kad galim didžiuotis, turim CIMICus.

J.J.: Gerai, tai turbūt šia gražia gaida galim užbaigti mūsų pokalbį.

Interviu su plk. ltn. Gediminu Latviu

Data: 2021 m. vasario 12 d.

Respondentas Nr. 3: Vyriausiosios sąjungininkų pajėgų Europoje vadavietės (SHAPE) Politinės ir saugumo analizės valdybos karininkas plk. ltn. Gediminas Latvys (toliau – G.L.).

Tyrėja: darbo autorė (toliau – J.J.).

J.J.: Tada galime pradėti. Kadangi aš besidomėdama, beiėškodama informacijos jau savo darbe mačiau ir radau tikrai ne vieną šaltinį, kur buvo minima jūsų pavardė, kad jūs tikrai turite daug patirties civilių ir karių bendradarbiavime, būtent jo įgyvendinime Lietuvoje, tai pirmiausiai ir norėčiau paklausti, kaip vyko visas tas įgyvendinimas? Kokie galbūt reikšmingi įvykiai formavo visą tą civilių ir karių bendradarbiavimo sritį Lietuvos kariuomenėje? Tiesiog tokį istorinį šiek tiek naratyvą, kad papasakotumėt, nes informacijos internete tikrai gana mažai yra. Būtent apie Lietuvą.

G.L.: Tai manyčiau visų pirmą reiktų pradėti kalbėti, kad yra labai svarbu ir turbūt jūsų darbe ir aplamai atskirti sąvokas, kas yra civilių ir karių bendradarbiavimas nuo tokių profesijų kaip ryšiai su visuomene, kaip viešieji ryšiai, kaip informacinės atakos, psichologinės operacijos ir pan. Tai aš manyčiau, kad net ir dabar didžioji dauguma karininkų nesupranta pagrindinės esmės, kad civilių ir karių bendradarbiavimas yra funkcija. Tai viena iš karinių funkcijų, kuri yra lygiagreti kaip manevras, žvalgyba, logistika, vadovavimas ir valdymas ir keletą kitų. Be civilių ir karių bendradarbiavimo, iš principo, karyba, šiuolaikinė karyba, yra neįmanoma, nes kaip ir jūs pati minėjote pagrindiniai šiuolaikiniai mūšiai vyksta kažkur ne miškuose, ne izoliuotose teritorijose, bet iš principo apgyvendintose vietose ir tai yra labai, labai svarbu. Lietuvoje civilių ir karių bendradarbiavimo supratimas kaip ir kitose NATO šalyse iš tikrųjų vystėsi labai, labai po truputį. Pirmos užuomazgos Lietuvoje atsirado apie du tūkstančiai turbūt antrus, trečius metus, kai Lietuva iš NATO gavo taip vadinamus pajėgų tikslus. tai tie pajėgų tikslai šiek tiek kito, bet vienas iš tikslų buvo Lietuvoje turėti funkcinį sričių specialistus, kurie būtų galėję padėti NATO ekspedicinėse operacijose. Tai jeigu žinote, funkciniai specialistai pagal NATO karinę doktriną yra skirstomi į tokius penkis blokus, kurių dabar nelabai prisimenu, tai civilinės administracijos, civilinės infrastruktūros, ekonomikos, humanitarinės pagalbos ir kultūros. Čia gal Eugenijus jums pristatyt galėtų. Kadangi Lietuva gavo tokius... Vieną iš tokių pajėgų tikslų, reikėjo kažką daryt. Tai buvo priimtas sprendimas, kokiais du

tūkstantis trečiais ar ketvirtais metais, aš galbūt galėsiu pasižiūrėti savo archyvuose. Aš turiu CKB kuopos istoriją nuo pirmo įsakymo, nuo pirmų pratybų... aš paieškosiu ir atsiųsiu jums.

J.J.: Gerai, būtų tikrai naudinga.

G.L.: Jo, bet aš turiu tuos archyvus Lietuvoj, tai kai grįšiu, o grįšiu balandžio pradžioje, tai nežinau, kaip ar jums nebus per vėlu, bet...

J.J.: Dar tikų. Balandžio pradžia dar tikų, iš esmės.

G.L.: Jo, pasižiūrėsiu, gal kažką rasiu ir taip iš interneto... Tai va visa esmė ta, kad buvo įkurta CKB kuopa, kuri buvo formuota 811 kuopos pagrindu. Tai pirma buvo pavadinimas 811, vėliau pervadinta į 801, bet jinai buvo kurta 8-ojoj rinktinėj. Ir nuo pat pradžių buvo keliamas klausimas, kam ta kuopa turėtų būti pavaldi. Tai buvo vienas iš variantų, kad jinai būtų pavaldi tiesiogiai savanorių pajėgų vadui arba jo štabui, bet galų gale buvo nuspręsta, kad ji turėtų būti vienoj iš rinktinių, o kadangi Vilniuje iš principo yra... Vilnius, kaip sakoma, yra mokslo irgi sostinė, tai natūralu, kad ir pasirinkom Vilniuje. Aš pats buvau iš Vilniaus, tai teko garbė tą kuopą pradėti kurti. Ir pasirinkau gal tokį nestandartinį variantą, tai nusprendžiau į kuopą bandyti priimti jaunimą, t. y. žmones, kurie yra baigę aukštąsias mokyklas, kurie turi tam tikras specialybes, kaip išvardinau anksčiau, kurios būtų padengę va būtent funkcinį specialistų tas sritis, kurie moka anglų kalbą ir kurie yra baigę atsargos būrių vadų kursą. Ir taip palaipsniui mes suformavom ir gal pirmus du metus formavome atsargos leitenantų, atsargos vyr. leitenantų branduolį, apie dvidešimt–dvidešimt penkis karius, kurių, kaip sako, pagrindu toliau ir vystėme kuopą. Aišku, važinėjau po kitas savanorių pajėgų rinktines, buvau, kviečiau kitus atsargos leitenantus, kurie buvo kitose kuopose būrių vadai, ateiti pas mane į kuopą. Taip po truputį ją ir sukomplektavom. Taip pat teko lankytis įvairiuose Vilniaus universitetuose. Vienas iš tokių projektų buvo tuo metu, kai prasidėjo misija Afganistane. Lietuvai, kariuomenei reikėjo orientalistikos specialistų, tai šiuo atveju dari persų kalbos. Tai atsimenu nuvažiauvau į orientalistikos centrą Vilniaus universitete ir pavyko prikalbinti net dvi merginas ir persų kalbos profesorių stoti į kuopą. Tai va tokių įvairių žmonių buvo. Tai va, ir tada prasidėjo misija Afganistane ir pradėjo maždaug žiūrėti ne kiek į tuos pajėgų tikslus, kiek mums reikia pagal NATO reikalavimus turėti kokius specialistus, bet taip pat palaipsniui žiūrėti ir kokių funkcinį sričių specialistų reikia Afganistanui. Tai kadangi Lietuva koordinavo tam tikrus vystymo bendradarbiavimo projektus, ten iš užsienio reikalų ministerijos sąrašų, tai buvo poreikis kreipti į infrastruktūrą specialistus. Pora kartų nusiuntėm karius savanorius kaip infrastruktūros specialistus, nusiuntėm, kaip ir minėjau, va dari kalbos specialistus ir taip po truputį žmonės įgavo ir tarptautinės patirties. Iš principo tai, kaip ir minėjau, kuopa buvo įkurta todėl kad buvo iškelti pajėgų tikslai ir tuo metu Lietuva pakankamai aktyviai dalyvavo tarptautinėse operacijose. Viskas pasikeitė, ir aš sakyčiau turbūt ir NATO, ir NATO kariuomenėse civilių ir karių bendradarbiavimas buvo suprantamas labiau kaip parama ekspedicinėms operacijoms, t. y. taikos palaikymo operacijoms. Tai iš principo net ir NATO kontekste yra skaitoma, kad civilių ir karių bendradarbiavimas atsirado atsižvelgiant į identifikuotas pamokas Kosove. Kaip buvo pakankamai stipri represinė kova, pėstininkų ugnyje NATO, bet buvo susidurta su problemomis, kad turėtų būti santykiams su civiliais vykdyti, vat projektams, tiek su albanais, tiek serbais, ir buvo identifikuota, kad NATO neturi tokių sričių specialistų, tokių sričių nėra. Tai va, tai buvo susitarta, buvo paminėta, kaip sakoma, vykdyti šitą sritį. Nors jeigu taip pažiūrėtumėm iš istorinės pusės, beje, jums irgi rekomenduočiau geriau kreiptis į NATO, angliškai vadinasi NATO Centre of Excellence, žinote yra kompetencijos centro būstinė netoli prie Hagos, Olandijoje. Tai tikrai žinau, kad jie turi anglų kalboj išleistą CKB istoriją knygutę. Jei neklystu, Eugenijus irgi turi. Nežinau, ar teko vartyti?

J.J.: Istorinę būtent?

G.L.: Yra, jo, yra knyga apie NATO CKB. Ar teko matyti?

J.J.: Apie NATO CKB teko matyti, bet galvoju dabar tai istorijai ten...

G.L.: Būtent išleistą šito centro.

J.J.: Jo, jo šito centro. Bet tenais toks *Handbookas* yra. Aš šitą esu skaičiusi.

G.L.: Ne, ne.

J.J.: Ne tas. Tada istorinės ne.

G.L.: Ne, yra išleista tokia net ir sakyčiau, *nu* paprasta grožinė knygutė kietu viršeliu, finansuota neatsimenu, man rodos, Kroatijos prezidentės. Aš pats tą knygą turiu namuose, dar ją turi, man atrodo, Marius Geležiūnas, ar tekę bendrauti?

J.J.: Ne, neteko, bet jau minėjo man šitą karininką kitas pašnekovas, tai esu pasižymėjusi.

G.L.: Marius dabar yra NFIU padalinio, Gynybos štabe įsikūrusio, CKB skyriaus viršininkas, tai galit su juo arba per Eugenijų susipažinti ir pabendrauti, arba *Facebooke* pasižėti „Marius Geležiūnas“ ir tikrai pavyks tą ryšį užmegzti. Va, aš dabar atsiminiau, yra knygutė išleista amerikiečių „Civil Affairs“ ir toj knygutėj ten yra aprašoma nuo turbūt viduramžių laikų, kaip karyboje buvo svarbu vystyti tuos *civil affairs* – civilių santykius. Tai ten iš tikro labai įdomiai yra aprašoma ir netgi analizuojama amerikiečių veiksmai Antro pasaulinio karo metu. Tai čia turbūt irgi jau buvo priešistorė civilių ir karių šiuolaikinio bendradarbiavimo NATO šalyse, nes įsivaizduokite, tiek vokiečiams Antrojo pasaulinio karo metu vykdant puolimą, vėliau sąjungininkams atsikovojojant teritorijas buvo tas momentas, kai civilės valdžios nebuvo ir reikėjo būtent iš kariškių užtikrinti civilinės administracijos funkcionavimą, nežinau, kelioms savaitėms, keliems mėnesiams, užtikrinti humanitarinės pagalbos suteikimą ir pan. Tai jau pas vokiečius buvo tam tikri, negaliu pasakyti, kad CKB vienetai, bet tam tikri padaliniai, kurie vykdė šitą funkciją. Tai va. Bet gal tada grįžtam prie du tūkstančiai ketvirtų – aštuntų metų. Tai viskas, iš principo, tęsėsi iki du tūkstantis aštuntų metų ir viskas buvo orientuota į ekspedicines operacijas. Ir mes turbūt, jei galvojome, apie valstybės ginkluotą gynybą, mūsų valstybės ginkluotą gynybą ir apie poreikį kažkaip formuoti kuopą kitaip, tai nebuvo gal labai jau taip įvairiapusiškai. Nors mūsų kuopoj jau nuo pat įkūrimo, nes mes irgi mąstėme, kokią struktūrą pasirinkti ir pan., nes supraskite, kad kai pradedi kurti tą vieneta, nieks jums negali pasakyti to, nes tai yra nauja sritis. Ir iš principo, turėjau didelę veiksmų laisvę. Tai pas mus kuopoje nuo pat pradžių buvo viena funkcinų specialistų grupė, kur, kaip ir minėjau, jie būtent šitų penkių sričių funkciniai specialistai, ir buvo trys CKB būriai. CKB būriai, jeigu neklystu, po kažkiek, penkias ar šešias CKB komandas. Tai dabar šiek tiek ta struktūra yra pasikeitusi, bet toks ir buvo maždaug sumanymas, kad po būrį reikėtų priskirti, po vieną būrį reikėtų priskirti vienai brigadai, antrą būrį priskirti tuomet jau besikuriančiai „Žemaitijos“ brigadai ir trečią būrį priskirti Savanorių pajėgoms. Va tai toks buvo pirminis sumanymas. Bet, kaip ir minėjau, vis tiek rinkome kuopą atsižvelgdami į poreikius tarptautinių operacijų. Viskas pasikeitė du tūkstančiai aštuntais metais, kai rusai užpuolė Gruziją. Tai buvo pirmas įspėjimas, kad reikia pradėti galvoti apie mūsų valstybės gynybą ir kreipti tą civilių ir karių bendradarbiavimą į šiek tiek kitą sritį. Ir palaiptui, palaiptui viską vainikavo, aišku, keturiolikti metai – Rusijos veiksmai Kryme, Rytų Ukrainoje. Ir supratome, kad turbūt 99 proc. mūsų veiksmų turėtų būti nukreipti ne tarptautinėms operacijoms, bet valstybės ginkluotai gynybai. Tai taip grubiai šnekant, galim gal kuopos įkūrimą laikyti pradžia, pajėgų tikslai NATO, tada tarptautinės operacijos, mūsų valstybės kariuomenės rėmimas Afganistane ir tada jau pasiruošimas valstybės ginkluotai gynybai.

J.J.: O sakykit, batalionuose civilių ir karių bendradarbiavimo specialistai kuriuo metu atsidaro maždaug? Ar jie irgi nuo pat pradžių, nuo tų 2004 metų, ar jie tiktais vėliau tokia kaip pareigybė atsirado?

G.L.: Ne, ne, jie buvo tikrai anksčiau. Čia reiktų jums gal pasižiūrėti, gal irgi Eugenijus patartų, nes atėjo anksčiau, kada batalionuose įsikūrė skyriai nuo vieneto iki šešeto. Tai čia irgi turbūt buvo rengiantis Lietuvai stoti į NATO. Buvo peržiūrėta šita NATO bataliono struktūra, kur yra išskirta, kad penkete yra ryšiai su visuomene šiuo atveju. Tai reikia suprasti, kad iš pat pradžių niekas nešnekėjo apie civilių ir karių bendradarbiavimą, niekas nešnekėjo apie santykių su civiliais palaikymą būtent iš karinės perspektyvos pusės. Visi galvojo ir netgi dabar kai kurie galvoja, kad

penkete yra ryšiai su visuomene, kad yra darbas su žiniasklaida, kad tai renginių organizavimas ir pan., bet sakyčiau, kad tai yra žymiai platesnė funkcija. Ir aišku, ryšiai su visuomene yra svarbu, renginių organizavimas yra svarbu siekiant pritraukti jaunimą, kandidatus tarnybai tiek šauktiniuose, tiek savanoriuose, bet sakyčiau žymiai plačiau į sąveikos su civilinės valdžios institucijomis palaikymą, į sąveikos su policija palaikymą ir pan. Tai tikrai anksčiau S5-ukai atsirado negu kuopa.

J.J.: Bet būtent tie civilių ir karių bendradarbiavimo specialistai, kaip jūs sakot, kad reikia atskirti viešuosius ryšius nuo CKB, tai vat yra ten pareigybė civilių ir karių bendradarbiavimo specialisto, tai ji kartu su viso penketuko atsiradimu kartu atsirado tada?

G.L.: Žinokit čia, turbūt jau etapų klausimas. Čia gal reikėtų žiūrėti, ne į tai, kad atsirado poreikis turėt civilių ir karių bendradarbiavimo specialistus būtent S5-ukuose ar G9 skyriuj, bet gana techninis klausimas, kaip juos tokius reikėtų pavadinti. Aš prie to pats nepresidėjau, bet manau čia tik pavadinimas. O vis tiek batalionuose yra skyriaus viršininkas kapitonas, turbūt yra seržantas specialistas ir gal net civilis kai kuriuose batalionuose.

J.J.: Gerai, tada galime turbūt pereiti prie kito klausimo, apie kurį jau truputėlį buvau užsiminusi – apie tą dėmesį. Jūsų nuomone, ar pakankamas dėmesys Lietuvoje yra skiriamas civilių ir karių bendradarbiavimui, ar vis tik nelabai pakankamas?

G.L.: Tai čia matot, aš gal čia pasižiūrėsiu iš šiek tiek kitos pusės – paklausčiau kodėl tas dėmesys turėtų būti, apamai, skiriamas? Tai, vienareikšmiškai, Konstitucija įpareigoja kiekvieną valstybės pilietį tiek rengtis, tiek ginti valstybę, tai natūralu, kad valstybės ginkluotos gynybos metu gintų ne tik ginkluotosios pajėgos, į kurias, kaip žinote, įeina ne tik kariuomenė, bet ir kitos institucijos, t. y. pasienis, VSD ir Vadovybės apsaugos departamentas, bet ir kiti koviniai piliečių būriai: Lietuvos šaulių sąjungos koviniai būriai, partizaniniai vienetai ir pan. Tai va, sakyčiau, kadangi ir kiti įstatymai, aišku Konstitucija yra virš visų įstatymų, bet tokie įstatymai kaip Karo padėties įstatymas, dabar, jei neklystu dar nėra priimtas paskutinis, nuolatinis Karo padėties įstatymo planai – aš nežinau, pasidomėkite, aš tikrai žinau, kad yra projektas, kuriame yra labai aiškiai išrašyta karo komendanto, pilietinio pasipriešinimo vienetų veikla, jų sąveika su Lietuvos kariuomene ir pan. Tai čia irgi būtų iš tų tokių, kodėl tai yra svarbu. Plius yra Valstybės ginkluoto pasipriešinimo įstatymas, jei neklystu. Tai va, Karo padėties įstatymas, Valstybės ginkluotos gynybos ar kažkoks panašus įstatymas ir kiti įstatymai kaip mobilizacinis įstatymas, priimančios šalies įstatymas ir pan. Tai net tuose įstatymuose yra kalbama, kad valstybę gina ne tik ginkluotosios pajėgos, kurių, aišku, pagrindu Lietuvos kariuomenė, bet prie valstybės gynybos prisideda ir visi kiti. Tai natūralu, kad valstybės Lietuvos kariuomenei siekiant tiek pasirengti vykdyti valstybės ginkluotą gynybą, tiek pačios gynybos metu yra labai svarbu palaikyti santykius tiek su civilės valdžios atstovais, ar tai būtų tarptautinės valdžios atstovai, ar tai būtų savo savivaldybėse, svarbu sąveikauti su policija, kuri toliau vykdytų savo pareigas pagal būtent policijos įstatymą, palaikyti santykius su civiline apsauga, palaikyti santykius su ta pačia šaulių sąjunga, kitomis nevyriausybinėmis organizacijomis ir t.t. Tai vienareikšmiškai svarbu turėti tokių sričių specialistus ir ruošti tokius žmones tokiems veiksams. Tada, jeigu mes žiūrime žymiai giliau ir pradėdame analizuoti įvairius valstybės gynybos galimus etapus, tai turbūt logiškai išeina taip, kad mes dabar ką šnekam, tai apie pasiruošimą valstybės ginkluotai gynybai. Va šitu metu prasidėtų valstybės ginkluota gynyba. Šitu metu valstybė būtų neokupuota arba dalis teritorijos būtų okupuota, dalis būtų neokupuota, tai vienareikšmiškai reikėtų palaikyti santykius su tiek veikiančia civiline valdžia, tiek vietos gyventojais, kurie būtų tada dar šalia mūsų, tiek aišku sumažinti pajėgų poveikį jiems, gauti paramą mums ir pan. Bet ateitų turbūt ir trečias etapas, kada mūsų valstybė būtų okupuota. Ir tada reikėtų pažiūrėti, kaip mes pėitume į partizaninę kovą, koku kampu mes tada palaikytume santykius su civiliais. Taip kad sakyčiau, čia reikėtų žiūrėti šiek tiek plačiau, žiūrėti į užduotis, kurias mūsų valstybės ginkluotosios pajėgos, šiuo atveju Lietuvos kariuomenė, turi taikos metu, pasiruošimo metu, tada pačios valstybės ginkluotos gynybos metu, kai valstybė dar nėra pilnai okupuota, ir trečiais variantas, kai valstybė jau okupuota, pereiname į rezistenciją ir palaikome santykius su likučiais civilių, su likučiais, nežinau, Lietuvos valdžią

palaikančiais civilių valdžios atstovais ir pan. Šiek tiek gal nukrypau į lankas, bet maždaug aš taip žiūriu, bandau žiūrėti labiau konceptualiai.

J.J.: Kadangi iš esmės turim daug tų įstatymų visokių ir planų, tai galima sakyti, kad tas dėmesys yra skiriamas šiai sričiai?

G.L.: Tai matot, tikrai aš neturiu teisės jums pasakoti, kokį vaidmenį civilių–karių bendradarbiavimas turi, kokias konkrečias užduotis turi valstybės ginkluotos gynybos prasme. Šita informacija įslaptinta, tai va. Bet tai vienareikšmiškai tokios užduotys yra ir žmonės tam ruošiasi. Tai rekomenduočiau pasižiūrėti... Jūs matot tarnavot pačiam taktiniame lygmenyje, pačiame žemiausiame taktiniame lygmenyje, 8-oj rinktinėj, 801-oj kuopoj. Bet supraskite, kad kiekviename batalione yra tie patys S5-ukai, kiekvienoj brigadoj yra G9 skyrius, toliau yra įvairios vadavietės – yra Sausumos pajėgų vadavietė, yra Jūrų pajėgų vadavietė, Oro pajėgų vadavietė, Logistikos valdyba, kurioje irgi yra civilių–karių bendradarbiavimo skyrius. Ir dabar aš nesu tikras, bet yra kuriami tam tikri vienetai Savanorių pajėgose, tai čia reiktų pašnekėti jums su Sausumos pajėgų dabar G9 skyriaus viršininku – majoras Paulauskas, jei neklystu.

J.J.: Jau irgi esu užmezgusi kaip tik kontaktą.

G.L.: Iš tokių santykių, tai kaip ir minėjau, iš Gynybos štabo tai rekomenduosiu, iš tos grynai teorinės pusės, pašnekėti su Eugenijum Vaicekausku. Aš jums galėsiu tada arba šiandien, arba rytoj atsiųsti jo kontaktus.

J.J.: Aha, gerai.

G.L.: Nes gal dar rasiu aš jo mobilų telefoną, tai jums nufotografuosiu ir atsiųsiu. Tada būtent su juo. Pašnekėt su majoru Mariūm Geležiu, kuris yra dabar dirba NFIU, irgi tam pačiam Jungtiniam štabe. Jo, Paulauskas tai Sausumos pajėgų G9 ir kas čia dar galėtų būti... nežinau, gal tiesiog pažiūrėti, kaip ten brigadose kuruoja. Dabar net nežinau, kas ten brigadoj G9 skyrių „Žemaitijos“ brigadoj, tiek ir „Geležinio Vilko“ brigadoj...

J.J.: Turiu aš tuos kontaktus, tai jo, bandysiu irgi susisiekti.

G.L.: Jo, ir Paulauskas jums turbūt geriausiai tiktų. Tai va, o atsakant į klausimą, koks tas dėmesys skiriamas kariniam rengimui, tai aš manau, kad jis yra skiriamas. *Nu* tai reikia suprasti tai, kad kariuomenės pagrindinė funkcija yra ruošti kinetine veikla ir manevras, greitis, siurprizas. Tai natūralu, kad civilių ir karių bendradarbiavimas nėra pagrindas karių kariniam rengime. Bet jeigu mes žiūrime į tam tikras specializacijas, tai tiek mūsų buvusios kuopos kariai ruošiasi būtent šitiem veiksams, tiek S5-ukai, tiek įvairių pratybų metu, štabų mokymų metu ruošiasi ir kiti žmonės. Ir nesu tikras kiek dabar, bet tikrai anksčiau net būdavo organizuojami įvairūs seminarai įvairių lygmenų vadams t. y. rinktinių, batalionų vadams, brigadų vadams, taip kad pats Eugenijus Vaicekauskas net kvietėsi ekspertus iš CIMICo centro, kurie buvo atvykę čia ir dėstė paskaitas ir pan. Tai žinot, tas rengimas taip ir vyksta.

J.J.: O sakykit, civilių ir karių bendradarbiavimo pačių specialistų kvalifikuotų ar yra užtektinai, jūsų nuomone, Lietuvoje, ar reiktų didinti kažkaip skaičių jų?

G.L.: *Nu* kaip... negalėčiau taip tiesiai šviesiai atsakyti, nes reiktų tikriausiai atlikti gilesnę analizę, bet reikia suprasti, *nu* turbūt labai lengva pasakyti, kad „ne, jų trūksta“, bet reikia pažiūrėti, kiek mes turime pėstininkų, kiek mes turime karininkų, kiek mes turime kitų sričių specialistų. Tada pažiūrėti ir palyginti, kiek yra ryšininkų, kiek jų reikia, kiek civilių ir karių bendradarbiavimo specialistų. Nes, iš principo, kiekvienas vienetas, pradedant batalionu, jau turi civilių ir karių bendradarbiavimo specialistus. Turime CKB kuopą, kurios vienetai galėtų būti priskirti Lietuvos kariuomenės vienetais, jeigu reikia. Kaip minėjau, Savanorių pajėgose vėlgi yra vykdomi tam tikri struktūriniai pakeitimai ir priskiriami šitie specialistai prie kiekvienos pėstininkų kuopos, tai tas veiksmas vyksta. Kiek jų reikia, tikriausiai reiktų gilesnės analizės. Bet čia vėlgi reiktų žiūrėti turbūt plačiąja prasme,

kad atsiranda tokie projektai kaip Lietuvos šaulių sąjungos kovinių būrių integravimas į Lietuvos kariuomenę, į Lietuvos ginkluotąsias pajėgas. Atsiranda tokie projektai kaip karo komendantas ir tai yra tokia institucija, kuri užtikrina civilinės valdžios funkciją, jeigu savivaldybės jos būtų nepajėgios užtikinti funkcijų pagal įstatymą. Tai vėlgi reiktų pradėti galvoti, kaip Lietuvos kariuomenė palaiko ir palaikyti santykius su šaulių sąjungos koviniais būriais, kaip palaikyti santykius su kitais ginkluotais pilietinio pasipriešinimo vienetais, kaip vykdyti sąveiką su karo komendantais kiekvienoje savivaldybėje ir tada, tikrai tada pasižiūrėti, ar mums tų specialistų užtenka, ar reikia daugiau.

J.J.: Supratau. Tada sakykit, kokias galėtumėte įvardinti Lietuvos civilių ir karių bendradarbiavimo specialistų stipriąsias puses?

G.L.: Galiu įvardinti kuopos karių stipriąsias puses tuo metu, kai vadovavau kuopai. Tai žmonių išsilavinimas. Tai yra turbūt 95 proc. karių buvo su aukštesniu išsilavinimu. Ir, iš tiesų, buvo malonu vykdyti karinį bendradarbiavimą, karinį rengimą, nes šaunu yra vadovauti žmonėms, kurie turi mokslo pagrindus. Dabar visiškai neabejoju, kad didžioji dauguma puikiai šneka angliškai. Tai manau, kad irgi yra labai svarbu, nes viena iš funkcijų vėlgi būtų civilių ir karių bendradarbiavimo specialistų sąveikos palaikymas su konkrečiais NATO vienetais, kurie prisidėtų prie mūsų valstybės ginkluotos gynybos, prie priimančios šalies paramos teikimo atvykstantiems NATO vienetais, kur anglų kalba vienareikšmiškai būtų labai reikalinga. Reiktų suprasti ir tą mūsų aplinką, kad valstybėje būtų daug pabėgėlių karo metu, ne tik perkeltų asmenų mūsų teritorijoje, bet ir pabėgėlių iš kitų šalių kaip Latvijos, Estijos. Tai anglų kalba yra labai svarbu ir aš tikrai tikiu, kad dabar didžioji dalis civilių ir karių bendradarbiavimo specialistų turi šitos kalbos pagrindus. Va, ir vėlgi reiktų nepamiršti, kad be civilių ir karių bendradarbiavimo specialistų mes esame kariai ir turime patys mokėti apsiginti. Niekas mūsų tikrai nesaugos ir tikrai Lietuvai per didelę prabangą pakviesti, prie kiekvieno mūsų pastatyti dar, nežinau, pėstininkų karį, skyrių ar būrį. Tai vienareikšmiškai civilių karių bendradarbiavimo specialistų rengimas turi vykti lygiagrečiai kartu su kitais kariniais įgūdžiais. Tai yra kariai turi žinoti kaip užmegzti su civiline valdžia, kaip padėti jiems, kaip mažinti mūsų karinių veiksmų įtaką civiliam, bet tuo pat metu turi mokėti šaudyti, ryšius ir t. t.

J.J.: Supratau. O tada iš to kitas klausimas man kyla. Kaip manot, ar tam, kad būtum geras civilių ir karių bendradarbiavimo specialistas, reikia kažkokių išskirtinių, sakykim, charakterio savybių, ar iš esmės geru specialistu gali būti bet kas, kam užtenka noro?

G.L.: Geras klausimas. Žinokit 2004 metais teko baigti Amerikoje Civil Affairs, tai yra civilių santykių kursas, tai čia turbūt yra atitikmuo mūsų CKB specialistų kursui Amerikoje. Ir būdamas kurso metu, pradžioje puse dienos teko atlikti įvairius testus. Ir po tų testų gavome atsakymus, kaip esame tinkami vykdyti būtent šitas pareigas civilių–karių bendradarbiavimo. Aš manyčiau, kad... Aš dabar neatsimenu, nes tai buvo prieš gerus penkiolika–šešiolika metų, kai aš mokiausi, bet ir to testo metu ir, vienareikšmiškai, ir dabar turbūt žiūrint, kokie tie specialistai turėtų būti, tai turbūt lankstumas, iškalba, platesnis pasaulio supratimas, korektiškumas turbūt yra tikrai labai svarbu. Mokėjimas išklausti... Kiekvienam lygmenyje kai susidurtume su civiliais, susidurtume su stresu, baime, nežinomybe, karo rūku ir mūsų pačių gebėjimas valdyti stresą, apraminti žmones ir suprasti juos būtų labai svarbu. O aš dabar tikrai negaliu pasakyti taip jums iš mokslinės pusės, kokių savybių civilių ir karių bendradarbiavimo specialistas turėtų turėti, o manyčiau, kad tai, kas yra išvardinta, yra svarbu.

J.J.: Supratau. Tada pakalbėkime šiek tiek apie trūkumus. Norėčiau išgirsti, kokias jūs matote problemas su civilių ir karių bendradarbiavimo įgyvendinimu susijusias Lietuvoje?

G.L.: Problemos turbūt yra... Tiek pradėdant, turbūt reiktų pasižiūrėti iš doktrininės pusės. Natūralu, kad kariuomenė mūsų yra dar pakankamai jauna, ir civilių–karių bendradarbiavimas taip pat yra pakankamai nauja funkcija. O vienas iš pagrindinių trūkumų yra doktrininiai–strateginiai dokumentai, dokumentai, reglamentuojantys mūsų veiklą. Visą tai reikia aprašyti, norint aprašyti reikia suprasti, kokią vietą užima civilių ir karių bendradarbiavimas tiek pasiruošimo fazėje, tiek pačios valstybės ginkluotos gynybos fazėje. Tai doktrininiai dalykai, visa teorija ir pan. Kitas dalykas tai materialus aprūpinimas. Savaime suprantama, kad teritorija... Specialistų nėra daug ir teritorija,

už kurią jie būtų atsakingi, yra pakankamai didelė, ir jų įvairiapusiškumas irgi yra labai didelis. Kaip minėjau, tiek savivaldybių administracijos direktoriai, gal net merai, vicemerai, šaulių sąjungos vienetai, įvairios nevyriausybinės organizacijos, policijos vienetai, PAGDo vienetai. Tu turi su jais palaikyti santykius, tai turėtų būti ir tam tikros materialinės priemonės: automobiliai, radijo ryšio priemonės ir pan. Natūralu, kad Lietuvos kariuomenėj didžiausias turbūt dėmesys yra skiriamas pėstininkų, tiek mechanizuotų, tiek motorizuotų vienetų aprūpinimui ir aišku civilių–karių bendradarbiavimo specialistai turbūt gauna mažiau, bet tai irgi yra svarbu. Tai sakyčiau materialūs dalykai užtikrinant manevringumą ir mobilumą. Ir, ką jūs pati truputį minėjot, supratimas civilių ir karių bendradarbiavimo, kad gynyba nesibaigia vien tiktai mūsų ugnimi, manevru, žvalgyba, bet taip pat neatsiejamas dalykas ir santykių su civiliais palaikymas. Tai manyčiau, visų lygių vadai tiek pačio žemiausio vieneto vadai, kaip grandies, skyrių vadai, būrių vadai ir, aišku, šnekant jau toliau apie aukštesnius vadus turėtų suprasti, kad, neturint visuomenės paramos, sunkiai mes laimėsime karą.

J.J.: Kaip tą suvokimą būtų galima padidinti?

G.L.: Tai vėl turbūt sakyčiau, kad edukacija tiek per doktrininius dalykus, tiek per švietimą, tiek per rengimą. Aišku, kiek įmanoma į bet kokio lygio pratybas reikėtų įtraukti civilinės valdžios atstovus, reiktų įtraukti Lietuvos šaulių sąjungos atstovus, kitų nevyriausybinių organizacijų atstovus, nes siekiant priartinti pratybas kaip įmanoma labiau prie mūsų sąlygų, nes ne paslaptis, kad didžioji dalis pratybų vyksta poligonuose, kur iš principo, jei yra vykdoma sąveika su civilinės valdžios atstovais, tai vykdoma per aktorius, t. y. per tuos žmones, kurie bando pavaizduoti civilinę valdžią. Karinis rengimas, aišku, vyksta ir miestuose, ir pratybos vyksta miestuose, bet poligonuose daugiau, aišku atsižvelgiant į realią situaciją, nes reikia suprasti, kad dabar yra taikos metas ir mes tikrai negalime stabdyti gyvenimo civilių ir trukdyti, kaip sakoma, tą rimtį. Bet kaip įmanoma daugiau pratybų su civiliais, su civiline valdžia, manyčiau, padėtų suprasti visiems, kad sąveika su civiliais yra labai svarbu.

J.J.: O kaip vertintumėte rengimą CKB specialistų Lietuvoje? Turiu galvoje, kursus įvairius, ar jų pakankamai, kokia jų kokybė, jūsų nuomone?

G.L.: Tai aš dabar nedirbu šitoj srity jau kiek, gerus tris metus, tai negaliu pasakyti į kurią pusę pakrypo civilių–karių bendradarbiavimo specialistų rengimas. Tik tiek žinau, kad yra išlikęs civilių–karių bendradarbiavimo kursas Juozo Lukšos mokymo centre. Tame centre dar turėtų būti karo komendantų kursas, Sausumos pajėgų įsteigtas septynioliktasis ar aštuonioliktasis metais. Ir turbūt, jeigu apie kursus, tai viskas. Turbūt, žiūrint ir Juozo Lukšos mokymo centro perspektyvos, tai turbūt yra maksimumas, ką galima būtų su tais pajėgumais padaryti civilių–karių bendradarbiavimo specialistų rengimo srityje. Labai maža dalis karių turi galimybę išvykti į būtent CIMICo kompetencijos centrą Olandijoje. Čia eina kalba apie maksimum vieną–du žmones per metus. Vyksta kiekvienais metais Vokietijoje didžiulės CIMIC pratybos, kuriose kiekvienais metais mūsų indėlis didėja...

J.J.: „Joint Cooperation“ čia turite galvoje?

G.L.: Jo, „Joint Cooperation“ Vokietijoje tarp Kiolno ir Brėmeno. Teko dalyvauti viename iš pirmųjų pratybų, tai mes buvom dar tik keliese, gal dviese, o dabar, jei neklystu, vyksta po vieną CKB skyrių į tas pratybas, keli štabo karininkai. Tai mūsų dalyvavimas po truputį didėja. Aišku, paskui eina šnekos apie įvairius seminarus, tokius, žinot, *ad-hocinius* renginius S5-ukam ir 9-ukam, bet turbūt ir viskas. Nes tikslas, nesu tikras, kiek civilių–karių bendradarbiavimo specialistai yra treniruojami brigados įvairiose pratybose, kaip „Geležinio vilko“ pratybos, kitose. Kiek CKB specialistai yra treniruojami pratybose kartu organizuojamose su Amerikos kariuomene. Čia reiktų jau pasiklausti jums Sausumos pajėgų lygmeniu majoro Paulausko. Jis gal tiksliau pasakys.

J.J.: Supratau, dėkui. Kitas klausimas būtų, ar sutinkate su teiginiu, kad Lietuvos kariuomenėje didžiausias ir pagrindinis civilių ir karių bendradarbiavimo specialistų vienetas

turi būti KASPe, kaip yra kad dabar? Ar vis tik reikėtų reguliariose pajėgose irgi formuoti kažkokį didesnę vienetą, ne tik S5-iuose turėti po kelis specialistus?

G.L.: Aš manyčiau, kad kuriant kuopą prieš dvidešimt metų, mes pakankamai tiksliai atsižvelgėme į plusus ir minusus, ir, manyčiau, kad, vis dar manau, kad mes priėmėme teisingą sprendimą, kad tą kuopą reikėtų vystyti Savanorių pajėgose. Būtent karių savanorių pagrindu, kurie didžiąją savo laiko dalį dirba civiliniuose darbuose ir atvyksta į pratybas tik savaitgaliais. Taip mes išlošiamė tiek žmonių, kaip ir minėjau, tai mes turime būtent civilių ir karių bendradarbiavimo specialistų kuopoje, kurie yra puikiai išsilavinę, turi puikias anglų kalbos žinias, yra lankstūs, turi platų supratimą apie įvairius procesus pasaulyje, Lietuvoje ir pan. Tai, manyčiau, kad sprendimas yra geras ir, manyčiau, kad ir toliau reikėtų būtent civilių–karių bendradarbiavimo specialistų pajėgumą didinti, vystyti Savanorių pajėgose. Bet, vienareikšmiškai, tam taip pat turėtų būti skiriamas didelis dėmesys Lietuvos šaulių sąjungoje. Aš gal nenorėčiau sakyti, kad tie specialistai turėtų atsirasti Lietuvos šaulių sąjungos koviniuose būriuose, nes kovinių būrių funkcija vis dėlto būtų padėti Lietuvos kariuomenės motorizuotiems ir mechanizuotiems vienetams vykdyti valstybės ginkluotą gynybą. Tačiau Lietuvos šaulių sąjunga, manyčiau, galėtų būti ta institucija, kurioje civilių–karių bendradarbiavimui galėtų būti skiriamas irgi didelis dėmesys, ir, padedant Lietuvos kariuomenei, vykdyti sąveiką su savivaldybėmis, kaip policija, PAGDo vienetai, su kitais pilietinio pasipriešinimo vienetais kaip medziotojai, saugos firmų darbuotojai, gamtos apsaugos sektoriai, futbolo fanai, krepšinio fanai, baikeriai ir t. t. Tai va, sakyčiau, Šaulių sąjungos vaidmuo čia irgi yra labai svarbus. Nesu tikras, ar pavyko šauliams įsteigti 10-oje Karaliaus Mindaugo rinktinėje nekinetinių civilių ir karių bendradarbiavimo vienetą, bet tokios mintys bent jau buvo. Tai vėlgi gal pabandykite pakalbinti 10-osios rinktinės vadą Šaulių sąjungos, jis tiksliau pasakytų.

J.J.: Nežinau, ar yra ten toks kaip atskiras, bet kiekvienam būry buvo sumanymas turėti tą skyrių nekinetininkų. Tai iš esmės, kadangi aš irgi buvau Šaulių sąjungoje dar prieš KASpą, tai buvau būtent tame skyriuje. Tai šiek tiek tokių užduotėlių, kas yra susiję su CKB, mes užkabindavome, bet labai trukdavo instruktorių gerų. Tai vat, jeigu 801 kuopa pasikviesdavo kartu į bendras pratybas, kur vyktų kažkokie apmokymai, tada būdavo tikrai naudinga. O taip tai šiek tiek toks būdavo, kad trūksta tiesiog įgūdžių ir neturim patys žinių, neturim, kas mus patreniruotų Šaulių sąjungoje. Bent jau tada, kai aš buvau, taip buvo. Tai vat.

G.L.: Tai taip, jo.

J.J.: Tada dar norėčiau paklausti apie batalionų S5 skyrius. Nežinau, kiek galėsit atsakyti į šią klausimą, bet kaip manote, ar ten esantys specialistai turi tokio paties lygio parengimą kaip ir KASP kuopos kariai, ar jie silpnesni, stipresni? Nes kaip ir apmokymai yra tie patys. Jie irgi yra siunčiami į Juozo Lukšos mokymo centrą pabaigti tą vieną kursą. Tačiau ar po to jų specialybė, jeigu jie yra civilių ir karių bendradarbiavimo specialistai, tokia ir išlieka, ar jie ir daro tas realias CKB užduotis, ar vis tik toks yra labiau persidengimas su viešaisiais ryšiais, renginių organizavimu ir tokia *miksuota ta pozicija*?

G.L.: Visų pirmą, turbūt man būtų negražu komentuoti jų karinį rengimą, nes aš tikrai labai, labai seniai kada dalyvavau vertinamosiose pratybose, ir, apleimai, batalionų, brigados pratybose. Tai buvo du tūkstančiai penkioliktai metais, tai reikėtų pasižiūrėti į karinio rengimo įvairius vertinimo dokumentus ir pasižiūrėti kaip būtent šitos srities specialistai buvo įvertinti per įvairias pratybas. Vienareikšmiškai, batalionuose S5-ukai dalyvauja štabų pratybose, kur atlieka žvalgybinio mūšio lauko įvertinimą, teikia vadui rekomendacijas dėl santykių su civiliais, kaip ir minėjau, kaip mes turėtume sumažinti savo pajėgų įtaką civiliams, kokią paramą mes galėtume gauti iš jų. Tai manyčiau, kad jie tikrai dalyvauja pratybose ir tikrai prie to prisideda. Kiek jie dalyvauja šitoj civilių ir karių bendradarbiavimo srityje per įvairias taktinio lygmens pratybas, aš negaliu pasakyti dabar. Reikėtų vėlgi žiūrėti per Sausumos pajėgų liniją. Kiek žinau, didžioji dauguma jų yra tarnaujantys Lietuvos kariuomenėje tikrai ne pirmus metus, įgiję patirtį, tai manyčiau, kad jų pasiruošimas vykdyti būtent šitas funkcijas yra tikrai neblogas.

J.J.: Tada sakykite apie pratybas. Ar yra pakankamas skaičius pratybų, kuriose civilių ir karių bendradarbiavimo specialistai yra tikrai efektyviai integruojami?

G.L.: Žinokit, vėlgi, negaliu pasakyti, nes dabar tiesiogiai nedirbu šitoj srityje ir nežinau, kiek šita funkcija yra padengiama pratybose. Man vadovaujant Sausumos pajėgų G9 skyriui du tūkstančiai keturioliktai... Turbūt ne, du tūkstančiai dešimtais–keturioliktai metais kilo mintis Lietuvoj pradėti organizuoti tokias nekinetinių pajėgų pratybas „Pasitikėjimas“. Gal esat girdėjusi?

J.J.: Taip, girdėjau.

G.L.: Va, tai teko organizuoti pirmąsias keturias pratybas. Tai mes jom teikėme pakankamai didelį dėmesį, nes tai buvo pratybos, kurios buvo orientuotos vien į civilių–karių bendradarbiavimo specialistų rengimą. Vėliau tos pratybos, kiek žinau, gal šešioliktų–septynioliktų metų jos buvo neorganizuojamos kaip atskiros, bet buvo integruojamos į „Geležinio vilko“ pratybas. Ir dabar nesu tikras, ar tos pratybos, aplanai, toliau yra organizuojamos. Bet, vienareikšmiškai, tikrai manyčiau, kad dėmesio civilių–karių bendradarbiavimo funkcijai niekada nebus per daug. Tai tikrai palinkėčiau, kad ir ateityje tas dėmesys būtų kreipiamas šitai sričiai. Bet kokio lygmens – ar tai būtų kuopos pratybos, būrio pratybos, ar tai būtų jau didžiulės pratybos, kur dalyvauja brigada ir pan. Manyčiau civilių komponento įtraukimas į pratybas priartintų mus prie realybės karo metu.

J.J.: Supratau. Tai, iš esmės, mano klausimai kaip ir baigėsi. Gal jūs turite dar kažkokių klausimų, pastebėjimų, norit papildyti galbūt kažkuriuos atsakymus savo?

G.L.: Tai žinokit neturiu kažkokių papildomų minčių. Kaip ir minėjau, jeigu norėsit tikrai galit atsiųsti savo pirmą, ar antrą juodraštinį darbą, tikrai pasižiūrėt galėčiau, pasakyti, pateikti savo nuomonę prieš jau finalizuojant jūsų darbą ir gal su Deividu ten jau bandant nušlifuot paskutinius aspektus. Tikrai rekomenduočiau pakalbinti Eugenijų, rekomenduočiau pakalbinti Marių Geležiūną ir rekomenduočiau pakalbinti Paulauską.

Interviu su respondentu Nr. 4

Data: 2021 m. vasario 18 d.

Respondentas Nr. 4: informacija nenurodoma dėl respondento pageidavimo išlaikyti anonimiškumą (toliau – R4).

Tyrėja: darbo autorė (toliau – J.J.).

J.J.: Ar turėtumėte dar kažkokių klausimų, ar galime pereiti prie interviu pačio?

R4: Ne, tai man taip viskas aišku. Labai aš sakau... sveikinu su ir kariuomenei labai aktualia tema, kad pasirinkai, ir galim, nežinau, pradėt.

J.J.: Nuo pat pradžių gal dar paklausiu, kokia yra jūsų patirtis civilių ir karių bendradarbiavime? Kaip jūs atsiradote šiame lauke ir kokias vietas užėmėte savo tarnyboj?

R4: *(informacija nenurodoma dėl respondento pageidavimo išlaikyti anonimiškumą)* Tai tiek. Ir kažkaip turbūt vienaip arba kitaip jau mane kariuomenėj mato kaip tą nekinetinių operacijų specialistą ir, tikėtina, kad tarnyba ateityje, ji vienaip ar kitaip didžiąją laiko dalį bus netiesioginio poveikio operacijų srityje. Tai tiek apie mane.

J.J.: Supratau. Tada visiškai toks bendrinis klausimas – jūsų nuomone, kuo svarbus yra tas civilių ir karių bendradarbiavimas apskritai?

R4: Na, jeigu taip atsakyti kaip kariui, tai jis svarbus tuo, kad labai gali paveikti karinio vado užduotį. Jeigu civilių ir karių bendradarbiavimo ir santykio, tinkamo santykio su civile aplinka nebuvimas gali labai įtakoti ženkliai karinės operacijos sėkmę. Todėl įvairių lygių vadai turi būtinai apie tai galvoti ir turi arba turėti specialistus, kurie gali patarti šioje srityje, arba patys gerai išmanyti bent jau pagrindinius principus civilių ir karių bendradarbiavimo, nes, vėlgi, civilinė aplinka, jinai betarpiškai susijusi su kariuomene. Mūsų aukščiausi vadai yra civiliai. Pagrindiniai resursai į kariuomenę ateina dėka civilių priimtų sprendimų. Karo metu civiliai turi, valdo pagrindinius resursus tiek žmogiškuosius, tiek visus kitus kaip geležinkeliai, oro linijos ir pan. Todėl kariuomenė niekada karinio konflikto metu, jeigu kalbam, jau sakysim, apie tą aukščiausio mobilizacijos ir aukščiausio jau to galimą užduotį, karinį konfliktą, tai niekada jis nebus nevyks kažkur vakuume. O vyks, kaip pastarieji konfliktai rodo, dažniausiai urbanizuotose vietovėse, kuriose sėkmingas ryšys su civiliu gali tapti netgi kertiniu faktoriumi laimint mūsų arba karą.

J.J.: O sakykit, jūsų nuomone, Lietuvos kariuomenėje pakankamas dėmesys yra skiriamas šiai sričiai?

R4: Jeigu taip man reikėtų apibendrinti ir pateikti vieną atsakymą, aš sakyčiau, kad taip, nes iš tikrųjų įvairiuose lygmenyse kariuomenės mes tikrai rasim daug pavyzdžių, gerų civilių–karių bendradarbiavimo pavyzdžių. Iš kitos pusės, jeigu kalbėt apie gilų kaip pačios disciplinos supratimą, tai čia yra kur, mano nuomone, yra kur tobulėt, nes bendrai imant mūsų kariuomenė jau eilę metų neiškrenta iš top 5 vertinamų institucijų visuomenės apklausose. Tai vėlgi rodo įvairių, kaip pasakyt, ne vien tikrai gerus karius, kad turim, bet turbūt mokam ir komunikuot, mokam pasiųsti savo žinutes, mokam mes esant reikalui padėt civilinei aplinkai ir taip išlaikom tą įvaizdį. Tai vien jau į šitą aspektą žiūrint, mes negalėtume sakyti, kad civilių–karių bendradarbiavimas nesėkmingas Lietuvos kariuomenės su Lietuvos visuomene. Bet kaip pačios disciplinos gilesnio supratimo, iš tikrųjų, galima būtų ir daugiau turėti.

J.J.: O pačių specialistų kiekis? Ar jį reikėtų didinti, ar yra pakankamas? Kaip jums atrodo?

R4: Aš manau tikrai pakankamas. Man tekę nemažai bendrauti su užsienio NATO šalių nekinetinių operacijų įvairiais specialistais ir domėtis jų turimom struktūromis, tai mūsų turimi trys civilių–karių bendradarbiavimo būriai nekinetinių operacijų kuopoj plus štabų specialistai, tai yra iš tikrųjų vienas iš netgi sakyčiau vienas iš gausiausių skaičiumi specialistų kiekis bent jau Europos šalyse. Gal olandai, danai kažkiek gal ir panašiai turi, *nu* jau nekalbant amerikiečiai daugiau turi, bet tas mūsų skaičius tikrai, pridėjus dar kitus netiesioginio poveikio operacijų specialistus, tai tikrai yra ženklus ir mūsų kariuomenėj, sakysim taip, konflikto metu ta struktūra leidžia, kaip pasakyt, paremti visus svarbiausius karinius vienetus būtent tais specialistais. Tai jau yra labai gerai, manau.

J.J.: O tada toks galbūt iš praeities klausimas. Minėjot savo didelę patirtį būtent civilių ir karių bendradarbiavime, tai aš norėčiau paklausti, ar per savo tarnybos laikotarpį pastebėjot kažkokius įvykius, kurie pakeitė požiūrį į visą civilių ir karių bendradarbiavimo eigą? Galbūt, nežinau, prieš ten 15 metų buvo vienaip tas suprantama, vėliau kažkas paveikė – pradėjo žiūrėti kitaip. Tiesiog ta visa istorija, kaip buvo įgyvendinimas civilių ir karių bendradarbiavimas Lietuvoje, gal galėtumėte pasidalinti savo įžvalgom?

R4: Tai aš gal išskirčiau tokius, keletą tokių kritinių, mano nuomone, momentų. Visų pirma, kalbant labai bendrai, tai mūsų visuomenė pati po nepriklausomybės jinai, kaip pasakyt, tapo ir tampa vis atviresnė ir labiau žingeidi, ir norinti daugiau žinoti apie įvairius dalykus. Tai jeigu seniau kariuomenėj karinis dalinys būdavo kažkur už vartų užsidarę, vykdė kažkokius ten treniruotes, veiklas ir per daug ten nieks nesuka galvos, kad mums čia reikia gal kažkur bendrai su visuomene kažkokius renginius padaryt ar pan., ir ta visuomenė turbūt netgi šiek tiek prisibijodavo tos kariuomenės, galvodavo, kad čia gal geriau su jais reikalų jokių neturėt, čia turbūt yra... dar

prisiminimai nuo tos buvusios kariuomenės kažkokių negerų veiksmų... Tas poveikis, kaip pasakyt, ir iš visuomenės kilo, kad taip, mes turime kariuomenę, mums įdomu, kas ten tarnauja, kaip jie tarnauja. Vėlgi, mokesčių mokėtojai kvestionuoja: „mes norim matyt, kur mūsų pinigai išleidžiami“ ir pan. Tai paskatino tą bendradarbiavimą ir pati visuomenė būdama tokia, kaip pasakyt... Vėlgi, informacinis amžius, kur visi bet ką, bet kur gali pažiūrėt, tai tu neužsidarysi kažkur ir nebūsi, netapsi nematomu. Bet čia įvairių institucijų, tiek kariuomenė, tiek policija daug dabar pastangų deda, kad būt atviriems, būt matomiems ir tinkamai komunikuot. Kitas svarbus, jau iš kariuomenės tokios pačios tos disciplinos vystymosi, tai aš manau, kad kritiniai momentai buvo mūsų, kad atkūrus nepriklausomybę prasidėjo tarptautinės operacijos Irake, Afganistane, Kosove ir ten, ypatingai Afganistane, provincijos atkūrimo grupėje, Kosove, ten prasidėjo formuotis toks tas jau giluminis supratimas, kad tam tikrose užduotyse kariuomenėje, kaip pavyzdys, provincijos atkūrimo grupėje, faktiškai civilių–karių bendradarbiavimas, vystymo projektai ir panašūs dalykai eina netgi vienoj linijoj, o kartais netgi būdavo daug svarbesni negu pačios kariuomenės, kaip tokios, buvimas toj provincijoj. Tada iš tikrųjų atsirado labai didelis poreikis tų žmonių, kurie suprastų tą discipliną, tose įvairiose operacijose mokėtų tinkamai patart vadams, kaip vienoj arba kitoj situacijoj elgtis, mokėtų vertinti civilinę aplinką. Ir toks tarptautinės operacijos tų specialistų poreikis iš tikrųjų buvo tokia, aš manyčiau, kertinis momentas, kada civilių–karių bendradarbiavimo disciplinos, aš sakyčiau, buvo netgi aukso amžius Lietuvos kariuomenėj. Ir tos tarptautinės operacijos provincijos atkūrimo grupėse baigėsi. Tada keturioliktai metais prasidėjo konfliktas Ukrainoje ir čia mes jau pamatėme šiek tiek kitokį vaizdą. Vėlgi, visas ir NATO blokas grįžo prie labiau konvencinės grėsmės matymo. Prieš tai buvo Irakas, Afganistanas, tarptautinės operacijos, atkūrimo misijos, rekonstrukcija, taikos palaikymai ir pan. Ir po Ukrainos krizės, iš tikrųjų, vėl viskas, kaip pasakyt, „susikratė“ ir vėl visi pradėjo galvot daugiau apie konvencinį karą. Ir tada vėl iškilo tokia dilema ir reikėjo, iš tikrųjų, bent kokių, kiek prisimenu, dviejų, trijų ar net keturių metų civilių–karių bendradarbiavimo bendruomenei visoje NATO, kad permąstyt, pergalvot, perrašyt doktrinas ir pan. Tas toks, kaip pasakyt, buvo aukso amžius, tada buvo tokia *biški* pasimetimo ir, sakyčiau, diskusijų, jeigu galima pavadint, duobė. Ir kol išsigryninom vėl, ką tas CKB specialistas, iš tikrųjų, kur dabar jo pagrindinis vaidmuo ir svarba. Ir po to tokio viso perversmo mes dabar turim naują laikotarpį, kur, iš tikrųjų, vėlgi informacinis amžius ir socialiniai tinklai, informacijos maksimalus sklaidos greitis ir tas CKB dabar toks vėl yra tokioj, kaip pasakyt, kryžkelėj, nes mes turim dabar vėl prisitaikyt prie pasikeitusios visuomenės. Jeigu mes, kaip seniau, tuos specialistus rengdavom, kad kažkur nuvažiuot, susitikimą padaryt, kaip Afganistane, kur nieks ten nieko, kažkokių ryšio priemonių neturi ar minimaliai turi, tai dabar mes matome, kad ta informacija, kokia yra jos judėjimo greitis ir kartais tas jau, tas labai verčia galvot, kaip, iš tikrųjų, tą civilių–karių bendradarbiavimą sėkmingai vystyt ir būt šalia kitų disciplinų, tokių kaip informacinės operacijos, kaip psichologinės operacijos, kaip strateginė komunikacija, viešieji ryšiai. Ir tas... Dabar sakysim, tokia kristalizacija vyksta... Nu tai va, sakau, visų pirma visuomenė ji pati, kaip pasakyt, pati suformavo mums tą poreikį dėka savo žingeidumo. Tada sakysim taip, nuo devyniasdešimt kokių, sakyčiau... Imkim nuo 2000 metų kilimas iki 2012 gal, sakyčiau 2013. Ir tada Ukraina, ir tada vėl viskas persivertimas, diskusijos apie naujas, kaip pasakyt, atsakomybės sritis, kur jau yra šalies gynyba, konvencinis karas ir prisideda dar tas informacinės aplinkos pasikeitimas ir gebėjimas prisitaikyt... Nežinau, ar čia suprantamai paaiškinau [juokiasi].

J.J.: Suprantamai, suprantamai tikrai. Viską supratau [juokiasi]. Tada kitas klausimas būtų apie civilių ir karių bendradarbiavimo įgyvendinimo stipriausias puses Lietuvos kariuomenėje. Kuo mes galim pasigirti? Jau vieną kaip ir tą plusą minėjot, kad tikrai turim nemažą skaičių specialistų, bet galbūt dar kažką galėtumėte išskirti?

R4: *Nu* tai... Tinkama struktūra tai vienas iš tų privalumų. Aš sakyčiau, vėlgi, čia galima paminėti tą teigiamą Lietuvos kariuomenės įvaizdį, prie kurio formavimo tikrai prisidėję civilių–karių bendradarbiavimo specialistai. Ir aš netgi sakyčiau, kad mūsų kariuomenėje, *nu* jau, sakysim, 20 metų, jau turi pakankamai tokią nemažą ir istoriją tos civilių ir karių bendradarbiavimo srities ir institucinę, taip sakysim, atmintį dėka tam tikrų karininkų, personalijų ir nekinetinių operacijų kuopos. Nes jeigu, sakysim, ta nekinetinių operacijų kuopa, mano nuomone, yra ašis, apie kurią

daugiau–mažiau sukasi nekinetinės ar netiesioginio poveikio operacijos visoj Lietuvos kariuomenėj. *Nu*, plus dar dabar strateginės komunikacijos departamentas, bet jeigu istoriškai žiūrėti, tai tas vienetas yra ašis. Stipriosios pusės – tai patirtis, institucinė atmintis ir tinkamas, kaip pasakyt... Tinkama struktūra sakyčiau. Nu ir palanki visuomenės nuomonė. Reiškiasi, kad tada žygiuojam teisinga kryptim.

J.J.: O dabar lygiai priešingas klausimas apie trūkumus, silpnąsias vietas. Ką dar galime tobulinti? Kur yra mūsų trūkumai civilių–karių bendradarbiavime?

R4: *Nu*... pirmas sakyčiau toks bendrai... čia aukštesniuose lygiuose, kad mes šiek tiek mažai įsigilinę į tą pačią discipliną ir kartais labai paviršutiniškai suprasdami nepasiekiam galimo pasiekti rezultato. Aš kalbu apie tai, kad reikia detaliai giliai suprast doktrinas, analizuot kitų operacijų, kitų šalių pavyzdžius arba mokslinius veikalus ir diskutuot, vykdyti diskusijas pačiame specialistų rate, kas mums aktualu, ką mes galim pritaikyt, kas mums netinka ir link kur mes judam. Tai sakyčiau CKB tokios kaip politikos formavimas yra gana didelis iššūkis. Čia vėlgi prie tų aukščiausių... Aukščiausi pareigūnai turėtų aiškiai suformuot politiką kažkokių tai diskusijų, sesijų metu ar netgi, jeigu labai gerai suprantantys, gal ir be to... Kada mes aiškiai turėsime CKB politiką disciplinos, tada mes, sakysim taip, koncepciją, ką mes tuo civilių–karių bendradarbiavimu darom Lietuvos kariuomenėj, iš to tada išplaukia visi kiti dalykai, kuriuos irgi tikrai būtų galima tobulinti, t. y. karių mokymas, kvalifikacijos kėlimas ir civilinės aplinkos vertinimas. Nes taikos metu vienas iš pagrindinių dalykų, ką mes iš tikrųjų galim daryt ir ką kiekvieną dieną turim daryt, tai išmokyti vertinti tą civilinę aplinką. Jeigu mes tinkamai ją įvertinam, tada mes iš karto žinom su kuo mums reikia bendradarbiaut ir taip padedam savo vadui. Tai tiek. Politika, visų pirma, CKB politika–koncepcija, ir tada toje koncepcijoje, kad aiškiai būtų matomi tikslai ir užduotys, tokie kaip kvalifikacijos kėlimas, mokymas ir kasdieninės užduotys.

J.J.: Tai va toliau apie tuos mokymus ir norėčiau pašnekėti. Kaip vyksta CKB specialistų rengimas, kokie tie kursai, ar jų kokybė yra pakankamai aukšta, kursai patys išsamūs, kokybiški? Visas tas parengimo klausimas.

R4: Tai kursai... Iš tikrųjų, kursų sistema yra, mano nuomone, pati kursų koncepcija yra pakankamai gera, nes kursai vyksta... Nežinau tik kokia dabar ten situacija, nes šiaip tai vykdavo bazinis civilių–karių bendradarbiavimo kursas Rukloje. Karininkams, kurie siunčiami į tarptautines operacijas arba vykdo bataliono viršininkų pareigas, būdavo galimybė išvažiuoti į užsienį – į kursus. Vėlgi, tas civilių–karių bendradarbiavimas jis nėra toks kaip galėtume palyginti su kažkoku tai snaiperiu, kuris turi padaryt per tarkim mėnesį tūkstantį šūvių. Civilių–karių bendradarbiavimas, vėlgi, yra tokia labiau disciplina, kur priklauso nuo žmogaus, kario to konkretaus asmeninių savybių, sakyčiau taip. Ir tada, žinoma, pradedant nuo asmeninių savybių, jau turimos patirties ir pridėdant doktrinų žinojimą ir pan. Nes labai sunku pasakyti, kas tas, kas gali būti geras... Mano nuomone, geras civilių–karių bendradarbiavimo specialistas dažniausia, kaip čia geriau pasakyt... *nu* va [juokiasi]. Mano asmenine nuomone, kursai, iš tikrųjų, yra tiksliai... kursai civilių–karių bendradarbiavimo specialisto rengime nėra kritinis dalykas. Jie yra labai svarbus, jie praplečia akiratį, duoda galimybę padiskutuot su savo srities specialistais, bet kas svarbiausia yra geram civilių–karių bendradarbiavimo specialistui, tai jo turima patirtis bendrai kariuomenėj, o geriausia – kariuomenėj ir civiliam gyvenime. Kaip savanoriai imkim pavyzdį, kur jeigu ateina, mes kariuomenėj turim tokius žmones, kurie atsineša didelę civilinę patirtį ir jie supranta tiek kariuomenės sistemą, tiek jos poreikius ir pačią CKB discipliną. Tai, mano nuomone, toks yra, iš tikrųjų, tokia kompozicija yra pati geriausia civilių–karių bendradarbiavimo specialistų. Ir kursai, iš tikrųjų, aš sakyčiau, mokymai netgi yra svarbiau, svarbesnis dalykas mūsų srityje negu kursai. Nes žmogus, kuris turi vat mano tas išvardintas patirtis, supratimą apie kariuomenę, jisai tų kursų metu gavęs kažkokias žinias, padiskutavęs su tos srities specialistais, jis pakankamai sėkmingai manyčiau, kaip pasakyt, galėtų būt geras civilių–karių bendradarbiavimo specialistas. Platus požiūris, turima patirtis ir labai svarbu suprast pačią discipliną ir integraciją į kariuomenę, nes kur dažnai pas mus būna iššūkiai, kas liečia CKB specialistų kompetencijas, dažniausiai būna tokie du nukrypimai: arba daug apie tą civilių–karių bendradarbiavimą žino, bet

nežino kaip kariuomenės struktūros funkcionuoja, kaip štabo darbas, kur jo vaidmuo ir galima didžiausia nauda štabe, arba būna neįsigilinęs į sritį – kariuomenės tą darbą žino gerai, bet doktrinų supratimas yra šlubuojantis. Sakyčiau taip, kursų yra pakankamai, bet dar iki kursų reikia padaryti namų darbus. Ta prasme, kursai, mano nuomone, yra, kaip pasakyt... *nu* ne kursai čia esmė [juokiasi]. Atsiprašau, truputį nukelčiau aš...

J.J.: Viskas gerai. O tai gerai, turime patirtį iš civilio gyvenimo atsineštą, baigėme kursus, žinom kaip veikia kariuomenė, žinom, kas tas civilių–karių bendradarbiavimas. Bet ar Lietuvos kariuomenėje yra pakankamai progų praktiškai tas funkcijas civilių–karių bendradarbiavimo įgyvendinti? Ar pakankamai dažnai yra CKB specialistai integruojami į pratybas?

R4: Vėlgi, čia labai priklauso nuo vadų ir aš sakyčiau dar netgi labai priklauso nuo pačių specialistų kompetencijos, nes jeigu specialistas kompetentingas, demonstruoja vadui savo tas kompetencijas, jisai, kaip pasakyt... kad ir galbūt nebus jam numatyta kažkokio tai vaidmens vienų ar kitų pratybų atveju, bet jis tikrai gali sumotyvuot vadą ir gali būt įtraukti vienokie arba kitokie veiksmai į pratybas. Labai, iš tikrųjų, mano nuomone, reikalingi yra kaip pačios disciplinos mokymai, kaip pavyzdžiui, turėt civilių–karių bendradarbiavimo pratybas. Ne būt dalis kažkieno tai, bet turėti tokias kaip atskiras pratybas ir surinkti visą civilių–karių bendradarbiavimo bendruomenę. Tokių bendrų pratybų poreikis aš manau tikrai yra didelis ir būtų labai, labai aktualus. Bet čia mes susiduriame su iššūkiu, tokiu sakysim pagrindiniu, kad jeigu imsime, *nu* jeigu imsime pratybas, kur treniruojami kažkokie šaudymo įgūdžiai, tai yra viskas aišku – bėgi, šaudai, darai tai, ką per mūsų darysi, tik gal ten su tuščiais šoviniais ar gal net su tais normaliais šoviniais. Civilių–karių bendradarbiavimo pratybas yra sunku organizuoti, kadangi imituot situaciją realiai, imkim tarkim kažkokį pokalbį ar kažką, kur ir tas dalyvaujantis asmuo supranta, kaip pasakyt... Tai gana sunku sukurti imitacines situacijas, nes civilių–karių bendradarbiavimas... Manęs irgi dažnai klausia: „o tai kuo skiriasi? Ten yra daug kas bendrauja ir renginiai, ir ryšininkai bendrauja su civiliais, visi bendrauja su civiliais“. Civilių–karių bendradarbiavimo discipliną aš suprantu taip, kad tai yra, jeigu reiktų vieną žodį pasakyt iš tų visų apibrėžimų ir pan., tai pasitikėjimu grįsti ilgalaikiai santykiai tarp karių ir civilių. Ir mes tuo ir skiriamės nuo kitų sričių, kitų disciplinų, kad mes stengiamės sukurti ilgalaikius, pasitikėjimu grįstus santykius. Tai nėra vienadieniai kaip koks imkim PSYOPS – išdalino lapelius, įvykdė garsiakalbio operacijas, sėdo į *Hammerį* ir išvažiavo. Mes siekiame savo visuomenėje, imkim Lietuvos gynybą, susirasti draugų, svarbių, kurie yra sprendimų priėmėjai, kurie mums, iš tikrųjų, karo metu būtų kritiškai svarbūs ir su jais palaikyti gerus santykius, kad atėjus tai dienai X, mums nereikėtų žiūrėti, kas čia aplinkui yra, o mums tik reikėtų paimti parašyti elektroninį laišką, pakelti ragelį ir tas bendradarbiavimas vyktų. Tai mokymų metu sukurti va tokias situacijas, kad pasitreniruotų žmonės praktiškai, labai, labai sudėtinga. Ir mano taip patirtis rodo, kad ši sritis yra labai palanki kūrybiškiems žmonėms. Kūrybiškiems, kurie žino, vėlgi, kurie turi patirties, kurie turi žinių iš įvairių sričių. Ir toje pačioje nekinetinių operacijų kuopoj jeigu pažiūrėsime, žmonės iš įvairių specialybių ir įvairių institucijų ateina, būna savanoriais. Kaip pavyzdys, mums reikia kažką suderinti su, nežinau, su transportu kažką, mes turime karių, kurie ten Susisiekimo ministerijoje dirba ir pan. Ir tokį žmogų aprenkus uniformą, pasiuntus ten kažką tai derinti arba kažkokį pradėti tą bendradarbiavimą, ir sukurtum turbūt tą sėkmingą bendradarbiavimo pavyzdį, ir padėtum vadui. Aš sakyčiau mokymai mūsų yra daugiau tokie būtų kad, vėlgi, pasidalinimas patirtim ir patikrinimas žinių, ar visi va būtent taip vienodai suprantam dėl ko mes čia visi tą civilių–karių bendradarbiavimą ir stengiamės vystyti. Bet, vėlgi, tai turi būt, grįžtam į prieš tai buvusį klausimą, turi būt aiški koncepcija, aiški politika ir tie mokymai turi būt labai apmąstyti ir apdiskutuoti iš įvairių kampų. Tai tokių, kaip pasakyt, tokių mokymų tai yra tikrai didelis poreikis. Jie kažkada vykdavo, dabar kiek žinau nevyksta. O su, sakysim taip, su mokymais kitais, kur tie specialistai būna tikrai nedidelė dalis, yra labai įvairiai. Pavyzdžiui, yra kai kurie kariniai vadai, jie patys veržiasi į civilines erdves, jie tuos specialistus stumia, sako: „važiuoji man suderinti su meru tą, tą, tą“, patys su meru netgi suderina, bet tai labai yra, kaip pasakyt, nestruktūruota. Ta prasme, vienas batalionas gali būti proaktyvus tam lauke, o kitas gali būt visiškai iš poligono neišeiti. Dar jeigu bendrai imant, tai dar svarbu paminėti, kad vyksta tokios bendros tarpinstitucinės pratybos, jos dažniau rečiau, kur įvairios institucijos: Krašto apsaugos ministerija,

mūsų Gynybos štabas, kartais savivaldybės, kartais tarpministeriniam lygmeny... Vėlgi, vyksta stalo pratybos įvairios. Tai, vėlgi, čia yra vėl pavyzdys civilių–karių bendradarbiavimo, bet kariuomenė čia dažniausiai neįtakojama. Tai ministerijos ar kitų ministerijų prerogatyva. Bet tas bendradarbiavimas vyksta įvairiais lygmenimis, bet jeigu kalbam apie grynai kariuomenės specialistų, viduj kariuomenės kas vyksta, tai galėtų jis būt, tie patys mokymai struktūruoti ar bent jau prižiūrima. Žiūrima kur, kada, kas vyksta.

J.J.: Pakalbėkim dabar tada apie pačią struktūrą. Kiek man žinoma, dabar yra civilių–karių bendradarbiavimo viena kuopa KASPe. Taip pat yra ruošiami atskirose kuopose skyriai, kur irgi turėtų būti po kelis civilių ir karių bendradarbiavimo specialistus. Ir tada yra jau štabuose – batalionų S5 ir tuose aukštesniuose štabuose – 9-uose, taip?

R4: Taip.

J.J.: Ar, jūsų nuomone, yra gerai, kad mūsų toks pagrindinis didžiausias specialistų vienetas yra būtent Krašto apsaugos savanorių pajėgose? Ar reikėtų kažkaip didesnę fokusą dėti į reguliarius pajėgas?

R4: Manau, kad struktūra yra tinkama. Kad koncentracija specialistų yra Nekinetinių operacijų kuopoje taip pat, manau, yra gerai. Tai leidžia užtikrinti koncentruotą jų rengimą. O batalionuose esantys specialistai turi galimybę su Nekinetinių operacijų kuopos kariais susitikti per pratybas arba per bendrus renginius. Tai tiek. Ten pradžia klausimo buvo apie...?

J.J.: Ten esmė buvo ar gerai, kad KASPe yra didžiausias vienetas civilių ir karių bendradarbiavimo specialistų.

R4: Taip, nes batalionai dažniausiai turi be CKB specialisto, turi viešųjų ryšių dar karininkus, tai jiems, iš tikrųjų, tos struktūros turimos pakanka. Bet dažniau būna iššūkis vadui tinkamai suformuluot užduotis CKB specialistui. Ten personalo kaip ir yra, bet jeigu dar mūsų vadai žinotų tiksliai, kaip efektyviai juos galima panaudoti, ne tik ten, nežinau, nuotraukų darymui ar *Facebookui*, tai...

J.J.: Tai va apie tai ir norėčiau toliau pašnekėti. Apie batalionų štabuose dirbančius specialistus. Kiek yra tokių CKB funkcijų vykdoma, o kiek tai yra persidengiama su kažkokiom viešųjų ryšių? Jūsų nuomone, kaip batalionuose tie CKB specialistai? Ar jie žino, ką daro, ar jie įgyvendina tas tikrąsias užduotis?

R4: Sakysim taip. Labai sunku taip apibendrintai pasakyti, bet kur aš matau tendenciją, kad dabar vis daugiau yra nukrypstama į viešųjų ryšių sritį. Nes civilių–karių bendradarbiavimo ar skyriaus viršininkas, ar specialistas bataliono jisai turėtų nuolatos analizuoti, kaip pavyzdys, imkim koks Alytaus batalionas, Alytaus civilinę aplinką: kas yra kritiniai, svarbiausi tos aplinkos žmonės, koks tų žmonių vaidmuo būtų konflikto metu – ar tai būtų mūsų kariuomenei svarbu? Jeigu svarbu, jis jau mūsų sąraše civilių–karių bendradarbiavimo. Jeigu ne, nu tai tada gerai apie jį tikrai žinot. Ir tada su tais pagrindiniais, sakysim taip, žaidėjais iš civilinės aplinkos bandyti užmegzti tuos ilgalaikius santykius. Toks, iš tikrųjų, pagrindinis to CKB specialisto... Ir tada pasiūlyti vadui ir ar tai vadų lygmeny, ar vado, ar žemesniam lygmeny tą bendradarbiavimą bandyt įgyvendinti. Jeigu specialistai tai žino, supranta ir stengiasi daryti, ir vadas supranta, tai dažniausia viskas būna gerai. Bet pasitaiko nemažai atvejų turbūt kada tos pusės ne per daug giliai tą discipliną, sakysim taip, išnaudoja ir tada nueinama prie kažkokių tai renginių organizavimo... Vėlgi, jeigu tai su civile aplinka ir ten tie lyderiai, kurie identifikuoti, kviečiami, gal tada ir viskas gerai, bet jeigu tai tiktais renginys kažkoks bataliono kariams arba kažkokios tai viešosios informacijos tikrai patalpinimas į socialinius tinklus, manau, kad, vėlgi, tas... Aš keliu diskusija, turbūt aš klausčiau to CKB specialisto, ar tikrai tai, kas yra parašyta doktrinos, ar tikrai tai, ką daro, yra efektyviausias būdas. Nes tam yra kiti specialistai. Ir po to čia iškyla problema, kada mes per daug tos doktrinų nežinodami, mes labai greit galim patapti kažkuo kitu, bet ne civilių–karių bendradarbiavimo specialistais. Ir tada logiškai vadai pradeda kvestionuoti: „ai čia ar CKB, ar PSYOPSas, jie tas pats ir padarys“. Nu tai... Čia sakau ir nuo vado priklausau, bet labai didele dalim ir nuo civilių–karių bendradarbiavimo specialistų. Čia yra toks, kaip

pasakyt, vėlgi... čia tokia gaunasi kartais ir užprogramuotas problema, iššūkis. Jeigu taip supaprastintai tas civilių–karių bendradarbiavimas – tai, kad mes turime tapti draugais. Mūsų vadas turi tapti draugu arba mes turime tapti draugais su kažkuo iš to konkretaus rajono, savivaldybės, apskrities. Užmegzti gerus, ilgalaikius, pasitikėjimu grįstus santykius. Aš pabuvau keturis, penkis metus kartais tris, kartais du vienoj vietoj, aš išvažiuoju. Atvažiuoja kitas specialistas – jam turbūt vėl per naujo... Čia dar labai daug priklauso nuo bendražmogiško tarpusavio santykio. Kartais tie ryšiai ima ir nutrūksta, ir užmegzti ilgalaikius, produktyvius, tokius, kaip pasakyt, santykius, tai jie reikalauja laiko ir patirties. Tik tiek gerai, kad visuomenė mus vertina teigiamai. Patys tie, sakysim taip, civilinės valdžios atstovai, verslo kažkokių tai, kritinės infrastruktūros, *nu* žmonės bendrai paėmus Lietuvoj yra patriotiški, mylintys savo šalį ir konflikto metu maksimaliai turbūt prisidėtų prie šalies gynybos. Tai čia mums jau yra gerokai paprasčiau. Jeigu būtų kita situacija, tada jau galėtume, kaip pasakyt, kelt aliarmą. Tai mums labai, sakau, labai palanki terpė yra civilių–karių bendradarbiavimui, kadangi tą kitą pusę – civilius – mes turim arba gerai, arba labai gerai nusiteikusius dažniausiai mūsų atžvilgiu. Ir mes kiek pratybų vykdę, ar kažkokius tai didžiųjų pratybų metu civilinės aplinkas vertinę, didžiųjų renginių metu tai tos nuotaikos tų renginių, pratybų metu, jos būdavo geros... Incidentai... Aš atsimenu per tuos visus metus, gal keletą tų incidentų, bet irgi tokių nereikšmingų. Ten pavieniai. Tai iš tikrųjų, dabar, sakysim taip, terpė, jeigu jau imsim blogiausią scenarijų Lietuvoj gynybai, kas liečia civilinę pusę, tai tikrai yra palanki. Tai tos civilinės pusės palankumas kartais *biški* leidžia mums *pakavot* mūsų vienas arba kitas silpnyses [juokiasi].

J.J.: O tada sakykit toks hipotetinis klausimas. Galbūt tada batalionuose reikėtų atskiro CKB karininko, kuris padėtų užpildyti tą terpę tarp vado, kuris, sakykim, nelabai supranta, kas tas CKB, ir prašo specialisto tiktais renginius organizuoti, o specialistai patys, nežinau, ar nedrįsta, ar patys gal per daug paviršium yra įsigilinę į visą civilių–karių bendradarbiavimą... Galbūt tas karininkas padėtų kažkaip išspręsti tokią problemą?

R4: Tai S5 skyriaus viršininkai, kiek aš turiu žinių, jie ir yra, jų pavadinimas pareigų yra CKB. S5 tai CKB skyriaus viršininkai. Tai tokius specialistus mes turim. Mūsų, iš tikrųjų, vadai, jie lyginant, sakysim taip, kai aš pradėjau tarnybą kaip karininkas (*informacija nenurodoma dėl respondento pageidavimo išlaikyti anonimiškumą*), jeigu lyginsim supratimą tada ir dabar, tai jisai, iš tikrųjų, ženkliai pasikeitęs į gerą pusę. Ir nemažai atvejų būna, kada vadai dar netgi geriau supranta, baigę įvairius koledžus, įvairias mokslo įstaigas. Geriau supranta tą bendrą visų tų netiesioginio poveikio operacijų, įvairių sričių sąveiką negu tas specialistas ne vieną ar kelis kursus pabaigęs. Čia kaip ir tokios, kaip pasakyt, didelės problemos aš tame kaip ir nematau, todėl kad netiesioginio poveikio operacijos Lietuvos kariuomenėj pakankamai gerai vykdomos. Bendrai paėmus net ir tuo aukštesniu lygmeniu, tiek ir žemesniu. Ir išryškint kažkurią vieną sritį – ar civilių–karių bendradarbiavimą, ar viešuosius ryšius, ar informacines operacijas, tai būtų ganėtinai sudėtinga. Aš manau, kad netgi netoliaregiška. Mes turim suprast, kad ta civilinė aplinka dabar, mūsų sakysim taip, svarbiausi asmenys toj civilinėj aplinkoj, jų elgesys irgi keičiasi. Jie irgi galbūt jau nenori ten kažkokių... *nu* kaip mes anksčiau įsivaizdavom tą civilių–karių bendradarbiavimo vieną iš ašių ten susitikimai, pokalbiai, derybos kažkokios... O dabar civilinė aplinka irgi yra... neturi laiko ir nori kažkur ten sėdėt. *Nu* gal derybų ten kažkoku kritiniu momentu reikės, bet dabar jie gal, žinot, kaip ir daugelis tokių įžymesnių žmonių, ar ten meras, ar kažkas, jie socialiniuose tinkluose demonstruoja, rodo savo gerus darbus ir pan. Tai, vėlgi, tas CKB specialistas jis turi turėti prie tokio žmogaus gebėjimą priėti. Čia turbūt, vėlgi, reikia labai glaudžiai bendradarbiauti tiek su viešaisiais ryšiais, tiek suprasti tuos socialinius tinklus ir pan. Tai, kad mes neturim prarast tokios kaip disciplinos šios, tai vienareikšmiškai taip, nes civilių–karių bendradarbiavimas yra įrašytas... Šiaip tas civilių–karių bendradarbiavimas galėčiau sakyti nereikia mums jo, nes turim ten kokias psichologines operacijas... bet civilių–karių bendradarbiavimas yra viena iš mūsų funkcijų, įrašyta NATO operacijų doktrinos. Tai jos, jeigu ją ten sugalvotų, kaip pavyzdys, Lietuvos kariuomenėj mums nereikia, tai turbūt gautų klausimų iš aukščiau, kodėl jūs nekreipiat dėmesio. Bet kad nuolatos reikia diskusijų ir prisitaikymo prie dabartinės aplinkos, ir galbūt labai glaudaus bendradarbiavimo su tais pačiais viešųjų ryšių specialistais ar strateginės komunikacijos specialistais, tai vienareikšmiškai. Ir čia, vėlgi, kita dilema

tada pasidaro, nes turim užtikrint, kad tas specialistas, pavadintas ir paskirtas į CKB specialisto etatą, pareigas, kad jis suprastų visą tą lauką esantį ir kad jis tinkamai atstovautų šitą discipliną. Nes tada taip ir gaunasi, kad jeigu mes turim nekompetentingus arba mažiau kompetentingus specialistus, tada kiekvienas mažiau kompetentingas specialistas prisideda prie tos srities įvaizdžio kariuomenėje mažinimo ir atvirkščiai – kiekvienas stiprus specialistas, jis kelia tą CKB. Va čia yra, iš tikrųjų, labai svarbus tas koncepcijos turėjimas ir pagrindinių renginių organizavimo mokymai, ir tos kvalifikacijos palaikymas.

J.J.: Supratau, tai kaip ir visus klausimus peržvelgėm. Nežinau, galbūt dar jūs turit kažkokių išvalgų, kažką norėtumėte papildyti?

R4: Pažiūrėsiu dar, buvau pristatymą atsidaręs, gal dar kokią mintį nepaminėjau... Tai tada dar *dadėčiau*, kad irgi viena iš tų svarbių labai dalių, jeigu mes jau kalbam apie karinį konfliktą, tai civilių–karių bendradarbiavimo specialistų vaidmuo konsultuojant vadą dėl visų konvencinių, teisinių, moralinių galimų apribojimų ir, kaip pasakyt, tinkamo vadui nukreipimo, informacijos pateikimo. Ir žinojimo esamų... kartu galbūt su teisininku, teisės aktų, įstatymų, kaip funkcionuoja civilinė visa aplinka karo metu. *Nu* ir tiek gal. Iškalbėjau turbūt savo žodžių limitą [juokiasi].

Interviu su mjr. Ryčiu Ermaliu

Data: 2021 m. vasario 19 d.

Respondentas Nr. 5: Krašto apsaugos savanorių pajėgų 801 Nekinetinių operacijų kuopos vadas mjr. Rytis Ermalis (toliau – R.E.).

Tyrėja: darbo autorė (toliau – J.J.).

R.E.: Pirmas klausimas, tai kuo Lietuvos kariuomenei, čia turi omeny, svarbus?

J.J.: Taip.

R.E.: Tai nežinau... Čia, žinai, žiūrint į tai, kiek mūsų yra ir kiek ten kur tie prioritetai sudėlioti, tai čia kitą kartą ir kvestionuojama, ar tai yra svarbu iš tikrųjų... [juokiasi]. Gerai, tai nežinau, galim pradėti, tada pabandyčiau atsakyti į tuos klausimus. Jeigu ką ten reikės kažką patikslinti, tai tu iš tikro gali tenais dar kartelį perklaust, nes galbūt aš turiu savo matymą vienais kitais klausimais, bet tu galbūt tarp eilučių bandai kažką kitą išskaityt. Tai aš nežinau... Tu uždavinėsi turbūt klausimus, o aš bandysiu atsakyt, ane?

J.J.: Jo, jo maždaug taip. Bet šiaip tai laisva forma. Tai tiesiog galim tada ir pradėt nuo to pačio pirmo, kuo svarbus yra tas CKB? Jeigu jums patogiau atsakyti bendrąja prasme, sakykit bendrąja, ne tik apie Lietuvą. Tai tiesiog kaip jums atrodo?

R.E.: Gerai. Jeigu kalbant apie civilių ir karių bendradarbiavimą, tai svarba yra akivaizdi, mano manymu, kadangi bet koku atveju, kur beoperuotų pajėgos, vienas iš mūsų lauko, sakykim, aspektų bus vis tiek civiliai. Vis dėlto, norom ar nenorom tie civiliai darys įtaką mums arba mes darysim jiems, vykdydami vieną ar kitą operaciją. Be abejo, reikalingi žmonės tie, kurie galėtų tą būtent faktorių detalai paanalizuoti, pasižiūrėti į jų galimą įtaką mūsų operacijoms arba kaip mes galim, arba mūsų veiksmai neigiamai juos įtakotų tiek ilguoju, tiek trumpuoju laiko periodu. Ir, aišku, reikalingas ryšys su jais tai tikrai. Tai čia šitoj vietoj, aš manau, ta civilių ir karių bendradarbiavimo sritis ir yra. Ir turi būti tie žmonės, kurie būtų lygtai tarpinė jungtis tarp, sakykime, tos civilinės

aplinkos ir karinės aplinkos. Kad ji galėtų, sakykime, koordinuoti tam tikrus dalykus siekiant išvengti tam tikrų infrastruktūros, kalbant, pažeidimų, kurie yra labai svarbūs tiek trumpuoju, tiek ilguoju laiku civiliams. Na, ir, aišku, bandant išvengti tų nereikalingų aukų civilių tarpe. Mano manymu, tai tas yra labai svarbu. Jeigu čia kalbėtume apie grynai tą karinį priėjimą. Ir taikos sąlygomis, aš manau, vėlgi galima pasižiūrėti per įvairias operacijas – ar tai krizės sąlygos, ar dar kažkas, tai, vėlgi, dar nėra... Visos kariuomenės, iš principo, prisideda prie tam tikrų krizės padarinių likvidavimo arba stabdymo, jeigu yra toksai poreikis. Bet kokiu atveju, reikalingi tam tikri žmonės, kurie galėtų koordinuoti, surinkti informaciją, surinkti poreikius ir, sakykime, teikti tam tikrus pasiūlymus vadui, kaip galima efektyviai veikti toje aplinkoje. Tai va, nežinau toks va mano ir atsakymas. Galbūt ta svarba yra visur vienoda tik vienose kariuomenėse jinai galbūt labiau akcentuojama ir didesnis fokusas į tai teikiamas, o kitose galbūt šiek tiek mažiau. Bet svarba akivaizdi ir vienareikšmiškai tai yra labai svarbus dalykas, nes tai yra sudedamoji mūsų lauko arba, sakykim, operacijos rajono dalis, ir ganėtinai svarbi.

J.J.: O tas dėmesys pas mus kariuomenėj, ar jis yra pakankamas, jūsų nuomone?

R.E.: Mano manymu, tai priklauso nuo vadų. Vėlgi, vadai keičiasi, sakykime, vėlgi klausimas vadai kokius yra mokslus pasibaigę, kur jie yra pasibaigę mokslus. Tai, vėlgi, čia nuo asmenybių priklauso – vieni vadai turi, kaip sakoma, šitą sritį aukščiau savo prioritetų sąrašuose, kiti žemiau. Tai jinai nuolatos kinta, bet tai nėra tokios, kad vientisos pozicijos, kad ją nuolatos reikėtų, sakykime, vystyti, vystyti ir vystyti. Vėlgi, tai čia atsakymas būtų toks – labai priklauso nuo pačio vado arba pačių vadų požiūrių. Tai negaliu vienareikšmiškai atsakyti šioje vietoje.

J.J.: O maždaug į kurią pusę daugiau suprantančių, ar daugiau nesuprantančių?

R.E.: Mano vertinimu, žinių, sakykime, ir tos svarbos supratimo šiam momentui trūksta. Taip tai natūralu, nes vadai jie negali visko žinoti, visas sritis detalai suprasti. Vadai yra tam, kad jie turėtų, sakykim, savo kažkokius patariamuosius žmonės, kurie duotų vienas ar kitas rekomendacijas ir čia galbūt irgi yra ta vieta, kur galbūt vadams būtų galima labiau pabrėžti šios srities svarbą. Tai va. O vadas yra tam, kad priimti sprendimus, ir jis natūraliai visų sričių neapims – tam jis ir turi savo štabus, tam jis ir turi savo štabų specialistus, kurie tuos dalykus pabrėžia ir teikia pasiūlymus.

J.J.: O iš to tada kyla natūraliai klausimas, o ar tų specialistų mes turim pakankamai Lietuvoj šiai dienai?

R.E.: Specialistų vienareikšmiškai, jų yra nepakankamai, nes, jeigu pasižiūrėtume per visus kariuomenės lygmenis, pradedant, sakykime, nuo Gynybos štabo, toliau pajėgų štabai, aš galbūt neliesiu Oro pajėgų, Jūrų pajėgų arba Specialiųjų pajėgų, bet aš kalbėsiu galbūt labiau iš Sausumos pajėgų štabo perspektyvos, toliau KASPas eina, brigados visos ir toliau žemiau iki batalionų, tai personalo situacija, kurią mes matome šiam momentui, tai praktiškai visuose štabuose yra tos tuščios pozicijos, kurios nėra užimtos atitinkamų specialistų. Tai va čia ir būtų tas atsakymas, kad mes jų neturime tiek, kiek jų reikėtų.

J.J.: O apie pačią tada raidą civilių ir karių bendradarbiavimo Lietuvoj. Kaip jinai vystėsi dar nuo du tūkstantųjų pradžios? Galbūt išskirtumėt kažkokius įvykius, kurie paskatino pakeisti požiūrį, skirti daugiau dėmesio ar atvirkščiai?

R.E.: Apie raidą man šiek tiek sunku kalbėti, kadangi aš pats į šitą sritį atėjau 2008 metais. Tai man labai sudėtinga būtų pakomentuoti, kas vyko nuo 2000, sakykim, iki 2008. Tačiau, kas liečia nuo 2008 metų, aš galiu šiek tiek pasakyti, kaip kas vystėsi padengiant iki šios dienos. Tai truputėlį galėčiau šiek tiek savo bent jau pastebėjimus pasakyt. Tai ką aš pamačiau 2008 metais, kuomet aš jau prisijungiau prie „Geležinio Vilko“ brigados ir atėjau ten tarnauti kaip CKB karininkas, tai tuo metu buvo tikrai vienintelė brigada, iš principo, ir ta brigada buvo afilijuota su danų divizija. Natūraliai, kad mūsų mokymų ciklas buvo kartu su jais, tai turėjom tokius metinius ciklus, kuomet mes turėjom bendrus renginius su danų divizijos atstovais. Ir tuo metu, aš ką pastebėjau, pastebėjau, kad labai, bent jau danų divizijoje, labai buvo didelis, sakykime, didelis ne tai kad susidomėjimas, bet labai

svarbus požiūris, kas lietė tuos nekinetinius dalykus, įskaitant ir civilių ir karių bendradarbiavimą, tai visuose karinio rengimo renginiuose, kuriuose aš dalyvavau kartu su jais, buvo labai stipriai akcentuojama šita sritis ir jos, sakykime, ir jos būtinumas, sakykime, kariuomenės struktūroj. Tai įvairių mokymų metu, sakykime, įvairių scenarijų metu, buvo labai daug dėliojama, modeliuojama situacijų, kurios buvo susijusios su civiliais ir kurias reikėjo spręsti. Arba kitais žodžiais tariant, kurios buvo tikras galvos skausmas brigadų vadams. Tai, ką aš pamačiau nuo to momento bent jau, tas bendradarbiavimas truko su danais, bent jau kuriame aš pats dalyvavau, tai truko nuo 2008 metų grubiai iki 2015 metų, tai aš tikrai pamačiau, kad nemažai buvo pasistūmėta gerąja linkme. Tuo laikotarpiu, bent jau kas liečia brigadą, tai G9 skyrius buvo sukomplektuotas visais specialistais, rekomenduojamais specialistais pagal tą, sakykime, pagal danų modelį. Ką tai reiškia, reiškia buvo pritrauktas tikrai nemažas skaičius specialistų būtent spręsti va tiems, su civiliais susijusiais klausimais. Tai va toks mano pastebėjimas buvo, kas lietė 2008–2015 metai, tai tikrai buvo stiprus šuolis į priekį ir, aišku, jautėsi ten labai didelė danų įtaka, kuomet ir vadai suprato, nes buvo priversti suprasti, per mokymus, sakykime, per tuos galvos skausmus, kad reikalingi va šitie žmonės, kurie galėtų pagelbėti vadui išspręsti tas situacijas. Tai va šitoj vietoj aš gerai atsimenu, kas vyko būtent brigadoj. Kas vyko kituose vienetuose, man sunku pasakyti. Aš žinau, kad tuo metu jau buvo susikūrusi civilių ir karių bendradarbiavimo kaip ir kuopa, jeigu aš tiksliai atsimenu, apie 2005 metus, tačiau aš to pakomentuoti, sakykime, jų veiklos aš, arba jų vystymosi tuo metu, aš tikrai negaliu, nes tikrai nemačiau ir nežinojau, ir to bendradarbiavimo su jais tos pačios brigados nelabai ir vyko. Tai kažkokie tai procesai vyko, tačiau jie vyko, taip sakyčiau, decentralizuotai labiau ir, sakykime, įtakojant kažkokių kitų išorinių veiksnių. Tai brigada natūraliai buvo įtakota divizijos, KASPo ta CKB kuopa nežinau, kas ją įtakojė. Gal kažkokie kariuomenės poreikiai iškilę, bet šitoj vietoj tikrai neatsakysiu, nes nežinau. Toliau, ką mačiau, palaipsniui, kiek aš pamenu, tai susikūrė kitos brigados ar „Geležinio Vilko“ brigadai vėl nutrūko... arba tiksliau bendradarbiavimas su danų divizija kaip ir... danų divizijos, gal pasakysiu taip – ir „Geležinio Vilko“ bendradarbiavimas nutrūko, nes naujai susikūrusiai brigadai – „Žemaitijos“ brigadai – kaip sakoma, jai buvo duota ta garbė bendradarbiauti toliau su danais. Tai va šitoj vietoj brigada „Geležinio Vilko“, bent jau brigada, jos bendradarbiavimas su danų divizija nutrūko ir ką aš bent jau stebiu paskutinius metus, tai įtakojė į neigiamą pusę, sakykime, tos nekinetinės dalies vystymąsi. Ko pasėkoje, netgi dabar irgi matome, kad nei G9 skyrius nėra pilnai sukomplektuotas įvairių sričių specialistais, įskaitant ir civilių ir karių bendradarbiavimą, ir jeigu žiūrint į batalionus ir jų S5, matosi, kad tų specialistų paprasčiausiai nėra. Tai va toks va vystymasis, kurį stebėjau, sakykim, konkrečiai liečiantis prie „Geležinio Vilko“ brigados. Toliau mes žinom, kad besikuriant naujoms brigadom aišku buvo komplektuojami nauji ir batalionai, ir vienetai ir didžiausiais bent jau buvo fokusas iš vadovybės skirtas sukomplektuoti vienetus arba manevrinius vienetus ir, aišku, sukomplektuoti tų manevrinių vienetų valdymo grupes. *Nu* čia būrių vadai ir t. t. Tai tas fokusas, sakykime, arba tas prioritetas komplektuoti CKB specialistus, kažkur tai buvo nustumtas žemyn ir ko pasėkoje mes matom rezultatus tą, ką mes dabar turime. Tai specialistų galima tikrai suskaičiuoti ant vienos arba dviejų rankų pirštų ir tie specialistai kas kur yra išvažinėję, sakykime, arba užima kitas pareigas ir nebūtinai išlikę toj civilių ir karių bendradarbiavimo srityje ar kitose nekinetinėse srityse. Tai va. Tai nežinau, kiek tau čia naudingai buvo, ką aš čia pasakojau, bet, iš principo, sakau, nepaisant tie įvykiai, kur ir Ukrainoje buvo, vėlgi, fokusas buvo mestas į manevrinius vienetus, sakykime, į manevrinių vienetų komplektavimą, sukomplektavimą ne tik eiliniaisiais kariais, bet ir, sakykim, vadovaujančiais – skyrių, būrių vadai ir t. t. Tai va ir ten buvo dėtas tas prioritetas. Tai va, situacija tokia.

J.J.: Pašnekėkim tada apie tuos gerus dalykus, kuo mes galėtume pasidžiaugti kalbant apie civilių ir karių bendradarbiavimo įgyvendinimą Lietuvoje. Kas pas mus yra gerai šioj srity?

R.E.: Na, tas, ką mes turim omeny, įgyvendinimas... iš principo, kažkokių tai tarptautinių misijų nelabai turim. Jeigu kalbam apie konkrečiai Lietuvą, tai *nu*... ir tuos žmonės, kurie liko, sakykime, tose srityse, *nu*... Man labai sunku kalbėti, iš tikrųjų, per civilių ir karių bendradarbiavimo prizmę kaip mes kažką veikiame kiekvieną dieną. Man labai sunku tą vertinti, arba tą įgyvendinimą. Gal praplėsk, ką tu turi galvoj įgyvendinimas?

J.J.: Galim galbūt neužsiakcentuoti ant būtent šito žodžio, bet tiesiog apskritai. Galbūt mes, na jūs jau atsakėt, kad nepakankamai tų specialistų, bet vienas iš pavyzdžių galėtų būti, kad ten turim pakankamai specialistų arba tie specialistai gerą patirtį sukaupę. Tokie tiesiog teigiami dalykai apskritai šios srities.

R.E.: Teigiami dalykai, galbūt čia nelabai susiję su civilių ir karių bendradarbiavimu, nors mes galim prie to pririšti, bet kalbėsime galbūt per ryšius su visuomene. Tai bet kokių atveju kiekvienas batalionas turi savo atsakomybės kažkokį tai rajoną arba kiekviena rinktinė turi savo atsakomybės rajoną, tai nori ar nenori jiems tenka bendrauti su visom civilėm institucijom, esančiom tuose rajonuose. Tai daromi kažkokie bendri renginiai, švenčiamos bendrai šventės, sakykime, daromi kažkokie projektai kartu, tai tas bendradarbiavimas kaip ir vyksta. Ryšiai geri palaikomi, sakykime, bendri renginiai vyksta, tai, aš manau, kad ta pati pagalba kažkokia tai vyksta. Bet galbūt mes tą daugiau matome per ryšių su visuomene prizmę, bet ne per CKB prizmę. Nors ką galėčiau pasakyti, jeigu mes šiek tiek pasižiūrėtume į pastaruosiu metu tuos visus pandemijos iššauktus dalykus, tai, vėlgi, tas bendradarbiavimas, sakykime, suaktyvėjęs. Bet, vėlgi, pagalba yra teikiama, bet nesakyčiau, kad tai yra civilių ir karių bendradarbiavimo pagalba. Paprasčiausiai yra skiriami žmonės atlikti tam tikras užduotis tam tikslui, kad pagelbėti mūsų tiek medicinos įstaigų atstovams, tiek nacionalinio visuomenės centro darbuotojams ir t. t. Bet tai nėra grynai susiję su, sakykime, kažkokiais projektais, kurie sietųsi su civilių ir karių bendradarbiavimu. Tai va. Kas liečia dėl pačio vystymosi, tai šiuo metu, kas yra daroma, tai, vėlgi, kuriama nauja struktūra, sakykime, perspektyvinė struktūra, tai čia gal labiau prie vystymo planų susijusi, kurioje ta civilių ir karių bendradarbiavimo sritis, vėlgi, įgauna svarbą. Arba bent jau yra palaikymas toks iš Sausumos pajėgų vadovybės, kad reikia vystyti šią sritį ir pritraukti kuo daugiau specialistų. Vienas dalykas pakeisti struktūrą, pritraukti specialistus ir galų gale pradėti juos rengti. Tai yra tų gerų tokių, sakykime, postūmių, perspektyvinių postūmių tik nežinia, kaip jie atrodys po dviejų–trijų metų, ar čia tiktai liks planais ir gerais norais, ar tai materializuosis. Tai va šiam momentui yra sudaromos naujos struktūros, nauji vienetai yra kuriami ir irgi mažoma, kaip, sakykime, sukomplektavus tuos visus būrių vadus, kaip galų gale ir tą apmirštą ar apleistą sritį irgi sukomplektuoti naujais specialistais. Šiam momentui devynetas Sausumos pajėgų lygmeny tikrai labai stipriai dirba šioj vietoj ir keičia organizacinę struktūrą, bando plėsti, sakykime, tuos etatų skaičius vien tam, kad... Bando sukurti sistemą, pačią sistemą arba karjeros sistemą, kaip turėtų atrodyti specialisto augimas ten dešimties–penkiolikos metų bėgyje, kad jis suprastų, kur jisai keliauja nuo dabar iki tenais. Tai galima išvelgti tų gerų pokyčių. Tai va, vėlgi, tiktai priklauso nuo jų įgyvendinimo, tai va čia, kaip sakoma, laikas parodys. Nežinau, ar atsakiau tau į klausimą kažką tokio naudingo, kas tau... Jeigu ką, tai tu tikslink.

J.J.: Atsakėt, viskas gerai. O dabar priešingas klausimas – apie trūkumus. Kas dar galėtų būti tobulinama? Tai va, ką jau įvardinot, kad specialistų trūksta. Dar gal kažkas?

R.E.: Jo. Vienas iš galbūt tų didžiausių trūkumų, arba aš kaip ir matau, tai yra sisteminė problema, iš principo, kad žmogus, atėjęs į šią sritį, jisai nežino savo kelio, sakykime, arba jisai nežino aiškios, nėra aiškios linijos, kaip jis gali augti kaip specialistas ir kaip jis gali kelti ne tik savo kompetenciją, bet gali kilti karjeros laiptais arba, sakykime, per visus lygmenis. Tai čia vienas dalykas, nes tokios kaip ir sistemos, iš principo, ji kaip ir kariuomenėj turėtų būt, bet va tokios... jinai nevyksta arba, kaip čia, nefunkcionuoja. Pavyzdžiai yra labai paprasti, kai, sakykime, vienas ar kitas specialistas yra rotuojamas į vienas, kitas pareigas, peršoka kelis lygmenis. Suprantat ane? Tai reiškia, jeigu specialistu buvo labai žemam lygmeny, bet kažkam trūksta kažkokių karių ir sutariama, sakykime, jisai peršoka tenais brigados lygmenį, netgi pajėgų kažkokį tai štabo lygmenį, ir keliauja į aukščiausią vadavietę, neturėdamas tam visų kompetencijų. Tai va čia aš matau sisteminę problemą, kadangi nėra aiškios loginės sekos, kaip specialistas augina savo kompetenciją, kaip jis yra rotuojamas per įvairias pozicijas, kol galiausiai jisai įgauna tą didžiausią patirtį ir atsistoja į tą vietą, kur jis galėtų duoti didžiausią vertę. Tai čia galbūt vienas dalykas. Kitas dalykas yra pats kompetencijos suteikimas specialistui. Čia kalbu apie kursus. Kursus Lietuvos lygmenyje, tai čia yra problema pas mus. Vienintelė ta kursų teikianti arba organizuojanti vieta tai buvo Sausumos pajėgų Juozo Lukšos mokymo centras, tačiau šiam momentui netgi ir tenais nebėra nei vieno specialisto ir visi kursai nėra...

Ir visiškai nėra organizuojama jokių kursų būtent va kas liečia civilių ir karių bendradarbiavimą. Ir netgi kitas nekinetines sritis liečiančių kursų. Tai va, vėlgi, čia susiduriame su ta problema, kad žmonės, iš principo, priversti, atsistoję į tas pareigas, mokytis darydami, neturėdami jokių kursų. Na ir kursai užsieny, vėlgi, susiduriama su finansiniu aspektu. Nežinau kodėl, bet nėra žmonės siunčiami intensyviai į kursus užsienio mokymo įstaigose, kurie gali kvalifikuotai rengti ir suteikti žinias būtent tiems CKB specialistams. Tai va čia yra tokie du dalykai – bendras požiūris arba bendra sistema, loginė sistema kaip žmogus, atėjęs į vieną ar kitą sritį auga ir keliauja per visą grandinę iki aukščiausio taško, sakykim, ar tai būtų karininkas, ar tai būtų seržantas, tai nėra svarbu. Ir sakykime tų pačių kompetencijos augimo galimybių nėra tikrai daug. Tai nežinau, kiek čia tau pavyko atsakyt.

J.J.: Gerai viskas. Galim tada iš karto pereiti prie tų kursų. Ar aš teisingai suprantu, kad nebevyksta tas civilių ir karių bendradarbiavimo kursas, kur būdavo savaitės trukmės, kur ir KASPo karius siųsdavo?

R.E.: Jis jau nebevyksta. Ir greitai jau bus metai kaip nebevyksta toksai kursas.

J.J.: Bet čia galbūt dėl pandemijos?

R.E.: Ne, čia kalbu dėl to, kad tas pats Martinaitis, ane, kurį žinai, Simonas, kuris organizuodavo tuos kursus, jis buvo perrotuotas į kitas pareigas ir nebeliko specialisto, galinčio to daryti arba tuo užsiimti. Ir nėra ten žmogaus to, nėra jokio paskirto to žmogaus. Tai, vėlgi, čia galbūt susiduriame su vadų požiūriu, nes kurso, šito kurso poreikis yra didžiulis – ir pati žinai, ir ŽNOSo karių siuntimui tas kursas būtų, nes ambicijos buvo tokios, bet tas nebevyksta. Vieninteliai dalykai, kuriuos kažkokius tai kursus galbūt galėtų šiam momentui mums duoti Lietuvoje, tai galėtų Specialiosios pajėgos. *Nu* bet, vėlgi, tenais ta kurso specifiška yra *biški* kitokia, ten yra *miksas* tarp civilių–karių bendradarbiavimo, psichologinių operacijų gali būt. Iš principo, jie ten visas nekinetines sritis bando apimti. Tai va. Bet va grynai tas va grynai civilių–karių bendradarbiavimo kursas nevyksta ir jau bus greitai metai kaip nebevyksta. Ir net nesimato to, kada tai galėtų vėl pradėt... *nu* nesimato, kada tai vėl prasidės. Tai va tokia situacija.

J.J.: O per kitus kursus, sakykim, to paties Vytauto Didžiojo kursus, ar ne, kur yra supažindinami karininkai su įvairiom sritim – truputėlį su logistika gal, truputėlį su inžinerija... Ar ten yra koks nors dėmesys skiriamas, ar ten paviršium ir nieko kažko labai?

R.E.: Teko man irgi pačiam, sakykim, skaityti paskaitas, bet paskaitos visur apsiriboja CKB pagrindais ir viskas. Tai yra labai keista, nes vis tiek jau ten žmonės, kurie mokosi, jie yra ruošiami, sakykime, štabams, batalionams, brigados lygmeniui, ir kas be ko sprendimo priėmimo procese turi dalyvauti ir G9, ir turi suprasti, ir žinoti, kaip tuos dalykus daryt. Šiam momentui ten nėra netgi instruktoriaus tos funkcinės srities, kuris tai turėtų daryti, ir jie dažnai kviečia instruktorius, bet instruktorių pasikvietimas apsiriboja ne sprendimų priėmimo procesu, o tikrai pagrindų išdėstymu. Ir tiek žinių. Tai ką jie ten mokinasi, ir kiek jie paliečia tą CKB dalį, sakykime, mokslų eigoje ir vadinamųjų tų vidinių štabų pratybų metu, man sunku kažką komentuoti, bet aš įtariu ir kiek man teko bendrauti su tuos kursus baigusiais žmonėmis, ten ta sritis yra apleista ir paprasčiausiai nėra to dėmesio. Tai va. Tai va tokia liūdna situacija šitoj vietoj, tai vėlgi, mes grįžtam prie to dalyko, kad paprasčiausiai žmonių trūkumas, nebuvimas sistemos, tai, iš principo, žmonės išsivaikščioja, kas į aukštesnius štabus, kas į užsienio štabus išvykę tarnauti, o iš apačios nebuvo auginama arba logiškai, arba nuosekliai pastoviai palaikomas tas, sakykime, personalo kiekis ir auginamos tos kompetencijos. Tai privedė prie tokios situacijos, kad galų gale atėjo toks momentas, kai trūksta tų žmonių ir paprasčiausiai, kaip bebūtų gaila, sustoja rengimas bet koks. Tai va. Liūdna, ar nelabai?

J.J.: Tai liūdna, aišku. O tada praktika. Ar pakankamai yra pratybų, kur yra integruojami CKB specialistai, kurie gali realiai kažką nuveikti, o ne tiesiog būti prie ir niekas nežinotų, ką su jais daryti?

R.E.: Jeigu kalbėtume apie praktiką, tai, vėlgi, čia norėčiau atskirti du dalykus, tai yra štabą ir tuos taktinius elementus. Jeigu kalbu apie štabą, tai kalbu apie S5, G9 personalą. Apie kokį mes štabą

bekalbėtume, t. y. bataliono, brigados ir Sausumų, taktinio elemento, kaip CKB grupės arba CKB būrys, tokio kaip ir reguliarūs vienetai neturi ir niekada neturėjo. Vienintelis pajėgumas yra, pati žinai, tiktais mūsų kuopoje. Tai šitoj vietoj tuos du dalykus norėčiau atskirti. Nesu dalyvavęs paskutiniuose jokiuose mokymuose, paskutiniuose tiek brigados lygmenyje, tiek batalionų ir aš negaliu pakomentuoti ant kiek stipriai jie integruoja tas funkcinės sritis, sprenddami vieną ar kitą taktinę tenais situaciją, ar planuodami vieną ar kitą operaciją. Tai vat šitoj vietoj negaliu atsakyti į tą klausimą. Tačiau didžiųjų pratybų metu vienetai stengiasi bent jau pasišaukti tuos taktinius elementus, kurie galėtų jiems pagelbėti arba paremti juos vykdant užduotis vietovėje. Tai čia kalbu apie „Geležinio Vilko“ pratybas – vienos tokios gal iš didesnių yra kuomet yra panaudojami tie CKB, sakykime, specialistai vykdant savo tiesiogines funkcijas. Toliau jeigu kalbėti, vėlgi, paskutinė patirtis tai ta turbūt, vėlgi, pameni, pasirengimas pratyboms didžiosioms tarptautinėms, kurios, deja, neįvyko – „Defenderis“ – dėl pandemijos. Vėlgi, buvo naudojami mūsų kariai, sakykime, teritorijų derinimui, informacijos surinkimui apie savininkus, ryšių užmezgimui. Tai čia galbūt tokia pasirengimo pratyboms dalis, bet vis tiek jie yra naudojami šitie specialistai. Toliau tarptautinėse pratybose yra CKB specialistų arba jų grupių poreikis. Jeigu kalbėtume konkrečiai, ateinančiais metais netgi yra dvi didelės pratybos, kada jie tikisi turėti CKB pajėgumus, ir tos pratybos vyks Vokietijoje, ir jos, sakykim, bus mėnesio trukmės kiekviena iš jų. Tai poreikis yra, pratybose integruoja, bet, vėlgi, tas integravimas labai stipriai priklauso nuo štabo elementų, kiek tenais yra tų funkcinių sričių ir kiek jie giliai supranta tą sritį, ir kiek supranta, kad jiems reikalingas vienas ar kitas pajėgumas. Tai čia visi šie dalykai yra visiškai surišti ir jeigu, sakykime, nėra tų, kurie planuoja tą dalyką, tai aišku jie ir nesupras, kad jiems... Nėra planuotojų, reiškiasi, niekas nežino, kaip integruoti, kaip panaudoti taktinį elementą CKB, ko pasekoje tai įtakoja jo panaudojimą. Arba jis dalyvauja pratybose, arba jis nedalyvauja pratybose, nes niekas nežino, kaip su juo elgtis. Tai nežinau, daug pasakiau, bet turbūt supratai, kad viskas priklauso nuo planavimo, t. y. nuo *plannerių* ir jeigu yra ten žmogus, kuris turi kažkiek žinių su CKB, tai jisai supras, kad jam reikės kažkokio tai elemento, kuris galės atlikti konkrečius veiksmus, tai jis ir integruos į pratybas. O jeigu nėra tokio žmogaus, niekam ir nekils minčių, kad jis reikalingas. Tai tiek. Na, ir galbūt čia reikėtų šiek tiek paliesti irgi ten tas budinčias pajėgas, kur mes esam skyrę savo vienetus kelis. Tai jie turi savo rengimo ciklus, tai jie irgi turi tiek funkcinį rengimą, tiek padalinių integravimo pratybas. Tai jie kviečiasi tas grupes, nes jos ir priklauso pagal struktūrą kaip ir budinčių pajėgų. Tai jie integruoja. Integruoja, sakykime, tuos dalykus, civilių ir karių bendradarbiavimo dalykus ir žmonės turi galimybes pasitreniruoti. Čia galbūt tau mažiau prie to teko prisiliesti, kai buvai, nes ne tam būry paprasčiausiai buvai. Na, o pagrindinis, sakykime, šitų dabar panaudojimas tai galbūt išlieka pačioj kuopoj, nes mes, vėlgi, turėjom skirti vieneta NRI budėjimui, tai mes irgi organizavom netgi prieš pat paskelbiant tą karantiną, spalio mėnesį vertinamąsias pratybas to būrio. Tai dalyvavo vadovybė ir žiūrėjo, tai ne tik planavimą atliko visos penkios grupės, bet ir realiai vykdė realius veiksmus civilėj teritorijoj. O būrio valdymo grupė, jie sekė ir žiūrėjo, kaip atliekami dalykai ir visą tą informaciją surinko, kurią atvežė CKB. Tai tiek, kas liečia tą patį rengimą ir netgi integravimą, sakykime, šitų CKB grupių.

J.J.: Tada kitas klausimas būtų apie CKB specialistus. Ar, jūsų nuomone, reikalingi tam tikri gebėjimai, charakterio savybės, ar iš esmės geru specialistu galėtų būti bet kuris norintis žmogus, apmokytas ir pan.?

R.E.: Na, galbūt taip pasakysiu. Turbūt intravertas negalėtų būti. Turi būti aktyvūs žmonės, komunikabilūs žmonės. Kaip čia dar... sangvinikai gal greičiausiai geriausiai tiktų šito specialisto funkcijom vykdyti. Na, žinoma, pirmiausiai jisai turi būti toks žmogus, kuriam nėra sunku prieiti prie kito žmogaus, užmegzti ryšius, užmegzti kontaktus, rasti bendrą kalbą ir t. t. Tai čia būtų labai dideli privalumai tokiam specialistui, kadangi jisai... *Nu* yra tokių žmonių, kurie tikrai gali laisvai prie bet kurio prieiti ir surasti lengvai bendrą kalbą ir būti puikūs pašnekovai. Tai aš manau, viena iš tokių savybių ir galėtų būti gebėjimas komunikuoti, užmegzti ryšį ir palaikyti ryšį, tai čia būtų turbūt viena iš tų pagrindinių funkcijų... ne funkcijų, o tų gerųjų savybių, kurias turėtų turėti tas specialistas. Kitas dalykas, aišku, viskas priklauso nuo asmens, ar jisai, iš principo, mato ir jam įdomi ta sritis. Vėlgi, kiekvienas žmogus, aš manau, jis turi suvokti, suprasti įdomumą vienos, kitos srities ir norėti toje

sirtyje būti. Tai ir žinių troškimas, sakykime, ir pasitenkinimas tuo, ką darai. Kaip ir sakiau, dėl ko ir klausiau, ar tau patinka tą darbą, kur tu darai, tu sakai patinka, tai reiškiasi tau jis teikia malonumą ir tu nesijauti labai pavargus. Tai sakykim taip. Aš nekalbu čia apie kažkokias kompetencijas konkrečiai, bet kalbu apie tas būdo savybes arba bandau apibūdinti žmogų, kuris tiktų toj srity dirbti. Nes bet kokių atveju, pagrindinis dalykas tų CKB specialistų bus vis tiek bendravimas, bendravimas su įvairiais žmonėmis, įvairių civilinių institucijų atstovais. Aišku, reikalingi ir kita dalis tų specialistų, kurie galbūt darytų kažkokią tai analizę tos parneštos informacijos ir visą kita. Tai galbūt čia nereikia tų labai komunikuojančių žmonių. Vėlgi, reikia žiūrėti į kokį elementą mes žiūrim – ar mes žiūrim į tą taktinę grupę, kuri važiuoja ir bendrauja, ar mes kalbam apie grupę, kuri sėdi kaip analitikai arba analizės kokie tai karininkai, ar specialistai ir analizuoja surinktą informaciją, ir po to pateikia savo išvadas štabui, ar kas tai bebūtų. Tai čia gal reikėtų atskirti ir žmonių turbūt tos savybės būtų skirtingos vienai ar kitai pozicijai. Tai nežinau, čia turbūt, Justina, tu pasakyk, į kokią mes čia taikom. Duok konkrečiai, ar mes į taktinę grupę žiūrim, ar į štabo žmogų, kuris gal ten ir nematys tų civilių.

J.J.: Tai čia tiesiog labai bendrai. O jūs galvojat, kad atsižvelgia darant paskyrimus vat į tas asmenines savybes, ar daugiau tie paskyrimai vyksta dėl kitų aplinkybių?

R.E.: Mano asmeninė patirtis ir mano toks galbūt pastebėjimas, arba aš bent jau susidariau tokią išvadą, kad dažniausiai į tokias pareigas yra paskiriami dviejų tipų žmonės. Tai pirmas tipas žmonių yra tie, kurie yra labai aktyvūs žmonės, kurie sugeba organizuoti įvairius renginius, *nu*, sakykim, tai gali būti neformalus renginiai arba tenais tie *teambuildingo* visokie, sugeba suorganizuoti kažkokias švenčių įdomius šventimus. Tai nebūtinai būdamas specialistas, jis gali būti ir kuopoj. Tai čia vienas – tokie aktyvūs žmonės, kurie turi labai gerus organizacinius sugebėjimus ir kurie sugeba kažką tai, kažkokį renginį įdomiai padaryt. Na ir kita kategorija, kur nežino, kur tą žmogų padėti, tai va čia ir nusiunčia į S5 [juokiasi]. Tai va. Aišku, čia per juoko prizmę, bet tame juoke, iš tikrųjų, yra daug tiesos, nes tikrai teko susidurti per paskutinius, berods, du ar tris metus, kur aš niekaip neįsivaizdavau *nu* tų žmonių bent jau toj srity ir kai pakeldavau, kai kažkas skambindavo, ragelyje išgirdavau, kad iš S5, ir išgirdavau vieną ar kitą žmogų, supratau, kad tai ten yra, priklauso šitie žmonės antram tipui. Tai va.

J.J.: Supratau, tai galim tuomet ir pašnekėti apie tuos batalionuose esančius specialistus. Kiek jie atlieka tų tikrųjų CKB funkcijų, kiek ten yra daugiau viešieji ryšiai? Ar tie specialistai yra pakankamai gerai paruošti, supranta, ką jie turi padaryti? Kaip yra batalionuose situacija?

R.E.: Na, batalionuose situacija dabar, ką bent jau aš stebiu ir ką aš matau, tai, iš principo, visi specialistai, kurie turėtų būti civilių ir karių bendradarbiavimo žmonėmis arba specialistais, jie ką daro, tai ryšių su visuomene funkcijas. Bendrų renginių organizavimas, švenčių organizavimas bendrų, tai čia... Toliau viešųjų ryšių, netgi viešųjų ryšių specialistų funkcijų vykdymas ir t. t. Tai iš kurios mes pusės pasižiūrėsime. Jeigu žiūrėsime į jų vykdomas užduotis šiam momentui, tai darau prielaidą, kad vadaai nežino tikslų civilių ir karių bendradarbiavimo tų užduočių spektro arba nežino, kaip juos panaudoti ir juos naudoja, kaip supranta. Bet žiūrint iš kitos pusės, tų pačių renginių organizavimas su civiliais, tai mes galim gi priskirti kaip ir prie sąveikos palaikymo. *Nu* tai bet kokių atveju, tų kontaktų tu užsimezgi su jais, kontaktus arba tuos gerus ryšius palaikai, tai tą renginį galima irgi gal išskirti kaip ir civilių ir karių bendradarbiavimo užduotį, bet taikos meto, sakykime. ir paprasčiausiai tai, sakau, nežinau, iš kurios pusės pasižiūrėt, bet šitoj vietoj, jeigu mes kalbėtume apie visas civilių ir karių bendradarbiavimo tas tris kertines funkcijas ir jų vykdymą, tai, aš manyčiau, kad jie, iš principo, jų visų nevykdo. Vykdo galbūt tik tą *liaison* daugiau funkciją, ir tiek žinių.

J.J.: O tada ar jūs sutinkate su tokiu teiginiu, kad KASPo mūsų kuopa ir turėtų likti pagrindiniu tokių specialistų vienetu, ar vis tik reikėtų stiprinti tuos pajėgumus ir reguliariose pajėgose?

R.E.: Nežinau, kaip tau čia atsakyt į šitą klausimą, per kokią prizmę žiūrint. Žiūrint per greito reagavimo pajėgas prizme, *nu* aš nenoriu čia labai plėstis, ta prasme, vienareikšmiškai matom, kad

reikalingas profesinės karo tarnybos / CKB specialistų vienetas, kuris galėtų nuolatos užtikrinti tas funkcijas. Karių savanorių tam dalykui nepakanka arba tai yra, kaip čia geriau išsireiškus, arba yra labai sudėtinga organizuoti tą. Nes, vėlgi, žmonės turi civilius darbus, jis negali neapibrėžtos užduoties vykdymui arba kažkokiam budėjime stovėti nežinia kiek. Nes laikas nėra apibrėžtas. Tai šitoj vietoj, jeigu žiūrint iš tos prizmės, aš manau, kad vienetas turėtų būti kažkoks tai būtent va šitos funkcijos vykdymui. Vėlgi, galbūt aš norėčiau sugrįžti truputėlį prie tų perspektyvinių struktūrų, kurios braižomos dabar yra, ir šitose struktūrose jau yra numatyta bent jau kalbama apie būrių valdymo grupes, kad tai turėtų būti profesinės karo tarnybos kariai. Tai nėra kažkokios tai taktinės grupės atskiros, kurios būtų kuriamos kaip PKT, bet va kad tų būrių valdymo grupėse būtų tie žmonės. Tai jie galėtų labiau užsiimti su savo tais būriais, tais pačiais savanoriais, bet tuo pačiu, reikalui esant, jie galėtų vykdyti neapibrėžtam laiko tarpui, sakykime, CKB funkcijas patys kaip grupė. Tai va. Sunku pasakyti, ar reikalingas mums profesinės karo tarnybos vienetas, kuris galėtų tai daryti, nes, vėlgi, turim padalinių daug ir visus paremti, ar to vieno būrio, sakykime, taip grubiai, užtektų ar ne. Tai ar dirbtinai reikia plėsti tą, sakykime, profesinės karo tarnybos karių skaičių, tai čia ne man spręsti ir nežinau, ar tai būtų efektyvu. Mano toks matymas, kad, vis dėlto pagrindas to turėtų išlikti KASPo struktūroje. Tai čia nežinau, čia yra mano asmeninė nuomonė, šitoj vietoj. Tai aš ir išsakau savo asmeninę nuomonę šitoj vietoj.

J.J.: O ta struktūra dabar šiai dienai ir yra, kad KASPo kuopa, tada rengiami ŽNOSai, ir tada jau yra reguliariose pajėgose tie batalionų S5, ir aukštesniuose štabuose devynetuose tie CKB žmonės? Daugiau gi nieko nėra, ar yra dar kažkas?

R.E.: Ne, tai dabar yra struktūra egzistuojanti labai, labai paprasta. Tai yra, sakykime, penketo skyrius, kuris ten CKB funkcijas atlieka arba turėtų teoriškai atlikti, devynetas, kuriame yra, *nu* ten sukergtos funkcijos civilių ir karių bendradarbiavimo, ten ir psichologinių operacijų ir visą kita. Jis galbūt daugiau toksai panašus kaip informacinių operacijų tenais toksai, kaip čia pasakyti, elementas, kuriame irgi tame *poole* yra ir CKB, ir viešųjų ryšių, karinių viešųjų ryšių, turiu omenyje, psichologinių operacijų specialistas. Na, štabuose tai faktas, kad turi būti visas spektras tų specialistų, o kas tas jų planus įgyvendintų, tai, kaip ir sakiau, turėtų galbūt būti irgi savanorių pajėgų, t. y. pagrindinė smogiamoji ta dalis. Tai turbūt tiek. O batalionams, ar verta turėti kažkokias savo tarpines grupes, aš labai abejoju. Šiam momentui, ką mes ir turim – mes turim tuos tris būrius, ane, tai vienas būrys, kaip mes ir kalbėjom, daugiau prie rinktinių būtų arba remtų rinktinės, kiti du būriai būtų orientuoti į paramą būtent brigadoms. Tai va toks ir yra sumanymas. O dėl ŽNOSų... ŽNOSas čia truputėlį atskira istorija šitoj vietoj, tai nežinau, ar jie čia to tyrimo dalis.

J.J.: Galit papasakoti truputėlį, kaip kilo visa idėja ruošti tuos ŽNOSus ir kaip visą tai atsirado?

R.E.: Ta idėja atsirado, dabar bijau sumeluoti kelintais metais, turbūt 2016 metai čia buvo. Vėlgi, buvo turbūt pati pameni, tai psichologinių operacijų vienetas ir ten buvo šešios tos grupės kaip ir numatytos remti įvairias rinktines. Na ir buvo prieita prie išvadų, kad tarkim rinktinės pačios irgi neturi tam gebančių specialistų, kurie galėtų ne tik planuoti CKB užduotis, bet ir aišku kažką tai organizuoti, kad jas vykdytų kažkas tai. Tai va šitoj vietoj turbūt kilo ta mintis, kad reikalingas irgi toks vienetas, kur ten ir CKB specialistai galėtų sustiprinti tas rinktines arba štabus planuojant operacijas, *nu* ir ko pasėkoje, kažko tai trūko tenais toj vietoj, toje bendroje grandinėje. Tai trūko turbūt tų galbūt vykdytojų arba tų sensorių, kurie galėtų rinkti informaciją iš vietovės ir galų gale vykdyti, sakykim, labai ribotą ten tų CKB užduočių spektrą. Tai va ta mintis ir buvo kilusi, kad va to mums trūksta. Buvo eilę pristatymų padaryta, tai pristatymai buvo KASPo vadovybei, vadovybė pritarė, tai kažkaip taip palaipsniui buvo pakeista struktūra ir atidaryti tie, sakykime, nekinetinių skyriai ir žvalgybos grandis. Ir pradėjo po truputį jau komplektuoti tuos žmonės. Bet kaip komplektavimas, pati gerai žinai, pradžioj, kai nežinojo kur žmonių padėti, vėlgi, tokia pati situacija kaip ir batalionuose buvo – pradėjo tenais dėti. Tai va. O jūs tie buvot pirmieji pionieriai, kurie bandėte su tais žmonėmis dirbti, perduoti savo tas žinias kažkokias. Bet čia jau, nežinau, čia turbūt atskira tema. Vėlgi, tenais labai daug dalykų trūko, nebuvo vieningos programos, nebuvo vieningo požiūrio, sakykim, nebuvo vieningo temų sąrašo, kokias temas turėtume mes sudėlioti bendrai visom

rinktinėm ir pagal jas ruošti. Tai nežinau, ką čia daugiau bepridurti. Šiam momentui truputėlį mes gal turim geresnę situaciją, šiek tiek tų dokumentų yra išsiųstų, t. y. patvirtintų, bent jau sugebėjimais, kokiais jie mato, vadovybė, kokius gebėjimus turi turėti tie elementai nekinetiniai kuopos lygmenyje. Pabandėm iškristalizuoti dabar užduočių spektrą toki labai ribotą, kurį turėtų turėti tie specialistai – čia aš kalbu CKB dalį. Na, ir paskutiniu metu dalyvavau bent jau vienuose mokymuose, buvau paprašytas pristatyti, koks galimas indėlis tų specialistų, sakykime, padalinių valdymo procedūrų eigoje. Tai parengėm toki pristatymą, kuris visiems labai tiko ir dabar nežinau kur. Parekomenduota buvo ir 5 rinktinei padaryti ir bandysime tą indėlį specialistų ir svarbą kuopos valdymo grupei visiems perteikti, ir parodyti, kokią gerą naudą jie gali atnešti konkrečiai būtent pritraukiant prie padalinių valdymo procedūrų, kokius produktus jie gali paremti. Tai va šitoj vietoj mes tą truputėlį darom ir bandysim per visas šešias rinktines tą prasukti, kad jau atsiras galbūt jau šiočia tokia sistema su konkrečiu temų sąrašu ir konkrečiu šitų specialistų vaidmeniu kuopos valdymo grupėje. Tai va. Stengiamės tą procesą vis tiek nebepaleisti. Vis dar kuriame, kaip sakoma, darome kažką. Tikėkimės, kad išsirutulios ir viskas bus gerai.

J.J.: O čia KASPo štabas viskuo rūpinasi ar ir Sausumos pajėgos yra įsikišę?

R.E.: Nieks čia... Iš principo, štabas tai tik tas, kuris surinko informaciją ir galų gale parengė dokumentaciją, kad būtų patvirtinta KASPo vado įsakymu. Žmonių, vėlgi, nėra. Jungtinėse Amerikos Valstijose vienas kursuose ilgalaikiuose, gal aštuoni mėnesiai. Naujas žmogus irgi neturi pakankamai žinių ir tikrai labai trumpai tarnauja šioje srityje, tai labai sunku jam kažką padaryti, nes vis tiek reikia ir metų... Kaip ir sakiau, grįžtam prie to sisteminio dalyko, kad tai yra sisteminė, kaip čia pasakyt, sistemos nebuvimas, va taip va pavadinkime. Kuomet turi personalas atitinkamas tiktai ateiti į tas pozicijas ir turėdamas gebėjimus ir žinias, ir patirtį už savo nugaros. Tai va šitoj vietoj šiek tiek dėliojamės, bet pagrinde tai ir vyksta diskusijos SOPe, mūsų kuopos lygmenyje ir mes savo pasiūlymus, sakykime, perteikę. Paprastai, su tais pasiūlymais sutinkama, nes tų žmonių, vėlgi, grįžtam prie to pačio, nėra, kurie galėtų kažką padaryti. Tai va. Nepavargai? Aš jau pavargau kalbėti.

J.J.: Jau pabaiga beveik [juokiasi]. Tada dar vat pabaigai galiu paklausti toki visiškai bendrinį klausimą, kaip jūs apibūdintumėt tą karių ir civilių bendradarbiavimą? Kas tai yra? Paprastai taip tariant, ne pagal kažkokius dokumentus. Ką jūs iš visos šitos srities išryškintumėt kaip toki esminį dalyką? Kuo ji skiriasi nuo visų kitų, tų pačių viešųjų ryšių?

R.E.: Sunkus klausimas, iš tikrųjų... Vėlgi, aš kai kalbu, kalbam apie CKB, nori nenori aš vis tiek pažiūriu į tuos norminius dokumentus ir aš vis tiek linkstu prie tų trijų esminių arba ašinių funkcijų, kurios yra skirtos būtent tam vienetui. Ką mes ir sakėm – tarpinė grandis, iš principo, tarp karinio elemento ir civilinio elemento. Tai čia toks galbūt buitinis apibūdinimas, kuris man kyla. Aš visuomet šitą palyginimą duodu kaip tarpinę jungtį tarp kariškių ir civilių ir visų organizacijų, civilių aktorių, veikiančių ant žemės. Ir tas elementas yra labai svarbus, kadangi jisai padeda suprasti kylančias grėsmes, sakykime, tiek patiems kariškiams, tiek patiems civiliams dėl vienos ar kitos pusės vykdomos veikos ir padedantis, sakykime, surasti bendrus sprendimus, jeigu galima išspręsti, arba sumažinti neigiamą įtaką tiek vienai, tiek kitai pusei. Bet, vėlgi, mes puikiai žinom, kad vis tiek nepaisant to, kad jis taip labai gražiai turėtų atrodyti kaip ta tarpinė grandis, vis tiek jinai yra vado įrankis ir jinai orientuota į vado uždavinio įvykdymą. Tai yra vis tiek svarbiausias dalykas ir tą turėtų nepamiršti. Tai nežinau, ar tau čia kažkaip tai apibūdinau gražiai savais žodžiais...

J.J.: Apibūdinot [juokiasi].

R.E.: Nežinau, *nu* man visą laiką taip... man tarpinė, kažkas tokio, kas yra tarp tų tokių griežtų ir tų minkštų, sakykim, civilių. Ir žiūri vieni, kiti ir pasižiūrim, kaip čia mes galėtume dekonfliktuoti, kad visi būtų, ir avis sveika, ir vilkas sotus. Juokauju...

J.J.: Kaip ir mano klausimai baigėsi. Nežinau, gal norėtumėt dar jūs pats kažką ar papildyti, kažką svarbaus pasakyti, praplėsti, ar kažkokių klausimų?

R.E.: Aš nežinau žinai, iš tikrųjų, tu man galbūt pasakyk gal... Aš nežinau, kas ten tarp eilučių ir kaip tu ten susidėliosi sau tą tyrimą. Gal tau kažko tai pritrūko, kažkokios informacijos? Ar norėtum kažkur tai kažką sukongretinti, žinai? Tai galima tą padaryti, bet, tai nežinau, jeigu tau kažkas tai kyla, kažkokių minčių... Matai, man labai sunku kalbėti už visą kariuomenę, tai aš stengiausi pasižiūrėti per savo patirtį. Ta prasme, kaip mano ta karjera prasidėjo būtent šitoje srityje ir ką aš mačiau bent jau, pagrinde ir referavau, ką aš mačiau tenais brigadoj iki, sakykim, penkioliktų metų ir bendrus procesus, kuriuos aš stebiu dabar. Ir kas dabar, *nu* tie negeri dalykai, ir ką mes bandom arba ką bando tos Sausumos irgi padaryt, kad situacija pagerėtų. Aišku, kai juolab turime, sakykime, ir lygtai tą norą iš vadovybės arba pritarimą, kad reikia šitą sritį atgaivinti ir galų gale reikia ją atgal grąžinti ant pjedestalo, ar kaip čia pasakyt geriau... Tai tiek turbūt... Tai procesai vis tiek kažkokie tai vyksta, aš matau juos, stebim ir tikėkimės, kad jie bus teigiami. Bet tie mano pastebėjimai ar tie pagrindiniai dalykai, kur mes matom problemas, tai tu jau tikrai išgirdai. Tai visų pirma reikalinga aiški sistema, kad žmogus, atėjęs į šitą sritį, tinkamas žmogus atėjęs arba atrinktas į šitą sritį, suprastų, kaip jis per dešimt ar per penkiolika metų, kur jo augimo galimybės yra, karjeros galimybės yra, galimybės gauti tam tikras kompetencijas, žinias, kursus ir t. t. Jis tą turi puikiai suprasti, kad nebūtų kažkokio tai chaoso, mėtymo ir nebūtų.... kažkas tokio. Turi būti loginė seka šitoj vietoj ir turi aiškiai suprasti žmonės. Ir tada labai daug dalykų mes išspręstume, nes visur būtų, kaip sakoma, aiškus judėjimas personalo, aiškus rengimas jų ir būtų tęstinumas, ir nuo to visiems tikrai geriau būtų ir pradėtų tinkamai funkcionuoti ta sistemėlė. Nes dabar va tas *concernas* ir yra, nes buvo žmonės kažkur tai batalione, pabuvo brigadoj arba pakilo truputėlį į viršų, išvažiavo į kažkokius tai tarptautinius štabus, bet kadangi apačioj nebuvo tie žmonės pakeisti, nebuvo rengiami kiti, tai ir susidarė labai daug tų spragų personalo prasme. Ir ko pasėkoje yra labai daug pozicijų neužpildytų, ir jau tokią negražią situaciją personalo prasme, kompetencijų prasme turime. Nežinau, ką kiti pasakoja šitoj vietoj. Galbūt jie daugiau optimistiški buvo negu aš.

J.J.: Buvo įvairių. Buvo kas šnekėjo tiktais labai gražiai, bet tai matėsi, kad yra daugiau galbūt ne tai, kad baimė pasakyt kaip yra iš tiesų, bet toksai noras gražiai viską pateikti. Buvo tada kas pasakė ir tuos pačius aspektus, ką ir jūs, apie tą karjeros tokią neaiškia sistemą, kad neaišku kaip augti. Dėl specialistų vat jūs kol kas vienintelis taip aiškiai pasakėt, kad jų kaip ir trūksta. Kiti kažkaip sakydavo, kad gal jų ir netrūksta, bet turbūt daugiau imdavo kiekinę tą išraišką, kad jų pagal skaičių netrūksta, o apie kokybę mažiau kalbėdavo. Tai vat... Yra jau kas šiek tiek atsikartoja kalbinant pašnekovus iš tų problemų.

R.E.: Šiaip tai nežinau, jeigu dar su Aleksu pavyks tau pakalbėt...

J.J.: Taip, taip tikrai turėtų pavykti, nes jau laiką derinam.

R.E.: Tai jisai realiai turi tuos visus skaičius, jis mato visą bendrą tą paveikslėlį visų tiek brigadoj, tiek visų batalionų ir pas jį tenais raudonuoja arba žaliuoja. Jisai mato kokios užimtos, kokios neužimtos pozicijos. Ir netgi jam aišku, nepaisant to, kad turima ten specialistų, bet jis netgi yra ten pjūvius pasidaręs – baigti kažkokie kursai, nebaigti. Tai jisai tikrai turės tą pilnesnį vaizdą ir jisai pasakys, šiai dienai kaip ten atrodo iš tikrųjų šita sritis, jeigu tau pavyks su juo pasikalbėt. Tai va. O kodėl jie čia slepia, nežinau, nei ką čia slėpti, nei čia ką. Ar taip, ar taip gi tu irgi iš tos pačios sistemos, juolab, kad esi... aišku, nors tyrimą atlieki kaip civilis, bet... Tai aš nemanau, kad čia kažką tai nuslėpsim šitoj vietoj. Problemas reikia parodyt.

J.J.: Tai vat kai kurie nori tiktais gražiai pateikti, nes vis tiek tas darbas apie kariuomenę, o kas su kariuomene susiję dažnai būna laikoma jautria tema ir nenori, kad ir į tą akademinį pasaulį, bet vis tiek kad išneštų tų problemų. Tai va nežinau, žiūrėsiu. Pats sumanymas mano yra pateikti tą visą raidą, kaip vystėsi Lietuvoj, nes nelabai yra darbų, kurie tą apžvelgtų. Tai čia aš kaip suprantu Eugenijus man turėtų padėti, ir Gediminas Latvys nemažai papasakojo apie pačią pradžią.

R.E.: Jie senbūviai yra.

J.J.: Tada vat jūs irgi pasakėt tą aspektą su bendradarbiavimu su Danija, irgi buvo naujas visai...

R.E.: Požiūris.

J.J.: Taip. O po to tiesiog analizuoti, kas yra negerai, dėl to, kad aš keliu tokius kaip ir du ginamuosius teiginius. Tai vienas yra, kad trūksta to suvokimo, kas tai iš tiesų yra ir kad persipina su kitom funkcijom tas civilių ir karių bendradarbiavimas. Ir tada dėl to parengimo, kad irgi jis kažkur yra pasimetęs, ir kaip žmogus gali įgyti kažkokias žinias, jeigu tiesiog nėra tų kursų.

R.E.: Šitoj vietoj galbūt dar va, ką prisiminiau, galbūt vienas iš svarbesnių aspektų būtų tas.. Vėlgi, rengimo prasme, ką aš ir minėjau, turbūt tikslinga laikyti pagrindinius tuos specialistus ar startines grupes po Savanorių pajėgom, tačiau jeigu mes neturim tos opcijos rengti juos arba kursų neturim Lietuvoje CKB vadinamui, praktiškai savanoriui išvykti į tarptautines mokymo įstaigas yra nerealu, nes yra vien sudėtinga išsiųsti PKT karį. Tai ką tai reiškia, reiškia, kad va Brigita... Pati dalyvavai turbūt ten tame *remote* kurse, ane, nuotoliniu būdu, taip?

J.J.: Taip, taip baigiau aš tą Ekselencijos centre.

R.E.: Tai va, tai galbūt vienintelė opcija, kur galima kažkiek padėti tą kompetenciją auginti tiems patiems kariams savanoriams arba, sakykime, per „Joint Cooperation“ pratybas, kurios vyksta vieną kartą per metus Vokietijoje. Bet va kursų prasme, išsiųsti savanorį už valstybės pinigus į tuos... *nu*, nežinau. Turbūt tai yra nerealu šiam momentui, nes jeigu jau PKT kario nelabai kas gali išsiųsti. Tai vat čia šitas, vėlgi, reikalinga turbūt pažymėti šitoj vietoj, kad viskas gerai su savanoriais, ilgus metus ten jie vis tiek suvokimą turi, bendravimo įgūdžiai labai puikūs pas visus, nes darbuose tą nuolatos susiduria, komunikuoja ir viskas ten tvarkoj su jais. Bet va tas kompetencijas auginti, iš principo, labai daug opcijų neturi. Kuopos karinio rengimo pratybos ar jos geresnės, ar jos blogesnės būna, dalyvavimas pratybose su kitais vienetais tarptautinėse pratybose, tai galbūt taip, nes kitų opcijų kaip ir nėra iš principo. Tai čia, vėlgi, grįžtam prie to pačio, kad reikia tų kursų, nes žmonės turi vis tiek gauti žinias, atnaujintas žinias, kompetencijas, o to mes irgi dar neturim šitoj vietoj. Tai rengimas yra šitoj vietoj sudėtingas. Nežinau, pati turbūt žinai, nes čia buvo irgi minčių, kaip galbūt iš antro būrio po vieną siųsti į tuos kursus, kur Brigita už savo pinigus pasibaigė, ir t. t. Tai va, nežinau.

J.J.: Tai vėlgi pačioj mūsų kuopoj, nežinau... man atrodo, mažiau tų problemų ir tų pratybų mes turėdavom, gilindavomės į tas CIMICo funkcijas, bet man kelia klausimą, ką veikia S5 tie žmonės, kurie yra irgi CKB specialistai, bet, iš tiesų, atrodo, kad jie ten tik renginiai arba Facebookas...

R.E.: Tai va tas ir yra, kad jie užima... Kompetencijų neturi kur auginti, kursų neturime. Jeigu ką mes ir kalbėjome, kursai, kurie yra skirti štabo karininkams, konkrečiai kalbu apie tuos Vytauto Didžiojo kursus, tenais CKB dalis nedėstoma arba, kaip sakiau, išdėstomi tik pagrindai. Tarp kitko turėjau aš ir šiandien juos dėstyti, bet Matukas dabar dėstys. Tai va. Sprendimo priėmimo procesas ir CKB sprendimo priėmimo proceso metu ten nėra nagrinėjamas arba labai paviršutiniškai. *Nu* tai ir žmonės paprasčiausiai neturi nei žinių, nei gebėjimų ir nežino kaip tą taikyti. Čia vienas dalykas. Na, aišku dar yra toks štabų kursas SPMC, kuris organizuojamas specialistams, ne karininkams. Ten dviejų ar trijų savaitių. Žiūrėjau aš tą jų programą, tenais yra integruota, sakykime, S5 dalis. Kiek jie ten giliai tą nagrinėja, aš nežinau, nes man neteko nei stebėt to kurso, neteko, sakykim, kalbėt su žmonėmis ant kiek jie giliai ten gvildena tą reikalą, bet kaip taisyklė turbūt irgi nelabai. Nes aš atsimenu senais laikais vis paprašydavo, paskambindavo: „ar gali atvažiuot, padėstyt“, nes nėra kam. Tai situacija vėl ta pati, grįžtam prie to pačio. Sistemos nebuvimas ir taip visur trūkumai tikrai lenda, lenda, lenda ir po to bandoma tikrai gesinti tuos gaisrelius vietinius, o iš esmės problema nėra išsprendžiama.

J.J.: Tai va tikiuosi pavyks taip viską susisteminti savo darbe ir pateikti tas problemas. Tai tikiuosi viskas gausis.

Interviu su mjr. Aleksu Paulausku

Data: 2021 m. kovo 4 d.

Respondentas Nr. 6: Sausumos pajėgų štabo Civilių ir kariškių bendradarbiavimo skyriaus G9 viršininkas mjr. Aleksas Paulauskas (toliau – A.P.).

Tyrėja: darbo autorė (toliau – J.J.).

J.J.: Galim tada pradėti. Pirmiausiai aš norėčiau paklausti apie jūsų patirtį civilių ir karių bendradarbiavime. Kaip atsiradot šioj srity, kiek metų maždaug esate? Jūsų tiesiog patirtis šioj srity.

A.P.: Tai galbūt trumpai mano karinė patirtis – tai 2007 baigiau Karo akademiją, po jos Algirdo batalione būrio vadas, kuopos vado pavaduotojas, S3 trumpai, laikinai operacijų karininkas. Tada vėl grįžau į pavaduotoją, tada sunkiosios ginkluotės kuopos vadas ir supratau, kad tie kinetiniai efektai man nelabai patinka, daugiau patinka nekinetiniai, ir tada pradėjau žiūrėti į tą civilių ir kariškių bendradarbiavimo sritį, ar tuos viešuosius ryšius, arba kažką tais tokio. Greičiausia pozicija buvo S5 skyriaus viršininkas, kuris ir atitinka tą specifiką. Aišku užduotys yra daug platesnės, bet mes žiūrim kaip į CKB specialistą. Tai nei KASPo rinktinėse, nei batalionuose vietos nesusiradau, keletą vietų buvo nužiūrėta, bet vadovybė tiesiog pasirinko kitus kandidatus negu mane ir taip susiklostė aplinkybės, kad tuo metu jau mano minėtas Rytis Ermalis, žinai tikriausiai?

J.J.: Taip, taip.

A.P.: Jį reikėjo palydėti į kuopos vado poziciją ir brigadoj „Geležinis Vilkas“ atsilaisvino G9 viršininko pozicija, nes kitos pozicijos karininkų buvo užimtos ir aš čia maišausi, noriu kažkur tai į S5. Ir buvau pasirinktas tiesiai iš bataliono pėstininkas, netgi parama ugnimi, netiesioginė ugnis, nes SG kuopa – du minosvaidžių būriai, prieštankinis būrys, snaiperių būrys, granatsvaidžių būrys, na ta tokia stipri. Pagrindinė batalionų kovinė dalelė čia jau su didžiaisiais ginklais – aš nusiritu į tą nekinetinę sritį. *Nu* aš ją rinkausi todėl, kad šiaip esu toks bendruomeniškas, visuomeniškas, bendraujantis ir su bendruomenėm... *nu* ne taip beprotiškai dalyvauju, bet tiesiog toks visuomeniškas žmogus ir galvojau, kad į tą va sritį. Ir taip iš niekur nieko atsidūriau G9, jau G9 viršininko pozicijoje, kur viršininkas turėtų stoti jau su kompetencija, patirtimi, bet tuometinis brigados štabo viršininkas sako: „*nu* tai ką, pora mokymų, išmoksi ir bus gerai.“ Ir taip, kaip ta varlė, įmesta į gandro lizdą, bandžiau suprast kas čia. Pirmiausiai suprast, nes tam, kad įsijauti į pareigas tu kaip minimum turi metus laiko pratarnauti. Tai man iš karto į mokymus su Danija anglų kalba. Danuose yra labai stiprus CIMICas. Pas juos anksčiau buvo *information operations*, dabar jie persivadino į *information activities*. Tai informaciniai veiksmai. Tai pas juos po tuo reikalu ir yra CIMICas, PSYOPSas, viešieji ryšiai ir dar ten visokių tų funkcijų. *Nu* ir ką, ir va taip aš atsidūriau toje srityje. G9 viršininkas, iš tikrųjų, yra informacinių veiksmų specialistas, o informaciniai veiksmai yra viskas: ir CIMICas, ir PSYOPSas, ir viešieji ryšiai, ir klaidinimas ir dar ten visą kita. Tai tos tiesioginės CKB aš neturėjau. Kursų jokių irgi... Mane danai mokino. Buvo visa serija mokymų, tai va per tuos mokymus žiūrėjau, skaičiau ten tas NATO doktrinas, amerikiečių doktrinas, bandžiau susigaudyti, nes lietuviškų nieko absoliutiškai nėra. Visiškai nieko apart doktrinos, kuri patvirtinta du gal dvyliktais metais...

J.J.: Vienuoliktas.

A.P.: Netgi dar seniau, vienuoliktas?

J.J.: Operacinė jeigu, tai taip.

A.P.: Jo, bet ten yra visiškai minimaliai. Yra, iš esmės, nieko. Tai va, tai gaudžiau tas peles. *Nu* daugiau mažiau susigaudžiau ir taip va sukuosi, kad... *nu* tokiose pozicijose... Aišku, baigiau tą lietuvišką mokymo centre CKB kurselį savaitės, bet jis toks visiškai bazinis. Kadangi tuo metu brigados štabe devynete buvau vienas, kol buvau, o buvo visa krūva renginių, tai aš iš to kurso gal tik dvi dienas ir tedalyvavau. Ir ta programa dar buvo tokia kosminė. Septyniolikti metai čia gal buvo... *Nu* ir tos patirties ir žinių, ta prasme, žinių teorinių nulį gavau, iš tikrųjų. Ir čia po to, berods, aštuonioliktai ar devynioliktai... aštuonioliktai metais kažkaip irgi Sausumos pajėgos gavo vieną vietą Jungtinėse Amerikos valstijose „Civil affairs training course“ tai civilių reikalų – t. y. ne CIMICas, daug plačiau. Tai va, į tą *civil affair* kursą, penki mėnesiai, bet tas kursas buvo toks irgi daugiau susitikimų kursas arba kitaip tas angliškas terminas *key leader engagements*. Aišku, ten du mėnesius mokino PMESII analizę kaip reikia daryt, tai savaitę po vieną raidę... *nu* ten žodžiu toks... Bet politinis lygmuo, nes ten ruošia amerikiečių tą *CA* komandą, *Civil Affair* komandą, kuri važiuoja į bet kurį pasaulio tašką ir sprendžia praktiškai... jie yra kaip Amerikos ambasadoriai, tai jie yra labai plačiai ruošiami. Ir tada buvo *key leader engagements* – tie visi angliški terminai, *mitigation*, *negotiation*, nu tos derybos, tie visi vat dalykai, kaip susitikimai, kaip kalbėt su civiliais, kaip kalbėt su organizacijomis, kaip kalbėt su kariškais, kaip kalbėt su savivaldybe. Nu tą turi mokėti. Tai va tą kursą, tą bendravimą praėjau. Nors, iš tikrųjų, teoriškai aš jau ir praktiškai beveik viską buvau išbandęs, kai buvau „Geležiniam Vilke“. Tuo metu vyko labai daug pratybų, du kartus per metus pratybos „Geležinis vilkas“ civilinėse teritorijose ir aš buvau praktiškai iniciatorius pratybų civilinėse teritorijose. *Nu* ne iniciatorius, bet tas, kaip pasakyt, Kolumbas, kuris ėjo į savivaldybes, kuris derino ir derinom su Gynybos štabu, Sausumom ir ministerijom tvarką, kaip galima pratybas rengti civilinėse teritorijose. Tai va čia tas buvo tikrasis CKB – pas gyventojus, į savivaldybes, pas ūkininkus, pas organizacijas, kurių yra žemės nuosavybėje vienas ar kitas žemės plotas. Tai va praktiką turėjau čia, tada Amerikoje tiesiog įgilinau, užtvirtinau tą ir viskas. Ir vat keturi metai „Geležiniam Vilke“ G9 viršininko pozicijoje, tai iš keturių metų pirmus metus, pirmą pusmetį buvom trys karininkai, po pusmečio vieną išrotavo, likom dviese. Tas vienas buvo visiškai administraciniais reikalais. Vis tik parodos, o aš tik ant mokymų buvau ir po viso šito paskutinius gal pusantų metų buvau vienas tik karininkas G9. Ir seržantai buvo praktiškai du arba pusantro, *nu* tai nebuvo kam. Fiziškai man reikėjo visą tą krūvį... *nu* ir ką, *nu* ir dirbom, ir tvarkėmės. Ir po keturių metų G9 tuometinis Sausumos G9 viršininkas... ne viršininkas jisai, CKB buvo tik skyriaus viršininkas, žodžiu, pamatė gerą darbinį arklį ir pasiėmė pas save, kad būtų kam tą padaryt darbus. Ir taip va aš čia atsidūriau. Pusmetį dar pabuvom dviese, po to jis išrotuotas ir... dabar mane už viršininką pastatė, nes *nu* vykda tik tas pareigas. *Nu* sukamės. Tai to tiesioginio CKB aš pareigose nebuvo, kursų tokių iš dalies, bet patirties turiu begalę, nes bendravau ir sprendžiau tikrai svarbius dalykus, ir su gyventojais kalbėjau. Aišku, su savivaldybėm tik taip dėl pratybų reikalų. Kasdieninėj veikloj, kad kaip čia geresnius santykius palaikyti, kaip čia bendrų siekinių siekti, tai to nebuvo. Bet va galbūt tiktais toj vietoj, ir čia buvau prisilietęs prie to civilių ir karių bendradarbiavimo. Šiaip tai toks universalus. Bendrą supratimą turiu apie viską ir apie nieką [juokiasi].

J.J.: Supratau, iš tiesų labai įdomus toksai perėjimas iš kinetinės visiškai srities į nekinetinę. Tai tada automatiškai kyla klausimas, kodėl jums atrodo visa ta nekinetinė sritis yra svarbi? Kuo yra svarbus pats CKB? Kodėl jį turime vystyti ir plėtoti?

A.P.: Tai pagrindinis, galbūt, akcentas tai... galbūt *biški* į šoną, bet į temą. Jeigu pasižiūrėjus istoriją ir pasižiūrėjus Vokietijos pavyzdį, kuomet jau nuo, nežinau, gal nuo kokių 30-ųjų metų, kai prasidėjo pasiruošimas Antrajam pasauliniam karui, kai atėjo Hitleris iš pradžių į politiką, ir visą kitą... ir ta kariuomenės valdžia stiprėjo, tas Trečiasis Reichas, tai kariuomenė buvo atskira valstybė valstybėje. Jie užsidarę gyveno, jie buvo atsiskyre nuo valstybės ir ta tvarka buvo visiškai atskira. Ta prasme, kariuomenė sau, o civilinis pasaulis sau. Girdi?

J.J.: Taip, taip.

A.P.: Kažkas buvo nutrūkę. Tai va, ir jie buvo atsiskyre, o dabar va turėjau su vokiečiais pratybas, tai tie pietiniai regionai, kaip žinai ten rytinė, vakarinė Vokietija, vakarinę rėmė amerikiečiai, kur gavo

didžiulę dotaciją iš Amerikos ir atsigavo, ir klestėjo, o rytinę toliau Sovietų Sąjungą valdė ir visą kita. Tai va toj karinėje dalyje tas santykis tarp civilio ir kario yra toks neblogas ir jis su apranga gali grįžt namo, o ten giliose rytiniuose rajonuose dar kariai yra apmėtomi tiesiogiai ir dabar pomidorais, kiaušiniai supuvusiai, ir dar yra engiami. Tai vat, ką noriu pasakyti, kad kariuomenė yra visuomenės dalis, t. y. bendruomenė. Tai mes gyvename civilinėj aplinkoj, kariniai daliniai yra miestuose, miesteliuose, kur gyvena gyventojai, kur yra bendruomenės tai... Mes pirmiausiai kaip žvėrys – žmonės įeina į miškus, įsibrauna į jų teritorijas ir nesitaiko su jais, o kariškiai irgi karines teritorijas plečia, bet, aišku, demokratinėje valstybėje viskas yra derinama, kalbama ir atsižvelgiama į visų žmonių aspektus. Tai čia daug tų visokių istorijų yra girdėta, bet ne apie tai kalba. Tai kadangi kariuomenė yra priklausoma nuo visuomenės, nuo civilių gyventojų, nes civiliai gyventojai yra mokesčių mokėtojai, kurie mus išlaiko, tai mes prieš juos turim atsiskaityt, ir mes turim su jais tą santykį šiltą ir gerą išlaikyt. Tas pagrindinis dalykas ir yra, kad mes esam kariškiai, bet mes esam... kaip pavyzdys, *nu* Rukla. Rukloj miestelyje, aišku, ten yra penkiolika tų dalinių ir ten gal du ar trys, dar daugiau ten tūkstančių tų karių, bet, iš tikrųjų, mes esam užsidarę savo teritorijose. Taip, kartais įvyksta viena kariuomenės ir visuomenės šventė, dar kažkas, bet mes kartu tų švenčių nešvenčiam, valstybinių, ypatingai, švenčių, kas ugdo patriotiškumą ir suartina santykius. Mes į tas mokyklas galbūt per mažai einam, į darželius... Tas bendravimas. Ir kas dar kitas dalykas yra, dabar taikos metas, jau mes taip mažai bendraujam su ta visuomene, su vietine valdžia, seniūnaičiais, seniūnais, merais ir pan. O kas bus, jei krizė? Tai *covidas* parodė, kad ta krizė maža, bet... aišku, buvo ir tam tikruose lygmenyse ir atsisakyta paremti civilines organizacijas, tą Sveikatos apsaugos ministeriją... *Nu* aukštesniame lygmenyje, tai nenoriu labai daug komentuoti, bet... *Nu*, iš tikrųjų, mes turim rasti tą bendrą ryšį, kaip tą bendrą tikslą, kaip gyventojams padėti arba gyventojai galėtų mums padėti krizės atveju. Nes vat kai krizės atveju, tarkim, hibridinė grėsmė arba Ukrainos pavyzdys keturioliktais metais, propagandos visa krūva. Tai, iš tiesų, mes turim su gyventojais kalbėt, bendraut. Va tas civilių ir karių bendradarbiavimas turi „užtempt“. Mes turim pažint bendruomenes, turim galbūt juos ne ugdyti, bet tiesiog bendraudami ir... Pažinti, galų gale, tuos patikimus žmones, mažiau patikimus žmones, kad krizės metu mes jau žinotume pas ką galim nueit, pas ką negalim nueit. Tai čia visas tas susiję. O galų gale, karo atveju, daug prisiminus istoriją, partizaninį rezistencinį laikotarpį po Antrojo pasaulinio karo, kai partizanai miške kovojo. Jie daugeliu atveju gali daužyti bet kurią patikimą sodybą ir ten maisto gauna ir va tie žmonės paprasti išlaikė partizanus. Tai karo atveju, *nu* neaišku į kurią pusę nasisuks konfliktas, bet jeigu būtų pereita į tą pačią rezistenciją, mes vėl nuo gyventojų paprastų būtime priklausomi. Tai va tas šiltų santykių užmezgimas ir bendradarbiavimas, ir sąveika, mums reikalinga dabar tam, kad, o jeigu kažkada kažkas nutiktų, mes turėtume tuos gerus santykius ir pasitikėjimą. Čia praeitą savaitę paskelbti apklausos duomenys, kad gyventojai pakankamai neblogu procentu pasitiki tiek NATO, tiek Lietuvos kariuomene, tai va tas parodo, bet tik septyniasdešimt, berods, šeši procentai, o kur dar 24? Kas jie tokie? Mes dar turim, mes per mažai dirbam, mes turim turėti bent jau 95 procentus. Aišku, apklausa nelygi apklausai, ten 2 000 gal respondentų apklausti, tai čia tiktais iš tiek sužinom. Jeigu paklaustume kokį 200 000, tai tie procentai gal dar kitokie būtų, va. Bet kas tie civiliai, civilių–karių bendradarbiavimas ir kam to reikia, tai pažint visuomenę, užmegzti šiltus santykius tam, kad taikos metu palaikytume gerus santykius ir tuo pačiu didintume gyventojų atsparumą priešiška propagandai. Priešiška propaganda yra pats pikčiausias reikalas, kuris Ukrainoje padarė visą darbą. Aišku, ne CKB reikalas, bet kadangi sakiau, esu universalus, tai *biški* plačiau žinau, ir plačiau suprantu. Nes nēr čia ko slėpt, rusai turi labai stiprius PSYOPSus, kurie veikia kasdieną. Kiekvieną dieną mes nuo jų nukenčiam tiktais visuomenė to nemato ir ne visi tą pastebi, bet rusų propaganda labai stipriai veikia visuomenę, gyventojus ir kuo didesnis gyventojų atsparumas, kuo geresni santykiai, tuo mažesnę įtaką jie gali padaryti mums.

J.J.: Supratau.

A.P.: Tai va, plačiai, išsamiai, nežinau ar atsakiau į klausimą. Jau pamiršau ir koks klausimas buvo.

J.J.: Atsakėt, atsakėt. Kitas klausimas tada būtų kaip jums atrodo, ar Lietuvos kariuomenėje yra skiriamas pakankamas dėmesys CKB sričiai?

A.P.: Iš tikrųjų, taip kategoriškai negaliu atsakyti, kad labai mažai skiriamas tas dėmesys. Dėmesys yra skiriamas. Galbūt reikėtų prisiminti, tiksliau atkreipti dėmesį į mūsų dabartinius vadus, dabartinius pulkininkus, generolus. Jie baigę Karo akademiją 2000 ar dar anksčiau, 90-ųjų pabaigoje, kur ta patirtis, tas civilių ir karių bendradarbiavimas dar pats buvo toks tolimesnis reikalas. Ir dauguma mūsų vadų iš savęs, jeigu jie žmonės yra komunikabilūs, turi ten savo socialinius tinklus, aktyviai visuomeninėje veikloje dalyvauja, tai tam batalione tikrai ir tam vienetui tikrai tas dalykas yra svarbus, nepamirštas. Bet kai kuriose vietose yra taip apleista, yra tikrai būtinybė – vystymo nėra. *Nu* yra tikrai kas būtina. *Nu* va kadencijos pradžioje reikia nuvažiuoti pas merą pasišnekėti ir viskas. O toliau... Savivaldybė paprašo atvažiuok su technika, atvažiuok tą, paskolink tą, parodyk tą, bet mes į aną pusę viską duodam, o į savo pusę nieko. Tai visumoje, iš tikrųjų, jeigu palyginus dabar Latvijos, Latvijos dabartinis kariuomenės vadas yra ir pats iš CKB šiek tiek srities ir jo patarėjas yra „juodas“ CKB specialistas, tai jie ant „žiaurios“ bangos. Bet koks projektas, bet kokia idėja, ten CKB doktrinas dabar rašosi, pajėgumus vysto, plečiasi. Kaip pavyzdys, jie dabar batalione turi dvi CKB komandas. Viena reguliarių pajėgų, kita yra savanoriai, kurie ekstra, nu konflikto atveju arba pratybų metu aktyvuojami pagal poreikį. Pratybos dukart per metus po savaitę. *Nu* va ten jie yra labai išsivystę todėl, kad vadovybė tenais stovi tinkama. Iki šiol CKB specialistų Lietuvos kariuomenė yra užsiauginusi tik iki majoro. Ir va vasarą išvažiuoja du rimti CKB specialistai, iš tikrųjų, vienas CKB, kitas daugiau karinių viešųjų ryšių žmogus iš STRATCOMo, į L3 tam, kad gautų pulkininko leitenanto laipsnį ir užimtų dar aukštesnes pareigas. Tai vat tos kompetencijos, tos patirties nėra, kad suvokt. Šiaip, jeigu taip, *nu* negaliu sakyti, kad labai prastai, bet to dėmesio yra mažoka. Mažoka ir mes neįvertinam. Iš tikrųjų, žiūrint CKB tą va tiksliai CKB, tai CKB tas toks mažas įrankis, kuris vienas neveikia. Prie jo dar yra PSYOPSas ir tie viešieji ryšiai, kariniai viešieji ryšiai, tai yra sudėtinė dalis. Jeigu žėtume į S5 viršininką, tai va jis yra tasai taktinis, paprastas specialistas, bet jis platesne forma. Jis gi neturi PSYOPSo ir neturi viešųjų ryšių, jis pats viską daro. Iš tikrųjų, to dėmesio net ir pildant personalą... Kai kurie batalionai, rinktinės net ir pildant tą S5, pildo, jeigu yra laisvas karininkas ar seržantas, tai ten ir pastato. Jau paskutinėje vietoje užpildys šitas pozicijas. Ir netgi yra toks požiūris kartais, kad „ai tu prastas operacijų karininkas, prastas žvalgas, prastas logistas, kur čia tada... Ar į personalą, ar į S5“. Tai va toks požiūris. Tai į personalą dar reikia išmanyti teisės aktus visą kitą, tai dar *biški* gudresnių reikia, o ten į S5 *nu* tai ką ten, paroda, renginį suorganizuoti. Va toks yra požiūris. Niekas nežiūri už tos tvoros, kaip sakiau. Niekas nežiūri tos visuomenės naudai, ką civiliai gyventojai mums duoda. Ir iš tikrųjų, mes tuos civilius gyventojus, tuos mokesčių mokėtojus turim vertinti, branginti ir jiems kuo dažniau atsiskaityti už jų duotus pinigus mums. Tai per tuos CKB ir parodos, šventės, tas va bendravimas su visuomene. Būt bendruomenės dalis. Bendruomenė tai ar miestelio, ar miesto, ar seniūnijos, tai miestas aišku Vilnius didelis, bet Sausumos pajėgos kaip pavyzdys yra Viršuliškėse. *Nu* tai pas Viršuliškių seniūną nieks ten nenuėina ir jokių santykių mes ten nepalaikom nei su gretimomis mokyklomis, nes *nu* aukštas darbas, kam to reikia, bet reikia... O jeigu kažkur kažkas tai *nu*... Mes jiems nusiunčiam tą bigbendą pagrot viską, mes jiems duodam, bet va to grįžtamojo ryšio į savo pusę mažokai yra. Tai galutinai atsakant apibendrinant tavo klausimą, tai dėmesys yra, bet dar nepakankamas, mano vertinimu. Jo reikėtų nuo pačio aukščiausio lygmens. Jeigu tą politinį, strateginį visą sumanymą, konceptą ir strategiją turėtų vystyti mūsų Strateginės komunikacijos departamentas kartu su Gynybos štabo J9 valdyba, tai va kai mes užsiauginsim kompetentingus karininkus, kompetentingus viršininkus, kurie atsistos į poziciją, va jie tada prieš politinį, tą strateginį – operacinį lygmenį su, kaip pasakyti, teisingai suorientuos kariuomenės vadą, ministrą. Aišku, ministro komanda dabar labai gera. Ministro patarėjas Tomkus, berods, pavarde, gal tu jį ir žinai, jisai CKB kuopoj kažkada buvo, tai ten politika bus gera. Jau SKD dirba teisinga linkme. Tai va jau tas po truputį... kai bus tų žmonių daugiau, tai, aš manau, kad bus viskas ir neblogai.

J.J.: Tai tada iš karto galim ir pereiti prie žmonių skaičiaus kausimo. Ar manot, kad yra pakankamai dabar tų specialistų, ar jų vis tik nepakankamai? Ir tada dėl jų kompetencijos, būtent CKB specialistų. Galbūt jų yra pakankamai, bet tiesiog jų kompetencijos yra žemos? Kaip yra su personalu? Nes man kaip ir jau Rytis buvo užsiminęs, kad jūs turėtumėte šitą atsakyt ir gerai žinot visus šitus dalykus.

A.P.: Jo. Tai vat klausimas. Tu man tada įvardink, ką aš turėčiau skaičiuoti ir galvoti, kad tai yra... Nu tu vis tiek karė savanorė, tai maždaug tą karinę struktūrą žinai, tai tu man pasakyk, kas yra CKB specialistas? Kokia pozicija kariuomenėje, batalione, rinktinėje yra CKB specialistas, kas jis toks yra?

J.J.: Tai S5, kur yra dvi specialisto pozicijos, kurias užima ten gal nuo vyr. eilinio iki seržanto.

A.P.: Tai vat tie du seržantai yra CKB specialistai. Aha, ir kas daugiau?

J.J.: Ir tada jau štabuose būna po kelis, nežinau, irgi gal po du. Tai tiek iš esmės. KASPa, sakykim, palikim.

A.P.: Jo, tai vat labai panašiai ir tada aš suprantu. Ir ką aš pačioj pradžioj šnekėjau, kad tas S5 jisai yra, jo pagrindas yra CKB. Jis turėtų CKB kursus baigti, bet turėtų platesnį matymą, platesnį suvokimą turėt. Tai jeigu dabartinis OSĮL, OSĮLas žinai kas yra, operacinė sistemos ir įrangos lentelė, kur yra personalas, įranga, technika ir pan. Jeigu pagal dabartinį bataliono OSĮLe yra du seržantai, berods, ir vienas karininkas. Ir jie abu seržantai yra CKB specialistai, o tas S5 viršininkas kaip CKB karininkas. Tai realiai per Sausumos pajėgos turi 21, berods, vienetą – batalioną, rinktinę ir pan. Tai va iš to, jeigu neklystų 21, ir KASPo štabas dar yra, tai tarkim 20 vienetų, tai užpildyta galbūt yra taip 80 procentų žmonių. Papildomai, ką reiškia papildomai, tai kai kurios rinktinės, kai kurie batalionai turi atsidarę civilinį etatą šalia, t. y. civilis, valstybės tarnautojas, jis vykdo va tas toks daugiau gal visuomeninės veikos specialistas yra, kuris daugiau dirba su įsakymais ten visokiais. Jis į tą visuomenę galbūt neina. Tai va apie 70 procentų tų pozicijų yra užpildyta, tai jeigu turėtų būt 40, tai yra galbūt apie 30 žmonių. Iš tų 30, aišku, dar yra batalionų štabuose, tai yra brigados štabe yra CKB karininkas ir CKB seržantai 2, tai vat. Tai dar čia 6 prisideda. KASPo štabe dar 2 karininkai. Nu KASPo štabas iš viso orientuotas į civilių–karių bendradarbiavimus, dėl to, kad jie daugiau niekur nevykdo, psichologinių operacijų neturi ir pan. Tai vat iš tų 50 žmonių, kokių 30–35, nu gal truputį daugiau, gal 40 užpildyta. Ir praktiškai didžioji dalis yra pasibaigę tą lietuvišką CKB kursą paprastą. Nu ten 10, iki 15 galbūt kursą užsienyje, Vokietijoje – Oberammergau, dar kažkur tais ir viskas. Tai va jie visi yra tie specialistai štabo smėlio dėžės lygmenyje. Savo bataliono. Kaip bataliono vadas jį augina, taip jisai ir auga. Kiek į jį investuoja, tiek jisai ir žino. Iš bataliono išvažiuoti į kursą tarptautinį, misiją tai praktiškai neįmanoma dėl to, kad nėra kam dirbti. Yra 2 specialistai, tai vienas atostogose, biuletenį, kursuose ar dar kažkur, nu kažkokiuose kvalifikaciniuose, o vienas dirba. Tai kur jį dar kažkur beišsiųst. Čia va tokia yra karjeros problema. Aplamai, pas mus kursai yra, tu baigi savo kadenciją kažkokią ir tada tave siunčia į kursą. Priešingai negu visose kitose šalyse. Tai vat su personalu, jo yra per mažai, todėl šiam momentui Sausumos pajėgos su manim priešakyje keičiame OSĮLus. Ir nuo šiol batalione bus 4 S5 specialistai. S5 viršininkas išlieka. Bus vienas, tik vienas CKB specialistas, kurio darbas bus sąveika su civilinėmis institucijomis, organizacijomis. Trečias jau žmogus bus visuomeninės veiklos specialistas, tai mes turim žiūrėt ne tik į išorę, ne tik į visuomenę, bet ir į savo karių. Karių pilietinis ugdymas, moralės kėlimas, gerbūvio, gerovės užtikrinimas, tie visi renginiai ir pan. Kas dabar daro? Kas papuola, tas ir daro arba niekas nedaro. Pilietiniu ugdymu kas... Pilietinį ugdymą turėtų vykdyti bataliono vadas. Bet nu bataliono vadas dažniausiai paskiria karį. Tai iš kur paskiria karį... Tai va ir tas ketvirtas S5-iuose turėtų būt fotografas, filmuotojas, socialinės medijos administratorius, dabar *Facebookas*, *Twitteris*... Tai vat, iš tikrųjų, CKB vienas, nes nu tas vienas žmogus pilnai susitvarkys. O jisai pirminius santykius užmezga, važiuoja viršininkas, važiuoja vadas, užmezga, pašneka su meru, administracijos direktoriumi ar įstaigos vadovu. Tai va tas seržantas pilnai susitvarkys. Geras, kompetentingas seržantas jis gali oho kiek padaryt. Tai va ir tų žmonių kiekis šiai dienai yra per mažas. Mes specialistus tos srities didinam, bet ne konkrečiai CKB, bet vat kaip aš papasakojau. Ir net dabar yra vienas specialistas, kuris daro viską, o darydamas viską, nespėja nieko dėl to, kad S5 skyrius, ypatingai rinktinėse, per mėnesį išleidžia nuo 30 iki 90 raštų, įsakymų, pranešimų, dar kažkokių tų dalykų. Tai praktiškai į dieną po vieną įsakymą. Tai jį parašyt, suderinti, tai kiek suvalgo tas administracinis reikalas laiko. Tai vat tų žmonių yra mažai. Tai tą administracinį darbą mes dabar dirbam, gesinam gaisrus – toks va taktinis terminas. O tos pridėtinės vertės, tos kūrybos, to Sun Tzu meno, kaip čia pasakyt... Mes nieko nekuriame, jokio produkto, mes kūrybos nevykdom. Gesinam gaisrus ir verdam savo puode, tam katile ir neišeinam į

visuomenę, nes mus administracinis darbas užglušina ir... Taip, personalo yra per mažai, jis yra neparengtas, nekompetentingas dėl to, kad... Galiu iš patirties ir iš praktikos pasakyti – iš 10 S5 specialistų, jeigu aš nusiūščiau pasišnekėti su gyventoju, kuriam šarvuotis M113 pervaziavo morkų lauką, tai iš 10 galbūt tik vienas tą gyventoją nuramins, padarys laimingą ir užgesins konfliktą. Dar du galbūt prigesins tą konfliktą, bet gyventojas liks nepatenkintas. Kiti, *nu* sunku pasakyti, bet trys, jie sukels dar didesnę konfliktinę situaciją, nes pirmiausiai CKB specialistas turi mokėt bendrauti. O kur mes to bendravimo mokinamės? Neturim, kur mokintis, neturim kursų, neturim praktikos, nes užsidarę savo katile, o tas CKB specialistas turi gebėt bendrauti ne tik su visuomene, bet ir... Batalione nėra atstovo spaudai, nėra karinio viešųjų ryšių specialisto, tas CKB žmogus jisai eina ir šneka, jis turi gebėt šnekėt ir prieš kamerą – nėra. Tai personalo per mažai ir jis yra neparengtas, nes kursų kiekis lietuviškų ribotas, į užsienį išvažiuoti sunku, nes vadai neišleidžia ir dar yra didžiulė problema su anglų kalba. Ypatingai žiūrint į batalionus, senesnius batalionus, ten yra specialistai CKB štabo seržantai, vyr. seržantai, po 15 arba 10 metų ir jie ten sėdi tiktais kad sėdėt. Tą *admino* daro tvarką, o anglų kalba pas juos nėra ir jie niekur neišvažiuoja. Tai tuo, deja, ir verda, o jaunimas – jaunimą siunčia filmuoti, fotografuoti vaizdo medžiagą ir jie vėl tam pačiam katile ir jų nesiunčia, nes *nu* eilinio kursai nepriima. Kursai priima jau, man rodos, nuo vyr. seržanto ar nuo seržanto. Ir užburtas ratas. Galim tęsti.

J.J.: Tai dar tiktais pasitikslinu – dabar pagal OSĮLą yra du, taip? O jūs bandysit keturis padaryt?

A.P.: Dabar jo. Jo.

J.J.: O kaip jums sekasi?

A.P.: Dabar tiksliai nepasakysiu, bet skirtingam batalione skirtingas OSĮLas, tai kai kuriam yra tik viršininkas ir specialistas, kai kuriuose yra tik viršininkas ir du specialistai. O dabar bus viršininkas ir trys specialistai. Visur. Visose rinktinėse, visuose batalionuose vienodi pavadinimai, vienodi laipsniai, vienodi gebėjimai, vienodos funkcijos. Viską suvienodinsim, kad... Vienoda įranga, kurią turi turėti, nes kodėl vienam batalione turi kamerą filmavimui, kitam neturi. Kodėl vienas perka, kitas neperka. Visi vienodai, kad vienodi gebėjimai, vienodos funkcijos. Tuo pačiu su OSĮLo projektu kabinam ir karjerą. Galiu pasakyti, nežinau, kiek čia mano užsispyrimas ir tas zyzimas, bet Gynybos štabe jau šiandien turėjau susitikimą, kur eina tas visas nekinetininkų – viešieji ryšiai, CIMICas, PSYOPSas – kearjeros modelis. Tai pradėdam nuo karininko, vėliau žiūrėsime seržantą. Kaip užtikrinti, kad, kaip pavyzdys, karininkas pabuvęs batalione S5 metus laiko, staiga atsiduria Strateginiam komunikacijos departamente, ministerijoje, protokolo skyriuje, viešųjų ryšių departamente arba tampa atstovas spaudai. O tai iš bataliono kur brigada, kur Sausumos, kur Gynybos štabas, kur kažkas... Ir taip jisai pamiršta tą taktinį paprastą dalyką. Tai gerai jei iš bataliono dar iš kažkur tai išeina, bet būna tokių, kad neišeina. Tai va.

J.J.: Dar vienas toksai tikslas yra.

A.P.: Tai va su tuo OSĮLu, o OSĮLas jau dabar yra sudėliotos tos pozicijos, jau labai daug nueita ir tas patvirtinimas bus. Galbūt dar teks ten *biški* apsiginti prieš Gynybos štabą. Prieš mūsų Sausumos pajėgų štabo viršininką jau apsiginta ir patvirtinta. Sausumos pajėgų vadas, manau, irgi labai tolerantiškai žiūri į visą šitą reikalą ir supranta. Su Sausumos pajėgų vadu pats asmeniškai ne kartą kalbėjau neoficialioj aplinkoj, jisai supranta CKB, PSYOPSo tą problemą, kad nėra, kad reikia vystyti. Nu bet tai vadui Sausumos pajėgų tai ten mažas lašelėlis ir maža problema toj visoj dižioj problemų visumoj, tai už viską jisai irgi, kaip sakoma, ant visko jisai rankos neuždės, bet idėjas palaiko ir supranta, kad reikia. Po galbūt trijų metų pertraukos ir galbūt tos „Pasitikėjimo“ pratybos bus atkurtos šįmet. Nežinau kodėl. Žinau, bet nenoriu komentuoti, kodėl jos tris metus nevyko, bet šįmet atgaivinsim. Darysim miestuose mažesniuose, dar nenusprendėm kuriuose, bet dviejuose arba vienam mieste. Ir tos CKB komandos KASPo, tos nekinetinės kuopos eis pas administracijos direktorius, pas merus, pas vyriausybės, nevyriausybės organizacijas, bendraus, kalbės ir pan. Tai

vat. Va taip va. Ir rodysim batalionų penketams, integruosime ir juos į visą šitą procesą. *Nu* mokinsim kažkaip vis po truputį.

J.J.: Tai galim tada pereiti prie kursų ir parengimo Lietuvoje. Yra tas savaitės kursas Lukšos mokymo centre. Ar jis dabar vyksta, ar ne? Nes man kažką Rytis minėjo, kad kai išėjo Martinaitis, kuris buvo už tai atsakingas, tas kursas kaip ir metus ar kiek nebevyksta.

A.P.: Ne, paskutinis kursas buvo pernai vasarą rudeniop. Martinaitis kai išėjo, visi kursai ir sustojo. Nes jis išėjo pernai ten gal rugpjūtį ar rugsėjį, kažkas tai tokio. *Nu* geras pusmetis. Taip, sustojo visi kursai ir aš nežinau... Martinaitis labai sunku žmogus ir aš labai sunkiai su juo bendrą kalbą randu ir suprantu, ką jie ten daro, kažką tais, bet fiziškai neprieinu prie tų kursų ir nežinau, kokia ten situacija. Kursų poreikis šiems metams išreikštas gal... CKB kursų gal 70 pozicijų. 70 žmonių reikia prasukti pro tą kursą. Kažkoks kursas įvyko ar vyks čia ateinančiomis dienomis, nes pas mus va dabar yra Jaroslavas Dubako kapitonas. Tai CIMICas užkietėjęs, praleidęs eilę metų toj srity, tai vat jis važiuoja skaityt paskaitų. Tai va kažkokie kursai vyksta, tai nėra kad visiškai uždaryta, nes *nu* negali taip... Bet taip, į personalo kiekį, į personalo kompetenciją atsižvelgiant, nėra per Lietuvos kariuomenę visą ką pastatyti į instruktoriaus pareigas. Nėra žmogaus, kuris gebėtų praveisti tuos kursus, nepaisant to, kad tas Mokymo centras pagrįstas, kad tiktais tas ekspertas, *nu* tas karininkas, jis tik suorganizuoja. Programa yra padaryta, jam reikia sukviesti kviestinius instruktorius, tie paskaito paskaitas ir kursas baigtas. Tas instruktorius jis praktiškai nieko nedaro. *Nu* kažkiek tais iš savęs, kiek turi patirties, tiek praveda, bet *nu* nėra tokio žmogaus. Jau kalbėjau ir su kuo tiktais įmanoma – Mokymo centro viršininku, mūsų štabo viršininku ir vadu neoficialiai taip esu užsiminęs. Sako: „gerai, pasakyk kas toks gali ateiti“. Ir nėra. Ir tos pozicijos batalione... rinktinėse S5 viršininkai visi, batalionuose S5 viršininkai – kas antras. Teisingai, S5 viršininkų nėra, kurie galėtų kažkada susikrovę kompetenciją, pabuvę dar kažkur tai, pozicijoj brigadoj, galėtų ateiti į tas pozicijas. Bet vėl, ten pozicija kapitoniška, tai, kaip pavyzdys, iš brigados „Geležinis Vilkas“ G9 skyriaus viršininkas, sukaupęs didžiulę patirtį, ekspertizę, galėtų eiti į instruktorių. Bet *nu* jis majoras, o ten vieta kapitoniška. Ir atsimušam. Ir su tais kursais taip, dabar pristoję, bet jie yra absoliutiškai baziniai. Tai kai aš baigiau ten, iš viso buvo tik teorija ir visiškai toks minimaliai naudingas kursas. Supažindina su pagrindų pagrindu, visiška baze. Be praktikos. Dabar sakė *biški* praktikos, *biški* geresnis jau tas kursas. Galbūt jis toks teisingesnis, duoda to pagrindo. Bet kaip pavyzdys, kursas Vokietijoje, Oberammergau, arba tas CIMIC Centre of Excellence organizuojamas kursas taktikos, tas paprastas dviejų savaitių, *nu* tai ten su viskuo. Ten labai plataus spektro ir tave tikrai parengia specialistu. Bet kaip sakiau, kol tu nesi bent jau Sausumos pajėgose arba Gynybos štabe, tu į tą kursą neišvažiuosi. Bet ten majoro jau nebeprisma, o jau ten tokiose pajėgose... *Nu* priima, bendrai, priima, majorus priima. Tai va į taktinį kursą išvažiuoji, kai jau stovi Gynybos štabe. NATO CKB turi tris kursus, tas Centre of Excellence. Yra, berods, trijų lygių kursai: tai tas *field worker*, *staff worker* ir tada *commander*. Tai va trys kursai, kur... Tą *field worker* tu turi būti baigęs bataliono lygmenyje, *staff worker* – brigados lygmenyje, o *commander*, ar kaip jis ten vadinasi, – pajėgų arba Gynybos štabo lygmenyje. Bet *nu* išvažiuot kažkur tai sudėtinga. Kaip tik praeitą savaitę rinkom kursų poreikį, ar už praeitą, siuntėm batalionam visiem „penketai, važiuokit“, – „aš anglų nemoku, manęs niekas neišleis, aš nenoriu“. Ir iš 20 vienetų nei vienas nevažiuoja. Tai va viena tik S5 viršininkė sako „aš, aš noriu“, *nu* tai ir važiuoja ir viskas. Toks požiūris.

J.J.: O sakykit, su praktika – ar įtraukia į didžiąsias pratybas CIMICo specialistus? Ar jie ten turi kokių užduočių? Ar vėl tiesiog nėra, tarkim, vado suvokimo, kad tai yra svarbu, ir tada tie CIMICo specialistai nelabai ir ką daro praktiškai? Čia kalba eina apie ten kažkokius susitikimus, nežinau, kažkokias...

A.P.: Neįtraukiami, neišnaudojami. Tam, kad CKB įvertinti, jį išnaudoti reikia sukurti civilinę aplinką. Civilinė aplinka niekur nekuriama, arba kuriama visiškai minimaliai tam, kad manevras galėtų kažką padaryti ir manevras žinotų, ką daryti su civiliais, ar kažkas tai tokio. Tai iš esmės bataliono lygmenyje visiškai nieko. Tai batalionas gauna kažkokį brigados įsakymą, S5 visiškai bazę, penkis punktus pasako ir tuo baigiasi jo priedo rašymas. Nėra visiškai nieko. Per „Geležinio vilko“

pratybas, kai mes darydavom, kai aš dar buvau brigadoje, tai mes imituodavom ir kaimą, ir civilius gyventojus, ir aktorius, ir iš NOKo kuopos CKB komandas kviesdavom. Būdavo kažkas. Vat išnaudodavom, bet kaip mes mokėdavom, irgi neturėdavom kompetentingo specialisto, kad jis sukurtų maksimaliai efektyvią, tiksliau, maksimaliai priartintą prie realybės tą civilinę aplinką, kad sukurtų tinkamus incidentus, tinkamas problemas, kad tie CKB specialistai spręstų. Bet ir niekam tai nerūpėdavo, todėl kad vadovybė sakydavo: „tie civiliai, tai čia *nu* va tiktais tas mūsų triukšmas, *nu* va, kad kažkas yra“. Ir kad manevras neitų kiaurai per miestelį ir nešaudytų civilių. *Nu* va civilius reikia, kaip sakant, saugot, apeit, jų išvengt, kažkaip tai juos pastumt. Tai nekuriama civilinė aplinka. O kai civilinės aplinkos nėra, tai civiliniai specialistai ir neišnaudojami visiškai.

J.J.: Supratau. Tada dar, kad čia pabaigti tą tokią negatyvią tematiką mūsų, darskart norėčiau užakcentuoti visas tas problemas, kurias jūs matot. Nemažai jų įvardinot, bet galbūt taip sudėliojant akcentus, kokie yra tiesiog trūkumai Lietuvos kariniame rengime būtent civilių ir karių bendradarbiavimo srities?

A.P.: Tai nėra koncepcijos. Nėra vystymo plano, kaip pasakyt, *nu* koncepcijos tos nėra. Nėra karjeros modelio, kaip tie karininkai auga, kaip jie susirenka kompetenciją per kursus. Tai jeigu mes nesukuriam tinkamos aplinkos jiems treniruotis pas save, tai reikėtų siųsti į užsienį. Ir susirinkus tą kompetenciją, tie karininkai tada su savo iniciatyvom, jie tada gebėtų galbūt vadus įtikinti, kad tos civilinės aplinkos reikia. Nes *nu* dabartinis mūsų arba vyksta informacinėje erdvėje, arba vyksta miestuose, gyvenamoj aplinkoj. Tai va, kas tas žmogus? Tai CKB specialistas ir eis į tą miestą, į tą savivaldybę, į tą visuomenę ir bendraus, ir kalbės. Aišku, šalia jo bus ir psichologinių operacijų grupė, betarpiškai veiks. Bet va to bendro koncepto, bendro sumanymo, bendros idėjos nuo pat specialisto paskyrimo į pareigas iki pat SKD direktoriaus, kaip ten viskas vaikšto, kaip tos kompetencijos, ir tiesiog suvokimo, kad mes esame civilinėje aplinkoje ir krizė, konfliktas bus civilinėje aplinkoje. *Nu* mes turime treniruotis veikti civilinėje aplinkoje. Aišku, dar mūsų visuomenė yra to nepripratinta ir to nežino, ir kai tu išvažiuoji į miestą, ir kai tik pradeda karinės mašinos mieste stipriau važinėti, gyventojai išsigąsta „kas čia darosi ir kas čia yra“. Bet tada kur buvo kariniai viešieji ryšiai, kodėl informacinės kampanijos nepadarė? *Nu* čia labai viskas yra susiję. Tai vat, bet nežinau... Aš tas toks kritikas labai didelis esu ir tų teigiamų dalykų... Iš tikrųjų, žiūrint į KASPo rinktinės, galiu pasakyt, kad KASPo rinktinės penketai su savivaldybėm dirba, sąveikauja, su organizacijom – nelabai, su bendruomenėm – mažiau, bet ir valstybines šventes švenčia. Kažką daro, vyksta. Tikrai nėra taip, kad... *Nu* mes esam užsidarę, bet KASPo S5 skyriaus tu paklausk, tai juos užmuša administracija. Ir per prievartą, bet jie eina į visuomenę, nes *nu* jie yra teritoriniai vienetai. Jie toj teritorijoj po to partizaninį karą kariaus, rezistenciją vykdys. Jiems reikia viską pažinti – visus *sklepus*, visas daržines, visus maisto sandėlius ir pan., ir žinot žmones. Tai jie tą daro, bet reguliarius vienetai labai kažkaip tai atsiskyrę ir... vėl, priklauso – Alytus atskiras, pas save jie daugiau veikia, Panevėžys irgi, bet va Rukloj, Kaune, Vilniuj, Klaipėdoj, sunku man pasakyt, *nu* vat taip kažkaip tais to tokio požiūrio mažokai yra šiek tiek.

J.J.: Supratau. Tada jau čia irgi užsiminėt truputėlį apie KASpą. Dabar KASPe toj kuopoj yra daugiausiai vienoj vietoj sutelktų civilių ir karių bendradarbiavimo specialistų. Mano klausimas būtų, ar jūs manote, kad taip ir turėtų likti, kad tas pagrindinis CKB vienetas būtų Krašto apsaugos savanorių pajėgose? Ar reikėtų, nežinau, papildomo kažkokio vieneto reguliariose pajėgose vien tik iš CKB specialistų? Kaip šioje vietoje jūsų nuomone?

A.P.: Pavyzdys – oro atakos valdymo grupės. Jos yra centralizuotos. Lengvesnis rengimas, lengvesnis išsiuntimas į kursus. Vat ir dabar NOKo kuopoje. Ta kuopa yra CKB būriai. Centralizuotas dalykas visą laiką yra geresnis. Lengviau jiems rengimą vykdyti, lengviau juos siųsti į kursą, lengviau... Yra geriau. Va dabartinė struktūra yra labai gerai. O, bet, tačiau prie jų dar reikia mokymo centro, kad jie prie savęs turėtų tą kursą ir jie patys vieni kitus mokintų, ir jie mokintų tuos kitus specialistus. Žiūrint į užsienio patirtį, tai Vengrija, Čekija, ta pati Vokietija, jie turi CIMICo centrą, kuriame CIMICai visi gyvena, visi rengiasi, važinėja į kursus, jie vieni kitus pažįsta. Ir tos komandos yra priskirtos vienetais. Vienetai vykdo pratybas – jie ten nuvažiuoja, pasidaro, grįžta. Tai ir čia tas principas yra.

Ar ten turi būti visi savanoriai, ar kažkiek turi būt reguliarių, tai čia va dabar irgi ta tokia diskusija vyksta, nes su reguliariais vienetais... Kai pratybos vyksta darbo dienomis, savanoriai dažnai negali pasijungti, nes *nu* jie turi naudoti atostogas, atostogas naudoja per savo pratybas. Užburtas ratas. Dabartinis modelis yra geras. Viskas turi būti centralizuota – centralizuotas rengimas, centralizuoti kursai, mokymas, kompetencija, patirties pasidalinimas. Labai gerai. Galbūt reikėtų daugiau tas komandas, kaip pasakyt... priversti komandas sąveikauti, priskirti kiekvieną komandą kiekvienam batalionui, rinkinei ir jie glaudžiau turėtų bendradarbiauti. Tas barjeras yra – savanoris ir PKT. PKT darbo dienom, savanoris savaitgaliais. Ir čia va yra konfliktėlis. *Nu* bet nežinau, manau, kad čia galima rasti tą kompromisą ir, aišku, savanoriai su savanoriais susibendruoja. Dabar dar tas yra naujas vienetas ŽNOSas – Žvalgybos ir nekinetinių operacijų skyrius kuopose. Tai vat tas KASPo CKB, tos komandos jos rengia, tai vyksta kažkas. Tai, iš esmės, modelis geras, jį reikia išlaikyti tiktai reikia pagalvot, ar viskas turi būt savanorių pagrindu, ar PKT pagrindo kažkiek ten reikėtų įdėt. Bet vėl... PKT užpildymo bus problema, nes nėra tiek PKT karių. Mes jų nesugeneruojam dabar į penketus tiek, kiek reikia, o jeigu dar reikėtų CKB būrį surinkt, tai... o savanorius tada – baikit civilinę tarnybą, eikit į karinę tarnybą, tada taip.

J.J.: O kalbant apie CKB specialistus, jūsų nuomone, norint būti geru CKB specialistu, ar reikia kažkokių išskirtinių charakterio savybių, ar bet kas kaip ir gali būti, kas bus tinkamai apmokytas?

A.P.: Tie, kas niekam nebetinkami, eina į kariuomenę, o kariuomenėj visi visur pritampa. Tai va taip ir pasakya. Man labai sunku tuos charakterio bruožus ir būdus apibūdinti, kokie turėtų būti. Bet kas bet kur negali būti ir karys vienas daugiau linkęs į humanitarinius mokslus, kitas į realinius mokslus, trečias vėl kažkur tais į menus ir pan. Visi visur negali tikt, tikrai ir CKB turi būti tam skirtas žmogus arba tos pakraipos. *Nu*, ta prasme, į tą sritį, domėtis. Jam turi būti aktualu. Jeigu žmogus, kaip pavyzdys, nu jam patinka *fūrą* vairuoti, jis savim būna, jis negali dirbti su komanda, jis užsidares sėdi, tai jam eiti į žmonės, į visuomenę yra problema. Tai faktas, kad netinka. Tai pagrindinės savybės tai žmogus turi būti komunikabilus, turi būti labai lankstus, rasti išeitį iš kiekvienos problemos, iš kiekvieno konflikto, žodžiu turi numalšinti tas kritines situacijas ir turi bendrauti mokėt tinkamai tam, kad palaikyti tuos šiltus santykius, o ne problemas kelt nuėjęs į civilinį pasaulį. *Nu* ir domėtis, ir nebijoti tų santykių užmegzti, nes kuo daugiau su civiliais tu bendrausi, kuo daugiau santykių užmegsi, kuo daugiau pažinosi, tuo tau bus ateityje lengviau. Tai va, nežinau, kaip čia tas savybes, bet komunikabilus, visuomeniškumas, nebijot visuomeniškai išeit, aišku, savo nuomonė... žinoma, tas drąsumas, bet viskas, aišku, vėl savo ribose, savo kompetencijoj. Nežinau, kas daugiau. Trumpai tiek.

J.J.: Ir tada dar klausimas, ką jau pačioj pradžioj minėjau, kad darbe bandysiu kaip ir visą tą istorinį laikotarpį atkurti, tai ir jūsų noriu paklausti, galbūt galėtumėt identifikuoti kažkokius įvykius, laikotarpį, kada būtent CKB įgyvendinime įvyko tam tikri lūžiai. Sakykime, daugiau dėmesio skirta ar kaip tik sumažėjo dėmesys. Gal kažką galėtumėte išskirti?

A.P.: Ne, aš kadangi 2007 pradėjau karinę tarnybą... akademijos aš neskaitau, ten buvo kosmosas, tai tų pačių pradžios nežinau, bet pačių pradžių tau Rytis jau užuomazgas... Tada buvo toks Rimvydas Senkevičius, jis pagal mane dabar Amerikoj mokinasi. Buvo, ne, gal jau grįžo jis... buvo kariuomenės vado padėjėjas ar adjutantas...

J.J.: Adjutantas. Čia šitas žmogus, ar ne?

A.P.: Jo, jo, jo. Tai va. tai prasidėjo, kai mes pradėjom bendrauti su danais, mokintis iš danų. Tai ta su danais sąveika, aš nežinau tų metų, bet aš manau, mes iš jų, berods 2006 „Geležinio Vilko“ brigada buvo afilijuota į Danijos diviziją mokamąją. Ir vat su danais kai mes pradėjom, į Daniją pradėjo važiuoti karininkai ir ta CKB pozicija atsirado... Aišku, gal tos užuomazgos ir anksčiau, aš tikrai nepasakysiu, nes kai aš jau 2007 pradėjau tarnauti, tas CKB jau buvo, jau pradėjo vystytis PSYOPSas, nors PSYOPSas... Aš į brigadą atėjau 2016, tai viskas ten buvo užsukta pilnumoj. Tai istoriją nežinau, gal tu ir teisingai sakai, 2000-aisiais, bet koks įvykis, koks ten, kas...

J.J.: Tai čia aš maždaug taip sakau.

A.P.: Aha.

J.J.: Kiek pavyko šiai dienai išsiaiškinti, tai tiesiog prieš stojimą į NATO buvo tam tikri reikalavimai iškelti, kuriuos mes turėjom įgyvendinti, ir tiesiog taip primityviai pradėta kurti.

A.P.: Iš pradžių buvo tas CKB būrys. Aš mačiau tą įsakymą patį pirmąjį dėl CKB būrio įsteigimo, kur iš KASPo rinktinės, kur turėjo būt tas strateginis įrankis, skirtas misijoms. Tada atsirado funkciniai specialistai vėl skirti misijoms važiuoti, kad padengtų tą sritį. Ir tada prireikė dar didesnio pajėgumo ir tada tas būrys pavirto į kuopą, va tą NOKo kuopą. Tai va ten tuos visus popierius reikėtų keltis, bet čia jooo, 2004, 2005, 2006 metai... O gal ir 2000-ieji, nežinau tiksliai. Reiktų tuos dokumentus krapštytis, įsakymus.

J.J.: O tada batalionuose tos pozicijos CKB specialistų, jos tada vėliau nei KASPo kuopa susidarė ar paraleliai?

A.P.: Neįsivaizduoju, reikia sukti istoriją ir žiūrėti bataliono struktūrą. Bet batalione S5 skyrius tikrai, tikrai nuo 90 kokių penktų, šeštų metų kaip jisai turėjo būti, manau. Kaip jis tada vadinosi, aš nežinau. Vat klausimas, kada S5 skyrius batalione atsirado. Nes G9 skyrius brigadoj atsirado ganėtinai vėlai, nes iš pradžių tokio... Aišku, ir pati brigada pakankamai vėlai tokia kaip ir įsikūrė, nes ten buvo Vakarų karinė apygarda, Rytų karinė apygarda, ten tų visokių krūva reikalų buvo. Ir su ta brigada aš jau irgi nebeatsimenu tiksliai. Bet, žodžiu, tas devynetas irgi, nes iš pradžių viskas buvo po G3 ir CIMICas, ir PSYOPSas buvo. Paskui išsitraukė vienas į devyneta, nes, iš tikrųjų, devynetai yra CIMICai. Visam NATO, visam tarptautiniam pasauly G9, S5 yra... Vėl, kita istorija – kodėl S5 ir kodėl paskui į devyneto liniją nueina? Čia iki galo neišsiaiškinau, bet yra įdomiai su šituo. Kodėl batalione likę S5, nes visur S5 yra planai. Bet turėtų būti devynetas, visur devynetas yra CKB. Yra devynetas grynas CKB. O Lietuvos kariuomenėj, Danijos kariuomenėj, Britanijos kariuomenėj, Kanados, Ispanijos, dar kažkuriuose tai yra, kad vat tas G9 ar kitas skyriaus pavadinimas, tai yra informaciniai veiksmai, kurie apima daugiau, ne tik CKB. O Amerikoj tai devynetas... Amerikoj, Vokietijoj, Lenkijos devynetas yra grynas CIMICas.

J.J.: Supratau. Gerai, tada žiūriu dar į savo klausimus, kuriuos čia buvau iš anksto pasiruošusi, ir kaip ir daugiau mažiau visus paklausiau ir išsiaiškinom. Tai nebent jūs dar norėtumėt kažką papildyti iš to, ką kalbėjom. Gal dar kažką prisiminėt svarbaus paminėt?

A.P.: Ne, galbūt, tuos akcentus sudedant, apibendrinant tą pokalbį, kad... Iš esmės, kadangi kariuomenė yra visuomenės dalis ir mes gyvenam visuomenėj, ir ateities mūsų įsivaizduojamas arba informacinėj aplinkoj, arba civilinėj aplinkoj, tai tas CKB yra labai didelės svarbos, ir labai turi didelę reikšmę, tiktais mes dar to nesuvokiam. Kalbu aš ne kaip CKB specialistas, bet aplamai žiūrėdamas iš to platesnio paveikslo. Ir jeigu aš būčiau to bataliono vadas ar kažkas kitas, tai man ta CKB būtų svarbu dėl to, kad mes esam civilinėje aplinkoje. Ir tą civilinę aplinką mes turim pažinti, mes su ja turim bendrauti, palaikyti šiltus santykius tam, kad krizės, konflikto atveju, mes galėtume rasti tą paramą. Ir tas pasitikėjimas turi būti išlaikomas nuolatos. Yra begalę tų tarptautinių pavyzdžių – ta pati Ukraina, Krymas. Tikriausiai žinai istoriją kaip be šūvio Krymas buvo atimtas, o tiesiog su propaganda, su gyventojų perėmimu. Aišku, ten tų rusų procentas gerokai didesnis ir Krymo pavyzdžio niekada nebus Lietuvoje. Estijoje tai galbūt, kur rusų, rusakalbių yra gerokai daugiau, bet... *nu* mes su ta visuomene, mes visuomenės dalis ir su ja turim bendrauti ir net negalim užsidaryt, nes tada kris gyventojų pasitikėjimas ir tada gyventojai pradės nepasitenkinti ir sakyt: „*nu* kam ta kariuomenė reikalinga“. Kariuomenė reikalinga tam, kad tai yra kaip ir valstybės viena iš sudėtinių dalių kaip suverenitetas, kaip siena, kaip teritorija, taip ir kariuomenė tam, kad vien buvimu atgrasyti potencialų agresorių. Tai kariuomenės buvimas yra svarbus ir tą kariuomenės buvimą viešina specialistai visų sričių, tame tarpe ir CKB. Užtikrindami tuos, *nu* kaip... darydami tuos šiltus santykius su gyventojais. Ir to reikia. Ir dėmesys yra, bet jisai yra nepakankamas ir reikia pradėti nuo tų bazinių dalykų. Nuo bazinių dalykų, nuo koncepcijos, nuo doktrinų, kurios suorientuotų teisingai. Ir tada eina

karjera, ir tada eina specifikacija, kursai ir visą kita. O kad tam pasiekti, tai reikia tiesiog auginti specialistus, neapleisti. *Nu* tie pagrindiniai specialistai yra karininkai, per kuriuos ir eina ta didžioji įtaka. Aišku, ir jeigu Sausumos pajėgų ar Gynybos štabo vyr. puskarininkis bus senas CKB specialistas, tai vėl vadą teisingai štabo galėtų padėt orientuot. Tai va. Ta kompetencija auga po truputį, labai lėtai, bet panašu, kad vadovybė pradeda suprasti ir, aš manau, kad viskas į gerą. Juo labiau, kad ir įranga yra kitokia perkama, ir tas personalo pildymas. Jie atkreipia dėmesį ir pastebi, kad reikia, ir kuo toliau, tuo dažniau matau, kad skirtinguose batalionuose tas dėmesys yra didesnis. Pratybos labai dažnai vyksta civilinėj aplinkoj, kas priverčia daryti daugiau tų administracinių civilių ir karių bendradarbiavimo reikalų – paprastų tų, pasiruošimo pratyboms. Ir Panevėžyje, ir Alytuje, ir, aišku, aplink Pabradę ten baisu, kas darosi. Į Pabradės poligoną jau nebetelpam, einam po 50 km į abi puses. Savanoriai nuolatos pratybas daro civilinėse teritorijose. Tai vat. Tai to reikia, tas yra svarbu. Dėmesys didėja, bet jis dar nepakankamas yra. Aišku, jeigu mes užsipildytume visus etatus, kiek jų mes turim, jeigu mes išsiųstume į atitinkamus kursus žmones, tai, aš manau, 3-4 metų laikotarpyje mes tikrai būtume, mano vertinimu, pakankamam lygmenyje ir būtų viskas labai gerai. Bet link to judame. Aš manau, kad nebus apleistas tas reikalas ir kad viskas čia bus į gerą pusę. Augam po truputį. Aišku, 30 metų jau yra daug nepriklausomos tos valstybės, bet reikia, reikia to laiko ir ne viskam iš karto yra pirmu prioritetu viskas pildoma ir skiriamas dėmesys. Viskam reikia savo laiko. Tai manau, kad tas mūsų laikas dabar ateina. Auga tas personalas, ta kompetencija ir priiminėja tinkamus sprendimus, ir pašnabžda vadams į ausį tinkamus tuos sprendimus, ką reikia daryti dėl vystymo mūsų to pajėgumo, CKB pajėgumo, ar nekinetinio pajėgumo aplanai. Tai vat, trumpai tiek.

J.J.: Tai reikia tikėtis, kad taip ir bus, ir neilgai trukus tiek kompetencija, tiek vadų kažkokios karjeros kryptis, būtent CKB srityje, taps aiškesnės.

Interviu su dim. mjr. Eugenijumi Vaicekausku

Data: 2021 m. kovo 5 d.

Respondentas Nr. 7: Gynybos štabo J9 Civilių ir karių bendradarbiavimo valdybos vyriausiasis specialistas dim. mjr. Eugenijus Vaicekauskas (toliau – E.V.).

Tyrėjas: darbo autorė (toliau – J.J.).

E.V.: Taip va aš dabar žiūriu į klausimus. Taip... Lietuvos kariuomenė, ane? Pirmas klausimas, kuo yra svarbus civilių ir karių bendradarbiavimas. Pirmiausia, tai yra tas dalykas, kad jokie veiksmai nevyksta negyvenamoj teritorijoj. Bet kokių atveju, ar tai būtų tiesioginė agresija, ar tai būtų netiesioginė – tas vadinamasis hibridinis karas, visur yra žmonės civiliai ir tai yra ne vien tiktais kariuomenės reikalas. Ir civiliai žmonės arba palaiko, arba padeda, arba trukdo. Tai tokio, kad jų tarsi nebūtų, tokio atvejo nebūna. Ir tą mes turim suprasti. Dabar kaip aš dažnai pajuokauju: „vaikiniai, kur jūs kariaujat? Mėnulyje? Marse? Ant Jupiterio žiedų, kur nėra gyvų žmonių?“. Netgi ir dabar tokie, kaip pasakyt, operacijų planai kartais sukuriami taip šauniai, kad atrodo jie... kad žmonės absoliučiai visada klausys, ką pasakys kariuomenė. „Aha, jei čia eis kariuomenė, tai mes bėgam pasitraukiam“, – taip nebus. Tai va. kitas dalykas, kad civilių ir karių bendradarbiavimas, mes dažnai dėl to savo bendradarbiavimo, dėl situacijos vertinimo, mes dažnai esame painiojami su žvalgyba. Pagrindiniai yra skirtumai tai, kad mes už savo informaciją niekad nemokam, mes neturim savo informatorių, mes gaunam visą tą informaciją pokalbių, susitikimų metu tada, kada šitie žmonės, su kuriais mes

susitinkam, ką nors pasakoja ir tai išplaukia iš pokalbio. Mes, aišku, turim tokius klausimus. Kitas dalykas, kitas skirtumas nuo žvalgybos – žvalgybos pagrindinė užduotis yra nustatyti „aha, tas yra blogiukas, mums to reikia saugoti, jį reikia kaip nors patraukti į šoną“. *Nu* tai va, toks yra jų tas principas. Mes, pirmiausiai, žiūrime tai, kaip mūsų veiksmai paveiks civilinę aplinką, koks bus, kokia bus ilgalaikė įtaka mūsų veiksmų civilinei visuomenei ir kaip ta civilinė visuomenė, kaip jie sureaguos į tuos mūsų veiksmus. Va toks yra mūsų darbas. Ir mes neieškom „aha, tas yra blogas, tas yra geras“. Mes tarpusavio ryšius, aišku, bandom nusistatyti, bet tai, vėlgi, nesusiję su žvalgyba. Tai va. galbūt, aš nežinau, ar atsakiau, ar neatsakiau, bet kažką tai pamąstyti jums bus apie ką.

J.J.: Taip, taip, žinoma.

E.V.: Tai va, vienu žodžiu, toks va mūsų svarba yra. Kitas dalykas – mes labai dažnai vat tie CIMICo specialistai, mes neturim to karinio mąstymo. Mes esam kitokio požiūrio ir jeigu mes mąstom siaurai, tai mes net negalim būti civilių ir karių bendradarbiavimo specialistais, nes mes turim įvertinti daugybę aspektų. Vienas iš tų tokių aspektų – turim žinoti kultūrinius aspektus. Nes labai dažnai kultūriniai labai paveikia karinius, karines operacijas. Čia netgi yra vat tas kultūros žinojimas, vėlgi, čia toksai nukrypimas į šoną, teko skaityti, kad viena delegacija sužlugdė aukšto lygio derybas vien dėl to, kad neišmanė kultūros. Pagal kultūrą... Vienu žodžiu, atvažiavo į derybas, į susitikimą, ten tos derybos turėjo būti dviejų ar trijų dienų, sakykim trijų, gal net keturių, ten rimtos derybos, ir atvykusi delegacija iš karto šeiminkams įteikė suvenyrus, įteikė lauktuves, įteikė dovanas. Ir, aišku, delegacija iš šeiminkų gavo dovanas, bet derybos buvo sužlugdytos todėl, kad pagal jų papročius dovanos yra duodamos pačiame gale. Smulkmena, bet ji pakerta pasitikėjimą. Lygiai tas pats yra reikalavimas vat mūsų šitiems specialistams, turėtų būt reikalavimas, kad šitas kultūros ir papročių išmanymas turi būti, kaip pasakyt, labai ankstyvoj fazėj ir tas specialistas turi patarti vadui. Jis turi būti šalia vado, jis turi būti šalia planuotojų ir, vienu žodžiu, vertinti kokios bus pasekmės, o ne bėgt iš paskos ir taisyti klaidas. Tai vat tokia yra svarba. Nes dar va toksai, vėlgi, devyniasdešimt aštunti metai, savanorių pratybos ir mes ten, aišku, sakėm, kad ateis priešas iš Baltarusijos, važiuos ten savo karine technika ir, vienu žodžiu, vienas... Nebuvo tos reformos, buvo rajoninė ir apskrities teritorinė gynyba, KASPo štabe tarnavau, *nu* ir, vienu žodžiu, buvo pristatytas vienas toks veiksmų planas ir ten buvo tiltas per upelį. Ir aš taip paklausiau, *nu* ten jie, vienu žodžiu, susprogdins tą tiltą ir maždaug trim–keturiom valandom sustabdys priešoj pajėgų judėjimą. Ir aš turėjau neatsargumo paklausti, kada jie sprogdins tiltą. Sakau: „čia yra šalia miestelis, čia žmonių kažkur apie keturi–penki šimtai. Jie, aišku, bėgs. Kada jūs sprogdinsit tiltą? Prieš žmonėms užbėgant ant tilto, kai žmonės bus ant tilto ar kai žmonės mūsiškiai jie bus prabėgę ten tą tiltą kartu su pirmisiais priešoj pajėgumais?“ Tai atsakymas buvo labai paprastas: „eik iš čia ir netrukdyk mums planuot“. Tai va toksai požiūris. Bet tai buvo kiek... devyniasdešimt aštunti, tai taip buvo prieš dvidešimt du metus. Tai va toksai, tokia smulkmena. Bet vat tas toksai požiūris.

J.J.: Tai man atrodo galim tada pereiti prie civilių ir karių bendradarbiavimo srities viso plėtojimo Lietuvoje per tą istorinę perspektyvą. Nes savo darbe bandysiu atkurti visą istoriją, kaip tas vystėsi, kokie, galbūt, reikšmingi įvykiai paskatino didesnę dėmesį CIMICui, ar kaip tik mažesnę. Tai gal galėtumėt pasidalinti per savo patirtį, kaip viskas vystėsi? Kas buvo tie pirminiai žingsniai? Kaip po to plėtojosi visa sritis? Būtent Lietuvoje.

E.V.: Patys pirmieji žingsniai, aš dabar tikrai nepasakysiu maždaug kada atsirado va tas CIMICas Lietuvos kariuomenėj, bet tai buvo... na, jisai... Aš pats asmeniškai pirmą kartą su tuo susidūriau devyniasdešimt devintais metais per pratybas Lenkijoje, kai mūsų karininkai... Na, reiškia, Lietuvos karininkai su tuo susidurdavo tiktais per pratybas ir taip pat misijų rajonuose. Misijose, kiek aš atsimenu, nuo devyniasdešimt ketvirtų ar devyniasdešimt penktų metų Lietuva dalyvauja tose tarptautinėse operacijose. Va tenai jau galima sakyti, kad CIMICas, kaip va toksai, jau būdavo. Iki to laiko mes kariuomenėj turėjom tuos vadinamus ryšius su visuomene. Ir ryšiai su visuomene gal šiek tiek ir labai minimaliai, bet jie atlikdavo tą CIMICo dalį, t. y. gauti iš civilių va tokį, na bent jau tokį moralinį palaikymą. Nes CIMICe yra vartojamas toksai terminas dar – *silent support*. *Silent support* – tyli parama, reiškia aš tau nepadedu, bet aš tau ir netrukdu. Tai irgi yra pakankamai svarbu. Ir tai

visą laiką buvo ryšiai su visuomene. 2000 metais aš atėjau į tuometinį Gynybos štabą, jis buvo kitoks negu dabartinis, į civilių ir karių bendradarbiavimo skyrių, bet realiai tai buvo, šitas... tai buvo, vėlgi, ryšiai su visuomene. Tai buvo įvairūs renginiai, tai buvo tokios kaip ir programos su civiliais, civilinėmis organizacijomis. Nu vienu žodžiu, kariuomenės dalyvavimas, kariuomenės parodymas civiliams. Ir tas va renginiuose mums teko labai stipriai dalyvauti. Dar vienas toksai rimtesnių darbų, ką mes turėjom, ir man pačiam teko susidurti 2001 metais, buvo italų pratybos Lietuvoje, Pabradėje mėnesį laiko. Tai buvo trečios italų pratybos. Jie mėnesį laiko praktikavosi Pabradės poligone. Tai buvo jų pačių pratybos apmokyti karius veikti nežinomoje šalyje su nežinoma teritorija. *Nu* nežinoma šalis, nežinoma teritorija, nežinomas klimatas, dar žiemos sąlygomis, ir nežinoma kalba. *Nu* ir vienu žodžiu, jie ten tą ir gavo – buvo kovo mėnesis, pora naktų buvo šalčiai daugiau kaip -20. Nu tai jie klausė: „kodėl kovo mėnesį tokie šalčiai?“ *Nu* tai aš jiems pasakiau labai paprastai: „jūs patys kalti. Jūs patys memorandumė pasirašėt, kad norit treniruotis žiemos sąlygomis, na prašom. Žiemos sąlygų prašėt, žiemos sąlygas gavot. Būtumėt prašę pavasario ar vasaros, *nu* tada būtų ir oras kitoksai.“ Ir va tas, reiškias, mes turėjom tokį susidarę vadinamą koordinacinę grupę ir mes padėjom italams spręsti tokias realias problemas. Tai galbūt labiau priimančios šalies parama, nes yra viena iš CIMICo tokių gal funkcijų – padėti. Reiškias, mes padedam atvykusioms pajėgoms susirasti kontraktorius ir padedam jiems susidaryti kontraktą. Tuo mūsų darbas ir baigiasi. Mes neprisiimam jokių tenais, jokių įsipareigojimų. Jie pasirašė kontraktą – gerai, nepasirašė – nuostabu. Einam ieškot – ieškom, padedam ieškoti kažką tai kitą. *Nu* ir mes labai daug tokių užduočių išsprendėm. Vėlgi, buvo CIMICas. Kiek ženkliau, na vienu... Tiesa, tas CIMICas vat jisai daugiau mažiau ir apsiribojo tokiais ryšiais su visuomene, priimančios šalies parama, ten patarimais kariuomenės vadui, pagalba suorganizuojant šventes. Na vienu žodžiu toks...

J.J.: Bet pats skyrius Gynybos štabe vadinosi Civilių ir karių bendradarbiavimo? Tas terminas jau buvo naudojamas?

E.V.: Taip, taip. Aš atėjau 2000 metais į Civilių ir karių bendradarbiavimo skyrių. Ir jisai, man atrodo, šitas, šitokia sąvoka jinau labiau atsirado devyniasdešimt aštuntais metais, kada yra skaitoma, kada buvo priimtas devyniasdešimt aštuntais metais MC, o dabar kuris... 0311, man atrodo... reiškias „NATO policy on civil military cooperation“.

J.J.: Tada Lietuva priėmė šitą dokumentą?

E.V.: Ne, ne. tai ne Lietuva, tai priėmė NATO, o mes ruošėmės į NATO ir mes bandėm savo visas struktūras, kaip pasakyt, adaptuoti NATO poreikiams. Nes mes vis tik turėjom tokį tikslą tapti NATO nariais, ką pasidarėm 2004. Ir vat kai patapom NATO nariais, tada ir pradėjo mums galioti visos tos NATO doktrinos. Daugelį doktrinų mes paėmėm tiesiog viršelio keitimo principu. Mūsų dauguma doktrinų yra viens prie vieno NATO doktrinos. Kadangi mes esam per maža valstybė su per maža kariuomene, kad mes turėtumėm savo atskirą doktriną. Tai va. Ir vat taip kažkur iki 2005 metų, kol mes ėjom į šitą... išėjom į Afganistaną, kada prisiėmėm vadovavimą provincijos atkūrimo grupei, tada ir atsirado toksai žymiai didesnis CIMICo poreikis. Tai vat 2005 metai. Tiesa, 2001 metais tose mūsų nacionalinės... *nu*, galima sakyti, gal ne nacionalinės... pas mus vyko tos tarptautinės pratybos PFP – „Partnership For Peace“ dvasia arba „Partnerystė taikos labui“, vienu žodžiu, PTL dvasia, ir buvo „Gintarinė viltis“ – „Amber Hope“, ir 2001 metais pirmą kartą buvo oficialiai, na kaip pasakyt, vykdomos CIMICo užduotis. Tai va sakyčiau, tai buvo pati, pati pradžia. Na ir tada, aišku, 2005 mes išėjom į Afganistaną. Iki 2013 mes tenais turėjom labai didelį poreikį CIMICo. Ir va tada CIMICas buvo... Tai buvo CIMICo va tas, sakyčiau, pats pikas. Paskui, tryliktais metais, kai baigėsi šitas, Afganistanas, kai uždarėm savo provincijos atkūrimo grupę, CIMICo poreikis kariuomenėje sumažėjo. Pagrindinė priežastis, aš manyčiau, būtų tokia, kad iki to laiko buvo skaitoma, kad CIMICas yra už NATO ribų, t. y. tiktais taikos operacijose. Ir tai, kad CIMICas turėtų būti savo šalies viduje, tokios minties nebuvo iki 2014 metų, iki įvykių Ukrainoje. Ukraina parodė, kad būtinas tas, aš tiesiog net nežinau kaip teisingai išversti į lietuvių kalbą, tas terminas – *domestic CIMIC*. Mes sakom – CIMICas šalies viduje arba naminis CIMICas, bet tada jisai atsirado. Ir tas CIMICas, vėlgi... CIMICo užduotis jau yra prisidedant prie kuriamų gynybos planų, vėl kažką tai daryti savus

vertinimus, savo dalį gynybiniuose planuose. Jau atsirado toksai poreikis. Mes dabar dar darom savo pratybas, kurios vadinasi „Perkūno bastionas“, tai darome skirtingose savivaldybėse ir tokios tai yra stalo pratybos su konkrečia savivaldybe, ir maždaug konkrečios situacijos, ir kaip tai būtų sprendžiama. Situacijos tokios būna ir hibridinės–karinės, hibridinės ir ginkluotas konfliktas. Vat tokios situacijos. Tai, vėlgi, tai yra grynai CIMICo pratybos. Tai va.

J.J.: O kaip sakykit po Ukrainos, nes jau vis tiek nemažai laiko praėjo. Dabar tas CIMICas vis dar pakilime yra?

E.V.: Na, dabar kaip... Ukrainos įvykiai jie buvo kaip toksai trinktelėjimas į pakaušį per pamoką, trinktelėjimas į pakaušį „nemiegok“, ir tada pamatėm, kad CIMICas, vėlgi, savam regione, savo šaly yra reikalingas. Tai jisai yra reikalingas dėl dviejų priežasčių. Nors mes skaitome, kad bet kokio konflikto metu savivaldos, valstybės, savivaldybių institucijos jos bus funkcionuojančios. Realybėje kaip sako tas posakis: „galiu duot kepurę prikakot“, kad realiai taip nebus. Savivaldybės dirbs 30, na, maksimum 50 procentų pajėgumu. Vėlgi, dalį problemų, dalį užduočių turės prisiimti kariuomenė. Ir netgi tai, kas yra tikrai ne kariuomenės darbas. Daug kur reikės padėti, pagelbėt. Vėlgi, mes dabar bandom žiūrėt į tą pusę... Na, aišku, vėlgi... Mes CIMICas nesam dabar vėl ant bangos, nes kitas aspektas, kas dar yra papildoma užduotis duodama CIMICui, tai yra pilietinis pasipriešinimas. Nors mes turim tą Pilietinio pasipriešinimo departamentą – Mobilizacijos ir pilietinio pasipriešinimo departamentą. Ir drauge su jais yra dirbama tas pilietinio pasipriešinimo vystymas. Vėlgi, kyła daug klausimų... Aišku, ir Šaulių sąjunga į tai įtraukiama, ir Strateginės komunikacijos departamentas – tai, vėlgi, yra kompleksinė užduotis, ką mes, ką vienas CIMICas išspręst negali. Ir dar yra tokia, dabar yra naujas terminas, nauja sritis, man ji kol kas dar ne iki galo yra aiški – *resilience*, arba atsparumas. Ir netgi yra toksai, kaip pasakyt, CIMICo veiklos sritis, kuri turėtų būti *Resilience through Civil Preparedness*, reiškia, atsparumas per pilietinį pasirengimą. Vėlgi, va tas, kaip gali valstybė atsilaikyti įvairiose civilinėse srityse. Bet tai, vėlgi, šitas truputėlį yra informacijos CIMIC COE puslapyje internetiniame. Tai ten yra ta medžiaga, gal jūs netgi žiūrėjot, gal *biski* ir palandžiojot po šitą tinklalapį...

J.J.: Taip, taip tikrai nemažai [juokiasi].

E.V.: Tenais yra... Netgi jie duoda šituos... daro savo tyrimus, tenais *Gender Makes Sense, Cultural Makes Sense*, ten kas dar... tokie aspektai. Ir *nu* vienu žodžiu, tai, į ką CIMICo specialistai turi atsižvelgti. Tai va. tai būtų tiek apie tą mūsų CIMICą.

J.J.: Kaip sakykit tada yra su žmonėmis? Ar mes jų turim pakankamai, jūsų nuomone? Kaip yra jų kompetencijos, ar pakankamai aukštos, ar vis tik dar reikėtų tobulinti?

E.V.: Na, mes tikrai turim stiprių CIMICistų, stiprių žmonių. Aš asmeniškai jau galiu pasakyti atvirai, kad aš daugeliu atveju nelaikau savęs ekspertu, nes daugeliu atveju aš jau mokausi iš tų jaunų, nes, vėlgi, būnant civiliu tu negali dalyvauti visuose renginiuose, visuose mokymuose. O tai yra žmonės, kurie dalyvauja mokymuose, turi patirties, buvo danų divizijoje, buvo tarptautinėse – va tam Multinational Corps Northeast. Tenai jie buvo ir, vienu žodžiu, jie turi patirties va tokios praktinės ir teorinės. Tikrai turime keletą tokių specialistų, bet galima juos skaičiuoti ant pirštų. Bet jų tokių yra. Yra ir atsitiktinių žmonių, kurie, reiškia, yra tas požiūris... Nežinau, turbūt kitose srityse nėra to tokio dalyko kaip paskyrimas į pareigas, kada žmogus yra paskiriamas į pareigas, negavęs tinkamo paruošimo. Pas mus netgi į valdybą ateina žmonės, kurie apie CIMICą yra tiktais girdėję. Ateina be jokio parengimo. Na, ir, aišku, vėlgi, tai yra gaišamas laikas, tai yra stengiamasi duoti žmogui vienus, antrus kursus ir tada, kaip žmogus jau pradeda gaudytis, jisai yra perkeliamas į kitas pareigas ir visiškai dažniausiai nesusijusias su CIMICu. Tai, vėlgi, yra sakykim taip, yra savotiškas resursų švaistymas. Na, kursai jie vis tiek nėra iš tų pigių. Kitas dalykas, yra neatsižvelgiama į žmogaus asmenines savybes, į žmogaus asmeninį pageidavimą. Vėlgi, tuo CIMICu negali būti žmogus, kuris negali kalbėti, kuris negali vesti tokių, kaip pasakyt, derybų, negali moderuoti pokalbio, kuris turi siaurą mąstymą. Pavyzdžiui, na aišku, šitas žmogus tai jau dabar seniai nebe CIMICe, bet vienu metu pas mus buvo toksai atvejis, kai mes... Tiesa, labai daug kas žiūri, kad CIMICas tai yra projektai.

CIMICas nėra projektai. Projektas yra viena, labai mažytė dalis iš CIMICo veiklos. Tai yra tada, kada mes negalime išsisukti be projekto, tada mes darom projektus. Ir projektai jie yra tiek svarbūs, tie CIMICiniai projektai yra tiek svarbus, kiek jie duoda naudos mūsų pajėgoms. Kelio atkarpa, kelio remontas, tilto remontas – jisai duoda mums naudos tiek, kad mes galime juo naudotis. Netgi kaip yra stadiono statyba – atrodo, kas čia bendro su pajėgom, bet pastatę vat ir Čagčarane su japonais įrengėm stadioną, kad... Idėja buvo mūsų, finansavimas japonų, priežiūra japonų. Vienu žodžiu tariant, buvo labai geras dalykas, kada mes iš gatvių ištraukėm vaikus ir nusiuntėm juos į stadioną. Tada mūsų transportas gali ramiau važinėti, gatvėse yra mažiau vaikų ir mažiau į mus mėto akmenis, arba mažiau rizikos, kad jie papuls po ratais. Vėlgi, tai yra vat tas CIMICinis vertinimas, kas mums iš to. Ir, vėlgi, grįžtant prie tų žmogiškųjų savybių, turi būti va tas mąstymas. Jisai turi būti toks platesnis, didesnis, žiūrėti ne tą rezultata, kurį mes gausim va dabar iš karto padarę projektą, ne tą penkių minučių greitą efektą, bet ir reikia žiūrėti ir į tolimesnę perspektyvą. Ir vat geras pavyzdys buvo, kai, vienu žodžiu, buvo pasiūlyta padaryti greitą projektą ir mes to siūlytojo paklausėm. Sakom: „tai ko tu nori – duoti žuvį ar duoti meškerę?“ Na, čia buvo susiję su mūsų numylėtu Čagčaranu ir atsakymas buvo labai paprastas: „o kur tu matei bent vieną čia žvejojantį?“ Na ir vėlgi, va tas nesusigaudymas... Aišku, aš manau, kad jūs iš karto supratot, kur yra perkeltinė, kur yra alegorija. Ir jeigu žmogus neturi to tokio mąstymo, jisai iš karto žiūri – ups, taip parašyta, reiškia, jeigu meškerė, tai faktas yra meškerė, o ne išmokinti žvejoti. Nors yra labai geras toksai pasakymas, sako: „duok žmogui žuvį, jisai bus sotus vieną dieną, duok meškerę – gers penkias dienas“. Žvejyba... [juokiasi]. Toliau einame į klausimus, ar ne? Ką mes čia turime?

J.J.: Taip, tai toliau galime pakalbėti apie stipriąsias puses. Kokias jūs įžvelgiat vat stipriąsias CIMICo puses būtent Lietuvoj kariuomenėj?

E.V.: Stiprioji pusė... Na, aišku, į stiprią... aš labai norėčiau, kaip pasakyt... labai stipriai remtis CKB kuopa, 801 kuopa Vilniaus rinktinėj. Kodėl, todėl, kad tai yra atėję žmonės su įvairiais išsilavinimais, su įvairiomis patirtimis, bet tie žmonės yra atėję savo noru. Ir jie tikrai turi labai didelį potencialą, ir jie turi labai didelį norą. Ir man yra tekę kalbėtis, na aišku, aš jau seniai nebesu tos kuopos nariu, bet vis tiek tenka pabendraut. Ir jie sako: „mes nesuprantam tokio dalyko, kodėl šitas mūsų pajėgumas nėra iki galo išnaudojamas? Mes galime padaryti daugiau, mes norime padaryti daugiau“. Bet kai kuriais atvejais gauna, vienu žodžiu, toksai ar tai būtų iš vadų pusės, ar tai dėl kitų priežasčių... Na, tas jų potencialas nėra iki galo išnaudojamas. Bet tai yra labai didelis rezervas. Vėlgi, CIMICo yra dėstomi tiktais pagrindai šitoje karo akademijoje. Kiek aš žinau, jie turi pora-trejetą valandų tam CIMICo pristatymui. Na, tikrai nėra skiriamas pakankamas dėmesys. Galbūt dėl to, kad mes esam postsovietinė valstybė ir mes dar įpratę, kad, vienu žodžiu, bus įsakymas, padarysim. Ir, vėlgi, kaip sakiau, tai yra... Ai, dar vienas dalykas – silpnoji pusė yra, kad skaitoma, kad CIMICas nėra perspektyvi karjeros atžvilgiu sritis, nes tokių vietų CIMICinių ir nėra daug, ir todėl žmonės ateina į ją tokią kaip... Jeigu žmogus paskirtas į CIMICą, nu tai jis atėjo kaip į tokią laikiną, kaip į tokį, kaip pasakyt, neišvengiamą blogybę. Atėjau, gerai, tris metus atbūsiu. Tik va aš per tuos savo 20 metų, tai aš mačiau įvairių žmonių. Aš turiu omeny, iš karininkų pusės, nes jie, vienu žodžiu, kaip pasakyt... Buvo tokių, kad tikrai miela malonu dirbti, aktyvūs, norintys žinoti. Blogiausia yra, kada žmogus nenori žinot. Norintys žinoti, norintys suprasti, norintys kažką tai padaryti. Va tokių žmonių yra, bet maždaug trečdalis jų tokių yra, kaip pasakyt, atsitiktinai į pareigas paskirti. Bet, vėlgi, tie patys žmonės, kurie yra aktyvūs, jie nemato karjeros galimybių. Ten maksimumas, ką gali pasiekti, tai turbūt majoras, daugiau ne, ir nėra augimo galimybių. Tai va čia toksai požiūris. Nors daugeliu atvejų, tai čia užduotys turėtų būti kur kas didesnės, ypač kada mes einam apie tą, kaip pasakyt, visą apimančią tą, visapusišką požiūrį, tas *comprehensive approach*. Kada žiūrim, tai ten CIMICui oi kokie nearti dirvonai. Ir dar vienas dabar dalykas, kada mes nebeturim savo žmonių, nebeturim tokio didelio krūvio tarptautinėse operacijose, mes užmirštame tą dalyką, kad mes turėtume bendrauti su tom NATO pajėgomis, kurios yra dabar Lietuvoje. Ir, vėlgi, tempti ir tą savo šalies pristatymą, savo šalies vertinimą – tokį mes turim daryti realų ir netgi panaudoti pratyboms. Bet čia yra mano nuomonė. Kaip sakoma: „žirafa aukštesnė, toliau mato“.

J.J.: Tai šiaip galima sakyti, kad trūksta gal suvokimo paprasčiausiai, kad šita sritis yra svarbi ir kad reikėtų daugiau dėmesio jai skirti.

E.V.: Taip, trūksta suvokimo. Žmonės, kurie susiduria su tuo, kurie pradeda dirbti toje srityje, ir tie, aišku, kurie nori dirbti, padaryti, tie supranta ir tie bando plėsti, bet ne visą laiką būna palaikymas iš kitur, iš kitų, sakykim, skyrių, kitų valdybų ir nelabai palaikymas, ne visą laiką palaikymas būna iš vadų. *Nu* bet tai, vėlgi, yra tas dalykas, kad tai yra, vėlgi, yra žmonės, karininkai su įvairiomis patirtimis. Neužmirškime tokio dalyko, kad iki įstojimo į NATO, kariuomenė vystėsi, kaip pasakyti, švytuoklės principu. Kas atėjo į vadus, imkim kad ir bataliono vadus, atėjo: „aha, aš mokiausi Jungtinėje Karalystėje, aš taikau anglišką sistemą. Aš mokiausi Amerikoje, aš taikau amerikonišką, o aš buvau Vokietijoje, aš taikysiu vokišką“. Vat tokio vieningumo, nuoseklumo labai trūko. Tai dabar yra išsilyginę, jau turim vieningą sistemą, tai dar belieka sustiprinti ir CIMICą. Vat tokia linkme, tokia kryptimi.

J.J.: Bet gal šiek tiek matosi jau, kad tendencijos gerėja, atsiranda vis daugiau suvokimo. Ar dar nepasakytumėt?

E.V.: Na, kaip ten sako: „viltis – kvailių motina, bet gera motina vaikų nepameta“. Tai ne, tokia viltis ir yra, aišku, ir ta viltis, kad keičiasi požiūris, tokie ženklai yra. Aišku, norėtumėsi, kad jie būtų spartesni, bet, vėlgi, tas spartumas, jisai ne visą laiką nuo mūsų priklauso. Bet poslinkiai, taip...Dabar atėjusi nauja vadų karta – vis tiek gi kaitų karta vyksta, ne taip kad kas buvo vadais prieš 20 metų, jie lieka atsargoj, dimisijoje, bet nauja karta vadų – ji turi naują požiūrį ir dažnokai tas požiūris yra patogesnis. Kitas dalykas, tiesa, ką aš dar nepaminėjau, CIMICas, kaip aš sakiau, turi būti visapusiškas, jisai turi būti ir derybininkas, išmanyti kultūrą, kultūrinius reikalavimus išmanyti, kultūros objektų apsaugą, išmanyti civilių apsaugą, tas vadinamas – *protection of civilians*. Taip pat turi būti ir tuo vadinamoju *gender* patarėju – lyčių aspektais. Čia dabar Stambulo konvencija jinai labai plačiai nagrinėjama iš visų pusių ir ne visada jinai yra teisingai ir įvertinama. Bet čia jau kita tema. Papildomų užduočių CIMICas turi sočiai.

J.J.: Ir iš jūsų atsakymo suprantu, kad geru CIMICo specialistu tikrai ne kiekvienas gali būti žmogus – tam reikalingos tam tikros savybės.

E.V.: Taip, asmeninės savybės. Ir jeigu net mes pasižėsime, CIMICo specialistai gali būti dviejų tipų. Tai vienas dalykas, gali būti tas vadinamas *field officer* arba sąveikos karininkas, tas, kuris vaikšto žeme. Ir gali būti štabo, tas, kuriam reikia daugiau planavimo. Bet, vėlgi, abudu turi būti pakankamai geri analitikai. Ir tas mąstymas ir minčių, žinių, savybių ratas jisai turi būti didelis. Operacininkas jisai mąsto, matuoja, vertina kitais kriterijais ir mes dažnai jiems būnam neparankūs.

J.J.: Supratau. Sakykit tada, kaip jūs vertintumėt parengimą mūsų specialistų? Kalba apie kursus daugiau eina – yra tas savaitės kursas, tačiau, bendrai, ar pakankamai daug yra tiek teorinių kažkokių mokymų, tiek, galbūt, praktinio panaudojimo jau išmokytų įgūdžių?

E.V.: Na, šitas kursas, savaitinis kursas Sausumos pajėgų mokymo centre, jisai yra geras bazinis kursas. Jisai duoda tas bazines pagrindines žinias ir jisai... Tiesa, jisai yra privalomas visiems 801 kuopos kariams. Tai yra, jis yra privalomas visiems batalionų CIMICo specialistams, nesvarbu, ar tai yra civilinė pareigybė, ar tai yra karinė, bet jisai duoda pagrindus. Truputėlį aukščiau tai mes turim, kas metai galim pasiųsti pora žmonių į NATO kursus, ten jau yra dviejų savaitių CIMIC *staff worker course* arba *field worker*, bet mes siunčiam į *staff worker* kursus. Tai yra į šituos kursus siunčiam žmones. Tai mes turim galimybę pasiųsti du žmones ir tai yra, kad ne visi tie žmonės, kurie dirba CIMICo srityje, jie yra baigę tuos NATO lygmens kursus, kas turėtų būti visuose štabuose. Esmė, problema yra tame, kad mes ne tai kad negautume iš tenai kursų, bet esmė yra tame, kad tai yra sąnaudos, tai yra lėšos ir mes... Pagal mūsų mokymų planus, na reiškia yra dvi vietos per kariuomenę, tai čia yra praktiškai niekas, nes, sakau, kai vyksta rotacijos ir tos rotacijos yra gana dažnos. Trys metai ir karininkas eina į kitą vietą.

J.J.: O praktinis užduočių įgyvendinimas pratybų metu? Ar CIMICo dalis būna įtraukta į didžiąsias pratybas?

E.V.: Visą laiką būna įtraukta pratybų dalis. CIMICas ruošia savo dalis, pratybų operacinio plano dalį ruošia ir paskui jis dalyvauja tose operacijose, tose situacijose, situacijų sprendime ir jisai dalyvauja visuose pasitarimuose, teikia siūlymus planuojant ir vykdo operacijas. Tai yra įtraukta maždaug nuo 2001 – 2003 kiekvienose pratybose. Jau yra privaloma. O jau tikrai, kai esame NATO valstybė, tai jau tikrai privalomas. Nes tai yra, kaip pasakyt... Aišku, klausimas yra kiek – daugiau ar mažiau jisai įtraukiamas. Tai čia yra kitas klausimas. Ir kiek yra panaudojamas potencialas... Beje, brigados pratybose mes turim vat 801 kuopos CIMICo grupes. Jos yra priskiriamos pratyboms ir jos dalyvauja kartu su batalionais. Vienam ar kitam batalionui jos yra priskiriamos. Tai va. Jokios tikslesnės informacijos aš neturiu, nes aš tiesiogiai tose pratybose nedalyvauju. Beje, reikia pripažinti, kaip pasakyt, deramai įvertinti tai, kad 801 tai yra Gedimino Latvio kūdikis. Jisai pradėjo, jisai išvystė, tai yra, kaip pasakyt, didelė idėja ir didelis darbas padarytas.

J.J.: Būtent jisai nukreipė mane pas jus irgi.

E.V.: Na, tai mes kartu dirbom, nes ta kuopa, jinai pradėta kurti 2005 metais, o gal *biški* ir anksčiau... jinai pradėta kurti ir... *nu* man teko pagelbėti Gediminui, bet didelį krūvį jisai... jisai padarė tikrai didelį darbą.

J.J.: Galim tada plačiau ir pakalbėti būtent apie 801 kuopą. Ar manote, kad ji ir turėtų išlikti tokiu didžiausiu CIMIC specialistų vienetu Lietuvos kariuomenėje, ar reikėtų kažkokį vienetą kurti ir reguliariose pajėgose?

E.V.: Na, žiūrint taip – jeigu mes kurtumėme reguliariose pajėgose... Beje, KASPas irgi priskiriamas prie reguliariųjų jau dabar. Jisai Sausumos pajėgų dalis. Bet jeigu žiūrim į šitą CIMICo kuopą, vis tiktais aš manyčiau, kad tai turi būti šitas... CIMICo kuopa, ji turi būti kaip tas žodis *pool*, tas rezervas CIMICo karininkų, kuris ateitų į pagalbą, kadangi tai yra įvairių sričių žmonės su įvairiomis patirtimis, su įvairiais požiūriais. Tuo labiau, kad jie gali padaryti gilumines, va tokias labai geras analizes, labai gerus patarimus duoti – jie yra visų sričių specialistai. Ir kitas dalykas – jie į tenai atėjo savo noru. Kol aš ten iki 2014 metų buvau CKB, buvau toj 801 kuopoj, tai tiesiog mačiau, kad žmonės ten taip pat labai keičiasi ir tie žmonės, kurie pasilieka, jie tikrai tuo serga. Jiems tas yra labai svarbu, nes jie ateina savo laisvu laiku. Ateina žmonės, kai kurie pabūna, padalyvauja pusmetį, *nu* kartais metus laiko ir pasako: „ne, atsiprašau, bet tai yra ne man“, ir jie išeina, nes tai netinka jiems pagal charakterį. Tai aš manyčiau, kad jisai turi būti išsaugotas. Ir tuo labiau, kad yra numatyta, kad jisai yra, bus priskiriamos tos CIMICo grupės prie šitų, prie brigadų esant reikalui. Ir jie jau dabar, kiek aš žinau, yra priskiriami prie konkrečių vienetų. Kitas dalykas, tos CIMICo grupės, jos yra, iš kitos pusės, jos yra priklausomos nuo to karinio vieneto, prie kurio jos priskiriamos. Mes neturim tokių savarankiškų CIMICo grupių, kurias būtų galima vadinti *deployable module*. Tai galėtų būti, kaip pasakyt, *deployable*, tas siunčiamas... Jisai ne tai, kad skleidžiamas, bet tas CIMICo modulis, kuris galėtų operacijoje veikti iki trijų parų be jokios pagalbos. Tai reiškiasi, turėtų turėti savo transportą, savo ryšius, savo ginkluotę, savo mediką, savo apsaugą. Tai būtų maždaug apie 20 žmonių grupė, kurie veikia savarankiškai, jie yra treniruoti, jie veikia kaip vienas kumštis. Ir tada... Ir jie nebūtinai visi CIMICo specialistai su CIMICiniu požiūriu, su stipriu CIMICiniu paruošimu, bet jie... Nes ten yra reikalingi snaiperiai ir visa kita... Tas modulis, jisai yra priskirtas prie kažkokio karinio vieneto ir jis vykdo to vado pavedimus, bet vadas jau nebesuka galvos, kad „aha, šita grupė, jinai nepadarys nieko tol, kol aš jiems neskirsiu transporto, neskirsiu apsaugos, neskirsiu papildomų išteklių“. Čia, vėlgi, čia yra ateities modulis. Šitą modulį dabar vysto Multinational CIMIC Group, tai yra *Motta livenza* Italija, ir jie jį bando. Tai nėra naujas projektas, bet yra... Na aišku, apie jį informacijos truputėlį trūksta. Ir dabar kitas dalykas, tos didesnės valstybės – Vokietija, Lenkija, Danija – taip pat jie turi savo tokius CIMIC centrus. Na, bet jos yra didesnės, jų kariuomenės didesnės ir jų yra poreikiai didesni. Pavyzdžiui, vokiečiai savo CIMIC centrą dabar jau padarė tarptautiniu CIMIC centru. Bet jis daugiau yra va toks, kaip pasakyt, analitinis. Ten vertina įvairias valstybes ir teikia

patarimus operacijose, misijose dalyvaujančioms pajėgoms, dalyvaujantiems kariams. Tą, ką mes darėm tarp 2008 metų, nu nuo aštuntų iki trylikų metų. Ką mes darėm, tai buvom tas centras, tas vadinamas *reachback*, kada jie gali klausimą paimiti... Turi klausimą, jie mums siunčia, mes iš karto duodam atsakymą pradinį trumpą, o paskui mes jiems per porą, trejetą dienų parengiam didesnį, rimtesnį atsakymą. Ir jie galėjo klausti netgi apie šitas politines situacijas ar apie kažką tai daugiau galėjo klausti mūsų.

J.J.: Tada sakykit kaip yra su CIMICo specialistais batalionuose. Teko girdėti, kad jie turi atlikinėti labai daug įvairių funkcijų, kas iš esmės išaina iš CIMICo ribų. Tai galbūt irgi žinotumėt, kaip ten situacija?

E.V.: Kaip ten yra dabar, tai yra truputėlį sudėtinga pasakyti, bet taip... Vienas dalykas, batalionuose šitie CIMIC specialistai labai daug vykdo viešųjų ryšių funkcijų. Ten vis dar yra išlikusi nuostata, kad CIMICas yra viešieji ryšiai. Šalia CIMICo yra šitas, psichologinių operacijų vienetas, dabar jisai kaip kur yra atskirtas į tą vadinamą psichologinių operacijų taktinę grupę. Bet kas yra viešieji ryšiai, tai yra CIMICo sritis. Renginiai, sveikinimai, vėliavos – tai yra CIMICo... Nes jie netgi taip vadinasi, nesvarbu, kad jie yra ne S9, bet jie dažniausiai yra S5 ir va tokios... ir su ryšiais su visuomene.

J.J.: O sakykit, toks papildomas klausimas, – kodėl PSYOPSo grupės kai kur yra atskiros, o kodėl CIMICo tokių atskirų grupių nėra?

E.V.: Toks CIMICo grupių... Nežinau, tikrai nežinau, bet PSYOPSui, jis buvo tos taktinės grupės, jos buvo sukurtos pratyboms įvairius projektus kurti... Nežinau, aš tame kūrime tikrai nedalyvavau.

J.J.: Supratau.

E.V.: Į šitą atsakyti aš negaliu, bet ta taktinė grupė, ji yra, kaip pasakyti, ji yra fainas dalykas. Jeigu ji yra tikra taktinė grupė. Žodžiu, ta numušti norą kariauti. Čia daugiau galbūt galėtų Simonas Martinaitis [papasakoti]. Jis yra Sausumos pajėgų mokymo centre. Teko girdėti apie jį?

J.J.: Taip, taip.

E.V.: Tai va jisai galėtų atsakyti. Apie batalioną galbūt galėtų mano kolega Jaunius Matukas. Jeigu teko... Patarčiau pasikalbinti, nes jisai... Arba Sausumos pajėgose geriausiai tai yra Rytis Ermalis.

J.J.: Taip, kalbėjau.

E.V.: Kalbėjot. Tai vat jisai irgi gali daug ką pasakyti. Nes Rytis Ermalis tai turi ir patirties, ir žinių, ir entuziazmo. Jisai yra tas žmogus, kuris serga CIMICu.

J.J.: Gal dar sakykit, prie to pačio kažką galėtumėt rekomenduot? Gal kažko būsiu dar nekalbinus.

E.V.: Tai kas dar... na, kad aš daugiau tokių lyg ir nelabai žinau, nes... Vienas dalykas, kai nusivelki uniformą, jau kontaktų ratas iš karto sumažėja. Kada užsitarai štabe, kontaktų ratas dar labiau sumažėja. Tai vat, tai tuos, ką daugiau rekomenduot, galėtų tiek Jaunius, tiek Rytis pasakyti su kuo daugiau kalbėt.

J.J.: Gerai, dėkui. Taip, tai žiūriu aš į savo klausimus, kaip ir, man atrodo, plus minus aptarėme viską. Nežinau, galbūt jūs dar norėtumėt kažką papildyti? Kažko nepaminėjote?

E.V.: Na, kad, man atrodo, kad mes daugiau mažiau viską lyg ir aptarėm. Nežinau... Nes dabar va, pavyzdžiui, CIMICui yra tokia kaip ir iš dalies papildoma užduotis – žalų atlyginimo koordinavimas, per pratybas, kas yra padaroma. Bet tai vėlgi yra papildoma užduotis tokia. Vėlgi CIMICui eina šitas – nekarinių teritorijų naudojimo koordinavimas, ten daug tokių darbų dalykų... Matai, aš nežinau, ką daugiau be pridurti. Galiu pasakyti tiek – jeigu bus dar klausimų, kontaktus turit – maloniai prašom.

Interviu su kpt. Jauniumi Matuku

Data: 2021 m. kovo 17 d.

Respondentas Nr. 8: Gynybos štabo J9 Civilių ir karių bendradarbiavimo valdybos CKB operacijų vyr. karininkas kpt. Jaunius Matukas (toliau – J.M.).

Tyrėja: darbo autorė (toliau – J.J.).

J.M.: Galim šnekėtis.

J.J.: Tai tada pirmiausiai aš norėčiau, kad jūs papasakotumėt apie savo patirtį. Kuo esate susijęs su civilių ir karių bendradarbiavimu? Kaip atsidūrėte šioje srityje?

J.M.: Gerai, tai... Pradžioj tai aš esu Jaunius Matukas, kapitonas Jaunius Matukas. Tarnauju šiuo metu Gynybos štabo J9 Civilių ir karių bendradarbiavimo valdyboj karininku. Tarnybą kariuomenėje pradėjau 2009. Karo akademiją, tiksliau, baigiau 2009 ir pradėjau tarnauti 2009 metais. Pirmas mano, kaip čia pasakyt, susidūrimas su CIMICu įvyko 2012. Praktiškai nuo 2012 metų aš vienaip ar kitaip susijęs su CIMICu, su civilių–karių bendradarbiavimu. 2012 aš važiauvau į PAGą, į Goro provinciją kaip CKB karininkas, vėliau grįžęs tarnavau Vaidoto batalione S5 viršininku, po to apie 5 metus, jeigu neklystu, nuo 2015-16 metų maždaug tarnavau Sausumos pajėgose G9, irgi kaip CKB karininkas, ir nuo praeitų metų, tai nuo 2019 metų, tarnauju Gynybos štabe J9 CKB karininku. Vienintelis turbūt niuansas, kurį galiu pasakyt – išsilavinimo prasme, aš nesu pabaigęs labai daug, arba apskritai nesu pabaigęs daug kursų, kurie būtų susiję su CKB. Iš esmės, viską, ką moku arba žinau, tai yra iš to, ką dariau tarnybos vietoj, dirbau plius tai, ką pačiam teko skaityti mokant arba ruošiant kitus. Tai kažkiek teko dėstyti ir jauniem kariam, kurie ateina tarnauti į CKB kuopą, kažkiek ruošu S5 viršininkus, karininkus, seržantus S5 ir pan. Bet, kaip ir sakiau, išsilavinimo prasme aš nesu... Popieriaus, taip sakant, neturiu, kad aš kažką labai daug pabaigęs.

J.J.: Na, bet čia kiek šneku su pašnekovais, tai daugelis pasakė, kad daugiausiai sužinojo ir visko išmoko būtent per patirtį, per pratybas, planavimą ir pan., o ne kursų metu.

J.M.: Taip, bet kursas, iš esmės, duoda kažkokį pagrindą. Tuo atveju, jeigu neturi pagrindo, tu turi arba darai taip, kaip supranti, arba darai taip, kaip pasiskaitei. Bet netgi skaitant tam tikrus dokumentus gali suprasti, *nu* kad, kaip čia pasakyt... gali interpretuoti juos kitaip negu jie iš tikrųjų parašyti. Aš daugiau remiuosi taip, kaip aš mąstau, kaip aš suprantu. Galbūt ne taip, kaip turi būt.

J.J.: Taip, tai paminėjot, kad jau nuo 2012, berods, metų tapot CKB srities specialistu. Tai sakykit, per tą laikotarpį nuo tų metų iki dabar, kaip vystėsi tas civilių ir karių bendradarbiavimas? Galbūt jis buvo kažkuriais metais pakilime, galbūt kaip tik mažiau dėmesio skirta? Kokie įvykiai lėmė tokius pasikeitimus? Ką galėtumėte pasakyti apie tą toki istorinį vystymąsi?

J.M.: Turbūt iš istorinės perspektyvos aš pasakyčiau, kad tas aukso amžius arba geriausi laikai, arba momentas, kai ta funkcinė sritis tapo svarbesnė kariuomenėje, buvo turbūt 2005 metai, kai prasidėjo operacija Afganistane. Kai išvažiavo mūsų pirmi PAGai. Aš taip susidariau nuomonę. Ir, iš esmės, tol, kol buvo PAGai, ta funkcinė sritis tokia buvo kaip sakyčiau ant bangos, nes operacija Afganistane buvo labai susijusi su CIMICu, t. y. kaip pasakyt... lietuviškai nežinau net... visa operacija buvo *CIMIC brilliant*, tai nežinau lietuviškai kaip... CIMICas buvo svarbiausias veiksnys arba civilių–karių bendradarbiavimas buvo svarbiausias veiksnys operacijai. Važiavo ne kariauti, o padėti atstatyti valdžią, ugdyti sugebėjimus ir pan. Ir čia pagrindiniu smuiku grojo daugiau civiliai arba civilių–karių

bendradarbiavimas, o ne kariai. Pasibaigus misijai turbūt, ne tik tai Lietuvoj, iš tikrųjų ir visoj Europoj ir ypač po 2014 metų per Ukrainą prasidėjo toks mąstymas arba savęs paieška, ypač Vakarų Europos valstybėse, turbūt ir Lietuvoj šiek tiek prasidėjo, kaip čia pasakyt... kryptis CIMICo pasikeitė į CIMICą namuose, t. y. visi ruošėmės kariauti Afganistane arba kažkur tai, nežinau, Rytuose, Pietuose kažkur tai kitur, bet ne Europoj ir ne pas save namie. Ir sakyčiau nuo kokių 2014 metų prasidėjo tas mąstymas, o ką gi ir kaip gi turėtų CIMICas elgtis Lietuvoj arba pas save namie būdamas. Angliškai vadina *Domestic CIMIC*.

J.J.: Taip, teko girdėti.

J.M.: Tai, ukrainiečiai čia, iš tikrųjų, nemažą patirtį turi, bet mes, sakyčiau, mes esam tie, lyginant su Vakarų europiečiais, kurie daugmaž bent jau bando suprasti ir surasti, ir identifikuoti savo vietą kariuomenėje kaip CIMICai, kaip Namų CIMICo atstovai. Vakarų europiečiai vis dar kol kas sunkiau ėmėsi to. Jie vis dar įsivaizduoja, kad jie kariaus ne namie ir ruošiasi kariaut ne namie. Galbūt geografinė padėtis jiems taip leidžia galvot.

J.J.: O tą patirtį, sakykit, to CIMICo namuose, iš ko mes semiamės? Iš kur mes sužinom, kaip jis turėtų vykti namuose?

J.M.: Aš nesakyčiau, kad mes sužinom arba patirtį semiamės. Mes turbūt patys galvojam, kaip tai turėtų [atrodyti], skaitydami, analizuodami, ką veikė Ukrainoje, arba kaip mes galėtume panaudoti šitą funkcinę sritį valstybės gynybai. Sakyčiau, ne kiek tai mokomės iš kažko, kiek patys mokomės ir bandom, kaip pasakyt, surast, suprast ir paaiškinti visiem kitiems tą vietą civilių–karių bendradarbiavimo funkcijos.

J.J.: Tada toks labai platus klausimas – kuo apskritai yra svarbus tas civilių ir karių bendradarbiavimas?

J.M.: Aišku, labai platus klausimas ir turbūt sunku pasakyt labai trumpai, bet... turbūt manau, kad taip reikėtų tą dalyką interpretuot ir pamąstyt, kad kariuomenė neegzistuoja kaip vienas, kaip pasakyt... kaip institucija, kuri reikalinga sau. Tai kariuomenė yra skirta saugoti, dalyvauti valstybės gynyboje, bet tai kariuomenė neveikia ten viena. Kariuomenė veikia kartu su visa kita civiline aplinka. Ar tai būtų institucijos, ar tai būtų kitos organizacijos, ar tai būtų piliečiai. Vienokiu ar kitokiu atveju mes suprantam, kad karas, jeigu jisai būtų, arba karas tokiam, kokiam mes ruošiamės, nebus tiktais kariuomenės dviejų padalinių, dviejų kariuomenių susidūrimas. Tai bus, kad mes ginsim mūsų valstybę, mūsų piliečius, bet lygiai taip pat kad mes galėtume gintis ir ginti, turim turėti tam tikras, kaip čia pasakyt, sąsajas su visa civiline aplinka ir suprasti ją, ir žinoti, ką iš jos mes galim gauti, ką jai mes galim duoti. Kaip sakant, toks simbiozinis ryšys turėtų būti valstybės gynyba. Tai ta funkcija tuo svarbi, kad ji padeda sudėlioti į lentynėles kaip tą būtų galima daryti ir kaip tą reikėtų daryti taip doktriniškai, kas parašyta popieriui.

J.J.: O sakykit, ar pakankamas dėmesys šiai sričiai yra skiriamas Lietuvoje? Jūsų nuomone.

J.M.: Nežinau, iš tikrųjų, sunku pasakyt. *Nu* ta prasme, toksai klausimas, jisai slidus... pakankamas ar ne... Sunku palyginti. Neturiu su kuo palyginti. Sakykim taip: jeigu lyginti su tuo, ką aš esu matęs kitose valstybėse, yra valstybių, kur apskritai pradėjo kalbėti apie tokį dalyką kaip CIMICas tiktai prieš kokius du, tris, keturis metus, kai mes tą darom daugiau negu 10 turbūt, jeigu ne dar daugiau. Tas dėmesys arba supratimas yra. Be abejo, visada galima turėti daugiau ir aš kaip šitos srities atstovas faktas, kad norėčiau, kad mums dėmesys būtų didesnis šitai sričiai. Bet aš nesakyčiau, kad ji visai, taip sakant, apleista, užmiršta arba... kad jinai veikia savarankiškai. Be abejo, labai daug kas priklauso nuo vadų, vadovybės požiūrio į šitą sritį. Ir kaip sako – yra batalionų vadai – kariai, kurie mato tiktai karą, o yra vadai, kurie supranta, kad jie kariaus ne tiktais su kariai, bet ir veiks kažkokią civilinę aplinkoj. Jie supranta svarbą šitos funkcinės srities. Aš sakyčiau, kad dėmesys yra. Ta prasme, supratimas šioks toks, manau, kad pakankamai neblogas yra. Galbūt tam tikrais atvejais būna taip, kad tas dėmesys nukrypsta į kitą pusę, bet... nereikia toli eiti. Mes ruošiamės ne tik karui, mes padedam ir su kariuomene, ta prasme, padedam ir taikos metu civilinei valdžiai, ir dalyvaujam visuose

krizių valdymo procesuose vienaip ar kitaip – ar tai būtų tas pats COVIDas, ar tai būtų gaisro gesinimai didelio masto, potvyniai ir pan. Tai irgi lygiai tas pats. Tai šitą dalyką irgi lygiai taip pat galima laikyti civilių ir karių bendradarbiavimu – kariuomenė padeda civilinei valdžiai. Nesakyčiau, kad tai labai apleistas reikalas.

J.J.: O užsiminėt pats apie supratimą, tai sakykit, ar tas civilių ir karių bendradarbiavimo supratimas, jis yra tikslus? Ta prasme, toks, kokį jį apibrėžia doktrinos, ar tai daugiau yra labai bendras matymas ir maišymas netgi kartais tam tikrų sričių su civilių ir karių bendradarbiavimu? Turiu galvoje, suplaka į vieną ir viešuosius ryšius, ir kažkokius renginių organizavimus... Tas supratimas, kiek jis yra tikslus? kiek žino vadai?

J.M.: Sakykim taip – jeigu kalbėti apie išsilavinimą, tai tiek jaunesnių vadų mokymuose, tiek kuopų vadų jeigu yra kurselis, arba tai yra vyresniųjų karininkų kursas, ar tai yra BALTDEFCOLas, ar kas tai bebūtų, ar netgi kariūnų rengimo programoj šito dalyko pagrindai yra. Kiekvienas karininkas, baigdamas vienokius ar kitokius karjeros kursus, gauna pagrindus. Tai yra tai, ką sako doktrinos – rinktiniai dalykai, planavimo pagrindiniai dalykai, bent jau kiek aš esu matęs, tai yra. Kiek jie iš to pasisemia, man sunku įvertinti, nes, taip sakant, kiekvienas mokydamasis pasisemia tiek, kiek jam reikia. Bet į klausimą, ar nesuplaka, ar kiek tiksliai žino, ar kiek tiksliai supranta tą funkcinę sritį, tai vėl mūsų kariuomenės toksai, kaip čia pasakyt, lygis neleidžia turėti atskirų specialistų ten INFOOPSo, viešųjų ryšių, CIMICo, PSYOPSo ir visų kitų dalykų, taip sakant, kas liečia informacines operacijas arba informacinius veiksmus. Todėl batalionuose ypač tas pats karininkas arba tas pats seržantas, kuris tarnauja, jisai, taip sakant, turi plačiau žiūrėti ir jam būna paliktos visos galiausiai batalionui keliamos užduotys, susijusios su nekariniais dalykais. Sakykim taip. Ir tie patys renginiai, ir viešieji ryšiai, ir žiniasklaida, renginiai, nežinau... Daug dalykų, iš tikrųjų, daro tas pats žmogus. Ar vadai, sakykim taip, supranta, kad tai yra suplaktas mišinys? Aš sakyčiau, kad kai kurie tikrai supranta. Bet ta prasme, *nu*, kaip čia pasakyt... yra taip, kaip yra, ir atskirų specialistų štabuose pas mus kariuomenėj batalionuose, vienetuose, manau, kad nebus, nes tai reikalauja daug resursų ir, sakau... Galim palyginti amerikiečius – amerikiečiai nei batalione, nei brigadoj neturi tokių dalykų, ką turim mes ar kai kurios Vakarų Europos valstybės. Tai nežinau net... Ar turi supratimą, manau, kad kai kurie tikrai turi, bet kai kurie žiūri į tai paprasčiau ir plaka visą reikalą į krūvą. Faktas, iš tikrųjų, kad kuo aukštesnio lygmens vadai, iš mano patirties, tuo jis geriau supranta skirtumus. Tai yra, *nu*, sakykim, jau brigados vadai arba... *nu* sakykim taip – nuo pulkininko laipsnio jau, manau, jie gavę išsilavinimo, taip sakant, to karinio parengimo platesnį tokį, ilgesnį ir didesnį karinį išsilavinimą, tai jie supranta, manau, ir pradeda geriau skirti tuos dalykus, ir sakyčiau, kad pakankamai gerai supranta, kuo vienas ir kitas dalykas skiriasi.

J.J.: Supratau. Sakykit, tada, kaip yra dėl specialistų skaičiaus. Ar, jūsų nuomone, specialistų kiekis dabar turimas civilių ir karių bendradarbiavimo yra pakankamas, ar reikėtų jį didinti? Atmetus tą faktą galbūt, kad tai reikalauja labai daug resursų ir pan.

J.M.: Kaip čia pasakyt dabar... jeigu kalbėti apie specialistų vienetuose arba specialistų Lietuvos kariuomenėje skaičių, nesakyčiau, kad jis yra nepakankamas. Galbūt problema labiau didesnė yra specialistų, kurie užimtų pareigas, t. y. laisvų etatų yra daugiau negu užimtų. Ta prasme, ne taip išsireiškiau galbūt... etatų yra daugiau negu yra užimtų pozicijų, t. y. jeigu batalione yra trys pozicijos, susijusios su informaciniais veiksmis, tai greičiausiai bus užimtos dvi arba viena pozicija. Mano supratimu arba mano nuomone, jeigu Lietuvos kariuomenėje užsipildytų visi etatai, susiję su civilių–karių bendradarbiavimu, manau, specialistų kiekis būtų pakankamai geras užduotims, kurias jie turėtų daryti batalione. Taip pat dar galiu pasakyt ir apie CKB Nėkinetinių operacijų kuopą – jeigu visi trys, visi būriai būtų užpildyti, taip sakant, tai tas *poolas* specialistų žymiai geriau patenkintų kariuomenės poreikius negu yra dabar. Galbūt bėda ne kiek ar pakankamas, bet ta problema yra su jų užpildymu ir tiek.

J.J.: O kodėl manot neužsipildo tie etatai?

J.M.: Ai, sakyčiau, daug įvairių niuansų. Galbūt tam tikrais atvejais finansiniai dalykai, nes ne tik CKB srities etatai neužpildyti. Yra ir kitų etatai neužpildyti. Mes nesam išskirtiniai kažkuo tai. Bet faktas, kad mes nesam prioriteto pozicijoje ir ne vieną kartą esu girdėjęs, taip sakant, kad batalionų vadas sakytų, kad man reikia trijų kuopos vadų, o tada aš galėsiu CKB karininką turėti, o ne atvirksčiai, kad iš pradžių karininką, o paskui kuopos vadą ieškoti. Nes kuopai vadovauja kuopos vadas ir ten dar yra 100 karių, tai negali jų palikti vienu. Tai faktas, kad... Turbūt problema didžiausia, kad mes nesam prioritetas, CKB specialistai, ir dar turbūt problema, sakyčiau antra, kaip pasakyt... prestižas šitos profesijos irgi nėra, taip sakant, tas, kur aukščiausiam lygy. Kiekvienas nori būti kuopos vadas arba, nežinau, bataliono vadas ar ten štabo viršininkas, bet tikrai toli gražu ne kiekvienas nori būti S5 viršininku. Taip jau yra. Čia nieko nepakeisi [juokiasi]. Yra kariai, kurie ateina tarnauti į kariuomenę, nori būti kariais ir vadais. Ir tik vienas kitas, kuris norėtų daryti nevisiškai tiesioginį savo kaip kario darbą.

J.J.: Arba galbūt, kaip ir kalbėjome, kai kuriems trūksta gilesnio supratimo, kas tai yra per sritis, ką jie daro, kodėl jie svarbūs.

J.M.: Dar, sakyčiau, pridėt galiu, kad batalione, brigados lygmeny, tai vėlgi iš šono karys, kuris iš šono mato arba stebi tą darbą, kurį daro S5 arba G9 karininkas arba specialistas seržantas, tai jisai mato tą suplaktą mišinį, vėlgi... tiek viešųjų ryšių, tiek CIMICo, tiek bendravimo su žiniasklaida ir visus kitus reikalus, kurie... pilietinis patriotinis ugdymas ten... ir susideda daug krūva visokių reikalų ir galbūt faktas, kad įsivaizduoja, kad tai platesnis dalykas negu CIMICas. Bet iš kitos pusės, batalione ir nereikia labai siauros srities specialisto, kuris norėtų būti tik CIMICu, nes jam užduočių gerokai daugiau negu tik tos, kurios būdingos CKB specialistui. Aš sakyčiau, tas CKB specialistų *poolas*, kuris yra Nekinetinių operacijų kuopoje, labiau orientuotas tik į CIMICines užduotis ir jie yra labiau, taip sakant, tos siauresnės srities specialistai, kuriems labiau būdingas tas CKB specialisto funkcijos, užduotis ir t. t. Tai todėl galvoju, kad batalione S5 tai nėra vien tik CIMICas, jis yra platesnis, taip sakant, personažas.

J.J.: Bet, jūsų nuomone, taip ir turėtų išlikti, kad KASPo kuopa būtų specializuojasi siaurai, o batalionuose S5 dirba jau tokio daugiau plataus profilio specialistai?

J.M.: Aš manau, kad taip. Aš manau, taip. Ir esu dalyvavęs keliose diskusijose apie tai su užsieniečiais, konkrečiai tai... tuose vienetuose irgi, taip sakant, supratimas būna link tos pusės, t. y., kad... vienetas, kuris pavaldus, kaip šiuo atveju NOKo kuopa, yra specializuota daryti kažką. Va tas specialistas, kuris yra batalione arba brigadoje, jis turėtų, taip sakant, išmanyti daugiau dalykų, ne tik tai vieną siaurą sritį. Vėlgi, taip sakant, atsiremiam į tą patį personalo kiekį bendrą batalione ir bataliono štabe, brigados štabe ir pan. Mano manymu, taip. Manau, kad taip turėtų būti.

J.J.: O kaip vertintumėte parengimą civilių ir karių bendradarbiavimo specialistų Lietuvoje? Ar jis yra pakankamas? Kaip ir iš jūsų išgirdau, kad tikriausiai būtumėt norėjęs galbūt anksčiau kažkokių daugiau apmokymų ar kursų [turėti], nes viską teko iš praktikos mokytis.

J.M.: Jo, vėlgi, grįšiu prie to paties – prioritetų. Taip sakant, bataliono, brigados, Sausumos pajėgų – bet kuriame štabe yra krūva tų specialistų, kurie gauna vienokius ar kitokius [kursus], kuris turi turėti vienokį ar kitokį išsilavinimą, patirties. Kalbant apie sistemą, nežinau ar maždaug įsivaizduojat, kokia Lietuvos kariuomenėje CKB specialistų pasirengimo sistema, bet, iš esmės, turim lietuvišką kursą CKB specialisto, kurį turim Mokymo centre, ir turim galimybę išvažiuoti į kursus į Olandiją, į JAV, kažkada buvo į Daniją, į Vokietiją ir pan. Vėlgi, grįšiu prie pradinės mano minties tos, kad resursai riboti, todėl, taip sakant, yra, kaip yra. Specialistų tiek, kiek gali Mokymo centras priimti. Mes tiek, kaip suprantu, ir priimam. Išsiųsti žmonių daug nėra galimybių, vėlgi, dėl ribotų finansinių galimybių. Tas pats kursas į JAV yra vieną kartą per metus arba vieną kartą kas du metus, nes konkuruojam su PSYOPSo kursu. Vieną kartą PSYOPSas, kitą kartą CIMICas. Lygiai tie patys kursai NATO CKB centre yra – ten vienas–du žmonės išvažiuoja per metus. Mūsų specialistų karininkų tos srities yra daug, bet galimybę išvažiuoti turi ne visi. Taip jau yra.

J.J.: O pati kokybė kursų?

J.M.: Kokybė? Ta prasme, jeigu kursas užsieny, kadangi aš nedalyvavau, tai man sunku komentuoti kažką tai. Mano vertinimu, tai tas kursas kokybiškas, nes ji rengė vis tiek NATO CKB centras, taip sakant, čia jo yra specializacija NATO rémuose. Tai nedrįsčiau abejot, kad jis ten nekokybiškas. JAV kursas, jis rengia *civil affairs*, o ne grynai CIMICo specialistą ir, vėlgi, sunku kažką pasakyti, nes aš, kaip sakant, nebuves.

J.J.: O lietuviškas tas?

J.M.: Kas liečia lietuvišką... mano supratimu, jis duoda bendras bazines žinias, kurias turėtų žinot specialistas pradėdamas. Šitas kursas tikrai neišmoko, nepadaro tavęs to žmogaus, kuris pabaigęs tą kursą, tampa specialistu iš karto. Bet jis duoda, sakykim taip, duoda pagrindus, duoda informaciją, kuri reikalinga, jeigu nori pagilinti savo žinias. Bet kursas šiuo metu trunka apie savaitę, jeigu aš neklystu, penkias gal dienas, ar šešias, nenoriu sumeluoti... Tas, kas nori pasisemti arba išmokti, arba sužinoti pagrindus, manau, gali gauti ten tikrai normalius, mano supratimu. Galbūt jį būtų galima diversifikuoti, t. y. daryti atskirai NOKo kuopos CKB specialistam arba tiems vadinamiesiems ŽNOSam, dabar kur yra KASPo kiekvienoj kuopoj, ir galbūt atskirą galima būtų daryti batalionų, brigadų arba rinktinių penketam. Bet, vėlgi, turbūt nepavyks. Turbūt nėra galimybių surinkti visų iš karto ir jiems padaryti vieną kursą per vieną kartą, todėl tas toks pats mėtymas ir yra. Kas turbūt irgi nesakyčiau, kad blogai, nes NOKo kuopos kariai jie būna per pratybas, per operacijas, per mokymus priskirti prie batalionų, prie brigadų ir, vėlgi, turėtų turėti bent kažkokį tai supratimą, kuo užsiima batalionas ir brigada. Tai tokia abipusė nauda, sakyčiau, to kurso metu. Nežinau, aš neturiu, prisipažinsiu, su kuo palyginti ar jisai kokybiškas. Mano supratimu, jisai pagrindus duoda, kokių reikia.

J.J.: O jūsų tas variantas, kad būtų galbūt vienoks kursas NOKo kuopai, o kitoks batalionų specialistams – kokius skirtumus jūs įdėtumėt? Nes kiek išgirdau, tai galbūt įdėtumėt į NOKą šiek tiek tokių bendresnių žinių, kaip funkcionuoja bataliono S5...

J.M.: Ne, aš sakyčiau taip – bataliono lygmeny S5 reikėtų daugiau gebėjimų planuoti. Taip sakant, nes jie daro bataliono planą operacijai. NOKo kuopai – ji nedaro bataliono plano, jie yra vykdytojai. Tai jiems daugiau reikia žinių, gebėjimų ir turbūt praktinių įgūdžių, susijusių su pačiu vykdymu – sąveikos, susitikimų, patrulių ir pan. Galbūt tas dalykas vyksta pačioj kuopoj, tą dalyką treniruojasi. Tada nežinau, ar yra prasmė atskirą tą kursą jiems daryt. Ta prasme, čia slidi riba ir... kad CKB specialisto kursas nevirstų CKB grupių rengimu, kuriuo turėtų užsiimti kuopa, kuopos vadas. Galbūt gal ir nėra blogai, kad jie gauna kažkokį supratimą, kaip vyksta planavimas bataliono lygmeny ir bataliono specialistas gauna kažkokį šiojį tokį supratimą, kuo užsiima CKB grupė. Tai čia... man sunku vertinti, kadangi aš pradėjau savo CIMICo karjerą ne nuo kurso ir ne nuo nulio, o pradėjau nuo, būdamas CKB grupės.... turėdamas pusės metų patirties Afganistane. Taip sakant, kur aš buvau ir *planneris*, ir CKB grupė buvau, ir vykdytojas, ir *planneris*, ir viskas viename. Man, sakykim taip, supratimas arba patirtis, ką turėtų daryti batalionas ir bataliono štabas, ir ką turėtų daryti CKB grupė, labai, taip sakant, buvo susijusi su patirtimi iš Afganistano, todėl man buvo sunku po to kurso pajaut skirtumą, ta prasme, žinių skirtumą. Galbūt kitaip atrodytų, jeigu tu ateini iš šono ir tau pirmą kartą pradeda pasakoti, kuo čia skiriasi ir kuo čia susiję. Bet, sakau, mano patirtis buvo tokia, kad aš jau žinojau, kuo tai, kas tai, su kuo tai susiję, nes aš kursą baigiau jau būdamas viršininku, pabuvęs Afganistane. Tai buvo... ėjau kursą todėl, kad galėjau jį pabaigti, kadangi buvau be pareigybės.

J.J.: Dar tada toks klausimas apie kursą, jau paskutinis. Šitas vienintelis toksai specializuotas CIMICo kursas Lietuvoje yra rengiamas Juozo Lukšos mokymo centre. Sakykit, kur tada yra mokomi Jūrų pajėgų ir Oro pajėgų CIMICo specialistai?

J.M.: Geras klausimas. Kiek aš atsimenu, tose pajėgose nėra tokių specialistų. Ten yra viešųjų ryšių specialistai ir jie CIMICinių užduočių nežinau, ar turi, prisipažinsiu...

J.J.: Pagal pareigybę yra tas pavadinimas kaip CIMICo, kad...

J.M.: Yra, ar ne?

J.J.: Aha.

J.M.: Tada... prisipažinsiu žinokit, sunku pasakyt. Šiaip Mokymo centre rengia ne tiktai Sausumos pajėgų karius, būna kad rengia ir kitų pajėgų karius. Ar jie yra dalyvavę, ar jie dalyvauja šitam kurse, man sunku pasakyti, nežinau, žinokit. Logistikos valdybos tikrai žinau, kad dalyvauja. Nes iš Logistikos valdybos esu matęs, iš Logistikos bataliono yra dalyvavę kurse S5 specialistai. Iš Jūrų pajėgų ir Oro pajėgų, žinokit, nepasakysiu ir nežinau. Iš tikrųjų, mano visa patirtis ir supratimas yra apie Sausumos pajėgas. Ar daro kažkokį tai, kaip čia pasakyt, CIMICines užduotis Jūrų pajėgose ar Oro pajėgose specialistai, man sunku pasakyt. Nežinau. Jeigu žiūrėt doktriniškai, tai bet koku atveju funkcija ta bendradarbiavimo ten tikrai užtikrinama, nes Jūrų pajėgos bendradarbiauja su Jūrų uostu, su Pakrančių apsauga, su kitom visokiom institucijom ir funkcija yra užtikrinama civilių–karių bendradarbiavimo. Ar, kaip čia pasakyt... Tas specialistas, kuris dirba toj pareigybėj CKB specialisto, ar iš tikrųjų užsiima tuo, kas yra civilių–karių bendradarbiavimas, ar jis labiau užsiima viešaisiais ryšiais, čia klausimas man. Manau, kad jis labiau siejasi su viešaisiais ryšiais nei CIMICu. Jūrų pajėgose, tiek manau ir Oro pajėgose. Ir jeigu grįžt prie doktrinos, tai ji labai mažai šneka apie tai. Apie kokia yra CKB, kaip pasakyt, dalis Jūrų pajėgose ir Oro pajėgose, nes, iš tikrųjų, didžiausias akcentas yra Sausumos pajėgose. Ir NATO doktrina irgi tą patį sako, ta prasme, daugiausiai šneka apie tai.

J.J.: Gerai, tai galim tada pereiti prie kito klausimo, turbūt su mokymais kaip ir pašnekėjome jau viską. Sakykit, kokias galėtumėt įvardinti stipriausias Lietuvos CIMICo puses? Kokie yra teigiami dalykai? Tai gali būti bet kas, nežinau, geri specialistai, geras specialistų kiekis, dar kas nors... Tiesiog stipriosios pusės.

J.M.: Turbūt pasakyčiau taip, kad... Pirmas dalykas, tai jeigu kalbėtume apie vienetus, jie yra tos vietovės žinovai. Taip sakant, tie, kas tarnauja tuose vienetuose, toje vietoje, tie, iš esmės, labai gerai, daugiau ar mažiau visi žino tą aplinką, kurioje jie veikia. Kaip pavyzdys, batalionas Alytų – jie, taip sakant, gerai žino Alytų, Alytaus apskritį, Alytaus apylinkes ir pan. Vienas iš mano supratimu didžiausių pliusų yra, nori jie to ar nenori, jie būna priversti, atėję tarnauti į tas pareigas, į tą vieneta, susipažinti ir žinoti visą tą aplinką, kurioje jie tarnauja, ir kurioje veikia. Manau, kad šitas dalykas. Toliau, manau, kad geras supratimas taktiniame lygmeny. Kadangi aš turiu šiokią tokią patirtį su CKB sritim Vokietijoje arba JAV pavyzdžiui, tai praktiškai iki bataliono, iki brigados lygmens, netgi iki brigados lygmens mažai kas supranta su kuo čia tą CIMICą reikia valgyti. Pas mus jau bataliono lygmeny specialistai ir batalionų štabai, specialistai, taip sakant, žino ir supranta, apie ką šitas visas reikalas, kaip jį reikėtų valgyti operacijos metu, arba pratybų metu, arba kaip ten bepavadintum. Tai, manau, vienokiu ar kitokiu atveju, supratimas taktiniame lygmeny pakankamai neblogas bent jau specialistų ir vienetų. Toliau... Sakykim taip, ar taikos metas, ar karo metas turbūt stipri pusė yra tai, kad jau taikos metu jie yra priversti arba tenka jiems užtikrinti vieną svarbiausių funkcijų, kurią šita funkcinė sritis turi užtikrinti, tai yra palaikyti sąveiką. Tai yra, kaip ir minėjau, nori jie to ar nenori, bet jie būdami tam tikroj teritorijoje, jie yra priversti... galima sakyti, kad treniruotis sąveiką palaikyti. Tai yra, vienetas bet koku atveju turi bendradarbiauti su savivaldybe, su tom institucijom, kurios veikia toj aplinkoj, tam rajone, ne dėl to, kad reikia užtikrinti sąveiką, o dėl to, kad jie yra susiję įvairių renginių formatu, įvairių veiklų formatu ir t. t. Čia turbūt geras dalykas dėl to, kad vienetų lygmenyje persipynusi ta sritis – čia ir civilių–karių bendradarbiavimas, ir viešieji ryšiai, ir bendravimas su žiniasklaida, ir pilietinis patriotinis ugdymas, taip sakant... Turėdami šiek tiek platesnį suvokimą, išsilavinimo prasme, tos funkcinės sritys, jie, manau, kad yra, kaip čia pasakyt, universalesni kariai tuo atveju. Gal turbūt ir tiek.

J.J.: O tada priešingas klausimas – kokios yra probleminės vietos, trūkumai?

J.M.: Trūkumai... Na turbūt galima grįžti, kai šnekėjom apie profesinį parengimą, arba apie prioritetus, arba apie trūkumą personalo. Tai mes, vėlgi, mes, kaip ir sakiau, mes neprioritetinė sritis. Toliau, skiriasi supratimas taktinio lygmens vadų ir operacinio lygmens vadų apie tai, kas yra

CIMICas, ir nevisą laiką vadai supranta, arba nori suprasti, kuo skiriasi civilių–karių bendradarbiavimas ir kitos funkcinės sritys, kurios kažkiek yra susijusios, bet jos nėra tos pačios. *Nu* ir turbūt mano jau minėtas prestižiškumas šitos profesijos, tai yra... kaip čia... Seni karininkai sako: „Karjeros, būdamas S5 viršininku arba CKB specialistu, nepadarysi Lietuvos kariuomenėje.“ Tai turbūt, sakyčiau, vienas iš tų tokių trūkumų, kodėl šita sritis taip sunkiai kelią skinasi kariuomenėj.

J.J.: O jūs asmeniškai sutinkat su šitu teiginiu?

J.M.: Taip... mano patirtis sako, kad taip.

J.J.: Galiu pasakyti, kad kiek šnekėjau su jau tikrai nemažai specialistų, daug kas šitą problemą įvardina. Tai ne jūs vienas tikrai [juokiasi].

J.M.: [Juokiasi] jo, aš tikiu.

J.J.: Taip, dar jūs paminėjęt apie stiprybių, gal apie tokios pozityvesnės temos grįžkim, apie tai, kad nuo taktinio lygmens jau mes kaip ir turim tam tikrą suvokimą, kas tai yra tas CIMICas, ir pas mus netgi yra jau taktiniam lygmeny specialistų, ko kai kuriose užsienio valstybėse nėra. Galbūt jūs žinot, kaip Lietuva nusprendė, kad mums jau taktiniam lygmenyje reikia tų specialistų? Kaip šita idėja gimė Lietuvoj?

J.M.: Geras klausimas. Turbūt nežinau, kodėl taip atsitiko. Sunku pasakyti. Galiu daryti prielaidą, kad turbūt stojant į NATO, vyko transformacija batalionų Lietuvos kariuomenės ir galbūt tuo metu atsirado funkcinės sritys, kurias turėjo Lietuvos kariuomenė padengti, taip sakant, padalinti skyriam. Taip atsirado 1, 2, 3, 4, 5, 6, 9 ir t. t. skyriai. Aš tik darau prielaidas, kaip ir sakiau, nežinau, kodėl atsirado tokia idėja, kad jau bataliono lygmeny turėtų atsirasti ta funkcinė sritis, bet jau ne vieną kartą per savo tarnybos laikotarpį atsimenu, kad mes esam apgynę šitą poziciją, kad bataliono lygmeny reikalingas specialistas, kuris dirbtų tiek CKB darbu, tiek viešųjų ryšių ir susijusius dalykus. Turbūt sunku būtų įrodyti... Galbūt jis yra, nežinau, taktiniame lygmenyje, bataliono lygmenyje galbūt todėl, kad supranta, kad kažkas turi darbu tą daryti ir bataliono štabe, ne tiktai Sausumos pajėgose arba Gynybos štabe. Ir turbūt dėl to, galbūt dėl to ir profilis to S5 specialisto–karininko toks, kaip sakant, platus, kad jisai galėtų pagrįsti savo būvimą batalione ne tik kaip CKB specialisto, bet kaip ir visų kitų sričių specialistų, kuris batalionui padeda veikti. Esu įsitikinęs, kad bataliono specialistai visada sako, jeigu kalbėjot su tokiais, kad mažai jiems personalo S5, bet yra, kaip yra. Esu įsitikinęs, kad jie norėtų būti tik CKB specialistai.

J.J.: Nu taip...

J.M.: Bet yra, kaip yra.

J.J.: Geriau tikriausiai, kad bent kažkiek padengtų to CIMICo kartu su kitomis funkcijomis, negu kad iš viso jo nepadengtų.

J.M.: Bet aš kaip ir sakau, čia galima diskutuoti dėl šito reikalo, nes taikos metu CIMICas toksai, kaip tas tikrasis CIMICas, nebūtų tiek smarkiai užsiėmęs, kiek karo metu. Galbūt, vėlgi, čia galima grįžti prie to, kad, taip sakant, kad jis, kandidatas tas, arba tas žmogus, arba tas asmuo, kuris tarnauja šitose pareigose, kad jis tas tiktai, kaip čia pasakyti... tinginys bataliono štabe, turbūt dėl to jam yra papildomų funkcijų priskirta, kad jisai, taip sakant, būtų užsiėmęs. Sunku pasakyti, bet aš manau, kad čia viena iš priežasčių, kodėl jis turi tiek daug funkcijų, kodėl jis turi daugiau funkcinį sričių, o ne tiktai tą siaurą CIMICinę. Mano toks pamąstymas, kodėl taip yra. Aš sakyčiau, kad turbūt taip.

J.J.: O sakykit, kaip jūs apibūdintumėt gerą civilių ir karių bendradarbiavimo specialistą? Ar jam reikia kažkokių charakterio savybių, ar tai gali būti, iš esmės, bet kuris karys, kuris nori juo tapti ir praeina kursus, pats pasiskaito, domisi?

J.M.: Visų pirma, galim tada šnekėtis apie... Pirmas dalykas yra bataliono štabe kur specialistas, ir antras dalykas yra CKB specialistas NOKo kuopoj. Pirmas dalykas, tai jie bet koku atveju, visų pirma

turi būti kariai, mano supratimu. Tai yra jis turi būti, turi žinoti pagrindinius svarbiausius kario... suprasti kario darbą. Man labai nepatinka ir aš visą laiką bandau priešintis tai minčiai, idėjai ar kaip tą bevadinti, kad priimti kažkokį tai su civiliu išsilavinimu žmogų į bataliono, brigados ar Sausumos pajėgų štabą, kad jis būtų specialistu, nematęs, kaip atrodo, kuo užsiima batalionas ir t. t. Pirmas dalykas, ką aš matau, kad CKB specialistas visų pirmą turi žinoti, ką žino karys. Nes jeigu jis nežino, kuo užsiima karys, jis labai smarkiai pradeda nutolti nuo to, kokias iš tikrųjų yra funkcija CKB – t. y. remti batalioną, remti vadą, t. y. patarti bataliono vadui su klausimais, susijusiais su civiline aplinka. Ir jisai, taip sakant, nutolsta nuo šito reikalo kas, manau, negali būti. Turbūt svarbiausias dalykas, kurį turėtų turėti tas karys, CKB specialistas, ar tai būtų bataliono štabe, ar tai būtų NOKo kuopoj CKB būry, gebėjimas bendrauti. Taktiškumas, gebėjimas sklandžiai, aiškiai bendrauti ir pan. Nes jeigu žmogus uždaras, taip sakant, jeigu jisai net negeba bendrauti, tai jisai tos funkcijos ir nelabai užtikrins, nes iš esmės jo pagrindinė užduotis yra užtikrinti sąveiką su civiline aplinka, o negebėdamas tinkamai bendrauti, jis tiesiog neužtikrins tos funkcijos. Antras dalykas – noras. Kaip jau minėjot, jeigu karys nenori tarnauti šitoj pareigybėj arba šitoj funkcinėj krypty, iš jo niekaip nepadarysi gero specialisto, kad ir į kokius kursus jį išsiųstum. Tai aš manau, kad svarbiausi yra gebėjimas bendrauti ir noras, nes be jų turbūt, kad specialistas tos srities nelabai galėtų tinkamai tarnauti.

J.J.: Supratau. Žiūru aš dar į savo klausimus, kaip ir man atrodo daugmaž...

J.M.: Išseko.

J.J.: Taip, kaip ir daugmaž apie viską pašnekėjom ar bent jau nukrypo mintis į tą pusę, apie ką norėjau paklausti. Tai, kaip ir nežinau, mano klausimai išseko... Dar tiktais prisiminiau, kad pačioj pradžioj nepasitikslinau, nes nukrypom irgi šiek tiek... apie tą laiko ašį, kai kalbėjom, ir apie tai, kad dabar susitelkimas yra į tą *domestic CIMIC*, bet ar apskritai šiuo metu yra pakilimas, jūsų nuomone, ar kažkoks nusileidimas, ar, nežinau, išlikusi nepakitusi ta kreivė? Kaip dabar yra?

J.M.: Aš sakyčiau, kad šiokia tokia stagnacija dabar. Taip sakant, einam tiesia linija, nei kylam, nei labai krentam. Kaip ir sakiau, pakilimas buvo, kai važiovom į Afganistaną, tada labai smarkiai žemyn nukritom, ir tada 14-15 metais maždaug, kaip ir sakiau, dėl Ukrainos įvykių, vėl... Bet, vėlgi, nesakyčiau, kad tiktai CIMICo prasme, bet ir visos kariuomenės prasme. Atsirado tas toksai nuoseklus kariuomenės kilimas į viršų iš lėto, grįžimas prie valstybės gynybos supratimo, idėjos, koncepcijos. Ir aš manau, kad nesakyčiau, kad mes krentam žemyn CIMICo prasme, bet ir nesakyčiau, kad labai kylam. Taip palengva judam į priekį. Nei labai į viršų, nei žemyn.

J.J.: Supratau. Gal jūs dar turit kažkokių klausimų man?

J.M. Ne, turbūt ne.

J.J.: Tai tada noriu padėkoti dar kartą, kad sutikot ir kad skyrėt savo laiką.

SUMMARY

The international security environment shows that contemporary warfare should be understood broader than only a clash between two states. The battlefield of modern conflicts usually occurs in cities or other urbanized areas, making the inevitable involvement of non-military actors in war. In addition, the broad spectrum of threats discloses that the military is no longer able to resolve conflict by itself and must conduct the cooperation with civil society effectively.

The main objective of this research was to examine the historical implementation of civil-military cooperation (CIMIC) in Lithuanian Armed Forces and identify the main problems of its development. The paper sought to answer why CIMIC is not understood correctly and why it does not have a consistent implementation system despite its development in the Lithuanian Armed Forces for about twenty years. The analysis was based on the *war amongst the people* theory presented by Rupert Smith and the military strategy of hybrid warfare. Both concepts presumed that the effective implementation of CIMIC is a prerequisite for planning and conducting military operations successfully. Also, this paper proved two statements: 1) the Lithuanian Armed Forces do not have a CIMIC theoretical concept, and 2) the practical implementation of CIMIC is unsystematic. The analysis showing that theoretical and practical development of CIMIC in the Lithuanian Armed Forces has shortcomings, was carried out by two-parts qualitative research. The first used method included the analysis of official Lithuanian Armed Forces documents that present some information about the function of CIMIC, whereas the second part was made of the eight semi-structured interviews with experienced CIMIC officers of the Lithuanian Armed Forces.

The results of the documents analysis showed that there is not much information about CIMIC in Lithuanian Armed Forces documents. The most attention to CIMIC is paid in Lithuanian Armed Forces operational doctrine presented in 2011. However, the presentation of CIMIC in this document is based on NATO AJP-9, which changed in 2013 and 2018. On the other hand, the gap of the national CIMIC concept, Lithuanian officers try to fill by NATO doctrines.

Historical research of CIMIC development in the Lithuanian Armed Forces revealed that the intensity of CIMIC implementation was not steady. The first stage of the capacity development focused on peace support operations in foreign countries, but the Ukraine conflict in 2014 changed the orientation to domestic CIMIC. Unfortunately, this change was not smooth because of the entrenched problems. Despite the increasing hybrid warfare threats to national security, the Lithuanian Armed Forces prioritize the strengthening of conventional military capabilities. Also, CIMIC is often considered a secondary tool of military support. Insufficient attention to the core of this functional area and misunderstanding its importance in nowadays armed conflicts do not ensure the proper military training and establishment of a stable career model for CIMIC officers.

Finally, this research encourages broader discussions about the approach of the Lithuanian Armed Forces to the country's security and defense. Trends of contemporary warfare presuppose the increasing penetration of military operations into the civil environment however, the development and strengthening of conventional military means remain a priority of the Lithuanian Armed Forces. Although the CIMIC is not forgotten in Lithuanian Armed Forces, there is a lack of theoretical regulations, knowledge of functions, and perception that national security can be significantly enhanced through the trust-based friendship with civil society.